

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת תצוה - זכור

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
17:04	17:16	17:26	17:14	17:08	17:23	17:16	17:26	17:25	17:08	כניסת שבת
18:21	18:19	18:22	18:21	18:20	18:22	18:21	18:20	18:22	18:20	יציאת שבת
18:57	18:59	19:00	18:57	19:00	18:58	18:59	18:59	18:58	19:00	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחי דרשו

Dirshu
דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

דף היומי: בבא בתרא מט. - נה: | משנ"ב: סימן ר"ד סעיף ג' עד סימן ר"ה סעיף ב' מוסר | מוסר: אהבת חסד חלק ג' פרק ו' יוש עוד ענין עד השמטה 'והנה כענין כוה' | קנין חממה: ארחות צדיקים הקדמה 'וכל הרעות' עד סוף ההקדמה

יום המישי "א אדר תשע"ז | פניני פרשת תצוה - זכור | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

החפץ חיים קם ללכת לאכול את סעודת פורים, הבחור לא נותן לו ללכת. הוא נעמד ואומר: "רבי, אתם לא הולכים לאכול את סעודת פורים עד שאתם מבטיחים לי שאני יושב במחיצה שלכם לעתיד לבוא" החפץ חיים מסתכל ולא עונה, היו שם עוד בחורים אז הם אומרים "רבי, תבטיחו לו"...

רבה של שכונת עזרת תורה בירושלים, הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן בסיפור מדהים שסיפר אביו על פורים במחיצת החפץ חיים

"לא רבי", ענה הבחור הנבוך, "אינני מסוגל להתחייב לשמור על לשוני במשך כל ימי חיי, צר לי, אינני יכול להבטיח!"
התמלא החפץ חיים בצער וקרא: "הביטו וראו, בחור זה עמד על פתחה של הצלחה נצחית, לא ביקשתי ממנו, אלא רק דבר אחד - שמירת הלשון! וגם את זה הוא לא מוכן, הוציאו אותו מכאן ונלך לאכול את סעודת הפורים!"
הכל פנו לקיים את מצות היום, והבחור הפסיד ברגע את בקשתו הייחודית.
מן השמים מגינים על כבוד ת"ח
שח החפץ חיים כיצד מן השמים מגינים על כבודו של חכם.

רבי אברהם שמואל מאיישישוק (בעל "עמודי אש"), כיהן כרבה של ראסין. באותה עיר כיהן רב נוסף באופן רשמי מטעם הממשלה. שבת אחת הקדים הרב הרשמי להגיע לבית הכנסת, והתיישב על מקומו של רבי אברהם שמואל, שבכותל המזרח. כשהגיע רבי אברהם שמואל לבית הכנסת והבחין בכך, פנה והתיישב מאחורי הבימה. הציבור פחד לומר דבר מה לרב הרשמי, מפחד שמא ילשין לרשויות.

ניתן לתאר באיזו אווירה התפלל הציבור באותה שבת... לאחר קריאת התורה, הכניס החזן את ספר התורה להיכל, ובחפזונו שכח לקרוא את תפילת 'הנותן תשועה' בשביל הצאר ומשפחתו. הרב הראשי, כנראה מהיותו מופתע מנצחוננו, לא שם ליבו לכך. פתאום זינק אליו "חייל ניקולאי" זקן בצעקת חמס, כיצד זה נתן רשות לדלג על התפילה לשלום הצאר. בטרם הספיק "הרב" להתנצל בפניו, כבדהו החייל בסטירות. התחולל רעש עצום. עוזריו של "הרב" הזעיקו את המשטרה, שאסרה את ה"חייל הניקולאיבי" באשמת הפרת הסדר הציבורי והתנפלות על פקיד ממשלתי.

ברם, הנעצר תקיף היה, והצטעק בקול כי כל כמה שיעלה לו המשך בעמוד הבא <<<

מן החפץ חיים זצ"ל

עד דלא ידע בין ארור המון לברוך מרדכי'

אבי רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, סיפר סיפור מדהים, שארע עם החפץ חיים ביום הפורים. מידי שנה, ביום הפורים, היו מגיעים בחורי הישיבה לביתו של החפץ חיים. החפץ חיים היה מוסר להם חידושי תורה, ומעביר סדר של חיזוק.

שנה אחת, הגיע בחור שיכור כסדר, בחור בעל כישרון שקצת קיים בעצמו עד דלא ידע. והוא התחיל לנדנד לחפץ חיים. כל היום הוא היה אצל החפץ חיים בבית ונדנד לו ושיגע אותו. שאלו החפץ חיים: "נו, מה אתם רוצים?" ענה לו: "אני רוצה שהרבי יבטיח לי שאני יהיה בד' אמות שלו בעולם הבא". במשך כל היום הוא נדנד לו עם בקשה זאת. אך החפץ חיים לא ענה לו, ולא הבטיח מאומה..

לפנות ערב, כבר התפללו מנחה, וצריכים להתיישב לאכול סעודת פורים, החפץ חיים קם ומתכוון ללכת לאכול את סעודת פורים, הבחור הזה לא נותן לו ללכת. הבחור נעמד

ואומר: "רבי אתם לא הולכים לאכול את סעודת פורים עד שאתם מבטיחים לי שאני יושב במחיצה שלכם לעתיד לבוא". החפץ חיים מסתכל ולא עונה. היו שם עוד בחורים והם אומרים "רבי תבטיחו לו", אז החפץ חיים הסתכל על הבחור ואמר: "רוצה אתה לשבת במחיצה שלי לעתיד לבוא? אם אתה תקבל על עצמך דבר אחד, אוכל להבטיח לך זאת, קבל על עצמך, שמהיום והלאה לא תדבר ולא תשמע לשון הרע כל ימי חיך, ותוכל לזכות במבוקשך!"

הבחור התרצן באחת, כובדה של ההבטחה הפיג ממנו את עוצמת השכרות, והוא שקע במחשבות, האם אכן יוכל לעמוד בדרישת רבו. הכל עומדים ומחכים לתשובתו, והחפץ חיים מזרוז: "נו, מה החלטת? האם תקבל על עצמך לשמור על לשונך?"

במשך כל ימי ילדותנו ידענו, אני, אחי ואחיותי, שלבסוף נגדל כיתומים. אני זוכרת שד"ר רחמילביץ היה אומר: "אפשר לנסות את כל התרופות ואת כל הטיפולים, אבל הוא לא יאריך ימים. מבחינה רפואית אין שום סיכוי לאדם בעל גוף חלש כזה לשרוד, הוא לא יחיה הרבה שנים..."

הרבנית ישראלזון מספרת על מסירות הנפש של אביה מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א ללימוד התורה

"אֲשֶׁר מְלֵאֲתֵינוּ רוּחַ חֻמָּה" (שמות כ"ה, ג')

תקופת מחלתה האחרונה של הרבנית שיינא חיה אלישיב ע"ה, אשת מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, היתה תקופה קשה לכל בני הבית. מחלת הריאות הקשה שתקפה אותה הקשתה את החיים עד מאוד.

סבל קשה היה גם מנת חלקו של בעלה – הרב אלישיב, באותה תקופה, אך דווקא אז, במצב קשה זה, השתדל לאמץ חיילים לתורה בכל כוחותיו. בזמן כזה, כשסדרי החיים משתבשים כליל, אזר כוחות והתגבר פי כמה לשמור את סדרי חייו הקבועים במסמרות מקדמת דנא.

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

תלמידיו, שומעי השיעור הקבוע בבית המדרש "תפארת בחורים", טוענים בלהט שמתוך אלפי השיעורים ששמעו ממנו במשך שנים רבות, היו השיעורים שנאמרו בתקופת מחלתה של הרבנית ע"ה השיעורים החזקים ביותר. ואף הסבר יש בפיהם לפשר העניין: ככל שהתגברו המפריעים

לריכוז המחשבה, לא נתן רבינו לעצמו להיסחף אחרים. אדרבה, החל לשאוב תעצומות נפש מרוחו הגדולה, והגביר פי כמה וכמה את כוח ריכוזו. אותות המלחמה על ריכוז המחשבה ניכרו היטב לפי התוצאות. ככל שהתגברו המפריעים – התגבר גם הכוח הנגדי, עד שנסתיימו בניצחוננו הגדול בס"ד.

מסלול הייסורים

תופעה זו היתה מפליאה לכל מי שזכה להתבונן בה. רבינו שרוי היה בזיקנה מופלגת. עבר זה מכבר את גיל המאה שנה, גופו לא תפקד, והיה מלא בייסורים ובמכאובים שהתעוררו בכל יום על כל צעד ושעל. וכלפי חוץ, אין איש רואה מאומה...

למרות הייסורים והמכאובים המשיך לעסוק בתורה למעלה משמונה עשרה שעות ביממה – ברציפות, בהתמדה, בשיא החיוניות כבימים ימימה. הוא לא ויתר לעצמו ולא כלום, לא פסק לרגע

מריכוזו המופלא ולא החליש את עוצמת לימודו... מתי מעט שהורשו להתבונן בצורת לימודו, היו עומדים ומשתאים למראהו של הארי הזקן שגופו אינו מציית לו כמעט, והוא מלא חיוניות כבחור צעיר. צורת לימוד כזאת, בהתלהבות ובריכוז, נדיר למצוא אף בקרב בחורי ישיבה צעירים שכוחם עימם.

בסוף ימיו כמעט ולא יכול היה לילך ברגליו, זקוק היה להישען בכל פסיעה מפסיעותיו, ועם זאת לא וויתר על תפילות בציבור בבית מדרשו, ועל השיעור הקבוע שבצלו הסתופפו מיטב תלמידי החכמים שבדור.

בתולדות כלל ישראל לא זכורה תופעה כזאת. לא רבים זכו להגיע לגיל שכזה, להיות אפופים בייסורי זקנה כאלו, ולהמשיך את סדר יומם כמו בזמנים שהיו בשיא הרעננות.

תמיד ידענו שנהיה יתומים

הרבנית ישראלזון תחי', בתו של רבינו, מתארת בפנינו את הווי חייה במשך שנות ילדותה. לפליאתנו היא פותחת במשפט דלהלן: "במשך כל ימי ילדותנו ידענו – אני, אחי ואחיותי – שלבסוף נגדל כיתומים". כשאנו תמהים על אמירתה, לנוכח העובדה שרבינו הגיע לזקנה מופלגת בצלילות דעת, בכוח ובגבורה, היא ממשיכה ומספרת: היה בירושלים יהודי שקראו לו ד"ר אהרונב. הוא היה הרופא של הבריסקער-רב, ואבא היה חביב עליו עד מאוד, לכן, תמיד לאחר שבא מביתו של הבריסקער-רב הוא היה פוקד את ביתנו ומשגיח על בריאותו של אבא. ד"ר אהרונב היה סבור תמיד, שאבא לא יחיה זמן רב בזה העולם. מרגע לידתו היה אבא חלש באופן בולט. הסבתא הרבנית חיה מושא ע"ה, בתו של בעל ה"לשם", סיפרה לנו שלא היתה מחלה שלא עברה על אבא בימי ילדותו.

אני זוכרת שד"ר רחמילביץ, שבא לטפל באבא יחד עם ד"ר אהרונב, היה תמיד מתבטא ואומר: "אפשר לנסות את כל התרופות ואת כל הטיפולים עליו, אבל חבל על המאמץ הוא לא יאריך ימים. מבחינה רפואית אין שום סיכוי לאדם בעל גוף חלש כזה לשרוד, הוא לא יחיה הרבה שנים". כך הם היו אומרים תמיד, ואנחנו הילדים תמיד פחדנו שנישאר יתומים בגיל צעיר.

לא אשכח שכיילדה, היה ד"ר אהרונב מבקש ממני לבדוק לאבא את הדופק. מה אומר ומה אדבר, הדופק שלו היה כל כך חלש שזה

המשך בעמוד 5 <<<

ישב רחוק מהבימה. בהללו את החייל על נאמנותו לאהבתו ל"אבא מלכא", פקד מושל המחוז על "הרב" כי מהיום והלאה כדי למנוע טעות דומה, יהיה מקומו קבוע תמיד בסמוך לחזן, ליד הבימה... סיים החפץ חיים – "מן השמים סייעו לכבודו של רבי אברהם שמואל..."

(מתוך 'מידות והנהגות טובות' – הרב יחיאל מיכל שטרן)

הדבר – לא ירשה שיזלזלו בכבודו של הקיסר הרוסי אותו עבד בנאמנות במשך עשרים וחמש שנים... לשמע טענות שכאלה נדהם קצין המשטרה לגמרי. הוא הודיע על כך לקצין המחוז. זה האחרון העביר מיד דין וחשבון למושל המחוז על אודות התקרית. מושל המחוז קרא אליו לחקירה את "הרב" ואת "החייל הניקולאיבי". בשמעו את טענותיו של החייל, שאל את "הרב" כיצד הרשה לפשע שכזה להתרחש, התנצל "הרב" שפשוט לא שמע, יען כי

האשה ביקשה לתרום סכום כסף גדול עבור הקמת ישיבה, וביקשה שמרן החזון איש יתן לה את ברכתו. נכנסתי למרן והצגתי אותה בפניו, אולם במקום שיתן לה ברכה, החל מרן לשאול אותה: "מי את ומהיכן את? מנין יש לך כל כך הרבה כסף?"

הרב שלמה לורניץ זצ"ל, המבט של גדולי ישראל על תרומות ותורמים

סופו של הסיפור הוכיח, כי חכם עדיף מנביא... גם את שלישי הסכום שהבטיחה, היא לא היתה מסוגלת לתת. הלכנו כמה פעמים לשגרירות האמריקנית כדי לחתום שם על העברת ה"בונדס" לרשות הישיבה, ובכל פעם שהגיעה העת לחתום, היא הרגישה חולשה בלב ונזקקה לכדורים, ובסופו של דבר היא חזרה לארה"ב כלעומת שבאה, מבלי שנתנה את הכסף...

חכמתו של מרן עמדה לו. בשיחה קצרה שניהל עמה הבין שאשה זו אינה מסוגלת להגשים את רצונה, כפי שאמנם היה. עצתו להקטין את התרומה לשליש, לא רק שלא הזיקה לנו, אלא היתה עזרה של ממש בנסיון להוציא את רצונה מן הכוח אל הפועל.

הרב שלמה לורניץ זצ"ל

סיפור זה לימד אותי, עד היכן צריכה להגיע אמונת חכמים. כאשר מתקשים להבין את כוונתו של גדול הדור, חובה להאמין בדבריו ללא סייג ולתלות את אי ההבנה בכך, שאנשים פשוטים כמונו אינם מסוגלים לרדת לסוף דעתם של גדולי תורה. גם לאחר שעבר זמן רב, הייתי מלא השתוממות, כיצד לא עלה על דעתי דבר זה, שכעת במבט לאחור נראה כל כך הגיוני וברור... אלא שכך היא דרכה של תורה. עד שלא בא החכם, הכל סתום ומכוסה וכולם מגששים באפילה, ואילו לאחר שבא החכם והאיר את הדרך, הכל ברור ופשוט...

תפסת מרובה לא תפסת

דבריו היסודיים של מרן באותה שעה, שאדם אינו מסוגל לתת לזולת את כל הוננו, ועדיף שיתחייב סכום שהוא לפי כוחותיו, היו עבורי לימוד חשוב, ועשיתי בו שימוש הלכה למעשה. הכרתי אדם עשיר שהיה קמצן גדול. לאחר פטירת אשתו פגשתי אותו בשעה של חולשת הדעת, ובהשתפכות הנפש הוא אמר לי, שהחיים הם הבל הבלים, ולכן הוא מוכן לתת לי את מה שביקשתי ממנו בעבר, והוא מקדיש את כל נכסיו למוסדות שבכפר הנוער "שדה חמד".

מובן שהצעתו הנדיבה גרמה לי התרגשות והתלהבות גדולה. לפי הערכת היתה תרומה בסדר גודל כזה עשויה להבטיח את עתידו של כל המפעל לנצח. אולם, כאשר עמדתי לבקש ממנו לסדר חוזה עם חתימה מחייבת, צף ועלה בזכרוני הסיפור הנ"ל עם מרן, והבנתי, כי גם אדם זה לא יוכל להקדיש את כל הונו לצדקה.

אמרתי לו, שכוונתו להקדיש את כל הונו למפעל קדוש היא רצויה וראויה להערכה, אבל אינני רוצה שיעשה זאת עכשיו. אלא לאחר מאה ועשרים. תעניק לנו את הונך בצוואתך – אמרתי, ואילו עכשיו איני מבקש שתתרום אלא סכום לא גדול, עבור בית אחד בשדה חמד. את בקשתי זו הוא עשה מיד במקום.

רצונו הראשון, להעניק לנו את כל נכסיו, אכן לא יצא לפועל... אחרי שההתרגשות הגדולה עברה ממנו – נשכח הכל. רק הודות למה שלמדתי ממרן, זכיתי וזיכיתי את האיש בדבר שהוא היה מסוגל לעשות.

(מתוך "במחיצתם")

"יקדשתי את אהל מועד" (שמות כ"ט, מ"ד)

בשנת תש"ט, בהיותי בארצות הברית, נזדמן לי לפגוש אשה, שביקשה לתרום סכום כסף גדול עבור הקמת ישיבה שתשא את שמה. שמחתי על ההצעה, והצעתי לה לתרום את הכסף עבור ישיבת "חפץ חיים" של "הנוער האגודתי" בכפר סבא, שהיתה אז מהישיבות הטובות והמפורסמות ביותר. ראש הישיבה היה הגרא"ל שטיינמן שליט"א.

האשה גילתה עניין בהצעתי, ואמרה שהיא מבקשת לראות את הישיבה, והיא תבוא לשם כך לביקור בארץ ישראל, ואז תביא עמה את תרומתה. היא הגיעה ארצה, ביקרה בישיבה בכפר סבא, והביעה את הסכמתה המלאה להעניק את הכסף לישיבה זו. אולם בקשה אחת היתה בפיה: שמרן החזון איש יתן לה את ברכתו, לפני שתתרום את הכסף.

נכנסתי אתה למרן והצגתי אותה בפניו, אולם במקום שיתן לה ברכה, החל מרן לשאול אותה שאלות: "מי את ומהיכן את? מנין יש לך כל כך הרבה כסף?" היא סיפרה שהיא עובדת כאחות בבית חולים בארה"ב, ובמשך עשרות בשנים חסכה מפיה ואספה פרוטה לפרוטה, מתוך כוונה לתרום את הכסף לישיבה. היא הסבירה, כי בילדותה שמעה מאביה שזהו הדבר החשוב ביותר עלי אדמות, וכעת הגיעה השעה להגשים את חלומה.

לאחר ששמע מרן את כל הפרטים, אמר לה: "אני מיעץ לך, שלא תתני לישיבה את כל הכסף שחסכת, אלא רק שלישי ממנו. את שני השלישים הנותרים תשאירי לעצמך, שמא תהיי זקוקה בעתיד לכסף. בנוסף לכך, תבקשי שהחלק בבנין שיבנה מתרומתך ירשם בטאבו בנכס על שמך. אם אכן כך תעשי, אני נותן לך את ברכתי". כשיצאנו מביתו, לא ידעתי את נפשי. ראשי היה סחרחר עלי... לא יכולתי להבין את פשר הדברים. מדוע מרן החזון"א לא נתן לה לתרום את כל הבנין? מדוע רק שלישי יותר מכל, היה קשה לי לעכל את העובדה, שלכאורה הוא הביע בנו אי אמון, באומרו שחלקה בבנין שיבנה לא ירשם על שם הישיבה אלא על שמה. השאלות הללו לא נתנו לי מנוח. באותו ערב חזרתי למרן, ושאלתי אותו לפשר הדבר. מרן חייך אלי בבת השחוק הידועה שלו, ואמר לי: "מדוע אינך מבין? הלא האשה הזאת באה לבקש ברכה, וכדי לתת ברכה צריך שיהיה לה על מה לחול... היא רוצה לתרום, אך אינני מאמין שהיא מסוגלת לבצע את הדבר... אדם מן השורה אינו מסוגל לתת את כל הונו עד הפרוטה האחרונה, גם למטרה הטובה ביותר, אלא אם כן הוא אדם גדול מאד.

ראיתי שהיא באמת רוצה לתת, ורציתי לברכה, שהרי היא מבקשת ברכה עבור דבר טוב, וגם רציתי לעזור לישיבתכם, לכן ביקשתי למצוא דרך להקל עליה את הדבר. אם היא תתן רק שלישי, וגם השליש הזה יהיה רשום על שמה, יהיה לה קל יותר לתת, כסף שנותנים ולא-נותנים, יותר קל להפרד ממנו, שיערתך, שעל הדבר הזה יכולה הברכה לחול.

"אך למרות הכל", סיים מרן, "אני חושש, שגם את השליש היא לא מסוגלת לתת, והלוואי שברכתי תחול..."

במוצאי פורים נכנס צעיר שיכור לחדרו של רבינו והשמייע צעקות רמות, אחר כך החל לשבח את רבינו בהפלגה יתירה. רבינו סובב את הראש לקיר ולא רצה לשמוע את נאומו של הצעיר, הנוכחים גררו אותו החוצה...

מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א על הסכנות ביום הפורים, ומדוע הג זה הוא עת רצון לישועות

הזהירות גם לילדים: שח הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על ילד שזרק חומר נפץ וגרם לקטיעת אצבע של ילד אחר, הילד התדפק על דלתו של מרן הגאון הגדול רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א, ושאל כיצד לעשות תשובה על המעשה הנורא שעשה. תשובת מרן שליט"א היתה: "איני יודע כיצד עושים תשובה על דבר כזה!"

הילד ניסה שוב ושוב, אבל הגאון הגדול רבינו שליט"א פכר את ידיו בתנועה של 'איני יודע' ולא השיב.

(הגרי"ל זילברשטיין הסביר את תשובתו של הגאון הגראי"ל שטיינמן שליט"א, ואמר שבאמת אי אפשר לדעת כיצד עושים תשובה על דבר כזה, שהרי כבר הבאנו בעבר שהספר חסידים (סי תקצ"ה). מתקשה בדבר הכפל במילות הפסוק 'והשיב את הגזילה אשר גזל', ומתרץ שאמנם אם הגזלן משיב את גזלתו עוד באותו יום די בכך, אולם אם השיב רק לאחר יום או יומיים, הרי שצריך להחזיר לנגזל גם את ההפסד שהיה לו באותם יום או יומיים, שבהם היה יכול לעבוד עם השור או עם החמור, ונמנע הדבר ממנו בשל הגזילה, ואם הגזלן לא החזיר את פערי ההפסד הללו הוא נשאר גזלן. וכמו כן ממשיך הספר חסידים, כדי לצאת ידי שמים, יש לחשב את הצער שהיה לנגזל וכו', ואם במקרים אלה כל כך קשה לאמוד את הצער, הרי שבמקרה שלנו כאשר אחת האצבעות של הילד נקטעה, באמת אי אפשר לדעת כיצד ניתן לחזור בתשובה על כך, וזו היתה תשובתו של הגאון הגראי"ל שטיינמן שליט"א).

(עלינו לשבח ח"ו עמ' תע"ח, והעירו מדברי המהרש"א סנהדרין לז, א ד"ה היו יודעין דכ' דדברי הספר חסידים' הוא רק בדיני נפשות ולא בדיני ממונות ויל"ד האם המקרה לדיני נפשות).

תחפוש ראויה: אמר רבינו: יש להזהיר לילדים להתחפש כמו צדיקים וצדיקות, ולא כמו רשעים או מחללי שבת וכדומה, שכל דבר משפיע על השאיפות של הילד. (מים חיים עמ' 78)

וסיפר שאמרו לו בשם הגר"ח ק שליט"א שאמר בשם אביו הסטייפלר זצ"ל שמי שהתחפש בישיבה בפורים להמן יצא לתרבות רעה, אמר רבינו אני חושב בטעם הדבר כיון דהוי כפתיחת פה לשטן. (יש כאלה שמתחפשים לשוטר וכדו' ובאמת הדבר לא טוב).

עת רצון: רבינו הסביר למה פורים הוא עת רצון, שיש עקרות שנפקדות וכן אנשים נפקדים בפרנסה, מפני שזה יום גדול לקיים מצוות של בין אדם לחבירו, ה' אוהב מאד את כלל ישראל, ביום שבו מתרבה אחוה ורעות. (ואני תפלתי לך ה' עת רצון וכו').

ונאים הדברים למי שאמרם: סבלנותו הנדירה של מרן הגראי"ל

המשך בעמוד הבא <<<

ליהודים היתה אורה ושמחה'

מכתבים ממרן הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן שליט"א לפני פורים:

זהירות מפגיעה באנשים: היות שמתקרבים ימי פורים דפרזים ודמוקפין, בהם יש חשש של פגיעה באנשים, בחורים ומחנכים, אשר זה חטא ועוון גדול, והרבה שנים אחרי זה סובלים

הפוגעים והמביישים, ולא יודעים את חומרת הדברים, באתי בזה לעורר כי זה כמשחקים באש, ושומר נפשו ירחק מעוון החמור של המלבין ברבים.

ויהי רצון שהזמן ינוצל לחיזוק ולאהבה בין אחד לרעהו ולכל לומדי ומלמדי תורה, וכל אחד יתרומם ברוחניות כנפש לב מבקשי השי"ת. ט"ז אדר א' תשע"א לפ"ק

זכות שנפלה בחלקכם: לבני ישיבתנו היקרים הי"ו. כבר דיברנו כמה פעמים על הזכות שנפלה בחלקכם ללמוד תורה בליל פורים, שהוא יום של 'קבלו באהבה' (ובשנה זו קשה לי להשתתף עמכם בשמחתכם), והנני לברככם שתזכו בזכות זה לעלות מאד בתו"ש כל אחד לפי מדרגתו ותצליחו ברוחניות וגשמיות.

א"ל שטיינמן מוצש"ק ליל פורים תשע"ד. (קובץ אגרות ס"ב)

עבודת ה' בפורים: לבני חביבי הק"ו עליהם יחי'. קשה עלי להשתתף עמכם, ואמרתיו להעלות כמה דברים על הכתב, הנה הקב"ה ברוב חסדיו נתן לנו את התורה והדריכנו איך לקיימה, והנחילנו מועדים, ורבנן הוסיפו עליהם עוד חנוכה ופורים, ובעמדנו לפני ימי הפורים, ויש החושבים שבזמן כזה אפשר לעשות מה שרוצים, אבל אין זה כך, אלא שבכל יום יש את עבודת ה' בדברים מסוימים, ובשבת ומועדים יש גם מצוות היום, וזה רק עבודת ה' לא סתם הוללות והתפרקות, ומה שיש ביום יותר מצוות, יש בו יותר קדושה, ומסוגל לעלות בו ביותר, אשריכם שאתם מתחזקים בימים אלו בלימוד התורה ובתפילה, ויש לראות שח"ו שלא נכשל ולא נגרר אחרי דברים לא נכונים, רק יראה כ"א למשוך עצמו להאמת לתורה ויראת שמים ומעשה המצוות, ומדות טובות בין איש לחברו, והקב"ה יערה עליו רוח טהרה ויזכה ברוחניות וגשמיות. המשתתף ושמה עמכם ליל פורים תשע"ה (קובץ אגרות ס"ג).

מעשה התרחש פעם במוצאי פורים. צעיר שיכור נכנס לחדרו של רבינו, ובמעמד האברכים השמייע צעקות רמות. אחר כך הוא החל לשבח את רבינו בהפלגה יתירה. רבינו סובב את הראש לקיר ולא רצה לשמוע את נאומו של הצעיר. הנוכחים גררו אותו החוצה, אך רבינו לא היה רגוע מכך, וחקר שמא קרה לו משהו בעת הגרירה - אולי קיבל מכה וכדומה.

היה נורא. מעולם לא היה הדופק במהירות הרצויה. מה שהפליא אותנו תמיד הוא, שכשהיה מגיע ללמוד, הוא קיבל כוחות כאלו שלא מעלמא הדין. מעולם לא ידעתי מנין הוא שואב כוחות להשקיע וללמוד בעוצמה כזאת.

גם לאחר נישואי הייתי נוהגת לשבות בביתו פעם בחודש באופן קבוע. בעלי הגאון רבי יוסף ישראלזון זצ"ל, היה תמיד אומר לי, שהלימוד של האבא הוא מעל לדרך הטבע ואין לו שום פשט בחוקי המציאות. הוא היה אפוף מחלות, לחץ דמו גבוה תמיד, התיאבון עזב אותו לפני שנים וקשה היה לו לאכול - אך עם כל אלו היה עוסק בתורה בהתלהבות ובמלוא כוחותיו.

לפעמים בליל שבת, היינו רואים אותו חלש עד אימה, חיוור לחלוטין. האמת היא שההגדרה 'חיוור' אינה נכונה. הוא היה שקוף מרוב חיוורונו! תמיד פחדתי, מי יודע אם יעבור את הלילה בחיים. בלילות שבת לא הייתי מסוגלת להירדם מן הפחד והחשש אחר שראיתי אותו.

כל זאת עד השעה 2:30 לפנות בוקר. אז, בשעה הקבועה לתחילת הלימוד, הייתי שומעת את קולו בוקע מחדרו, לומד בקול רם ממש, כאילו חברותא יושב לצידו, והוא מסביר לו את הגמרא. אז היתה נפשי נחה עלי, עכשיו אני יודעת שהוא חי. צורת הלימוד שלו לא השתנתה מעולם. מאז שנות ילדותי המוקדמות אני זוכרת אותם

ניגונים, את הלימוד בקול רם, כשהוא מסביר לעצמו את דברי הגמרא כאילו משהו יושב לצידו.

גם בשבת בבוקר היינו אוכלים עמו את סעודת השבת. באמצע הסעודה הוא היה ממש מתמוטט, נרדם תוך כדי האכילה, בקושי מכניס משהו לפה מרוב חולשה. בשבתות כאלו הייתי בטוחה שהוא לא יהיה מסוגל לומר את השיעור אחה"צ, אך כשהגיע זמן השיעור ראיתי אותו הולך בגבורה לומר את השיעור.

לאחר מכן הייתי שואלת את בעלי זצ"ל איך היה השיעור. הוא היה אומר לי: "גיוואלדיג (מיוחד), ממש מעל לדרך הטבע. כשהוא אומר את השיעור, הוא נראה כמו בחור בן 18 בשיא כוחו".

בסעודה שלישית שוב נשמת ראשו בחולשה. בעלי זצ"ל תמיד היה אומר, שהלימוד שלו הוא מעל לדרך הטבע. הוא מקבל כוחות עצומים שלא מעלמא הדין, כדי ללמוד תורה וללמדה לאחרים.

בעלי זצ"ל היה איש שקט מטבעו, חייתי עמו שנים רבות ומעולם לא ראיתי מתלהב או יוצא מגדרו. רק כשהיו מדברים אודות הלימוד של אבא, הוא היה מתלהב ומתפעל עד בלי די, היה מתאר וחוזר ומתאר את מצבו, את חולשתו ואת צורת לימודו בכוחות עצומים למעלה מגדרי הטבע.

(מתוך 'גדולה שמושה')

'שמא', 'אולי' ו'אפשר'. אם מדברים בתקיפות - אדרבה, זו סיבה שהדברים יתקבלו פחות".

הרבנית שטיינמן ע"ה סיפרה, כי פעם לא חש רבינו בטוב במשך כמה ימים, ולא יכול היה לקבל קהל. לילה אחד דפקו אב ובנו דפיקות נמרצות על הדלת. האב אמר כי מדובר בעניין של פיקוח נפש ממש, שאינו סובל דחוי, כיון ששמעה כך, סברה הרבנית לתומה שאכן יש להכניסם גם בשעה זו.

היא שאלה את בעלה אם יוכל לקבל את השניים העומדים בפתח ופיקוח נפש בפיהם, והוא הסכים שיכנסו. הם אכן נכנסו בזריזות, וכעבור כמה דקות יצאו בסבר פנים מחויך ומרוצה. הרבנית התפעלה ממהירות יציאתם ותמהה בינה לבין עצמה: "איזה עניין של פיקוח נפש יכול היה להיות דחוף כל כך ולבוא על פתרונו תוך רגעים ספורים?" אף על פי שבדרך כלל לא שאלה את הבאים למבוקשם מרבינו, הפעם חרגה ממנהגה והתעניינה אצל השואל:

"מה היה המקרה הדחוף כל כך?"

האיש השיב, כי בימים אלו מגישים רשימות לבחירות לכנסת, והוא בא לשאול האם כדאי לו להגיש רשימה לבחירות. "כיון שמועד ההגשה מסתיים בעוד שעות בודדות, בשעת חצות". הסביר, "היה העניין דחוף במיוחד".

"נו, ומה השיב לכם הרב?" התעניינה הרבנית.

"הוא ענה לי שלא אגיש מועמדות, כי אף אחד לא יבחר בי חוץ ממנו", ענה האיש בהצביעו על בנו...

נראה שרבינו אמר לו זאת בנועם ובחכמה, באופן שהאב לא נפגע כלל אלא קיבל את הדברים ברוח טובה מאוד.

לאחר מכן שאלה הרבנית את רבינו, כיצד קרה שהשואל יצא בחיוך, ורבינו ענה בבדיחותא: "כנראה הוא חשב שרק הוא יצביע לעצמו, ושמח להווכח שברור לי כי גם בנו יצביע לו, ויהיו לו שני קולות..."

(מתוך הספר 'רבי אהרן לייב', 'כאיל תערוג', פורים)

והקפדתו הייחודית בנושא בין אדם לחברו, מתבטאת רבות בחיי היומיום, ודוקא בפכים הקטנים, שנראים לכאורה כשוליים, אך מעידים כאלף עדים על טוהר ליבו ונשמתו של רבן של ישראל.

ונפשי כעפר לכל תהיה: סיפר אחד מתלמידי רבינו, כי יום אחד, בעת קבלת הקהל לאחר תפילת ערבית, חלף בחור צעיר בין העומדים, כשכל כוונתו היתה רק כדי להצטלם עם רבינו. הוא הושיט יד לרבינו בעוד פניו מופנות כלפי הצלם, והוא מורה לו באצבע "לצלם! לצלם!" לבני הבית ניכר היה כי הרגע המביש הזה מכאיב לרבינו, אך הוא לא הגיב מאומה עד שההוא סיים את מלאכת הצילום... בסיום קבלת הקהל דיבר פלוני עם רבינו על אודות חסרון הדרך ארץ שנראה כאן קודם, ורבינו הגיב "כל יום זה כך?"

אף שלא פגעתי בו: פעם לחש רבינו לתלמידו, כי אחד מהאנשים שלזכותם הוא מקפיד להכניס מדי יום מטבעות לצדקה הוא אדם שבעבר היו לו דין ודברים עמו, ועל אף שלא היתה זו מריבה ממש ורבינו לא פגע בו, חלילה, בכל זאת הוא מרגיש צורך "לפצות אותו", כלשון רבינו, ולעשות בכל יום משהו לטובת נשמתו, וכן לטובת אדם נוסף כדוגמתו.

והוסיף רבינו: "ואף שאני לא פגעתי בו, והוא כן פגע, בכל זאת - מי יודע, שמא היתה לי קצת אשמה בזה".

לשון נקיה: מעשה היה שיהודי לקח דבר מה מבית רבינו, וכששאל רבינו היכן הוא אותו חפץ, השיב אחד מבני הבית: "כנראה פלוני גנב את זה". רבינו לא הסכים עם הנוסח ואמר: "יהודי אינו גנב. תאמר שאולי הוא חס על החפץ הזה, שמא כאן בבית ילך לאיבוד ולכן לקח לעצמו".

לשון רכה: כמה פעמים הדריך רבינו את מקורביו על פי מכתבו של הגר"ח מוולוז'ין, לאמר: על ידי מידת הסבלנות האדם משיג את רצונו יותר ויותר מכל תקיפות שבעולם. אולם בני אדם טועים בכך. עוד אמר לבנו הגאון רבי שרגא שליט"א: "גם כאשר הייתי ראש ישיבה יחידי בישיבת כפר סבא, לא דברתי בתקיפות. לדוגמא, בענין קבלת תלמידים לישיבה, דברתי עם הצוות רק בנוסח של

פקחותו העצומה ולבו הרחב של רבי אריה לוי זצ"ל בהשגת מגורים לחסר בית

'יש לי היכרות טובה עם אותו יהודי שמתגורר שם, נראה לי כי אצליה לשכנעו לעזוב את החדר, אך בתמורה לכך, עליכם לרכוש לו דירה חילונית בקרבת מקום'...

הרב ישראל ליוש

"אֲתָה תִּדְבֹר אֵל כָּל חֲכָמֵי יָב" (שמות כ"ח, ג')

שתי מעלות מוזכרות בפסוק זה: חכמה ולב. לכאורה אין קשר בין אחת לשניה, שהרי החכמה היא בשכל ואינה קשורה אל הלב, ואילו הלב מבטא עניין רגשי ורצון טוב לעשיית צדקה וחסד. ידועים דברי הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שלמד שישנו תנאי הכרחי לקבלת החכמה מאת נותן החכמה, והוא להיות 'מבקש חכמה', להכין את עצמך להיות כלי קיבול לקבל את החכמה מאת השי"ת, ורק בעבור תשוקתו לחכמה יזכה בה, וזהו התנאי 'חכם לב', שבחכמת לבו (כלומר, בתשוקתו) הכין את עצמו לקבל את החכמה השכלית.

עוד ניתן לבאר על הפסוק הנ"ל, שאכן שתי מעלות נפרדות כתובות בו, אך שתיהן צריכות זו לזו, כי מי שלבו רחב והוא מלא רוח נדבה לעשיית צדקה וחסד, אך אינו מפעיל אף את מוחו ושכלו למצוא תחבולות לעשיית הצדקה בשלמות, הרי מעשיו יהיו חסרים. וכמו"כ מי ששכלו גדול, ויש לו רעיונות נפלאים לעשיית צדקה וחסד, אך לבו צר ואין בו כלל רצון טוב לעזרה לזולתו - ודאי שאין זו מעלה, כי מה יועיל ברעיונותיו המוצלחים ככל שיהיו, אם אין הוא חפץ כלל לעשותם בשלמות. נמצאנו למדים, ששתי המעלות זקוקות אחת לשניה: אדם המתנדב בעשייה לזולתו - צריך לגייס לכך את שכלו ומוחו, יחד עם טוב לבו, ובכך התוצאה תהיה מושלמת.

...

לבו הרחום של הגאון רבי אריה לוי זצ"ל, יחד עם חכמתו העצומה חברו יחדיו במעשי הצדקה שלו, כפי שניתן לראות בסיפור הבא: איש עני היה בירושלים, שאף דירה משלו לא היתה לו, ולפרנסתו עבד בחברה קדישא. לאחר שהתאלמן מאשתו, עבר להתגורר בחדר קטן ועלוב, בתוך בית הקברות בשכונת סנהדריה בירושלים. לבו הרחום של רבי אריה, לא יכול היה לראות את היהודי שגר כך בבדידות איומה, והיה מדבר אל לבו של היהודי שימצא לעצמו שידוך, ובכך יפר את בדידותו ויחלק את חייו עם אשתו החדשה. היהודי במר לבו אמר לרבי אריה: "וכי מי תרצה לישא אותי? הרי אפילו דירה אין לי! האם אגור איתה כאן בחדר העלוב הזה?" "אל דאגה", ענה לו רבי אריה, "את עול הדירה אני נוטל על עצמי. אתה מצדך תמצא את זיווגך, ואני אדאג עבורכם לדירה נאה". אורו פני העני, וזיק של תקווה נראה מבין עיניו. הוא פנה

רבי אריה לוי זצ"ל

אל המלאכה והחל להתעניין אחר שידוך מתאים. לא ארכו הימים, והיהודי מצא את זיווגו מן השמים, ובשעה טובה ומוצלחת אף נקבע תאריך לחתונה. מאותו רגע, החל רבי אריה בקיום הבטחתו וגייס את כל מוחו לאתר מקום מגורים מתאים לזוג החדש. הבעיה המרכזית היתה: 'כסף מנלן?' רבי אריה עצמו לא התברך בעושר רב, הוא חי חיי דחקות, ובקושי פרנס את בני ביתו, ואיך ימצא עתה כסף לרכישת דירה ליהודי ואשתו? הוא ניסה בכה ובכה, פנה אל ידידיו מהחברה קדישא, ואל מעט מכריו מירושלים, אך העלה חרס בידו, הוא לא הצליח לגייס אפילו מעט מן הסכום הנדרש.

לפתע הבזיק במוחו רעיון מבריק, ומיד החל להוציאו אל הפועל. הוא נגש למנהלי החברה קדישא ואמר להם, כי בעת האחרונה כאשר השתתף בלוויית, הועלה חשש בלבו על ביזוי כבוד המת הנעשה ברשותם של החברה קדישא. נבהלו אנשי החברה קדישא למשמע אוזנם, ולא העלו בדעתם למה רבי אריה מתכוון.

רבי אריה המשיך והסביר להם את כוונתו, הלוויית הרי יוצאות מחדר הטהרה שבמרכז העיר ברחוב הנביאים, ובדרכה לבית הקברות בסנהדריה, עוברת הלווייה דרך ארוכה ממרכז העיר לצפונה, ומלבד זלזול בכבוד המת, נגרם בכך טרחה דציבורא, כי הלווייה עוברת דרך בתי כנסת ובתי מדרש, שבהם נעצרים כל הקהל לאמירת קדיש, והדבר גורם לעיכוב עצום ולהפרת סדרי התנועה.

"מה נוכל לעשות?", הצטדקו מנהלי החברה קדישא, "הרי אין לנו חדר טהרה בבית הקברות בסנהדריה, ואף מקום פנוי לבנות שם חדר טהרה - אין בנמצא". "ומה עם החדרון הקטן בפנינת בית הקברות? מדוע לא תבנו שם חדר טהרה?" שאל רבי אריה.

"בחדר זה מתגורר, מזה זמן רב, יהודי עני מוותיקי עובדי החברה קדישא, וליבנו עליו, אי אפשר להוציאו משם", ענו המנהלים. אמר להם רבי אריה: "יש לי היכרות טובה עם אותו יהודי שמתגורר שם, נראה לי כי אצליה לשכנעו לעזוב את החדר, אך בתמורה לכך, עליכם לרכוש לו דירה חילונית בקרבת מקום", הסכימו מנהלי החברה קדישא לעסקה, ורבי אריה שמח בלבו, כי יותר מאשר דאג לכבוד המת, דאג למצוקתו של היהודי, להעמידו בקרן אורה, להקים בית בישראל.

הצרה הגדולה שהתרחשה על סיפונה של אונייה בריטית במימי האוקיינוס האטלנטי, והתבררה לאחר ארבעים שנה כנס הצלה גדול!!

הרב בנימין גולד

”על כן קראו לַיָּמִים הָאֵלֶּה פְּוִיִּים עַל שֵׁם הַפּוֹר” (אסתר ט', כ"ז)

ניסים ומאורעות דרמטיים רבים ארעו בפורים ומסופרים במגילת אסתר, ואם כן תימה גדולה היא, מדוע נקבע שם החג דווקא על שם הפור שהטיל המן?! לכאורה, זהו ארוע שנראה לא משמעותי בכל סיפור המגילה, ארוע שהיה בו רק כדי לקבוע את היום בו תתחיל השמדת היהודים, ולמה לא נקבע החג על שם אסתר או מרדכי וכדו'? ובפרט ששם החג מסמל כידוע את מהות החג, ומה יש בפור שהטיל המן לסמל לנו את מהות חג הפורים?

תרוץ נפלא כתב הגר"מ פינשטיין זצוק"ל בספרו 'דרש משה', שנקבע כך ללמדנו, שכמו שכל נס הפורים היה מהיפוך של רע לטוב, כי הנה המן עשה גורל, וחשב שבזה קבע את גורלו של עם ישראל, אך לא ידע שהדבר שחשבו לרעה שנפל הפור בחודש שנפטר בו משה, נהפך להם לטובה כי בחודש זה גם נולד משה, וזו היתה טובה לישראל, כי זוהי כל מהותו של גורל, יש לו כמה פנים, היום כך ומחר כך.

וזהו הלימוד שצריכים אנו ללמוד מיום הפורים, שבכל דבר שהאדם חושב כי יש לו טובה, צריך תמיד לדעת כי הכל יכול להתהפך כמו גורל לכאן או לכאן, ותמיד יש לו להתפלל ולשים מבטחו בה' יתברך, וכן להיפך מרעה לטובה, לעולם לא להתייאש כי הכל יכול להתהפך מיד לטובה בחסדיו יתברך.

...

לימוד זה הוא מיסודות האמונה, שאין מקרה בעולם, ומקרה אשר נראה לנו כרעה גדולה, יתברר בסופו של דבר כהצלה עצומה, ונביא בזה את אחד הסיפורים שפורסמו בשנים האחרונות שממחיש לנו יסוד זה.

הדבר התרחש לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, כאשר קבוצת בחורי ישיבות מליטא

שהתגוררו בגרמניה, הרגישו שחגורת החנק הנאצית הולכת ומתהדקת, וברחמי שמים הצליחו ברגע האחרון להבריח את הגבול בדרכם לאנגליה, בתקווה שיזכו לחירות ולישב בשלווה. אך לא עברו ימים רבים וכבר עלה חשד בעיני השלטונות האנגלים שהם מרגלים גרמנים, והורו לגרשם לאוסטרליה הרחוקה, תוך זמן קצר העולם לאוניה בדרכה הארוכה לגלות בארץ ניכר.

קשה לשער את כל הצער והאכזבה שהיו מנת חלקם של הגולים בכל הטלטולים הרבים האלו, אבל נחמתם היתה שהנה לפחות הצליחו לברוח מהמרצחים הנאצים ובקרוב יוכלו להגיע למקום מבטחים. אך גורלם לא שפר עליהם. לא עבר זמן רב מתחילת ההפלגה, והתברר שבאוניה זו שהכילה מגורשים רבים, ישנה גם קבוצת פושעים ועבריינים שגורשו כעונש מאנגליה, פושעים אלו החליטו להתנכל לבחורי הישיבה בשל חזותם היהודית.

הם הצרו להם והתעללו בהם בכל עת וזמן. השיא הגיע, כשהחליטו הפושעים להשליך את כל מטלטליהם של בחורי הישיבה, שהצליחו לקחת עמם לגלות, לים. הם נשאר עם בגדיהם לגופם בלבד. הצער הגדול ביותר היה, שבין החפצים המעטים שהצליחו לקחת איתם ושמרו עליהם מכל משמר, היו חידושי התורה שזכו לשמוע בישיבות בהם למדו, ביניהם חידושי תורה מגדולי ראשי הישיבות בדור ההוא, וכן חידושים שעליהם עמלו שנים רבות, וערכם היה חשוב להם יותר מכל.

הם התחננו על נפשם בפני הפושעים, שלפחות ישאירו להם את היקר להם מכל, אך התחננונים נפלו על אוזניים אטומות, וכך, לקול זעקות השבר של הבחורים הושלכו מחברות חידושי התורה שלהם אל בין גלי הים האין סופיים. דמעות הבחורים התערבו במי הים והם לוו במבטיהם הכאובים את האובדן הגדול מכל.

שעה קלה לאחר זריקת המחברות לים, נראו ממרחק כעשר אוניות מלחמה, ובתוך דקות נשמעו רעמי פגזים ויריות שנורו בעוצמה רבה לעבר האוניה. המחשבות התרוצצו על הסוף הקרב ובא, אלא שכל זה נמשך זמן קצר ופתאום נשמעה הוראה מרחוק, וההפגזה נשתתקה, האוניה המשיכה להפליג, והיה הדבר לפלא.

ארבעים שנה לאחר מכן, נפגש באקראי אחד מניצולי האוניה עם זקן אחד. תוך כדי דיבור התברר שהיה זה מפקד האוניות שהפגזו את ספינתם.

הניצול מיהר לשאול את המפקד לפשר ההפגזה העזה והפסקתה לאחר כמה דקות, והמפקד לשעבר סיפר לו את אשר ארע. אותו זקן היה מפקד של עשר אוניות מלחמה גרמניות. כאשר ראה מרחוק את אונית הפליטים חשדה לאונית אויב. הוא נתן הוראה להפגיזה עד להטבעתה המוחלטת. אלא שפתאום נראו על גלי הים מזוודות

קטנות כשהן נעות לעבר הספינות הגרמניות. המפקד חשש שאלו מזוודות נפץ או אותות אחרים מהספינה המופגזת, והורה להעלותן ולבדוק את תכולתן. כאשר פתחו הגרמנים את המזוודות, גילו להפתעתם ולחרדתם, מחברות שבתוכם כתובים דברים בשפה הגרמנית. המפקד חשש שהוא מטביע ספינה עם אזרחים גרמניים, והורה מיד להפסיק את ההפגזה ולתת לספינה להמשיך בנסיעתה.

ניצול הספינה ששמע את הסיפור כמעט והתעלף, כששמע את השתלשלות הדברים. ארבעים שנה לאחר הארוע התברר לו גודל השגחתו יתברך, שכל הצער והמכאוב על אובדן המחברות של חידושי התורה שבזמנו היה נראה להם כחורבן וכאובדן הגדול ביותר, הוא זה שעמד להם ברחמי שמים להצילם ממוות בטוח במעמקי הים הגדול, ללא שיהיה אפילו אי מי שידע את גורלם לנצח.

באמתחתי שלי, אם יורשה לי לספר לכם, ידידי היקרים, מצוי אבנט, ירושה מנינו של ה"אהבת שלום", כ"ק האדמו"ר מווישווא זצ"ל. סבא ע"ה קיבל את הגארטל הזה מהרבי מווישווא זצ"ל, שהוריד אותו מהקפטן שלו ונתנו לסבי זצ"ל, וסבא הוריש לי בצוואתו

רק לאחר השבת גילה לו ה"עצי חיים" שמדובר היה בשטריימל של זקנו, הרה"ק בעל ה"ישמח משה" זצ"ל

הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א

"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיה לכבוד" (שמות כ"ה, ב')

הלבוש המסורתי של יהודי תימן, הוא רבגוני וססגוני,

וכולל סוגים שונים של בגדים, הנלבשים בזמנים שונים:

"גמים" - הינה גלימה ארוכה בצבעים שונים, כשבצידיה שני קרעים, זכר לחורבן בית מקדשנו ותפארתנו. בערב שבת קודש, כשהשמש נוטה לשקוע ואור השבת מנצנץ ובא, עוטים בני תימן המסולאים מפז את ה"מדאני", שהוא בגד בצבעי שחור ולבן, כאשר בשבת עצמה לובשים הם בגד לבן, כולו טוהר וחן.

על ראשם כורכים התימנים כיפה מיוחדת בשם

"גונגאבי", סביבותיה קושרים את ה"מאצ'ר",

המטפחת המיועדת לכך. חתן תימני, בשבעת

ימי המשתה שלו, לובש "ג'אליה", וישנם

גם בגדים שונים וססגוניים ליתר מועדי

ישראל ומאורעותיהם.

עדיין ניתן לראות יהודים תימניים

שהולכים בשבתות ובימים טובים,

גם בארץ ישראל, בלבוש התימני

המסורתי, שהיה נהוג בעדן ובצנעא.

לדעת יוצאי תימן, הלבוש התימני

הוא הלבוש המקורי אותו לבשו בני

ישראל בצאתם מארץ מצרים. על לבושם

של בני ישראל נאמר בתורה "שמלתם לא

בלתה" ו"ויכבסו שמלותם". מכאן, כך אומרים

בני תימן, שבני ישראל הלכו מאז ומקדם בשמלות,

כמו הג'מיס, שהוא בגד דמוי שמלה, אותו לובשים התימנים.

המהר"ץ, אביו של המהר"י"ץ, מגדולי רבני תימן, נתן רמז ואסמכתא

למנהג התימנים ללבוש בגדים בהירים בשבת, והזכיר את הכתוב

"לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", א"ש הינם ראשי

התיבות של אדום שחור, ומכאן שצריך ללבוש רק בגדים בהירים

בשבת ולא בגדי צבעונים.

הלבוש התימני אינו קשור כלל למלבושם של גויי תימן, והוא

לבוש שנחשב בתימן ללבוש יהודי מובהק. התינוקות של יהודי

תימן לבשו כיסוי ראש, שהולבש גם לבנים וגם לבנות החל מגיל

חודש, כנראה כדי להכניס בלבבותיהם של הפעוטים יראת שמים.

בנוסף היה בכיסוי ראש זה משולש, כנגד עין הרע.

בפרשת השבוע קוראים אנו על בגדי הכהן הגדול, אותם לבש

"לכבוד ולתפארת". נעסוק הפעם בנושא החשוב של "שלא שינו

את לבושם", סוד הבגד היהודי, לעדותיו ושבתיו, קהילותיו וצורותיו

השונות. יחד עם בגדי גדולי הצדיקים, סגולותיהם ומעלתם.

הבגד הידוע ביותר לכל חסיד ויזניץ, הוא הקיטל של כ"ק ה"אהבת

שלום" מקוסוב, בנו של רבי קופל חסיד, אבי שושלת ויזניץ. הקיטל

עבר מאב לבן ואדמו"רי ויזניץ לבשוהו בדחילו ורחימו פעמיים בשנה, ביום הכיפורים ובהושענא רבה. לאחר פטירת הסבא קדישא בעל ה"אהבת ישראל" זצ"ל, חילקו ארבעת הבנים את הירושה, והקיטל נפל בחלקו של כ"ק האדמו"ר בעל ה"דמשק אליעזר" זצ"ל, שהוריש לאחר פטירתו את הקיטל לאחיו, בעל ה"אמרי חיים" מוויזניץ. (ל"דמשק אליעזר" לא היו ילדים, ה"י).

לאחר הסתלקותו של ה"אמרי חיים" נערך גורל וחלוקה בין שני בניו, כ"ק האדמו"ר מוויזניץ זצ"ל ואחיו כ"ק האדמו"ר מוויזניץ מונסי שליט"א, יחד עם אחיותיהם (למרות שעל הקיטל התמודדו רק שני

הבנים, הרי שעל יתר חפצי הקדושה של שושלת ויזניץ,

השתתפו גם האחיות בגורל) וה"ישועות משה" זכה

בגורל, בהותירו לאחיו כ"ק האדמו"ר ממונסי חפצי

קודש יקרים אחרים ורבים, תמורת הקיטל הנכסף.

בחסידויות רבות מעבירים האדמו"רים את

בגדיהם לבניהם אחריהם, כסגולה ומעלה

גדולה. אחד מאדמו"רי חב"ד כותב לבנו

במכתב הזכרה ליום החופה, "תחת החופה

תלבש קיטל חדש. מובן לך, שמאד חפצתי

גם האבנט מבגד ה"צמח צדק" ז"ל זיע"א

שנמצא אצלי, אבל וכו' ומחשבה טובה הקב"ה

מצרפה למעשה."

באמתחתי שלי, אם יורשה לי לספר לכם, ידידי

היקרים, מצוי אבנט, ירושה מנינו של ה"אהבת

שלום", כ"ק האדמו"ר מווישווא זצ"ל. סבא ע"ה קיבל

את הגארטל הזה מהרבי מווישווא זצ"ל, שהוריד אותו

מהקפטן שלו ונתנו לסבי זצ"ל, וסבא הוריש לי בצוואתו, ומאז-

ה"גארטל" של הווישווא זצ"ל נמצא אצלי, ברוך ה'.

לכ"ק האדמו"ר מצאנז זצ"ל, בעל ה"שפע חיים", היתה כיפה

מיוחדת מדודו הרה"ק רבי יחזקאל משינווא, בנו בכורו של מרן

ה"דברי חיים" זי"ע וכן גארטל מרבי מאיר מפרימשלאן זצ"ל, שהיה

בלוי מעט והרבי מצאנז נתן שיכרכוהו בבד, כדי לשמור עליו.

באחד הימים, הביאו לפני הרבי מצאנז בגד של רבי ברוך ממזיבוז,

נכדו של הבעל שם טוב, והציעו לו ללבושו. ה"שפע חיים" הביט בבגד

בחרדת קודש אך סירב ללבושו. "הרבה צדיקים פחדו ממנו", אמר.

ברשותו של הרבי מבוהוש זצ"ל, שבית מדרשו שוכן, גם כיום,

ברחוב חגי בבני ברק, היו שתי קופסאות טבק. אחת של זקנו רבי

ישראל מרוזין והשני של ה"אוהב ישראל" מאפטא. לפני שהיה

הרבי מבוהוש מעניק מטבע לברכה ולשמירה, נהג להכניסם קודם

לקופסאות הטבק.

לפעמים, היה אומר הרבי לסובבים: "בקופסאות האלו היה

טבק מלפני יותר ממאה שנה, והריח עדיין נשאר ואפשר להריח

בו"... בסערט ויזניץ עוברים המתפללים ומריחים בהפסקה שבין

התפילות ביום הכיפורים, בקופסת הטבק של ה"אהבת ישראל"

המשך בעמוד הבא <<<

הגאון הנוערבי מאיר ועקני זצ"ל שליח Yechiel.sh

וה"מקור ברוך" מויזניץ.

מהו העניין בלבישת בגדיהם של צדיקים?

רבינו בעל ה"הפלאה" כותב בספרו "פנים יפות" (בפרשת לך לך), שאברהם אבינו לא רצה ליהנות מרכוש סדום, כי רוח רעה שרתה על כל נכסיהם ומלבושיהם. וכך כותב בעל ה"הפלאה": "וכן בהיפוך, בנכסי הצדיקים, שרוח קדושה שורה על לבושיהן, כמו שמצינו בדור המדבר "שמלתך לא בלתה". ולכן כתוב במדרש, שבשביל שאברהם הרחיק את עצמו ממלבושי טומאה, זכו בניו למלבושי קדושה".

בתלמוד הירושלמי במסכת תענית (פ"ד ה"א), מסופר שרב אדא נהג ללבוש את בגדו של רב, בכדי להתפלל בו תפילת נעילה, כדי שזכותו של רב האמורא תצילנו בשעת נעילת שערי שמים. גם ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש מצא מקור נפלא לכך, מדברי הירושלמי בנדריים (פ"ט ה"א) ובמועד קטן (פ"ג ה"א), שם נאמר ש"מקלו של רבי מאיר היתה והוא היתה מבניתו דעת", הרי לנו שחפץ ששייך לצדיק, למרות שהוא חפץ גשמי לכאורה, מועיל לזכות.

ה"אור תורה" (בסוף פרשת חוקת), מסביר את עניין בגדי הכהונה, ואת סוד לבישת בגדי אהרן הכהן לבנו אלעזר הכהן, ומסיים: "ודברים אלו יגידו לנו סוד בגדי הצדיקים עד היכן הם מגיעים לתועלת כל דבר, לקדושה ולטהרה, ליראה ולאהבת ה' הגדול והנורא ולרפואה ולהצלחה, על דרך ששמעתי בשם צדיק אחד שאמר, שחגורתו היתה סגולה למקשה ללדת, וכן כולם, והוא בדוק אצלנו מרבתי נשמתם עדן".

סיפור נפלא מסופר על בעל ה"אמרי אמת" מגור. עני מרוד נכנס אליו וסיפר לרבי בצער שגנבו לו את טליתו ותפיליו, ואין לו כסף לרכוש אחרים תמורתם. ניגש הרבי מגור לארון ושלף טלית ושני זוגות תפילין. "את התפילין דרש"י קיבלתי בירושה מזקני ה"חידושי הרי"ם" ואילו את התפילין דרבינו תם קיבלתי בירושה מאבי ה"שפת אמת". לך לחתני ר' איצ'ה מאיר, והוא יחליף לך אותם בתפילין אחרות ובוודאי גם יוסף לך תמורתם עוד כסף".

הלך העני לחתנו של הרבי, שנדהם מגודל החיזיון. הוא מיהר לפדות את שני זוגות התפילין היקרות ושילם עליהן כסף רב. ר' איצ'ה מאיר פנה לחותנו הרבי ותהה בפניו: "האם לעני לא מוכר נותנים תפילין כה יקרות וחשובות?!" פתח לו ה"אמרי אמת" את ספר הרמב"ם, שם נכתב שצריך לעשות מצווה "מן הנאה ומן הטוב". "כשבאה לידי מצווה כה גדולה, נתתי לו את התפילין הטובים ביותר שהיו לי..." הפטיר הרבי.

מדוע לובשים גארטל?

במסכת שבת (ט, ב) נאמר במשנה: "לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל וכו' ולא לאכול. ואם התחילו אין מפסיקין". ובגמרא אמרו: "ותנן אם התחילו אין מפסיקין, ואמר ר' חנינא משיתיר חגורו". והקשו בגמרא, וכי טריחותא למיסר המייניה, ועוד ליקו הכי וליצלי. ומתראת: משום שנאמר "הכון לקראת אלקיך ישראל". ופירש רש"י: התנאה לפניו.

כתבו התוספות: מכאן שצריך לאזור חלציו כשמתפלל. במחזור ויטרי מפרש, שצריך לחגור חגורה, כדי שלא יהא ליבו רואה את הערוה, והוא כותב: "ודוקא להם שלא היה להם מכנסים, לכך היו צריכים לאזור בשעת תפילה. אבל לדידן שיש לנו אבנט של מכנסים, אין אנו צריכים לאזור", עכ"ל.

והשו"ע (או"ח צב, ב) כתב: "צריך לאזור אזור בשעת התפילה, אפילו יש לו אבנט, שאין ליבו רואה את הערוה, משום "הכון", אבל שאר ברכות, מותר לברך בלא חגורה מאחר שיש לו מכנסים, הגה, ואין ליבו רואה את הערוה", עכ"ל.

וכתב המשנ"ב שבדיעבד, אם התפלל בלא אזור יצא, וי"א עוד שמדובר דוקא במי שרגיל כל היום לחגור חגורה, אך כשהולך כל

היום בלא חגורה, גם בשעת תפילה אינו צריך לחגור. ומיהו מידת חסידות אף בכה"ג. הרי לנו שישנן שתי סיבות לחגירת אזור: א] כדי שלא יהיה ליבו רואה את הערוה. ב] כדי להתכונן לתפילה ולהתנאות לפניו יתברך.

אלו שאינם לובשים גארטל, כמו בני עולם התורה הספרדי והליטאי, סוברים, כנראה, שאין מקום בימינו לחגירת הגארטל המיוחד לתפילה משום הפסק, מפני שהבגד הצמוד לגופינו שאנו לובשים מפסיק בזה. ומשום חגורה לדין "הכון", הלא מדברי הש"ס מוכח שמדובר בחגורה הרגילה שלבשו בני בבל ובני א"י, ולא בחגורה נוספת לכבוד התפילה. (וראו בספרי ויאמר שמואל' בעניין זה, דעות, סברות ופסקי הלכה).

בנוסף, הקפידו החסידים להתרחק מבגדי צמר ולהעדיף בגדי משי, מחשש שעטנו ומפני עניינים שונים בתורת הסוד. בעבר, נתלתה מודעה בבתי כנסיות חסידיים, בה נרשם שאסור ללבוש בגדי צמר לגשת להתפלל לפני העמוד.

החתם סופר התנגד לתקנה גורפת זו, אך הוא כותב (שות חת"ס או"ח סי' ט"ז) את הדברים הבאים: "ועתה אני אדבר ואדרוש להנגיד מו"ה אברהם צבי נ"י ואומר לו בודאי אם ירצה להתקדש ולהטהר עצמו במותר לו שלא ללבוש כלל בגדי צמר מהיום והלאה - קדוש יאמר לו. אך אם אי אפשר לו, והרי הוא ככל המון ישראל ה' ישמרם, מ"מ אע"פ שאיני אומר שבשעת תפילה יחוש יותר לחשש שעטנו חלילה, שאם ילבש פשתן בשעת תפילה מטעם ספק שעטנו הרי אוסר עצמו הבגדים הללו גם שלא בשעת תפילה כיון שנכנס לבית הספק... על כן אם לא ירצה להיות מהפרושים מס' הנ"ל אין חילוק בין שעת תפילה לכל היום כולו. אך מטעם אחר אני מחלה פניו, שכשמתפלל בקהל חסידים ילבש בגדי פשתן מפני פירוד לבבות מחלוקת וזהו שטן ע"ז המרקד יותר משעטנו... על כן לעצתי ישמע ועכ"פ בהתפלל עמהם - ילבש בגד פשתן או משי. אבל לא מן הדין אלא מפני דרכי השלום..."

אפילו זנבות השועלים מתעלים בשבת

"בשבת קודש יכולים היהודים בכוחם הגדול, להעלות אל הקדושה גם דברים נמוכים ושפלים ביותר", אמר הצדיק רבי פנחס מקוריץ זצ"ל, "לכן אנו חובשים שטריימל, העשוי מזנבות של חיות טמאות, כדי שקדושת השבת תעלה אפילו זנבות של חיות אל הקדושה..." ישנם הטוענים שהשטריימל החסידי החל מגזירה עתיקת יומין של צוררי ישראל בחלק ממדינות מזרח - אירופה, לפיה היהודים חייבים ללבוש בשבת כובע העשוי משער חיה טמאה. אך החסידים מיהרו לקחת את הגזירה הכואבת ולהופכה לשמחה וששון. הרבי מוהרש"ב מלובאביץ' זצ"ל מסביר, שכתוב בספרי הקבלה שלבושי שבת היום נעשים מהחי, הצומח, הדומם והמדבר, כאשר עולם החי הוא כנגד עולם הבריאה. לכן, כך כותב הרבי הרש"ב, צריכים ללבוש בגדי שבת ממשי, העשוי מהחי, ולא מהצומח, לפי שהצומח שייך ל"עולם היצירה" ואילו הבגד העשוי מהחי שייך לעולם הבריאה, ולבושי שבת הם במדרגת לבושי הבריאה".

בספר "ודרשת וחקרת", כתב טעם למנהג החסידים ללבוש כובע עליון עם שוליים רחבים, כדוגמת השטריימל, שהוא כדי שעניו של היהודי לא ישוטטו מכאן לשם ברחובות קריה, וכשמיד ירים את עינו או יזיזם לצדדים, יבחין בכובע ויזכר שיהודי, עבד ה', הוא... מקור אחר מספר על גזירה שנגזרה לפני כ- 500 שנה ברוסיה, לפיה על היהודים תושבי הארץ להצמיד לכיפת ראשם זנב של חיה, כדי להשפיל אותם. ליהודים לא נותרו הרבה ברירות והם נאלצו לצעוד ברחוב כשזנב של חיה מסתלסל בחרפה מכיפתם. ואז הגה אחד היהודים רעיון מזהיר. אם כבר הולכים עם זנב על הראש, אם כן - מדוע לא להופכו לכיסוי ראש יפה ומהודר. הזנב נפתר כהלכה,

"אני עומד עתה בפני עסקת ענק, אולי אף עסקת חיי!" היה זה מנכ"ל אחת החברות הגדולות ביותר במשק, ובעל עסקים מסועפים, כדי להצליח, ברצוני להציע לרב שותפות: כבוד הרב יברך את העסקה, ואני אשקיע את הכסף, וברווחים - נתחלק..."

מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א מסביר לבעלי הממון - מה הכי חשוב בחיים

אל הישיבה ושיתף את ה"סבא" בסיפור המעשה. אך ה"סבא" צינן את התלהבותו, "אכן בני, מצוה גדולה זכית לקיים", אמר לו, "אבל חבריך שישבו כל אותה העת בישיבה ועסקו בתורה - שכרם גדול יותר..."

באותו עניין, סיפר פעם יהודי לרבינו, כי מלבד עיסוקו בלימוד התורה הוא מקדיש מעתותיו גם לקרוב רחוקים לאביהם שבשמים.

אמר לו רבינו: "אתה עושה דברים גדולים מאד - אך דע לך שכל זה אינו מתקרב למעלת לימוד דף גמרא".

שותפות בלתי אפשרית

יהודי דתי, המשמש כמנכ"ל אחת החברות הגדולות ביותר במשק, ובעל עסקים רבים ומסועפים, נכנס לרבינו כשבפיו הצעה בלתי שגרתית: "אני עומד עתה בפני עסקת ענק, אולי אף עסקת חיי", הציג את דבריו בפני רבינו, "אך היא כמובן טומנת בחובה סיכון לא מבוטל, כדי להיות מובטח בהצלחתה, ברצוני להציע לרב שותפות בעסקה: כבוד הרב

מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

יברך את העסק, ואני אשקיע את הכסף, וברווחים - נתחלק..." רבינו הררה לרגע ושאל: "האם אתה קובע עיתים לתורה?" הלה נבוך והופתע מהשאלה: "אהממ... לא ממש... לפעמים, בעיקר בתאריכי הארצייט של הורי..." התגמגם. אך מיד התעשת וחזר לטון דיבורו העסקי: "אבל כיצד זה קשור לעסקה? זוהי עסקה שאם תעלה יפה - היא תניב סכומי עתק שכבוד הרב יוכל לחלק לצדקה בשופי!"

רבינו נפנף בידו בביטול. לא, הוא אינו מעוניין להיות שותף של יהודי שאינו קובע עיתים לתורה.

(מתוך הספר "רבי חיים")

כי מרדכי היהודי... ורצוי לרוב אחיו' ראשי מוסדות מסוימים הביאו אל מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, גביר גדול התומך במוסדותיהם, ורצו שרבינו ישבחו על נדיבות ליבו ועל תרומותיו החשובות.

רבינו פנה ושאל: "האם אתה מקדיש גם זמן ללימוד תורה בעצמך? תלמוד תורה הוא המצוה החשובה ביותר!", הגביר התחמק מלענות, והיה מובן שאינו קובע עתים לתורה.

רבינו לא עזב את הנושא, ואמר לגביר שעליו לדאוג למצוא זמן ללימוד.

ראשי המוסדות חשו שלא בנוח מהמעמד, במקום שירות ותשבחות קיבל התורם תוכחת מגולה... מי יודע מה תהיה תגובתו וכיצד ישפיע הדבר על תרומותיו בעתיד?...!

להפתעתם הרבה, עם סיום הביקור סח להם הגביר: "היודעים אתם מביקור זה נהנית ביותר, ובזכות דברי הרב אני מתכוונן מעתה להתחיל ללימוד תורה".

יותר מהצלת נפשות!

אמר רבינו: במסכת מגילה נאמר על הפסוק "כי מרדכי היהודי... ורצוי לרוב אחיו" - "לרוב אחיו ולא לכל אחיו, מלמד שפרשו ממנו מקצת סנהדרין, אמר רב יוסף: גדול תלמוד

תורה יותר מהצלת נפשות". משנעשה מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש, היה עליו להקדיש מזמנו לפעולות הכרחיות להצלת אחיו היהודים, ועם כל זה שעסק בהצלת נפשות - "פרשו ממנו מקצת סנהדרין", ואנו מבינים מכך שאילו היה עוסק בתורה באותו זמן - היתה מעלתו גדולה יותר!

כעין זה ניתן ללימוד ממעשה שהתרחש בימי ה"סבא" מסלבודקא: אחד מתלמידי הישיבה יצא פעם באמצע סדר הלימוד לכיוון שפת הנהר, והנה ראה בתוך המים נער טובע, התלמיד זינק אל המים במהירות והצליח למשוך משם את הטובע ולהעלותו ליבשה, בשמחה עצומה, על הזכות שהתגלגלה על ידו, מיהר התלמיד

<< המשך מעמוד קודם

בדרכו בחזרה לארץ ישראל, עם סיום המלחמה, עבר הרב דרך אירופה והגיע לסיגעט, שם נכנס אל מעונו של בעל ה"עצי חיים" שהזמינו להיות אורחו לשבת. "כיצד אוכל לשבת עמכם במחיצתכם, כאשר אני עוטה מצנפת ספרדית, בעוד אתם לובשים שטריימל?" שאל הגר"מ ועקנין, ואמר שלא ירגיש בנוח בלי שטריימל. ה"עצי חיים" הביא לו שטריימל והרב הספרדי של טבריה חבש את השטריימל לראשו כל השבת. רק לאחר השבת גילה לו ה"עצי חיים" שמדובר היה בשטריימל של זקנו, הרה"ק ה"ישמח משה" זצ"ל, והרב הטברייני התמוגג עד למאד, עד שכותבי קורותיו כתבו שהגר"מ ועקנין נזכר מידי פעם בערגה ובשמחה באותה שבת, בה לבש את השטריימל של ה"ישמח משה"...

בצורה סימטרית ויפה, עם כיפה באמצעיתו, והרעיון חדר אט אט והתפשט בכל מזרח אירופה.

הרב הספרדי שלבש שטריימל

רבי אהרן מבעלז זצ"ל נהג לומר שבחבישת שטריימל ישנה סגולה לבנים טובים, והרה"ק בעל ה"ישמח משה" נהג ללכת אף בימות החול חבוש בשטריימל, כשלכבוד שבת היה חובש שטריימל עם קטיפה לבנה למעלה. אדמו"רי רוזין נוהגים ללכת, עד היום, עם כיפה שחורה גבוהה בשטריימל, כמנהג אדמו"רי רוזין לדורותיהם. גם אב"ד טבריה, הגאון הנווד רבי מאיר ועקנין זצ"ל, הלך בשבת אחת עם שטריימל, ומעשה שהיה - כך היה: רבה של טבריה הגיע לארה"ב כדי לאסוף כסף למען עניי טבריה. במאורעות המלחמה העולמית נאלץ הגר"מ ועקנין להשאר באמריקה עד לסיום המלחמה.

למרות חוסר הנעימות שכרוך היה בדבר, החליט האברך לשוב ולהיכנס אל חדרו של רבינו, "הכיצד יתכן שבעוד הכנסותיי גדלו משמעותית - נותרו החובות בעינם ואף תפחו עוד ועוד?" - שאל, לאחר שהתוודה בשפל קול על שלא שמע בקול עצתו של רבינו...

מרן הגרא"מ שך זיע"א מסביר מדוע לא כדאי לאברך לצאת לשוק העבודה

מיוחדת בשמים, בבחינת: 'לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן'... כשם ש'המן' הספיק לכל אדם, כאשר המרבה לא הותר והממעיט לא חסר מאומה - כך היא ההנהגה עם כל לומדי התורה לדורותיהם: הברכה שרויה במעט הפרנסה שבידם, וכפי שנאמר בתנחומא (בשלח כ"א): "בשעה שאמר ירמיה לישראל: 'מפני מה אין אתם עוסקין בתורה?', אמרו לו: 'אם אנו עוסקין בתורה במה נתפרנס? באותה שעה הוציא להן צנצנת המן, ואמר להם וכו': 'אבותיכם שעסקו בתורה - ראו מהיכן נתפרנסו! ואתם, עסקו בתורה - ואני אפרנס אתכם מזה!'"

"לעומת זאת, כאשר אדם עוזב את בית המדרש ולו לשעה, הרי שבכך הוא כבר מניח את הנהגת 'צנצנת המן', ובוחר בהנהגה של 'השתדלות'! ולמעשה, מכריז הוא עצמו על רצונו שינהגו עמו בהנהגה טבעית, ואם לדון על פי דרך הטבע, הרי שבודאי אין די בעבודה של שעתיים בלילה, בכדי לפרנס משפחה כמשפחתך, אלא יש צורך לעמול ולהתייגע הרבה יותר!" סיים רבינו.

ללמדנו, כי לא תמיד ההשתדלות מועילה, לפעמים היא עלולה דוקא להזיק, שכן במקום בו האדם אינו מחויב בה - הרי הוא ניזון מידו של הקדוש ברוך הוא בהנהגה שמעל לדרך הטבע, ואין הוא נדרש לעשות הרבה יותר מכפי שהוא עושה...

ואגב, בהזדמנות אחרת הסביר רבינו לאברך מסוים, כי בחשבון כלכלי פשוט ניתן להגיע למסקנה על פיה, יצא שכרו בהפסדו אם יעזוב את הכולל ויצא לעבוד. היה זה כאשר נכנס אל חדרו של רבינו אברך שמשפחתו גדלה, והציג בפניו תכנית סדורה שערך: הוא בדק ומצא, כי אם יצא לעבוד בבורסה - יוכל להמשיך בלימוד התורה למשך שאר שעות היום, וכך נמצא שיוכל להישאר במרבית יומו באוהלה של תורה, ולצד זאת - לעשות לפרנסת ביתו ברווח. רבינו נענה והשיב על אתר: "הבה נעשה חשבון כמו 'סוחרים בבורסה'... אם תלך לעבוד בבורסה - יחזיקו אותך כאדם עשיר. ממילא כאשר תבקש להשיא את צאצאך - ידרשו ממך סכום גבוה כנדוניה, באשר ידעו כולם כי הנך בעל אמצעים... גם הנהגת ביתך תהיה בפזיזו, יחסית להנהגתך הנוכחית, כך שבסיכומו של חשבון לא ישאר בדידך מאומה..."

"לעומת זאת, אם תמשיך להיות שקוע בלימוד ותהיה מהמסתפקים במועט - הרי שגם בבואך לשדך את בנותיך, לא יבקשו ממך סכומים גדולים, כי יהיה ברור לכל שאין לך כסף... אם תעשה חשבון, אפשר שתמצא כי דוקא תצא נפסד כלכלית אם תוותר על השקיעות המוחלטת בתורה ותצא לעשות לפרנסתך!" - סיים רבינו. (מתוך 'אורחות החיים')

"אֲשֶׁר מִלְאֲתֵינוּ רוּחַ חֻקָּה" (שמות כ"ה, ג')

מעשה באברך, אשר פנה אל מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל ושטח בפניו את מצוקתו. המשפחה התרחבה ב"ה, ההוצאות אף הן גדלו בהתאם, ואילו הפרנסה - נותרה כפי שהיתה... הוא עצמו אברך כולל, רעייתו עובדת כמורה, ואין הקומץ משביע את הארי. הלה, אף לא הסתפק בתיאור הבעיה, אלא הביא באמתחתו פתרון שנראה מושלם למיטב הבנתו. הוא חשב לעצמו, כי אם יצא לעבוד מעט בשעות הערב - הרי שיוכל להכניס תוספת של משכורת לבית, ובמקביל - לימודיו במשך היום לא יפגעו.

סבור היה האברך שרבינו יעודד את הרעיון, אשר יש בו כדי לתת מענה לבעייתו - מבלי לפגוע בתלמודו, אולם רבינו דעת אחרת היתה עמו... רבינו יעץ לאותו אברך להמנע מכך, כאשר הוא ממליץ לו להמשיך וללמוד בשקידה, להצטמצם ככל שניתן ולהשליך יתנועע על אביו שבשמים.

דא עקא, שכפי הנראה, אותו אברך לא הגיע בכדי לקבל 'תשובה', אלא בכדי לקבל 'אישור'... הרעיון היה מנוי וגמור עמו, ואף כי דחה

אותו תקופת מה, בשל התנגדותו הנחרצת של רבינו - מכל מקום הוציאו לבסוף אל הפועל, בפעם הבאה בה חש כי הדחק אינו מותר לו כל ברירה אחרת.

אלא שלאחר זמן מה, כאשר ערך אותו אברך את חשבון הכנסותיו והוצאותיו, התברר לו דבר מוזר ביותר: ההכנסות אמנם גדלו במידה ניכרת מאז החל לעבוד בשעות הערב, אולם במקביל גם ההוצאות גדלו ביחס זהה. בסיכומו של חשבון, התברר כי לא הרוויח מאומה כתוצאה מהצעד שעשה, אלא דווקא להיפך, חובותיו גדלו ועצמו לרוב...

למרות חוסר הנעימות שכרוך היה בדבר, החליט האברך לשוב ולהיכנס אל חדרו של רבינו, לספר לו דברים כהווייתם, ולשאל את פיו לפשר הדבר. "הכיצד יתכן שבעוד הכנסותיי גדלות משמעותית - נותרו החובות בעינם ואף תפחו עוד ועוד?" שאל האברך לאחר שהתוודה בשפל קול על שלא שמע בקול עצתו של רבינו.

אולם רבינו, כלל לא התפלא... לדידו, היו הדברים פשוטים וברורים, וכך אמר לאותו אברך: "כלפי אברך שתורתו אומנתו ישנה הנהגה

מרן הגרא"מ שך זיע"א

בפורים רצה רבינו רבי אליהו לופיאן זצ"ל, לקיים את מצות "משלוח מנות" לבחורים בשיבה. כמוכן, לא ניתן לקיים זאת לכל בני הישיבה. מיהו זה שיזכה שעל ידו תתקיים המצוה?

הרב ישראל מאיר לאו מספר על רגישותו האבהית והמיוחדת של הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל

"אבל אוכל לבקש את אחד החברים שיצטרף עמי לנסיעה" - ניסיתי להתחמק מבקשת רבינו לנסוע עמי, הרי לא רציתי להטריחו. "דבר שאני יכול לעשות בעצמי לא אבקש מהשני" - עמד רבינו על שלו, וניסה שוב לשכנעני שאבוא עמו לחיפה. אך גם אני התעקשתי. לא הרשיתי לעצמי להטריח את המשגיח שבע-הימים. ואמנם כן, לבסוף נסעתי עם אחד החברים שניאות לקחתני לרופא בחיפה, והוטב לי בס"ד.

לתוך הפה

כאבים, החום מתגבר. חולשה כללית מתפשטת בכל גופו של הבחור. תלמיד הישיבה שוכב היה, מוטל חולה במיטתו. "קראו לרופא" - מציעים חבריו.

ואכן, נתקבלה ההצעה, והרופא הגיע. הוא בדק את החולה, קבע את סוג המחלה ורשם תרופה מסוימת שעל החולה לקחתה. אך החולה מסרב לעזור לעצמו. הוא אינו רוצה בשום אופן לקחת את התרופה שנתן לו הרופא. חבריו ניסו לשכנעו, הפצירו בו שיטול את התרופה ויבריא, אך הוא בשלו - אין הוא מוכן ליטול את התרופה ויהי מה.

השמועה הגיעה לאוזני המשגיח, ותיכף ומיד בא לבקר את החולה ולבדוק את המצב לאשורו.

"אמור אחרי מילה במילה" - נשמעה בחדר החולה בקשתו האבהית של רבינו, לתלמידו החולה.

הוא ישב ליד מיטת הבחור ואמר לו: אמור איתי ביחד מילה במילה: "יהי רצון מלפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חינום אתה".

וכשסיים את ה"יהי רצון", ציווהו רבינו לפתוח פיו ונתן את התרופה לתוך פיו ממש.

"מצאתי דרך להתחסד עם הבחורים..."

מידי בוקר בבוקרו בהגיע שעת הקימה, היו חשים הבחורים בישיבת "כפר חסידים" במין דגדוג קל ונעים באוזניהם, או במין ליטוף של חיבה, וכשהיו פוקחים את עיניהם, היו רואים ליד מיטתם דמות המעוטרת בטלית ותפילין, דמות המלאה ברוך ואהבה, כאחד ממלאכי השרת. היה זה רבינו שבעצמו בא להעיר את תלמידיו משנתם. הוא בעצמו ולא על ידי שליח.

הסביר רבינו: "אדם מישראל מחויב לגמול חסד עם הזולת בכל יום, אך לצערי אין נותנים לי לעשות חסד ולעזור לזולת, לכן מצאתי דרך להתחסד עם הבחורים ולהעירם לתפילה... והוסיף: "רק לא בגערה! אדם שהעירוהו בגערה הקדיחו עליו את היום כולו..."

משלוח מנות - לבעל החסד שבבחורים

בפורים רצה רבינו לקיים את מצות "משלוח מנות" לבחורים בשיבה. כמוכן, לא ניתן לקיים זאת לכל בני הישיבה. מיהו זה שיזכה שעל ידו תתקיים המצוה? ובכן, רבינו התעניין אצל הבחורים: מיהו הבחור שחותך את נייר הטואלט לפני שבת לצורך הרבים בשיבה... (מתוך ד' אליה - הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל)

"וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חַכְמֵי לֵב" (שמות כ"ח, ג')

מעיד הרב ישראל מאיר לאו, מתלמידי הישיבה ב"זכרון יעקב": הישיבה היתה עדיין בחבלי לידתה. בכל בוקר היה רבינו נכנס לבית בו ישנתי אני וחברי, ומעיר אותנו מהשינה. ישנו כעשרה בחורים במבנה ערבי נטוש. הוא היה נכנס לחדר כשהוא מעוטר בטלית ותפילין, ואנו, הבחורים, בראותנו אותו היינו קופצים מיד מהמיטה.

באחד הבקרים, עת נכנס רבינו ל ה ע י ר נ ו , כולם קפצו ממיטותיהם, חוץ ממני. רגלי היתה נפוחה מאוד ולא היה ביכולתי לעמוד. היה זה כתוצאה מתאונה שקרתה לי בשנה קודמת,

עת למדתי בישיבת "קול תורה" בירושלים. על רגלי נפל ספסל כבד, וגרם לכך שהציפורן נשרה. זו החדשה לא צמחה כראוי ונכנסה לבשר, דבר הקרוי בעגה הרפואית: ציפורן חודרנית. ובאותו בוקר לאחר שנה בה צלעתי וסבלתי, התמלאה סאת הייסורים.

רבינו היה זה שהבחין בכך. הוא ראה כי אינני מזדרז כדרכי, עם שאר חבריי, למהר ולקום לעבודת הבורא, והוא גם ראה את הסיבה לכך. היות שעדיין לא נעלתי את נעלי, הוא הבחין במוגלה ובנפיחות הרבה שהצטברה בכף הרגל. הוא ביקש כי אשען עליו - ממשיך הרב לאו לספר (כשדמעות חונקות את גרונו, והדיבור נעשה כבד עליו, בהזכרו באותם ימים, בהם המשגיח, הצדיק שבע-הימים, שימש לו כאב רחום...)

"קום הייפט זיך אוף מיר" - והפציר כי אשען עליו, וכך ילך איתי עד לבית הכנסת. הרגשתי שאין זה לפי כבודו, וסירבתי. וכשאני נושך את שפתי מכאבים הלכתי לצידו, עד לבית הכנסת.

אך בזאת לא תמה דאגתו אלי - ממשיך הרב לאו. באמצע ה"סדר", כשאני יושב ולומד, הרגשתי בטפיחה על שכמי. הסתובבתי לאחורי, והנה, רבינו ניצב עלי - "קומט, מיר פארן יעצט בידי לחיפה- צו א דוקטור" (= בוא אנו נוסעים שנינו לחיפה - לרופא).

שאלתי: "ואס הייסט מיר" - מה פירוש: "אנחנו?"

ענה לי: "איך פאר מיט דיר" - אני נוסע איתך.

ואני, בידי אין גרוש - לא לאוטובוס ולא לרופא.

רבי נח נתן לי כסף להוצאות הדרך ולתשלום לרופא (רבי נח שימנוביץ, מתלמידי ה"ברכת שמואל", חתן רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי, מייסד וראש ישיבת "כנסת חזקיהו", אשר כרע ונפל מיד עם העברת הישיבה מ"זכרון יעקב" ל"כפר חסידים").

הש"ך שהיה כהן, אמור היה לעזוב את המקום באופן מידי, אולם תחת זאת, דפק על השולחן ואמר: "אני מצוה לחכות", הוא המשיך לדבר עם ה"מגן אברהם"...

על כוחו העצום של הדיבור, כח שקיים אצל כל יהודי ובפרט אצל גדולי ישראל

הרב אהרן כהן

"וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות כ"ז, כ')

הבעל הטורים כותב במקום וז"ל "ואתה תצוה, לא הזכיר משה בזה הסדר, משא"כ בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הזכר בה, והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת (להלן ל"ב, ל"ב) וקללת חכם אפי' על תנאי באה ונתקיים בזה", מצינו שהגמ' בכתובות (ס"ב): (מספרת על ר' יהודה בנו של ר' חייא, חתנו של ר' ינאי, שהיה רגיל ללכת ולשבת בבית המדרש במשך כל השבוע, ובערב שבת היה מגיע לביתו, כשהיה מגיע לבית ר' ינאי ראה עמוד אש שמקדים לפניו, יום אחד בערב שבת הוא נמשך קצת יותר בביהמ"ד מזמנו הרגיל, ראה ר' ינאי שאין את העמוד האש שמקדים לפניו, אמר לבני ביתו שייכפו את מיטתו כדין אבל, שבועדאי נפטר... ובאמת בגלל הדיבור, נפטר ר' יהודה. מוכח מכאן שהדיבור של פה קדוש פועל בטבע אפי' בלי שום כוונה, שהרי וודאי לא רצה שימות, כמו שכתוב (ישעיהו נ"א) ואשים דברי בפיך לנטוע שמים

ולייסד ארץ והוא כמו הגרזן החוצב גם בלא כוונה, רק מטבעו, כן הוא גם דיבור האדם.

התורה מלמדת אותנו שפיו של האדם קדוש הוא, ובכוחו לחולל שינויים וניסים בעולם, ובלבד שיישמור על כח פיו הקדוש לבל יתחלל, ואם טימא את שפתיו בדיבורים אסורים, הוחלש כוחו, זה בדיוק כמו סכין שעלה עליו חלודה, שאין בכוחו לחתוך עד שיסירו ממנו את החלודה.

סיפורי מופת רבים היו אודות כח דיבורם של גדולי הדורות, ואחד מהם בסיפור דלהלן:

בספר "בצילו חמדתי" מובא שהגאון מטשעבין מספר, ששמע מפי דודו, רבי יצחק רפפורט, ששמע מפי קדשו של ה"אבני נזר", שפעם הגיע הש"ך לקאליש ודרש בבית המדרש.

הגיע ה"מגן אברהם" לשמוע את הדרשה, ובסיומה קרא לאחד מתלמידיו ואמר לו: לך לש"ך, שאל אותו את הקושיה שאומר לך, ואם הוא יענה לך כך, תשאל אותו כך, ואם יענה אף על זה, תענה לו, ואז תשאל אותו הלאה... וכך עמד והדריך אותו בפלפול שלם. התלמיד עשה כנדרשו, הלך לאכסניה, שאל את הש"ך את הקושיה, וכשענה לו הש"ך המשיך להקשות ולהתפלפל אתו עוד שעה ארוכה, בדיוק לפי הדרכתו של ה"מגן אברהם".

נהנה הש"ך מאד, ובגמר הפלפול הזה החל לדבר איתו בעניינים אחרים, אך התלמיד שלא היה מוכן לכך, הסגיר עד מהרה את היותו שליח בלבד.

"שליח של מי?" שאלו הש"ך, והתלמיד השיב: "של ה"מגן אברהם", ביקש הש"ך להפגש עמו, ואכן עד מהרה הגיע אליו ה"מגן אברהם" לאכסניה ושניהם החלו להתפלפל ארוכות בדברי תורה.

תוך כדי שיחה נקש בדלת בעל האכסניה ואמר לש"ך: כבוד הרב, הנכם מוכרחים לצאת כעת, משום שבאכסניה ישנו אדם גוסס העומד למות בכל רגע... הש"ך שהיה כהן, אמור היה לעזוב את המקום באופן מידי, אולם תחת זאת הוא הפשיל את שרוול יד ימינו, דפק על השולחן ואמר: "אני מצוה לחכות", הוא המשיך לדבר עם ה"מגן אברהם", וכשסיימו לדבר, יצא מהבית, ותכף ומיד מת אותו חולה...

כוחו של הש"ך התגלה גם לאחר פטירתו, מעיד ה"אבני נזר", כפי שסיפר יהודי ששמר את מפתחות בית העלמין שבו היה הש"ך טמון, באחד הימים הגיעו שתי נשים בוכיות לשומר בית הקברות ובקשו ממנו את המפתח, הן נכנסו פנימה והתפללו על קברו של הש"ך, ולמחרת היום באו שתיהן שמחות ומאושרות, ושוב ביקשו את המפתח, כששבו מתפילתן, התעניין השומר אודות פשר העניין, והן סיפרו כי ביתה של אחת מהן ירדה מן הדרך ועמדה להתחתן עם גוי, וככל שניסו להשפיע עליה, אטמה את לבה משמוע. אמש הגענו ובכינו בסמוך לקברו של הש"ך, ספרו הנשים, והנה, כששבנו הביתה נודע לנו שאותו גוי נהרג... באנו אפוא, לומר תודה ליד קברו.

אהבה על ציון האבני נזר בסוכטשוב

עדכונים

מידע

שיעורים

077-2613337

עכשיו בקו השיעורים של דרשו

את סוד עושרו האגדי מוכן היה לנדב לכל מי שרק יטה אוזן לשמוע "למעשה", המתיק ר' זלמן סוד, "גם אתם תוכלו להפוך במהרה למיליונרים אדירים. אם רק תטו אוזניכם אלי, אלמדכם חיש מהר את כל כללי המסחר..."

ימי הפורים במחיצתו של הרה"צ ר' שלמה זלמן בריזל זצ"ל, "זוכרם לא יסוף מזרעם..."

ליהודים היתה אורה ושמחה'

היש לנו שוטה גדול מזהה?!

'אין בין דאך א גרוסער גביר!' ---

"הלא הנני גביר אדיר!" היתה אמרתו על לשונו של רבי זלמן תמיד. בהנאה גלויה היה אומר זאת, אינו חושש כלל מגנב וגזלן, או אפילו ממבקשי צדקה... את סוד עשרו האגדי מוכן היה לנדב לכל מי אשר רק יטה אוזן לשמוע.

"למעשה", המתיק ר' זלמן סוד, "גם אתם תוכלו להיפך להפוך במהרה למיליונרים גדולים, אם רק תטו אוזניכם אלי, אלמדכם חיש מהר את כל כללי המסחר. ובכן, בואו ונעשה חשבון פשוט - קבעו בנפשכם כי מחירו של עניית 'אמן' אחד, הוא לכל הפחות

מאה אלף דולר! 'ברוך הוא וברוך שמו' אחד - מחירו גם לא יפחת מחמישים אלף דולר!...

אם תתחילו לצבור 'אמנים' וברוך הוא וברוך שמו, הלא תוך זמן קצר תהיו לעשירים מופלגים ביותר. ושום אדם בעולם לא יוכל לקחת מכם אפילו פרוטה אחת! זוהי אפוא הנוסחה הבטוחה לעשירות המופלגת ביותר על פני תבל!" - סיכם רבי זלמן את דבריו בפשטות, כשהוא מתכוון לכל מילה.

הנה כי כן, השכיל ר' זלמן בדעתו הרחבה, כי את לב האדם החומרי נקל לפתות בעשירות מוחשית, יותר מאשר בכל דבר אחר. על כן

היתה דרכו להמחיש לעצמו וגם לאחרים, את יקרת מעלת המצוות בשווי של מטבע עובר לסוחר, אשר האדם כה בהול ולהוט עליה לכנוס ולאסוף ממנו יותר יותר. אם כי, בוודאי שכר המצוות כולן ושכרה של מצות עניית אמן בפרט, יקרה ונעלית היא בוודאי לאין ערוך מכל השגת אנוש.

מתנה ושמה 'אמן'

סיפור נפלא אודות יקרת ערך עניית אמן, היה ר' זלמן אוהב לשוב ולספר בהזדמנויות רבות לילדים ולנכדים ולכל באי ביתו. ולמרות שכבר שמעהו מפיו פעמים רבות, עדיין היה ערב הסיפור לחיך השומעים ורצו הם לשמעו שוב ושוב, כאשר ר' זלמן מספר אותו במתק דבש לשונו, בציוריות מרתקת:

ר' לייב, חסיד מהעיר טעלז, תלמידו של הגאון מווילנא זצ"ל, היה איש קדוש וטהור, ונהג בפרישות ובחסידות יתירה. בביתו משפחה מבורכת בילדים, ופרנסתו היתה בצמצום ובדוחק גדול. כל ימיו לא אבה ליהנות ממתנת בשר ודם, ומזמן לזמן היה נוסע למרחקים, לעסוק קצת במסחר על מנת להביא טרף לביתו.

היה זה באחת הפעמים שר' לייב התכוון לנסיעה. הילדים נפרדו

המשך בעמוד הבא <<<

שמחתו של הרה"צ רבי שלמה זלמן בריזל זצ"ל בימי הפורים היתה מרקיעה שחקים. פנימיותו נתגלתה לעין כל בבחינת 'נכנס יין יצא סוד'. שעות ארוכות לאחר תפילת שחרית, היה מיסב במחיצת זקני החסידים במשתה היין, והיתה אז נפשו משתפכת לד' לה' בביטויי אהבה ודביקות נוראים. פלגי דמעות של גיל ושמחה היו ניגרים מעיניו בעת השירה והריקודים.

יהודים רבים הגיעו ממרחקים להתברך מפיו ביום קדוש זה. כשדמעות היו זולגות מעיניו היה מגפף את ראשם בשתי ידיו ומרעיף עליהם ברכות לרוב, למלאותם במידה גדושה של ישועה וברכה ברוחניות ובגשמיות.

אמרו חז"ל על חג הפורים: "כל הפושט יד נותנין לו" - על כך היה ר' זלמן רגיל לחזור, בשם אביו, את אשר שמע מהרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ז"ע:

"יום הפורים גדול עוד יותר מיום הכיפורים. יום הכיפורים מכפר רק לשבים, ואילו בפורים כל הפושט יד נותנים לו!" "אולם זאת היה מוסיף האבא" - היה מדגיש ר' זלמן, "כי צריכים להיות לכל הפחות פושט יד..."

איזהו שוטה?

היה רגיל ר' זלמן לפרש את דברי הרמב"ם הידועים בהלכות לולב (פ"ח הלכה ט"ו) וז"ל:

'השמחה שישמח האדם בעשיית המצוות ובאהבת ה' שציווה בהם, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו - ראוי להיפרע ממנו, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ד' ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב, וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטה ושוטה, וע"ז הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך וכו'..."

"רבות! איני מבין, שואל ר' זלמן, "בשלמא, זה שהרמב"ם מכנה את הנמנע משמחה בשם - 'חוטה', הרי זה פשוט ומובן. אך מדוע הוא מכנה אותו גם בכינוי - 'שוטה'? מהי השטות המיוחדת שיש כאן?" "העניין פשוט הוא מאד", מסביר, "מילא אם היו נותנים לו לאדם סכום מכובד של עשרת אלפים דולר כדי שיהיה בעצבות - אז אולי היינו יכולים להבין אותו מדוע הוא עצב כל כך..."

אבל האמת היא הרי להיפך! שעבור השמחה נותנים לו עשרת אלפים דולרים... ואילו על העצבות אין הוא מקבל כלום... גורנישט מיט נישט! ועם כל זה בוחר האדם להיות בעצבות, הגידו נא לי,

הרה"צ ר' שלמה זלמן בריזל זצ"ל - בפורים

מי חייב לחגור 'גארטל' בשעת התפילה? האם מותר ללבוש מעיל וצעף בשעת התפילה?

ומי שכיפתו נפלה בשמונה עשרה בלי ששם לב לכך - האם חייב לשוב ולהתפלל?

הרב יעקב ברגמן

אך אם מזכיר שם שמים בעת שראשו מגולה - חמור הדבר יותר, וכן חמור הדבר יותר כאשר נכנס בצורה זו לבית הכנסת. וחמור מכל - כאשר מתפלל את תפילת 'שמונה עשרה' בגילוי הראש. ומי ששגג והתפלל בגילוי הראש - יש שכתבו שאינו צריך לשוב ולהתפלל; ויש שכתבו כי עליו לשוב ולהתפלל, ומסתפק אף בנוגע למי שהתפלל כך מתוך אונס. וכיסוי הראש ביד אינו נחשב ככיסוי לענין זה, אך כיסוי הראש בשרוול היד נחשב ככיסוי, וכן ידו של אדם אחר נחשבת ככיסוי.

ובנוגע לחגירת אבנט: נאמר בספר עמוס: "הפנו לקראת אלקיך ישקאל", וחכמינו זכרונם לברכה הסמיכו על מקרא זה דינים שונים של הכנה לתפילה. אחד הדינים הוא, שהמתפלל צריך להיות חגור באבנט ('גארטל'), משום שיש בכך תוספת נוי ללבושו. ויש שכתבו שרק החגור באבנט במשך היום חייב בכך גם בשעת התפילה; ויש שכתב שראוי לכל אדם להיות חגור באבנט בשעת

התפילה. ובימינו רוב ישראל אינם נוהגים כן; ויש שכתבו כי טעם הדבר משום שדווקא בזמנים עקרו היה נהוג לחגור אבנט בעת פגישה עם אדם חשוב וכדומה, אבל בימינו אין נוהגים כן, ואין הדבר נחשב כתוספת נוי.

[ש"ע או"ח צא, ב-ה, משנ"ב ד, י, יא, יב, ריג, וביה"ל ד"ה ויש; ביאורים ומוספים דרשו, 5, 9, 10, 13, 14, 16, 18 ו-19; וראה שם, 18]

בפרשת השבוע אנו למדים לראשונה על בגדי הכהונה: "וְעִשִּׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֲחִיךָ לְכַבֹּד וּלְתִפְאֶרֶת... וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֹם וּמְעִיל וְכֹתֶנֶת תְּשַׁבֵּץ מְצַנֶּפֶת וְאַבְנֵט". כמפורש במקרא, מטרת הבגדים היא לכבוד ולתפארת, כראוי לשעה בה עובד הכהן את עבודת המקדש. בדומה לכך, חיוב הלבוש בצורה מכובדת, כיסוי הראש במצנפת (- כיפה) או בכיסוי אחר, וחגירת אבנט, נהוגים אצל כל איש ישראל, גם בימינו אנו.

בשעת תפילת 'שמונה עשרה' צריך המתפלל להיות לבוש בצורה מכובדת, דהיינו באופן בו לא היה מתבייש לעמוד לפני אדם חשוב. מסיבה זו, הלובשים תדיר כובע וחליפה - חייבים ללבושם גם בשעת התפילה; ונחלקו הפוסקים אם חובה זו דוחה את חובת התפילה בציבור. כמו כן, אין להתפלל בבגדי שינה, בגרביים ללא נעליים, או בנעלי בית;

וכל שכן בבגדים קצרים, כגון בגד ים. ומותר להתפלל עם מעיל וצעף, ויש שכתב שמותר גם לעטות כפפות שמטרתן להגן מפני הקור. וחולה 'שנפל למשכב' - יש שכתב שרשאי להתפלל בבגדי שינה, ויעטה עליהם חלוק.

ובנוגע לכיסוי הראש: יש מהראשונים והאחרונים שכתבו כי בזמננו אסור מן התורה לשהות בגילוי הראש אפילו זמן מועט;

<< המשך מעמוד קודם >>

"הנה, ילדים, כעת הגיע הזמן למתנה הגדולה! הקשיבו היטב לדבריי, ילדים, כי המתנה שאתן לכם היום, יקרה היא יותר מכל המתנות שנתתי לכם אי פעם!

ובכן, תמיד הייתי מסתפק בברכת המזון - האם צריך לענות אמן אחרי 'לעולם על יחסרנו' שהרי היא סיום ברכת 'הטוב והמטיב', או לא... לכן, נסעתי עתה נסיעה ארוכה לשלושה שבועות, עד שבאתי לביתו של הגאון הצדיק ר' ישעיה זעכוויצער, ושם שמעתי במפורש כשהוא עונה אמן אחרי 'אל יחסרנו! אוצר גדול נפל אם כן בידי באותה שעה, ומיהרתי לשוב עמו אליכם..."

"ילדי היקרים", קרא ר' לייב בצהלה גדולה, "זאת היא המתנה הגדולה שהבאתי לכם היום. למענה טרחתני ונסעתי נסיעה ארוכה של שלושה שבועות - מהיום והלאה הרווחתם עוד עניית 'אמן' בכל ברכת המזון!!!"

"אכן, איזו מתנה יקרת ערך..." - סיים ר' זלמן בהתרגשות את סיפורו באזני ילדיו שלו - "עוד עניית אמן!... מה ידמה לה?... ומה ישווה לה?..."

(מתוך ר' זלמן)

מאביהם לשלום, וכבר החלו לספור את הימים לשובו של האבא בכיליון עיניים. והנה, בהפתעה גמורה - אחרי שלושה שבועות בלבד חזר ר' לייב ממסעו. שמחו ילדיו וכל בני המשפחה לקראתו, וקיבלו את פניו בצהלה.

"מה יום מיומיי? מדוע זה מיהרת לשוב?" הקיפוהו כולם בשאלה. אך ר' לייב לא ענה מייד, אלא הודיע בחגיגות:

"היום, ילדים, הבאתי לכם מתנה גדולה מאוד, אולם אתן לכם אותה יותר מאוחר, כי כעת אני ממחר לימנחה". המתינו הילדים בכיליון עיניים לשובו של אביהם, ואף יתכן שבינתיים כמה מהם ניסו לבדוק ולחפש בחבילות את המטמון הגדול, אך לא, הם לא מצאו דבר...

האמא הכינה ארוחה, חגיגית ככל שהיה ניתן מהמוצרים הדלים שהיו ברשותה, וכולם חיכו בקוצר רוח לשובו של האבא, ר' לייב, מן התפילה. אמנם תמיד אחרי נסיעה כזו של האבא, היתה תחושת התרגשות בבית, על אחת כמה וכמה היום, כאשר לשמעה של ה'מתנה' הנפלאה גברה ההתרגשות מרגע לרגע. והנה, חזר ר' לייב מבית הכנסת, נטל ידיים לסעודה יחד עם כל בני המשפחה, ולאחר מכן פתח ואמר:

מתחם בית החולים היה מרושת במצלמות, הרבי הביט אנה ואנה נכנס למים ותוך דקה היה בחוץ

סיפור מדהים על מסירות הנפש של האדמו"ר מטהאש לשמיעת המגילה

אמר, "אם אמצע אותו כאן, בניגוד להצהרתך, רע ומר יהיה סופך". הרבי, ששמע את האיום ממקום מחבואו, החליט כי לא יסכן את בעל הבית. באומץ לב הוא יצא ממחבואו והתייצב בפני הקצין. "יצאתי מבית החולים, כי רציתי לבוא לכאן לכבס את בגדיי", הוא התחיל להסביר לקצין הזועם שעמד מולו, "פשוט לא היו לי בגדים נקיים חילופיים..." הקצין לא התרשם מהנימוק הקלוש, הוא תפס בידיו של הרבי וביקש לאזוק אותו ולהשיבו לבית החולים. "בבקשה, אל תניח עליי אזיקים, אלך עמך מרצוני, ולא אנסה לברוח", התחנן הרבי עלי נפשו. גם כאן נתן ה' את חנו של הרבי בעיני הקצין, והוא ניאות לבקשה.

כך הובל הרבי חזרה אל בית החולים, והקצין דיווח שם בפרוטרוט על הפצינט שנמלט. הרבי הוכנס כעת למחלקה סגורה ומאובטחת היטב, לכל יוכל להימלט שוב.

כאן ממשיך הרבי ומספר על ההשגחה הפרטית והסייעתא דשמיא המופלאה שזוכה לראות מי שמוסר נפשו לקיום המצוות: התפללתי לקב"ה, הרמתי עיניים לשמים ואמרת - ריבונו של עולם, מסרתי נפשי כדי לשמוע מקרא מגילה, עזור לי להגשים את שאיפתי זו. לא חלפו יותר מחמש דקות, ולחדר נכנס אחד מבכירי בית החולים. הוא ציין בפניי כי קצין בכיר צריך כעת סיוע בחטיבת עצים מחוץ לעיר, וזקוק לשני יהודים לצורך כך... אני ויהודי נוסף נבחרנו למשימה. ראיתי שנוצרה בפניי הזדמנות פז, ואז אמרתי לבכיר כי אינני מעוניין ללכת, זולת אם אקבל אישור פורמלי שמתיר לי להיכנס לתוך העיר. ונתנו לי...

יצאתי לעבודת חיטוב העצים, אך העמדתי פנים של חלוש וחסר כוח, והסברתי כי אינני מסוגל לעבוד מפאת תשישותי, וכי עליי להיכנס לעיר לטעום משהו... והקצין התיר לי ללכת. נכנסתי שוב לעיר, הגעתי לבית המדרש סטרופקוב, ותהילה להשי"ת - היה זה עוד לפני מנחה. התפללנו מנחה ומעריב, שמעת את קריאת המגילה, הבאתי דבר מה לפי, ורק אחר כך חזרתי לבית החולים. כך זכיתי, ועלה בידי לשמוע את המגילה כדת וכדין. (מרוה לצמא)

סיפור קריאת מגילת אסתר מתוך מסירות נפש של כ"ק מרן האדמו"ר מטהאש זצוק"ל כפי שסופר ע"י הרבי עצמו, באחד ה'מישימים' שערך ביום הילולא של זקנו, אשר לזכות כוחו הגדול זקף את הצלתו והישרדותו המופלאה. בשנות הזעם בשואה, בכ"ב בכסלו אושפז הרבי בבית החולים בעיר קאשוי שבסלובקיה, לאחר מתן שוחד לרופא הצבאי ע"מ שיעיד כי מצבו הרפואי הרעוע אינו מאפשר לשולחו לחזית ויש לשולחו לבית החולים, ובכך נצל מהעברתו ללחימה בחזית מול הרוסים. לחימה שהיתה כרוכה בגזר דין מוות כמעט באופן ודאי. גם בצוק העתים הקפיד הרבי על קיום מצוות ועבודת ה' במסירות נפש.

היה זה בשעות אחר הצהריים של ערב יום הפורים, כאשר הרבי, שעדיין היה מאושפז בבית החולים, ביקש לצאת כדי לשמוע קריאת מגילה. מכיוון שכל מתחם בית החולים היה מרושת בגדר תיל נבצר

ממנו לברוח, אך הרבי הצליח לגלות פרצה קטנה; חלק מהגדר חלף על גבי אגם מים. הרבי הביט אנה ואנה, ומשהבחין כי השטח סטרילי - נכנס למים, ותוך דקה כבר היה בחוץ. הוא פתח בריצה לעבר העיר, אך לרוע המזל הבחין בו קצין, שפסע באותה שעה ברחוב. הקצין הבין כי הצעיר נמלט מבית החולים, והחל לצעוק אחריו: "עצור, עצור". אבל הצעיר לא שעה לקריאות, אלא הגביר את קצב מנוסתו. הקצין החל לדלוק אחריו, והרבי המשיך

לרוץ ולרוץ, עד שהגיע לקצה העיר. שם נקש הרבי על דלת ביתו של אחד התושבים היהודים, וביקש כי יניחו לו להיכנס ולהסתתר מפני הקצין הרודף אחריו. לבו של היהודי התמלא חמלה והוא הורה לרבי, חרף הסכנה שבדבר, להיכנס ולהסתתר תחת המיטה. אבל הקצין הרודף, שלא אבה לתת לטרף לחמוק מידי, הבחין מרחוק כי הצעיר נכנס לבית כלשהו... דקות ספורות לאחר מכן הוא הלם בכוח על הדלת, ודרש לדעת אם נכנס לכאן צעיר כלשהו ברגעים האחרונים היהודי הכחיש, כמובן, מכל וכל, והקצין הסתלק מהמקום והמשיך בחיפושיו. אך לאחר מספר רגעים שב הלה לבית בפנים חמורות סבר, "אני בטוח שהנמלט מסתתר אצלך",

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

דמוקד לבני הישיבות מיסודו של אגודת אדו"ני
הישיבה

השר צרח וצווח: "לא הבנת את כוונת המלך: כוונתו היתה לשר האוצר, לא אלי!!" אבל צעקותיו היו לשוא, המנהל קרא לפועל, וביחד השליכוהו אל התנור המוסק

נס פורים בימי האברבנאל: הגויים התקנאו בשר היהודי, אשר המלך גידלו על פני כל השרים

על העץ אשר הכין למרדכי

מסופר על רבינו יצחק בן יהודה אברבנאל, שהיה שר האוצר במלכות ספרד. המלך שהכיר בחכמתו וקדושתו, גידלו ונישאו על פני כל השרים, והתייעץ עמו בכל ענייני המלכות. הוא נהנה מאוד מעצותיו המחכימות, אך כגודל הערכתו של המלך כך גברה קנאת השרים הגויים. הם בקשו בכל צורה להבאיש את שמו בעיני המלך, שכמובן מיאן בכל תוקף להאמין לדבריהם. לאחר שכנועים רבים, אילצוהו השרים לשמוע לדבריהם, והוא הסכים להוציא את השר היהודי להורג. המלך ידע שאם ידבר על כך עם דון יצחק אברבנאל, תתבטל מזימתו, ויעשו מכך רעש גדול במדינה, לכן החליט להורגו בצורה שקטה ומסתורית. הוא הודיע למנהל מפעל ייצור הלבנים, שמי שישאל אותו אם עשה את מצות המלך, יהיה מי שיהיה, עליו לתפסו ולהשליכו אל התנורים הבעורים שבמפעל.

באותו יום הגיע האברבנאל אל המלך, ובככל יום ברכו בברכת שלום לבבית. הוא שם ליבו לכך שפני המלך אינם כתמול שלשום, המלך השיבו בשפה רפה ובקשו ללכת למסיק התנורים, ולשאלו אם עשה את מצות המלך. ענה האברבנאל: "בבקשה, תיכף ומיד אלך למלא את

פקודת המלך". הוא הזדרז למלא את פקודתו, אך בדרך עצרו אדם בבקשה דחופה: "יש לי בן שהיום מלאו לו שמונה ימים, ולא מצאתי מוהל. השמש כבר עומדת לשקוע ואיני רוצה להחמיץ את היום". האברבנאל ניסה לדחותו: "ממהר אני בפקודת המלך לאיזו שליחות, שמא תוכל לחפש מוהל אחר?" אך אותו אדם התחנן על נפשו, שזה זמן רב מחפש הוא מוהל, ולשוא, הוא אינו מוצא. האברבנאל לא יכל לסרב והלך עמו לביתו. הקהל שהתאסף בבית שמח על מציאת המוהל, ובינתיים התעכב קמעא עד שהתארגנו לברית. לאחר שמל את הילד, אילצוהו המארחים להסב עמם שכן בלעדיו לא יהיה מנין, ובלית ברירה עשה גם את זאת. כמובן שנתבקש לשאת דברי תורה. השעות נקפו, ודון יצחק טרם מילא את פקודת המלך.

בינתיים השר ששכנע את המלך כנגד האברבנאל, היה סקרן לראות אם יצא סוף סוף זממו לפועל. לאחר כמחצית השעה מיהר אל מפעל הלבנים ונכנס בשמחה, בחיך רחב שאל את מנהל המפעל: "האם כבר נעשה דבר המלך?" רק שמע זאת המנהל ותיכף לפתו חזק בין זרועותיו וקשרו היטב בידיו וברגליו.

השר צרח וצווח: "לא הבנת את כוונת המלך, כוונתו היתה לשר האוצר, לא אלי!!!" אבל צעקותיו היו לשוא, המנהל קרא לפועל וביחד השליכוהו אל התנור המוסק... לאחר שעות מספר, הצליח האברבנאל לצאת מסעודת המילה,

זרז את צעדיו במהירות למלא את פקודת המלך, והלך למפעל הלבנים. בהגיעו לשם ושאל: "האם נעשתה מצות המלך?" אמר המנהל: "כן בודאי, מיד כשבא לכאן השר, קשרנו אותו והשלכנו אותו לתנור המוסק..." שניות מועטות לקח לאברבנאל לעכל את מה שארע. הוא הבין שיזו של שונאו השר היתה בדבר כדי לגרום למותו, אך הצטער על כך שמחמתו הרגו יצור אנוש.

כששב אל המלך לברר על מה יצא הקצף, השתומם המלך לראותו, לאחר התנצלות וסיפור הדברים, סיפר לו המלך את דבר העלילה שבקשו השרים, ובראשם אותו שר, לעשות לו, והבין כי משמים הצילוהו, "בור כרה ויחפרהו, ויפול בשחת יפעל", באותו בור שכרה לו הרשע להורגו, שם נהרג הוא בעצמו.

מסר עצום ניתן ללמוד מסיפור זה, כי אל לו לאדם לחרוש רעה חלילה על רעהו, שהרי כל אשר יחשוב על חברו, יכול להתהפך עליו בעצמו. וכעין מאמר העולם 'כל מה שאדם עושה, לעצמו הוא עושה'.

וכן מסופר בגמרא: "מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרשות הרבים ומצאו חסיד אחד, אמר לו: 'ריקה, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך?'. לגלג עליו, לימים נצרך למכור שדהו, והיה מהלך באותו רשות הרבים ונכשל באותן אבנים, אמר: יפה אמר לי אותו חסיד, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך".

עוד מסופר על עניה אחת שהסתובבה ברחובות קריה, ובכל פעם שראתה את המלכה מטיילת ביער, באה לבקש ממנה נדבה, והמלכה היתה מביאה לה איזה דבר מאכל. דבר מה הפריע למלכה מאוד, בכל עת היתה העניה משננת לה את הפתגם: 'כל מה שאדם עושה, לעצמו הוא עושה', ודבר זה חרה למלכה. היא החליטה לעשות קץ לדבר. היא בקשה מן המשרתים לאפות לה עוגה מכובדת ושפכה לתוכו רעל, כדי להמית את אותה עניה.

בפעם הבאה כשבאה העניה לבקש נדבה, נתנה לה המלכה עוגה מכובדת זו, העניה שלא היתה רגילה בדבר, שמרה את העוגה לשעת הצורך, ובינתיים העוגה עמדה על האחד העצים ביער. לימים, יצאו שני בני המלכה עם מלווים לסיור ברחבי המדינה, אך לאחר כמה ימים טעו בדרך ורעבו עד פת לחם, הם עברו באותו מקום וראו עוגה זו, תיכף התנפלו עליה ואכלו ממנה. כמה דקות לאחר מכן, נפחו את נשמתם. המלווים ניסו להזעיק עזרה אך הרופאים קבעו את מותם, כשמוע זאת המלכה מיהרה אל המקום, ומה נתפלאה לראות שהיתה זו אותה עוגה שביקשה להכין בעבור העניה.

או אז הבינה היטב את מאמרה של העניה: כל מה שאדם עושה, לעצמו הוא עושה, ולמדה על בשרה את הלקח באופן כואב. הנה כי כן, המכין רעה לחברו ידע שיתכן שמכין זאת לעצמו, וגם אם לא יזקק ברעה זו, הקב"ה משלם מידה כנגד מידה ויכול להענישו ברעה, באותו עונש.

(מתוך 'המגילה המחכימה')

איזו סגולה מועילה לאדם שאינו מבין דבר בתורה?

כתב (סעי' ט') שיאמר את פרשת מזבח הקטורת, ובתוך פרשה זו מזכיר דרך אגב את הדלקת הנר, לכן לא הוצרכו לתקן פרשה מיוחדת להדלקת הנרות. ומסיים, שאם ירצה לקרוא בכל יום גם את פרשת הנרות, מה טוב ומה יופיו ותבוא עליו ברכה, ע"כ.

בנו הגר"י פלאגי זצ"ל בס' יפה ללב (או"ח סי' א' סי"ז) הביא את דברי אביו, ואח"כ כתב ע"ז עוד, שבספר שבט מוסר (פ' ל"א) כתב, כי כל האומר "מזמור למנצח בנגינות מזמור שיר", בצורת המנורה בכל יום בהנף החמה לא יקרה לו שום מקרה רע, וחשוב לפני הקב"ה כאילו הוא מדליק נרות בבית המקדש. וראה בספר אגרא דפרקא (אות קעב) שכתב: נראה לי בסגולה כשהאדם אינו מבין דבר בתורה יאמר פרשת המנורה בתורה, ויאירו עיניו, והמשכיל יבין.

"וּבְהֶעֱלֹת אֶהְרֵן אֶת הַנֵּרוֹת" (שמות ל', ח') בשו"ע או"ח (סי' א' סעי' ה-ט) מובא שטוב לומר את פרשיות הקרבנות, ומפרט שם את כל סוגי הקרבנות ופרשיותיהם.

ובשו"ת לב חיים (לרבי חיים פלאגי זצ"ל ח"ב סי' א') נשאל, מדוע לא הוזכר שם לקרוא את פרשת הדלקת המנורה שבפרשת אמור, "וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וכו' להעלות נר תמיד וכו'", שהרי גם הדלקת המנורה היתה חלק מעבודת בית המקדש. וכתב שם שבגמ' יומא (כד:): מבואר שהדלקת הנר לא נקראת עבודה, ולכן לא תקנו זאת.

ומוסיף שכיון שבפרשת מזבח הקטורת בפרשתנו הוזכר בתוך הפסוקים את הדלקת המנורה: **"וּבְהֶעֱלֹת אֶהְרֵן אֶת הַנֵּרוֹת בְּיַד הַעֲרִיבִים יְקַטְרְנָה קִטְרֵת תְּמִיד לְפָנַי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם"** והרי בשו"ע שם

מי יורש את משרת האדמו"ר שנפטר?

ועי' בשו"ת דברי חיים (ח"ב חו"מ סי' ל"ב) שבמשרת אדמו"ר לחסידים להורות להם דרכי ה', אין קדימה לבן, והראוי לזה ש קודם. ועי"ש

שהמגיד ממעזריטש השאיר הגדולה לתלמידיו, וכן הבעש"ט הניח המשרה לתלמידיו ולא לבנו, אפי' שהיה קדוש ה', ולכן אין בזה שום ירושה ורק מעשיו יקרבוהו ומעשיו ירחקוהו.

"שְׁבַעַת יָמִים יִלְבָּשׁוּם הַכֹּהֵן תַּחֲתָיו מִבְּנָיו" (שמות כ"ט, ל') וברש"י "תחתיו מבניו" - מלמד שאם יש לו לכהן גדול בן ממלא את מקומו ימנוהו כהן גדול תחתיו.

הרמ"א יו"ד (סי' רמ"ה סעי' כ"א) כתב לגבי ירושה של רבנות: "אפילו בנו ובן בנו, לעולם קודמים לאחרים כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת".

ובשו"ת גינת ורדים יו"ד (כלל ג' סי' ח') מובאת תשובתו של מהר"י אריפול זצ"ל, שכך עשו מעשה בעיר צפת, שאחר שהסכימו כל בני הקהילה להושיב את הר"מ אלשיך בראש, מנעם ר"ש אלקבץ עד שיגדל בנו של הרב הקודם, וכשנעשה בר מצוה מינוהו במקום אביו, אע"פ שלא היה לו ערך עם הר"מ אלשיך שהיה באותו פרק כבן ששים שנה.

מי מכין את נרות השבת, ומי מכין את נרות החנוכה?

ואשתו תדליק, ולכן כתוב "ובהדלקת הנר", שהיא רק מדליקה, אבל התיקון של הנרות לא מוטל עליה אלא על הבעל.

ובגמ' שבת (כג:): מובא: "אמר רב הונא, הרגיל בנר הוויין לן בנים תלמידי חכמים", ובפשטות כוונת הגמ' על נר חנוכה. ובספר "מועד לכל חי" (לרבי חיים פלאגי זצ"ל סי' כז סעי' כה) כתב, שכיון שסגולת נר חנוכה היא לבנים תלמידי חכמים, א"כ אף לאשה יש שייכות בסגולה הזו, ולכן היא תכין את השמן ואת הפתילות לבעלה שידליק.

"וְאִתָּהּ תִּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד" (שמות כ"ז, כ') כתב בעל הטורים: 'תצוה' בגימטריא נשים צוה; רמז להדלקת

הנר לנשים חובה בשבת. והנה במשנה מסכת שבת (פ"ב מ"ו) שנינו: "על שלוש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנידה בחלה ובהדלקת הנר".

ובתוס' רעק"א על המשניות (שם אות ו), הקשה מדוע לא כתוב 'ובנר' כמו שכתוב לגבי חלה, שלא נאמר בה 'ובהפרשת חלה'? ותירץ שהתנא בא לרמז, למה שמובא בתיקוני זוהר שבעל הבית יתקן את הנרות,

פלוגי לקח בטעות את כובעך והשאיר את שלו, האם תוכל להשתמש בכובעו עד שתפגשו ותתחלפו?

זה יכול להיות טלית בטלית או מטריה במטריה. מפעם לפעם במקומות ציבוריים הומי אדם, נלקחים חפצינו בטעות על ידי אחרים, מתי מותר להשתמש בחפציו של אחר, אם בכלל?

זה רק בסתם שתולים שהטעות היתה בחילוף, אבל אם נתברר של מי שייך המעיל שבידו, והבעלים הוא לא לקח כלום - בודאי צריך לשלם לו על השימוש.

וסיים, שכיון שמנהג זה לא הוזכר רק בערוך השולחן ולא בשאר פוסקים, לכן טוב להנהיג בכל מקום ולתלות מודעה במקום בולט, שכל אחד מרשה להשתמש בחפציו באם יוחלפו ואז ינצלו מעוון גזל. תמצית ההלכות היוצאות למעשה

א. החלפת כובע - מי שנתחלף כובעו בכובע של חברו בבית המדרש, שרואה שלקחו את כל הכובעים, ונשאר כובע אחד דומה לשלו ומשער שבעל הכובע לקח את כובעו בטעות, מדין הגמרא - אסור לו להשתמש בכובע של חברו. ואם משער שנודע לחברו החילוף, יש אומרים שמותר לו להשתמש, דמסתמא נתרצה המחליף שישתמשו בשלו וירשו לו להשתמש בשל חברו, אבל זה רק אם היה זמן לחזור ולקחת את הכובע, ויעויין פתחי חושן (אבדה פ"ד הערה מ"ה).

ב. דעת ה"ערוך השולחן" שכיום המנהג בנעלים עליונות (ערדליים), שלא מקפידים

אם ישתמש אחד בשל חברו.
ג. להלכה כתב הגר"מ פיינשטיין זצוק"ל שיש להנהיג ולתלות מודעה במקום בולט, שכל המכניס חפצים למקום זה, על דעת שאם יישארו יהיה מותר להשתמש בהם, וכן כדי לצאת מחובת השבת אבידה נכון לכתוב שאם נשאר אחר זמן מסוים יהיה הפקר, וכן מורה ובא מורי חמי הגר"י פרידמן שליט"א אב"ד בב"ד דהגר"נ קרליץ שליט"א.
ד. למעשה, התורה חסה על ממונם של ישראל, וכל אחד יקפיד לכתוב שם וטלפון על הכובע ועל הסוודר, על המעיל והמטריה שלא יהיה בכלל מאבד מה שנותנים לו.

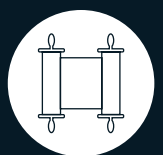
דף מו. נתחלפו לו כלים בבית האבל או בבית המשתה, הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבוא הלה ויטול את שלו, כן נפסק בשולחן ערוך חו"מ סי' קל"ו ס"ב.

כיון שהדבר נוגע מאד למעשה, בכובעים שמתחלפים בבית המדרש, וכשמתכווננים להתפלל - מגלה לפתע שכובעו נלקח, ורואה כובע דומה לשלו, ומסתבר שבעליו טעה והשתמש בכובעו - האם מותר לו ללבוש את הכובע הנמצא כדי שיוכל להתפלל? וכן מצוי מצב של החלפת מטריות במקומות ציבוריים, ויש לדון האם יש היתר להשתמש במטריה שנשארה אחר שהציבור הלך, ומשער שהחליפו אותה במטרייתו. הערוך השולחן סי' קל"ו, אחר שביאר הדין ד'אסור להשתמש בכליו שנתחלפו, כתב וז"ל: המנהג במקומות הגדולים, מקום שרבים מתאספים שם ומניחים המנעלים העליונים (ערדליים) בפרוזדור, וכשיוצאים יתחלפו זה בזה, אין מקפידים בדבר, ומשתמש אחד בשל חברו עד שיתראו פנים ומחליפים את עצמם, ואין בזה חשש גזילה, שכך נהגו, עכ"ל.

הנה מבואר דאף דמדינא דגמרא אסור להשתמש בכליו שנתחלפו, אבל כבר נהגו שאין מקפידים להשתמש בנעליים העליונים וכל אחד מותר על זכותו, ונותן רשות להשתמש בשלו אם יתחלף לו, שגם הוא מעוניין שאחרים יסכימו לו כאשר יטעה. הגר"מ פיינשטיין זצוק"ל ב"אגרות משה" (כרך ט' או"ח סי' ט' אות ז'), כתב במי שלקח בטעות בבית הכנסת מעיל שאינו שלו ומנעלים עליונים שאינם שלו, וחזר לבית הכנסת ולא מצא את שלו, אם מותר להשתמש בזה, וכתב שמדינא דגמרא מפורש לאסור בזה, אכן הערוך השולחן מתיר מטעם שכך המנהג, אבל

- מפני מה צייתה התורה שבגדי הכהונה יהיו "לכבוד ולתפארת"?
- מה הקשר בין הדלקת המנורה להקטרת הקטורת?
- מדוע נקרא המשכן על שמו של משה?
- מדוע נכפלה פרשת הדלקת הנרות בתורה?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

ברחר לך

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה

להלן מגוון אפשרויות התרומות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 594 ש"ח מסלול מס' 5	מתנה בשווי 533 ש"ח מסלול מס' 4	מתנה בשווי 514 ש"ח מסלול מס' 3	מתנה בשווי 508 ש"ח מסלול מס' 2	מתנה בשווי 320 ש"ח מסלול מס' 1
בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 450 ש"ח	בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 414 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח	בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח
מקבלים: 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' גביע יוקרתי מְקֻסָּף כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף סכין לחלות מְקֻסָּף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו' הספר החדש 'מועד לדוד' כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים סכין לחלות מְקֻסָּף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' הספר החדש 'מועד לדוד' סכין לחלות מְקֻסָּף	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר בהוצאת 'דרשו' כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח
5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	
מתנה בשווי 594 ש"ח	מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח	מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

מתנה לפורים

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך: **1.700 ש"ח**. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה. **הגדולה בשווי 50.000 ש"ח**.

מתנה בשווי **1.702 ש"ח**
חסול מס **10**

בתרומה ע"ס 46 ש"ח לחודש 24X חודשים
סה"כ 1.104 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפנץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- קערת ליל הסדר מְכַסֵּף בשילוב עץ
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- 15 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.702 ש"ח

מתנה בשווי **1.207 ש"ח**
חסול מס **9**

בתרומה ע"ס 40 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפנץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- קערת ליל הסדר מְכַסֵּף בשילוב עץ
- 10 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח

מתנה בשווי **1.182 ש"ח**
חסול מס **8**

בתרומה ע"ס 39 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 780 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפנץ חיים'
- ספר 'דרש דוד מועדים'-פסח
- קערת ליל הסדר מְכַסֵּף בשילוב עץ
- 10 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח

מתנה בשווי **1.052 ש"ח**
חסול מס **7**

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפנץ חיים'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- סכין לחלות מְכַסֵּף
- 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי **650 ש"ח**
חסול מס **6**

בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- גביע יוקרתי מְכַסֵּף
- 4 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

שום, בצל וביצה שעבר עליהם הלילה

מקור האיסור - בגמרא (נדה יז): אמר ר"ש בן יוחאי: חמשה הן, שהעושה אותן מתחייב בנפשו, ודמו בראשו: האוכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה וכו', שעבר עליהן הלילה. ע"כ. אף שבש"ע לא הובא כלל שיש להקפיד בזה, מקובל למעשה שצריך לזהר בזה גם בזמננו.

מונחים בכלי סגור - בגמרא (שם) מבואר, שאף שמאכלים אלו מונחים בסל וצרורים בבגד וחתומים בחותמת, רוח רעה שורה עליהן. לכן לא יועיל שהם סגורים בתוך כלי. **מונחים בקליפתם** - מבואר בגמרא, שאם נשארה הקליפה מחוברת לביצה או לשום ובצל, או שעדיין מחובר בהם השורש, אינם נאסרים באכילה. ודין זה אמור אף שנשאר מעט מהקליפה, או שנשאר השיער שבראש השום או הבצל, שאז מותרים באכילה.

מעורב בהם מאכל נוסף - ביצים, וכן שום או בצל קלופים שמעורבים עם מאכל נוסף, אין בהם משום סכנה כשעבר עליהם הלילה, ומותרים באכילה. ולכן אין להקפיד בסלט או תבשיל המעורב בהם ביצה או שום ובצל. כמו כן אם נתנו עליהם שמן או מלח ומורגש קצת, שוב אין בו משום סכנה. **ביצה מבושלת** - יש המקילים בביצה מבושלת שעבר עליה לילה, שאין בה חשש סכנה. ראה שו"ת שבט הלוי ח"ג (סימן קסט). אולם יש פוסקים שכתבו שאין לחלק בין ביצה חיה למטוגנת. ראה שו"ת שבט הקהתי ח"ב (סימן רמז). **אבקת ביצים או שום** - כתבו פוסקי דורנו להתיר "אבקת" ביצים או שום שעבר עליהם הלילה, מטעם שנשתנו מברירתן ונעשו פנים חדשות, ושוב אינם בגדר ביצים או שום. **בצל ירוק** - יש הסוברים שבבצל ירוק יש להקפיד שלא להוריד השער שבראש החלק הלבן, כדי שלא יהיה בכלל בצל קלוף שעבר עליו הלילה. אך למעשה מובא בשם החזון איש להקל בזה. וכן היה מורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל. **סכין שחתכו בצל שעבר עליו הלילה** - נראה שיש להקל בזה ואין צריך להגעילו. ראה בשו"ת שבט הקהתי ח"ד (סימן רג).

לקראת שבת מלכתא

ניתן להשיג את העלון 'לקראת שבת' בגירסה המודפסת, במוקדים ברחבי הארץ כדלהלן:

ירושלים

- גל פז' - רח' מלכי ישראל 5 גאולה.
- ישיבת מיר בבנין המרכזי - רח' בית ישראל 3.
- ספרי 'אור החיים' סנטר - רח' חבקוק 2 מא"ש.
- פיצוחי כהן - רח' חזון איש 28 רמת שלמה.
- משרד 'דרשו' - רח' הקבלן 45 הר נוף.

בני ברק

- גל פז' רח' רבי עקיבא 88.
- היימיש סלולר במרכז ב"ב:

 - רח' חזו"א 23.
 - רח' ירושלים 22.
 - רח' עזרא 32.

- ספרי 'אור החיים' - רח' נחמיה 28.

בית שמש

- ספרי 'אור החיים' - רח' נחל ניצנים 3.
- ישיבת "תורת חיים" - רח' אור שמח 17.

ביתר

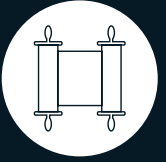
- ביהמ"ד קארלין - רח' פחד יצחק 5 גבעה B.
- שטיבלאך אלאמין - רח' נדבורנא

קרית ספר

- מקווה אבני נזר - רח' אבני נזר 18.
- ישיבת 'אחינו' לצעירים - רח' נודע ביהודה 40.
- חנות 'הכל בו לשבת' - רח' מסילת יוסף 7.
- רח' שערי תשובה 4 (ישיבה).

אלעד

- ישיבת הר"ן - רח' יהודה הנשיא 9.
- ביהכנ"ס מאור שרגא - רח' אבן גבירול 24.

מהו המבדיל בין 'פרי העץ' ל'פרי האדמה'? מה מברכים על גידולי 'מצע מנותק'? ומה מברכים על הסוכר הלבן המצוי?

'פרי העץ' ו'פרי האדמה'

- פרי הצומח על גבי ענף ולא הישר מן השורש, וגזעו קיים תמיד, וחוזר ומצמיח בכל שנה ענפים ופירות - ברכתו 'העץ'; ואף אם גזעו הוא גבעול דק. ופרי הצומח מהשורש, או שגזעו אינו קיים תמיד - ברכתו 'האדמה'.
- פרי הגדל על עץ הנמוך משלושה טפחים - ברכתו 'העץ'; אך יש מקומות שנהגו לברך עליו 'האדמה'.
- פרי שיש ספק אם ברכתו 'העץ' או 'האדמה', וכן מאכל שמעורבים בו פירות משני המינים, ויש ספק אם הרוב הוא מ'פרי העץ' או 'פרי האדמה' - יש לברך עליהם 'האדמה'.
- המוצץ פרי בפיו, מברך את ברכת הפרי. ויש אומרים שאם מחזיק את הפרי בידיו ומוצץ אותו בין שפתיו, מברך 'שהכל', כיון שזו דרך שתייה.

פירות וירקות שברכתם 'שהכל'

- אין מברכים 'העץ' או 'האדמה' אלא על פירות שגודלו בידי אדם, או שטובים לאכילה כשהם חיים, אבל פירות שגדלו מאליהם ואינם טובים לאכילה אלא לאחר בישול וכדומה - ברכתם 'שהכל'.
- תבלין המיוצר מפירות, ירקות או עלים - האוכל ממנו בפני עצמו, מברך 'שהכל', משום שאינו מיועד לאכילה בפני עצמו, אלא לנתינת טעם במאכל אחר.
- אם ייצרו מפרי מאכל חדש על ידי תערובת של מרכיבים שונים, ולא ניכר בו כלל שמקורו בפרי זה - ברכתו 'שהכל' בכל מקרה. ומטעם זה מברכים 'שהכל' על מוצרי סויה למיניהם.
- גידולי 'מצע מנותק' - יש אומרים שאין לברך עליהם 'המוציא לחם מן הארץ' ו'האדמה'; יש אומרים שניתן לברך גם 'האדמה'; ולדעת כמה מפוסקי זמננו, דין גידולים אלו כגידול רגיל. וכן נחלקו הפוסקים בנוגע לברכת 'גידולי מים'.
- עשבים ועלים שאין בני אדם מגדלים אותם והם גדלים מאליהם, אף אם הם ראויים לאכילה כשהם חיים, ואף אם הם משמשים כמאכל חשוב במיוחד - ברכתם 'שהכל'.
- תבשיל ומאפה שברכתם 'המוציא', 'מזונות', 'העץ' או 'האדמה', שנשרפו מעט, או שניתן בו תבלין בכמות גדולה מהנדרש, וכדומה, וכן אם התייבשו או התקלקלו - אם טעמם נפגם מעט, ברכתם אינה משתנה; אך אם טעמם נפגם משמעותית, ועדיין ראויים לאכילה - ברכתם 'שהכל' ו'בורא נפשות'.

ברכת הסוכר

- סוכר קנים, נחלקו הפוסקים בנוגע לברכתו, ולכתחילה יש לברך עליו 'שהכל', כיון שבכך יוצא ידי חובה לכל הדעות, ובדיעבד, אם בָּרַךְ 'העץ' או 'האדמה' - יצא ידי חובתו.
- בימינו, רוב הסוכר הלבן בעולם מיוצר מ'סלק סוכר', וגם בנוגע לברכתו נחלקו הפוסקים, ולכתחילה יש לברך עליו 'שהכל', ובדיעבד, אם בָּרַךְ 'האדמה' - יצא ידי חובתו.

ברכת הדגן בצורות שונות

- גרגירי דגנים - ברכתם 'האדמה' (וראה שו"ע רח, ד); וקליפותיהם המכונים 'סובין' - יש שכתב שברכתו 'שהכל'; ויש שכתב שבזמננו שהתרבו האוכלים אותן, דינן כגרגירים עצמם.
- האוכל קמח מחמשת מיני דגן, אף אם הוא קלוי ויש בו מעט טעם - ברכתו 'שהכל', אם הוא ראוי לאכילה; וזאת אף אם אכילתו מזיקה לקיבה ולגוף.

לבש בטעות את חליפת החול ומצא בה מוקצה - האם מותר להמשיך וללבושה?

ומה הדין כשמצא מוקצה בחליפת השבת?

הרב משה גרין

שכיס זה הוא כעין דבר נפרד מהבגד, ונמצא שהמוקצה מונח על דבר הטפל לבגד, ולא על הבגד עצמו. אך אם הכיס עשוי על ידי תפירת בד על גבי הבגד, כמצוי בכיסי החולצות, נעשה הבגד כולו 'בסיס', כיון שהמוקצה מונח על הבגד עצמו.

ובכל מקרה שבו מותר לטלטל את הבגד - יש אומרים שאם יכול לנער את המוקצה מן הכיס, אין לטלטל את הבגד אלא לאחר שינער ממנו את המוקצה. אך אם אינו יכול לנער את המוקצה מן הכיס, מותר לטלטל את הבגד וללבושו עם המוקצה שבתוכו; וכן אם מתיירא לנער את המוקצה במקומו מחשש שמא יאבד, מותר ללכת למקום משתמר ולנערו שם.

[שו"ע או"ח סי' ז, ומשנ"ב כ"ט-ל; ארחות שבת יט, שא-דש]

בגד שיש בו כיס, ושכח והניח בו חפץ של מוקצה, וכגון שנותר בטעות שטר כסף בכיס חליפת השבת - אין הכיס והבגד נעשים 'בסיס לדבר האסור', ומותר לטלטל את הבגד, וכן לנענע את הכיס כדי לנער את המוקצה. אך אם הניח את המוקצה בכיס על דעת שיישאר שם בשבת, וכגון שטעה ולבש את חליפת ימי החול אשר ארנקו מונח בה דרך קבע, ואין שם חפץ נוסף המותר בטלטול ופיקול לחפץ המוקצה - נעשה הכיס 'בסיס לדבר האסור', ואסור להכניס ידיו לתוכו או לנענעו מבחוץ, ואף לצורך ניעור המוקצה ממנו. והבגד עצמו - אם הכיס עשוי כשקית בד התפורה בשפתיה אל הבגד, כפי שמצוי בכיסי המכנסיים, אין הבגד נעשה 'בסיס', כיון

מידע חשוב למקיימים בהידור חייב אינש לבסומי בפוריא

כדאי לדעת - שהתופעות הלא רצויות הנגרמות עקב שתיית אלכוהול מרובה - אינן מוכרחות, ועם קצת ידע וזהירות, אפשר להגיע לשכרות גמורה ו'עד דלא ידע', מבלי לסבול אח"כ.

ג. אין לשתות הרבה בבת אחת, יש להמתין בין מנת משקה (כוס יין של 13% אלכוהול או כוסית משקה חריף של 45%) למנה אחרת כחצי שעה לפחות, כדי לתת לגוף זמן לעכל את האלכוהול. המתנה אינה מונעת את ההשתכרות!

ד. יש להקפיד ששתיית האלכוהול תהיה מלווה באכילה ושתיית מים ומשקאות קלים (אכילת טוסט שרוף מועילה במיוחד). מומלץ לשתות לפחות כוס אחת של משקה קל על כל מנת אלכוהול.

ה. יש להתרחק לגמרי ממשקאות מוגזים. הם מסבכים את עיכול האלכוהול.

ו. מומלץ להימנע משתיית משקאות המכילים קפאין (קולה, קפה, תה וכדו'), הקפאין מייבש את הגוף בנוסף לאלכוהול.

אם הנך מרגיש בחילה, הפסק לשתות אלכוהול, שתה כמה שיותר מים, ואכול מאכלים עם פחמימות. לא לאכול כלל - זו טעות! אחר השתייה:

בכדי להחזיר לגוף את הויטמינים שאיבד מחמת השתייה המרובה, וכן לעזור לגוף לעכל את האלכוהול שעדיין נשאר בו, יש להקפיד להמשיך לשתות מים ומשקאות קלים המכילים מלח, סוכר, וויטמינים (במיוחד ויטמין C ואשלגן), מומלץ לקחת גם כדורי ויטמינים.

אם אינך חש בטוב בבוקר שלאחר מכן, מומלץ לאכול בננות, ביצים (עדיף מבושלות מאשר מטוגנות) ובמיוחד טוסט שרוף. דברים אלו מכילים רכיבים תזונתיים המסייעים לגוף לשקם את עצמו. כמו כן המשך לשתות ולנוח היטב.

כללים הבאים יכולים למנוע או לכה"פ למעט תופעות לא רצויות, והם מבוססים על מקורות רפואיים מוסמכים.

לאדם שאינו חש בטוב מומלץ להימנע משתיית אלכוהול, הפוגע במערכת החיסונית של הגוף.

לפני השתייה:

א. לאכול הרבה, במיוחד מאכלים שמנים (יש שהמליצו על שמן זית מעורב במאכל אחר), מטוגנים או המכילים פחמימות (מוצרי קמח, תפוחי אדמה, אורז וכדו').

ב. כדאי מאד לאכול טוסט שרוף, הפחמן שבו מסייע רבות לעיכול האלכוהול.

ג. לשתות מים או משקאות קלים, במיוחד אותם המכילים ויטמינים. מומלץ אף לקחת כדורי ויטמינים.

על אף שהאוכל מאט את השפעת האלכוהול איננו מונע את ההשתכרות! האכילה והשתייה המוקדמת מונעת את התייבשות הגוף, ומסייעת בעיכול האלכוהול, וע"י כך מונעת תחושת בחילות וכדו'. תוך כדי השתייה:

א. חשוב מאד לבחור משקאות איכותיים (בדרך כלל נמדד ע"פ המחיר). וכן עדיפים משקאות הבהירים בצבעם וכאלו שאינם מכילים סוכר, כל אלו מתעכלים בגוף ביתר קלות.

ב. אין לשתות סוגי אלכוהול המיוצרים ממקורות שונים זה מזה (כגון: יין, בירה, וודקה, ויסקי וליקר).

בשום אופן אין לשתות בירה ואח"כ יין.

גליון רמ"ח
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תודה למספרות קליין על האשור לשתמש בתמונה

סיפורי חז"ל

פור נתן לאביונים

רבי טרפון, בנוסף לגדלותו בתורה היה עשיר גדול. חברו רבי עקיבא ביקש לזכות אותו במצווה חשובה של צדקה, ולפיכך חיפש אחר דרכים מקוריות לעשות זאת. פנה אליו רבי עקיבא ואמר לו: רבי, יש לי הצעת השקעה מצויינת בשבילך. האם תרצה שארכוש לך עיירה או שתיים? רבי טרפון הסכים לעסקה. הוא העניק לרבי עקיבא שש מאות קונטרין (מטבעות חשובות) של כסף, שירכוש עבורו עיירות שיפיק ריווח רב ברבות הימים. נפרדו השניים ורבי עקיבא מיהר לקחת את הכסף ולחלק אותו לעניים עד הפרוטה האחרונה. בפעם הבאה שנפגשו אמר רבי טרפון לרבי עקיבא: "האם תוכל להראות את העיירות שרכשת עבורי?" רבי עקיבא נטל את ידו של רבי טרפון בשתיקה, והוביל אותו לבית המדרש הסמוך. שם, הוא פתח את ספר התהילים וביקש מהנוכחים לקרוא מתוכו. הם קראו עד שהגיעו לפסוק בפרק ק"ב, שם נאמר: "פור נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד, קרנו תרום בכבוד". רבי טרפון הבין היטב את הרמוז. רק מתן לצדקה היא ההשקעה האמיתית שתניב ריווח נצחי. הוא נשק לראשו של רבי עקיבא ואמר: "רבי ואלופי אתה - רבי בחכמה, ואלופי בדרך ארץ".

עפ"י ויקרא רבא ל"ד ט"ז

פרשת השבוע

ושכנתי בתוך בני ישראל
(כ"ט מ"ה)

מסופר על הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א. שבהיותו ילד קטן, ניגש אליו חסיד אחד ואמר לו: נפתלי הנני נותן לך זהוב אחד ואמור לי איפוא דירתו של השם יתברך. מיד השיב לו הילד נפתלי: הנני נותן לך שני זהובים ואמור לי איפוא אינה דירתו.

ויעשהו עגל (ל"ב - ד')

מספרים: כשנפטר הגאון ר' שמואל מוהליבר זיע"א, הוצע למנות תחתיו כרבה של ביאליסטוק את הגאון ר' מאיר שמחה הכהן בעל "אור שמח", שהיה יליד ביאליסטוק. אולם כמה מראשי הקהל התנגדו בטענה שאין למנות לרב את יליד עירם. שמע על כך ר' מאיר שמחה ואמר: קשה מדוע כשבושש משה רבנו לבוא, דרשו ישראל מאהרן הכהן שיעשה להם עגל. מדוע לא מינו את אהרן הכהן במקום אחיו? אלא כנראה שסברו שמוטב להביא עגל מבחוץ מאשר למנות את אהרן שהוא בן עירם.

והנתי את אשר אחזן (ל"ג - י"ט) אף על פי שאינו הגון (ברכות ז)

מעשה בעשיר אחד שהיה נוסע אל הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א, וכדרך חסידים היה משאיר בכל פעם פדיון. פעם אחת כשבא אל הרבי לא מצאו בביתו. והרבנית אמרה שבעלה נסע אל הרבי שלו. מה? תמה העשיר גם לרבי יש רבי? כן, ענתה הרבנית. הוא נסע אל המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א. חשב העשיר בליבו, אם כן למה לי לנסוע אל התלמיד? אסע אף אני אל הרבי של ר' זושא. ומאו שהתחיל לנסוע למעזריטש, החלו נכסיו להידלדל. במר נפשו חזר לרה"ק רבי זושא מהאניפולי ושאל: מפני מה כשהייתי נוסע אל כבודו היו נכסי מוצלחים. ואילו כשהתחלתי לנסוע אל המגיד ממעזריטש התחלתי להפסיד? אמר לו רבי זושא: אומר לך, באמת אני איני רבי אלא יהודי פשוט כמוך, כשאתה היית נותן פדיון ליהודי פשוט, גם הקב"ה נתן ליהודי פשוט. אך כשאתה התחלת לבדוק למי אתה נותן, אף הקב"ה התחיל לבדוק למי הוא נותן.

צמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 6:21 ת"א: 6:23 ר"ת: 7:01

זמני כניסת השבת

ירושלים: 5:08 ת"א: 5:23

פרשת תצוה - זכור

בזכות מצוות מלווה מלכה

פעם אחת באו אנשי עיירה קטנה במדינת ליטא אל הבעל שם טוב הקדוש וזע"א ובפיהם בקשה. הם רוצים שהצדיק ישלח להם את אחד מתלמידיו הקדושים, להיות להם לרב והם יקצבו לו את פרנסתו בכבוד. נעתר הבעל שם טוב לבקשתם, בחר את אחד מתלמידיו ושלחו לאותה עיירה לכהן שם כרב. בני המקום קיבלוהו בכבוד. והרב התחיל לטפל בענייני העיר ובצרכי הציבור. תחילה החליט לסדר את כל ענייני הצדקה שבעיירה, ניהול קופות הצדקה, חיפש מקורות הכנסה ותקצוב העניינים באופן ראוי.

באותה עיירה התגורר יהודי בן תורה שישב ועסק בתורה כל ימיו. בני המקום העריכו אותו על התמדתו ושקידתו העצומה, והיו שולחים בכל שבוע שליח מיוחד לקבץ נדבות אצל הנכבדים והעשירים. ומוסרים את הסכום שנאסף לאותו יהודי למחייה. כשנודע לרב החדש על הנהגה זו, לא ישר הדבר בעיניו, כל יהודי העיר מעניקים את כספם עבור יהודי אחד? תמה הרב באווני הגבאים, עתה מבין אני מדוע בני הקהילה אינם תורמים בעין יפה עבור מטרות נוספות של צדקה וחסד. עדיף לגרוע קצת מהסכום הקצוב עבור בן תורה זה, ולהוסיף את היתרה בקופת הצדקה הכללית. שמעו בני הקהילה את ציווי הרב החדש. ואט אט הפחיתו את סכום הנדבה השבועית עבור אותו בן תורה, עד שהשליח שהיה הולך לקבץ את הנדבות, ראה שאין הטרחה כדאית כלל ופסק מלכת.

אשתו של אותו בן תורה עני, באה כהרגלה ביום חמישי לבית המדרש אל בעלה, וביקשה שייתן לה מעות עבור צרכי השבת. השיב לה הבעל כי אין בידו כלום. שבה האישה לביתה בידיים ריקות. והאיש מרוב צער החל לבכות. צערו ובכיו של האיש בקעו את כל הרקיעים. והתעורר קטרונ גדול בשמים על אותו רב שגרם להפסקת פרנסתו של היהודי. אם לא די בקטרונ זה, הרי שבאותו שבוע אירע עוד מקרה בבית הרב שגרם לקיטרונ גדול כלפיו. לפני הרב התייצבו שני אנשים לדין בעניין הסגת גבול, האחד טען כי חברו הסיג את גבולו, וחבר בסמיכות מקום עסק הדומה לשלו. הרב לא מחה בכל התוקף על מעשה נורא זה של הסגת גבול, ובכך קופחה פרנסתו של יהודי נוסף בעיר.

הצטרפו בבית דין של מעלה שני הקטרוגים נגד הרב. ונפסק הדין למסור את הרב לרשות השטן. קראו לשטן ושאלו אותו האם מתיירא אתה מהבעל שם טוב? השיב השטן שהוא אכן ירא מהצדיק. אמרו לו מוסרים אנו לידך את אחד מתלמידיו של הבעל שם טוב שנשלח על ידו לשמש כרב. אולם אל דאגה, הוא יוצא לגמרי מרשותו של רבו ונכנס לרשותך. התמלא השטן בשמחה על פסק הדין, הוא החליט לעשות לאותו רב דבר שהוא מר ממות. הוא יפתה אותו להמיר את דתו רחמנא לצלן. באותה שבת בעוד הרב מתעטף בטליתו בביתו ומתכוון ללכת לבית הכנסת. התחילה פתאום לבעור בליבו של הרב אש תאוה להמיר את דתו. תוקף תבערת התאוה גרם לו לאיבוד שפיות הדעת, הוא הסיר את הטלית מעליו. שתה כוס גדולה של יין שעמדה על השולחן מוכנה לקידוש. ורץ כמשוגע לבית הכומר שהיה מחוץ לעיר כשהוא לבוש בבגדי שבת. ראה הכומר כי רב העיר בא אליו, קיבלו בכבוד גדול ושאל אותו לסיבת בואו? כששמע שהרב רוצה להמיר את

דתו, ספק את כפיו בהנאה, הוא מעולם לא שיער כי לויתן כזה ייפול בחכתו. עסוק אני עכשיו באורחים חשובים, על כן אביאך אל חדר קטן שבביתי, וכשהאורחים יסעו לדרכם, אקרא לך ונסדר את הדבר, אמר הכומר לרב.

הניחו את הרב בחדר קטן, והביאו לפניו מאכלים ומשקאות לרוב. הרב עדיין היה אחוז בשיגעון, הוא לקח שוב כוס גדולה של שיכר ושתה לשכרה. בערפול חושים הוא נפל לקרקע הקיא ושקע בתרדמה. שעות אחדות היה אחוז בשנתו. וכשהתעורר שוב היה הכומר עסוק עם אורחיו, שתה הרב כוס נוספת של שיכר, שוב השתכר ושוב נפל בשינה על קרקע החדר. בינתיים שקעה החמה באותו זמן הסב הבעל שם טוב לסעודה שלישית עם תלמידיו, בזמן סעודה שלישית היה נוהג הצדיק להביט על כל תלמידיו בכל מקומות מושבותיהם, ולבחון את מדרגתם הרוחנית. כשהשקיף הצדיק על תלמידו זה, ראה שהוא משוקע בעומק הקליפות, וחושך גדול מקיף אותו. תמה הבעל שם טוב הקדוש, וביקש לדעת איך הגיע תלמידו לנפילה גדולה שכזו? בינתיים ניגנו התלמידים את ניגון "בני היכלא" ואף הבעש"ט הצטרף אליהם. אך כשהגיעו למילים "לבטלא בכל קליפין" (לבטל את כל הקליפות כוחות הטומאה) עצר הבעל שם טוב ולא המשיך, הבעל שם טוב שקע בשרעפים, הוא שוטט ברעיונותיו הקדושים בעולמות העליונים, וניסה לחקור ולדרוש מה פשעו ומה חטאתו של התלמיד שנמסר בידי הסטרא אתרא. בכמה היכלות עליונים לא השיבו לו דבר, עד שעלה להיכל גדול ונורא ושם גילו לו את הסיבה לנפילתו האיומה של תלמידו. התחיל הבעל שם טוב להמליץ טוב בעד התלמיד והזכיר כמה וכמה מעשים טובים שלו, אולם דבר לא הועיל להצילו מגור הדין. לפתע נזכר הבעל שם טוב כי תלמידו זה נוהר מאד לקיים סעודת מלווה מלכה בכל מוצאי שבת. הוא ביקש בבית דין של מעלה כי זכות המנהג הקדוש הזה תגן עלי. השיבו לו שאכן ראוייה היא זהירות זו שתגן עליו, אך בתנאי שיקיים וישמור לערוך את אותה סעודה גם עכשיו במוצאי שבת זה. הבחינו התלמידים כי הבעש"ט הקדוש מתעורר מעליית הנשמה ומביט סביבו. הוא לקח מעל שולחנו הקדוש פרוסה אחת מהחלה שבצע לסעודה שלישית, צירף אליה עוד חלה שלימה. בחר באחד מתלמידיו הגדולים. ואמר לו, קח ולך, ה' יתברך יהיה בעורך. ידע התלמיד כי אין לו להרהר אחר רבו. לקח את הפת והלך לדרכו, תוך שהוא סמוך ובטוח כי בוודאי ינחהו ה' יתברך למחוז חפצו, ויורהו למה התכוון הצדיק, ובינתיים הבעל שם טוב קורא שוב ושוב את המילים "לבטלא בכל קליפין" בכוונה גדולה, בקולי קולות ובבכיות נוראות. הלך שליחו של הבעל שם טוב בוריות עד שיצא את העיר מעזיבו, השמש שקעה זה מכבר והלילה היה חשוך מאד, בהילוכו אל הלא נודע הבחין השליח כי אבנים קטנות וגדולות נערמות לפניו וההליכה הופכת להיות קשה יותר ויותר. אין זה אלא מעשה שטן, הרהר השליח והחליט להתמיד בהליכתו, התאזר עזו והתגבר על כל המכשולים, כשסוף סוף הצליח לדלג על כל האבנים, מצא שהדרך מלאה בחול ים וכמעט שאי אפשר להלך בדרך. התגבר השליח גם עתה, אור כוחות והמשיך בדרך. המכשולים נערמים בזה אחר זה והשליח דבק במשימה. כשהרגיש שכוחותיו אוזלים, בכה והתפלל לפני בורא העולם שיעזרהו למלא אחר פקודת רבו ולבצע את השליחות הנעלמת על הצד הטוב ביותר.

צניעות ונמשל

איזה עשיר השמח בחלקו

איתא בשם הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א: אם ירצה אדם להשיג את המידה של "איזה עשיר השמח בחלקו" גם אם אין לו אלא פת במלח ומים במשורה, ימחיש לעצמו את מצבו ממשל ודוגמה: נגר צריך שיהיו לו כלי עבודתו, ובלעדם אינו יכול לעבוד באומנותו. כלי מלאכתו כוללים פטיש וצבת, מסור, מקדח ומברג ומקצוע, בעזרת מקצוע זה הוא מקצוע את העץ ומחליקו, יבוא אדם ויפקיע את המקצוע – והנגר ישבות ממלאכתו ולא יוכל להרוויח את לחמו. מעשה בנגר שלווה כספים למחיתו והתחייב לפרעם לזמן קצוב, עבר הזמן ולא פרע, בא בעל החוב וירד לנכסיו ונטל את המקצוע במשכון. בא לפניו הנגר, ודמעתו על לחיו, אמר לו: ראה נא, לוויתי בתקווה שארוויח ואפרע את החוב, הדבר לא עלה בידי עד כה, אך עתה קיבלתי עבודה לבצע, וברווחיה אשיב את חובי, ברם אם עיקלת את כלי עבודתי לא אוכל לבצע את העבודה וייבצר ממני להשיב את החוב. הסכים המלווה וירד למרתף הכלים לחפש את המקצוע המעוקל. חיפש ולא מצא, לפתע הזדקף ואמר לנגר: ראה, אינני מוצא את המקצוע שלך, אבל מצאתי כאן מציאה השווה פי מאה, מכונה עדינה לליטוש יהלומים. התחנן הנגר: המשיך בחיפושך ומצא את המקצוע שלי, אמר המלווה, כמה מגוחך, המקצוע שלך שווה כמה פרוטות, ומכונה זו שווה הון, ובעיקרון, שתיהן עושות מלאכה זהה, מחליקות ומשייפות. "אמת ויציב", הודה הנגר, אך מה אעשה ומכונת ליטוש היהלומים יקרה וחשובה ככל שתהיה לא תתאים למלאכתי, לשיוף נסרים.

והנמשל: הן מובן הוא. הקב"ה "אלוקי הרוחות לכל בשר" הוא לבדו יודע מה מטרתה של כל נפש בעולם, מה ייעודה ונסיונותיה, ובמה תרוויח את שכרה הנצחי, המדרש אומר: "אין לך אדם שאין הקב"ה מנסה אותו", יש שנסיונו בעוני ויש שנסיונו בעושר, יש שנסיונו ביסורים ויש שנסיונו אם יבעט חלילה מתוך חיי שלווה, כל אחד כפי שורש נשמתו ולפי התיקון הנצרך לו, ואם היו נותנים לו את שדה נסיונו של הזולת, אף שנראה הוא כטוב ומשובח, יהא עבורו כמלטשה היקרה בידי הנגר.

לפתע הרגיש התלמיד כי הדרך נעשית קלילה מאד כעין קפיצת הדרך נעשתה לו. והנה הוא רואה שהגיע לבית אחד מואר. כשנכנס לבית, ראה שזהו ביתו של הכומר, ורב לבוש בבגדי שבת מוטל על הרצפה שתוי כלוט. הבין התלמיד שלכאן התכוון מורו ורבו לשלחו. בירר אודות זהותו של הרב היהודי המתגולל על הארץ, ואמרו לו כי זהו רבה של העיירה הסמוכה שביקש להשתמד.

ישב השליח והמתין. כעבור זמן לא רב התעורר השיכור משנתו, ותיכף מזג לעצמו עוד כוס גדולה של משקה משכר. השליח תלמיד הבעל שם טוב אחז בחוקה בורועו ואמר: ידידי היקר, רצונך לשתות שיכר שתה, אבל לא טובה היא השתייה ללא אכילה מוכרח אתה לרחוץ ידיך תחילה ולאכול מעט לחם. שמע השיכור את הדברים והסכים. נטל ידיו, בירך ברכת המוציא ואכל מהפת של הבעל שם טוב. ברגע שאכל סעודה של קדושה מפתו של הבעל שם טוב הקדוש. התחילה הטומאה להיפרד מנשמתו הלחם השפיע עליו עד מהרה. ולפתע הוא התחיל צועק וממרר בבכי, אבוי לי, מה עשיתי? הלא רציתי להמיר דת אלקים חיים. אוי לי ואבוי לנפשי. אין לי תקנה אלא לבוא אל רבי הקדוש במעוזבו, רק הוא יוכל לתת לי תיקון ראוי. כיצד אוכל להשיגו עתה?

ראה השליח שהוא מתחרט מעומק ליבו על המעשה. ואמר אחוז בחגורתו ונלך לבעל שם טוב במעוזבו. יצאו השניים במהירות מבית הכומר והתחילו ללכת בחושך ובאפילה. לתימהונם כעבור זמן מה הבחינו כי קרבים הם למעוזבו, הדרך קפצה להם, מיהרו בדרכם והגיעו לביתו של הבעל שם טוב ובבית עדיין יושבים התלמידים עם רבם, והוא עדיין מזמר "לבטלא בכל קליפין" בדביקות. ראה זאת הרב, התעלף ונפל ארצה. ציווה הבעל שם טוב להשכיבו על המיטה לנוח עד שתשוב אליו נפשו. כשהתעורר, בכה בכיות נוראות על המחשבה הרעה שעברה עליו. והבעש"ט נתן לו תיקון כראוי.

זכות הרבים תלויה בו

היות ואנו עומדים לקראת סוף עריכת הספר על כ"ק אדמו"ר הרה"ק רבי דוד משה מקרעטשניף וצוק"ל זיע"א. על כן רצינו לבקש מכל מי שיש לו או מכיר סיפורים, דברי תורה, מכתבים, תמונות מרביה"ק או מאבותיו הק' זיע"א, וכן מי שידוע על קשר שהיה לרבנו עם צדיקי דורו זיע"א, יוכל להודיעני, ויהיה בגדר מוכה את הרבים. וזכות רבנו הקדוש, תעמוד לכם ולכל משפחתכם להיושע בכל הנצרך לכם ברוחניות ובגשמיות, ותהיה משכורתכם שלימה מן השמים, אמן.

בתודה מראש

מכון אורחות אדם

אברהם מ. בלינדר ק. קרעטשניף 052-7654791

צ'ין אדם לחברו

חשיבותה של הבאת שלום

פעם עסק הרה"ק "בעל התניא" זיע"א בענין של הבאת שלום, והדבר עלה לו בזמן רב ובביטול תורה. שאלו איש אחד: הן אמת שהבאת שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו הוא מן הדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא (פאה פ"א מ"א), אבל הלא בסיוע שם נאמר "ותלמוד תורה כנגד כולם", כלומר שלא כדאי לבטל תלמוד תורה למען הבאת שלום, ענה "בעל התניא": הפירוש במשנה כך הוא "אלו דברים כו' ועיון תפילה" "והבאת שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו ותלמוד תורה" שלשה אלו הם כנגד כולם.

שלא ילבין פני חברו ברבים

פעם אחת הוזמן הרה"צ ר' אריה לזין זיע"א לבית המשפט, לתביעה שיפרע שטר שהוא חתום עליו בתור ערב. תמה הרב על כך מאחר שלא היה זכור לו כלל שחתם על השטר הנזכר, הופיע הרב בבית המשפט ונוכח לדעת כי חתימתו זויפה ובעל החוב ניצב מולו כשהוא משפיל עיניו מרוב בושה על מעשה הזיוף, כדי לא לביישו לא הכחיש הרב שזוהי חתימתו שלו, ואך ביקש מהשופט שיטיב עמו ויאפשר לו לפרוע השטר בתשלומים חודשיים,

במשך שנים אחדות שילם הרב מכיסו 28 ל"י לחודש שהיה סכום גדול באותם הימים, על שטר שלא חתם עליו מעודו, ובלבד שלא ילבין פני חברו ברבים.

כעס מעושה

מסופר על רבה של ירושלים עיה"ק הגה"ק רבי שמואל מסלנט זיע"א, שפעם באו לביתו שני אנשים להתדיין בפניו בדיני ממונות, ואחד מבעלי הדין שיצא חייב, התפרץ בחמת זעם ואמר: אני אשבור את כל השמשות שבבית הרב. כששמע כך רבי שמואל פנה לסובבים אותו ואמר: "מה אתם חושבים שאני אשב בשקט ולא אעשה כלום?" דברים אלו הפחידו את האיש ומיד ברח מהבית. לאחר שהאיש הלך, שאלו האנשים את הרב מה התכוון לעשות? השיב להם רבי שמואל: התכוונתי ללכת מיד לזגג שיתקין שמשות חדשות.

ושימח את אשתו

הגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל משגיח ישיבת קמניץ, הבחין פעם באברך תוך שנה ראשונה לנישואיו, העומד ומשוחח לאחר סדר הישיבה. העיר ואמר לו: כאשר אינך לומד, מתבטל ומשוחח ולא הולך הביתה, עובר הנך על מצות "ושימח את אשתו". סיימת ללמוד, רוץ לביתך וקיים את המצוה כדבעי.

הילולא דצדקיא

שבת קודש י"ג אדר

רבינו יהודה ב"ר שמואל החסיד (ספר חסידים - ד"א תתקע"ה)

הרה"ק רבי בצלאל מרגליות אב"ד אוסטראה ב"ר מאיר (בעל מאיר נתיבים - תקפ"א) הגאון רבי משה פיינשטיין ב"ר דוד (תשמ"ו)

יום ראשון י"ד אדר

הרה"ק רבי שלום יוסף משיקוב ב"ר דוד (תר"פ) הרה"ק רבי משה מרדכי ב"ר חיים ישראל מפילוב (תרפ"ט)

יום שני ט"ו אדר

הרה"ק רבי אברהם אבלי אב"ד קאליש ב"ר חיים הלוי (מג"א - תמ"ג)

הרה"ק רבי זאב וואלף מויטומיר (אור המאיר - תק"ס) הרה"ק רבי יוסף מפיטסבורג ב"ר ישכר בער (תשכ"ו)

יום שלישי ט"ז אדר

הרה"ק רבי אלעזר מנחם מענדל ב"ר משה מלעלוב (תרמ"ג)

הרה"ק רבי שמעון סופר אב"ד קראקא ב"ר משה (תרמ"ג)

הרה"ק רבי פינחס מנחם ב"ר אברהם מרדכי ("פני מנחם" מגור - תשנ"ו)

יום רביעי י"ז אדר

הרה"ק רבי אברהם מפראהביטש ב"ר שלום שכנא (אחיו של הרה"ק מרוזין - תקע"ו)

יום חמישי י"ח אדר

הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר ב"ר פינחס (תר"ל)

יום שישי י"ט אדר

הרה"ק רבי דוד ב"ר צבי אלימלך מדינוב (צמח דוד - תרל"ד)

הרה"ק רבי יעקב שמשון ב"ר חיים מקאסוב (תר"מ) הרה"ק רבי אברהם מפאריסאב ב"ר יהושע אשר מפאריסאב (תרע"ב)

הרה"ק רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצה ב"ר אברהם יצחק (תרפ"ח)

הרה"ק רבי יוסף חיים ב"ר אברהם שלמה זונענפעלד (תרצ"ב)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

בבית הכנסת של הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א (יומא דהילולא י"ט אדר) לא אמרו תחנון ברוב ימות השנה, כיון שהיה מוהל. היה שם אדם אחד שאמר אם כן צריך לתלוש את דף התחנון מתוך הסיודר. ענה הגאון ואמר מוטב לתלוש את דף התחנון מן הסיודר ולא לתלות דיני תחנון מן השו" .

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

לע"נ

הרה"ק רבי אלעזר מנחם מענדל

ב"ר משה מלעלוב זיע"א

נלב"ע ט"ז אדר

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

להעלות נר תמיד (כו, כ) - מפרש רש"י שתהא שלהבת עולה מאליה, ורמז לזה שאם תעלה ותוסיף את תבת שלהבת לתבת אליה, תקבל בגימטריה עם התבות, את התבות להעלת נר.

מערב עדיבקר (כו, כא) - בגימטריה כחצי לוג לילי טבת, כפי שפרש רש"י למדת השמן.

ששה משמתם על האבן האחת (כח, י) - בגימטריה פי עשרים וחמש האותיות עליה, כדברי רש"י, שעל כל אבן היו כ"ה אותיות.

ועשית השן משפט (כח, טו) - מפרש רש"י שמכפר על קלקול הדין, ורמז שהתבות השן משפט בגימטריה הוא מכפר על קלקול הדין.

והטור הרביעי תרשיש (כח, כ) - אמרו חז"ל שמראיתו של התרשיש הוא פים, ורמז לזה תרשיש בגימטריה שבמראיתו צבעו הוא כים.

את האורים ואת התמים (כח, ל) - מפרש רש"י שהוא השם המפרש, ובתרגום יונתן כתב שבשם זה חתם הקב"ה את פי התהום, ורמז לזה בתבת התמים שהיא אותיות מיתתם.

פעמון זהב ורמון (כח, לד) - במקסת זבחים מובא שהיו ע"ב פעמונים, ורמז לזה בסופי התבות על שולי המעיל סביב, שהם בגימטריה ע"ב.

ועשית ציץ זהב טהור (כח, לו) - ציץ זהב בגימטריה כמיו טס זהב, כפי שפרש רש"י.

ומלאת את ידים (כח, מא) - כתב בתרגום שהוא עלידי הקרבו, ואם תמלא תבת יד"ם במלוי, תקבל מנון תקל"ד, כמנון זהו עלידי קרבנם.

לקח פר אחד ברבקר (כט, א) - מפרש רש"י לקח כמו קח, ואם-כן הלמ"ד ותיורה ואם תניחנה בתבה הבאה פר, תקבל את תבת יכפר, פי הלמ"ד תהפך ליו"ד וכו', שהפר מכפר על העגל בן-הבקר, והאותיות שאחר התבות אחד וקר עולות בגימטריה מעשה עגל, שכן הפר של אהרן בא לכפר על מעשה העגל.

ורחצת אתם במים (כט, ד) - בתרגום יונתן מפרש בארבעים סאה, ורמז לזה בתבת במים, הבי"ת בחלופי אלפ"ם היא מ"ם, אחריה מ"ם, אחריה יו"ד שהיא מ"ם בחלופי אתפ"ש, ואחריה שוב מ"ם, לרמז לארבעים הסאה.

ספורים בפרשה

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך (כו, כ)

רבי יוסף מאיר מספינקא בעל "אמרי יוסף", התאמץ למעלה מכתותיו במצות הכנסת כלה, ולמרות שהיה דחוק בעצמו היה לונה כספים רבים לנשואי יתומות בדרך כבוד. פעם שררה בביתו עניות גדולה, ואחד ממקרביו תמה בפניו: "האם אין מרהישר לסלק את החובות ולפרנס ביד-רחבה את בני הבית, במקום לפזר לאחרים?" והרבי השיב: "אינד ראשון בטענה זו, שכן מישוהו כבר הקדים וטען לפניך, והוא היצר הרע שנסה לשכנע אותי לקמץ ידי מלתת צדקה. אבל בוא ואראה לך את המוכא במדרש רבא פרשת תצוה. 'הרבה פעמים אדם מחבב בלבו לעשות מצוה, זו צדקה, ויצר הרע שבתוכו אומר, מה לך לעשות מצוה ומחפר את נקסיד? עד שאתה נותן לאחרים תן לבניך. ויצר טוב אומר לו, תן למצוה, ראה מה פתוב "פי נר מצוה" - מה הנר הזה פשהו דולק אפלו אלף אלפי נרות מדליקים הימנו אור במקומו, כך פלימי שיתן למצוה אינו מתחפר."

באחד ממסעיו של רבי מאיר שפירא מלבלין בין קהלות ישראל, לשם גיוס משאבים לישיבתו הנודעת 'ישיבת חכמי לבלין', עמד ונאם באזני קהל נאספים גדול, ואתר בפניהם בפרוטרוט את ההוצאות המרבות שהשתרגו על צוארו בתוצאה מנהול הישיבה, וצנן פי תלמידי הישיבה סובלים מרעב ודחק בתוצאה מחסר תמיכה קבועה להוצאות הישיבה. קם אחד מעשירי המקום, איש גאותן וגבה-לב, והתירס: "אם המצב כה דחוק בישיבה, לשם מה בנייתם בנינים פה מפארים? אולי עליכם למכר את הבנינים הגדולים, ובכסף שיתקבל בעדם תוכלו לכלכל את התלמידים מדי חדש בחדשו!?" לשמע הטענה המחצפת, התעורר רעש במקום, אולם רבי מאיר שפירא לא אבד את עשתונותיו, ועל-אתר מצא תשובה מבריקה וגאונית, פשהו פונה אל העשיר: "בודאי זכור לך שבשעה שאמר הקב"ה למשה להקים את המשכן, לא פנה בלשון צווי, ולמרות זאת התנדב כל העם והביא תרומות רבות לבניית המשכן, עד שהיה כבר די והותר. אולם פשהו זקוקים לשמן זית למאור, פאן אמר הקב"ה למשה בלשון 'אתה תצוה'. ומדוע היה צריך לצוות על-כך? מפני שפך טבעו של עולם. פאשר עורכים מוגיית לבנית בגן גדול, או לשם כל ענין חשוב שבצדקה, נמצאים לך תורמים שמוכנים להשתתף במצוה הגדולה הזו שתקרא על-שמן. אולם פאשר זקוקים לשמן למאור, למזון ומחיה קבועה, לזה צריך צווי מידד." פאן עצר רבי מאיר לרגע, ולאחר מכן הרים את קולו והרעים: "ובכו, מצוה אני בשם התורה הקדושה, לתרם שמן זית, ובה תוכלו להעלות נר תמיד בישיבתנו." הדברים הקולעים עשו פרות, וצבור הנאספים השתתף בעין ופה במגבית שנגרחה במקום, והפכו לשפתים נכבדים בהוצאות הישיבה.

ונשמע קולו בבוא אליהקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות (כה, לה)

רבי משה שמעון זיווי, רבה של העיר פיטסבורג היה אומר, שבבוא רב בישראל אליהקדש והוא עולה על פס-הרבות, אזי בתחלה 'נשמע קולו' וכלם חולקים לו כבוד ומציתים להוראותיו. אולם עליו לקוות ולחל 'ובצאתו ולא ימות' - שבשעה שיגרשוהו ממשרתו לאחר שתפרץ פגגדו מחלקת, לפחות לא ימות מרב צער, ויצא מהעיר פשהו שלם בגופו...

היה היה

ונשמע קולו בבוא אליהקדש

פסוק זה נדרש בידי רבי אברהם סבע, מגדולי גאון ספרד שגלה ממנה בגרוש המפרסם בשנת רנ"ב, בספרו הנודע "צרו המור", על מנהגם של פמה מגדולי ישראל שהיו בקיאים גם בחקמות זרות ובעניני העולם, כדי שיוכלו עלייזם להוציא יקר מזולל ולהשיב את בני ישראל התועים לאבינו שבשמים, להבחין בין טוב לרע, בין פעמון זהב ורמון, ולכן נשמע קולם בבואם אליהקדש.

אחד המיחדים בין הצדיקים שנהגו בדרך זו, שהיתה נראית לעיתים מפליאה ועלומה, היה הרבי ר' בונים מפשיסחא, שבצעירותו עסק במסחר והיה בקי ברפואה וברקחות. הוא היה מתרועע עם סוחרים יהודים קל"דעת, ומראה להם פנים שוחקות כדי להשיבם לדרך התורה, וכשראו הללו את חכמתו היתרה ואת ידיעותיו המפליאות, היו מקבלים את דבריו ומתחילים להם חשיבות יתרה. לעיתים ספר בעצמו על מפגשים שהיו לו עם יהודים רחוקים מתורה ומצוות, ולאחר שהצית בהם את הניצוץ ההודי, היה מתבטא ואומר: "בטוח אני, שאנשים אלו כבר לא היו מסגלים יותר לחטא לאחר שייחתי אתם, כי בכל פעם שבקשו לעבר על אחת ממצוות התורה, נכנסה חרדה בלבם מפני הענש הצפוי להם בגיהנם, ומאידך ראו את השכר המצפה להם בגרעון לעושי רצונו של מקום".

אחד מאותם מארעות מפליאים המספרים על שחר ימיו של הרבי ר' בונים, ארע בעיר המסחר הנודעת דנציג, בה היה מבקר פעמים רבות לרגל מסחרו בעצים. באותה תקופה, עשתה ההשפלה שמונת בקרב שלמי אמוני ישראל והדיחה רבים לעזב מקור מים חיים ולחצב בארת נשברים, ובהשפעתו הגדולה הצליח להציל רבים מרדת שחת ולקרבה לתורה. קבוצה של סוחרים יהודים עמדה עם רבי בונים בקשרי מסחר, ולבו התחמץ בקרבו כשראה את הליכותיהם הנלוזות וזלזלם בשאט נפש בתורה ובמצוות. בכל הזדמנות היה רבי בונים נכנס עמם לזבוחים בעניני דת, ולמרות שתמיד היה יוצא ידו על העליונה, סרבו הללו להטות אזן לדברי תוכחתו ומאנו להיטיב את דרכם. יום אחד, בטוב לב הסוחרים עליהם, פנו אל רבי בונים בהצעה קוסמת: "שמע נא, מר בנהרדט" - בנויו האשכנזי של רבי בונים בפי מכיריו באותם ימים, "החלטנו בינינו לעשות אתך הסכם חליפין. אם אתה תסכים להצטרף עמנו לבקר בהצגה הקרובה שתערך בתאטרון המקומי כאן בדנציג, נסכים אנחנו בתמורה לבוא לקראתך, ולשקל את צעדינו ביהדות כדי לשוב בתשובה שלמה". לשמע ההצעה הנלוזה, נבוך הרבי ר' בונים והשתתק למרמה. מחד, ראה בכך הזדמנות פז כדי להשפיע על קבוצת הסוחרים, וראה בהספקמתם מעין הנכנה פלשה לדרך השם, אולם מאידך - איך יהיו נפשו להכנס אל המקום המתועב, אל מושב הלצים, ולטמא עיניו במחזות אסורים? שקל רבי בונים את הדבר שוב ושוב, וכאשר ראה שהסוחרים עומדים על דעתם בעקשנות, אמר: "יחבן ואעשה דברייכם, אולם לא עתה אלא בזמן אחר". התפלאו הסוחרים לשמע התשובה, ורבי בונים פנה מיד לבית המדרש, וישב ללמד בהתמדה גדולה במשך שעות ארוכות, כשהוא משפיע מלבו את כל הגליהם של הסוחרים. "היכן היית בל"העת?" קראו אליו הסוחרים המפתיעים, שמצאוהו בבית המדרש לאחר שחפשוהו ארבות, "הרי המתנו לך עד-בובש, ואתה לא באת כפי הבטחתך". נשא אליהם רבי בונים את עיניו, ואמר: "צודקים אתם, אולם מה אעשה ונפשי חשקה בתורה, עד שמרב מתיקותה שכחתי את הבטחתי". אולם הסוחרים עמדו על שלהם וטענו, שאין זה מר"הנימוס שלא לקיים את הבטחתו, ודרשו ממנו להצטרף אליהם מיד.

בחסר רצון יצא רבי בונים עמם, אך בפקחותו שלח אותם לפניו והוא עצמו נותר עומד מחוץ לאולם בקרן זווית, במקום ריק מאדם. המקום היה חשוף, שכן ההצגה היתה אמורה להתחיל בכל-רגע, ורבי בונים פרץ בבכי מר כשהוא קורא מזמורי תהלים בקול רגש, ושופך לבו לפני אביו שבשמים, בלי לשים לב לכל היכן הוא נמצא. והנה לפתע מתווד החשוף, הוא רואה תהלוכה של עשרות אנשים לבושים בקם בגדי לבן מראשם ועד רגלם, ונרות דולקים בידם, פשהם עוקרים לפניו ונכנסים אל אולם הפנוסים. המחזה הנורא נגע ללבו של רבי בונים, ועוררו יותר לתשובה ובכיה, עד שהגיע כמעט לכלות הנפש. והנה חשו הסוחרים כי ירדס הנכבד נפקד ממקומו, ויצאו בחפזו כדי לחפשו. מה גדולה היתה פליאתם, כאשר מצאוהו יושב ארצה בקרן זווית, פניו שטופות בדמע וכל-כלו אימה ורעדה. "מה ארע לך, מר בנהרדט? מדוע יושב אתה כאן כאבל בין חתנים, בעוד בפנים יושבים בלם שמחים וטובי-לב?" הרים הרבי ר' בונים את קולו, וקרא אליהם בנעקיה: "האם לא ראיתם בעיניכם את המחזה הנורא ההוד בעין יום הכפורים? אנשים לבושים בגדי לבן, כמו בגד הקיטל שלובשים ביום הקדוש, ובידיהם נרות שעוה דולקים, מקש תחושה של יום הכפורים, של יום תשובה וכפרה. וכיצד מסגלים אתם לעמד ולהביט בדבר בשויון נפש מבלי לפשפש במעשיכם ולשוב בתשובה שלמה לאביכם שבשמים?!" פה הרבה רבי בונים להצליף בשבט לשונו, וזעקותיו שרקעו מקירות לבו פלחו את לבותיהם של הסוחרים העומדים לפניו, עד שאימה ופחד נפלו עליהם והם מהרו להמלט מהמקום בעוד נפשם בם. את דרכו עשה רבי בונים הישר לבית המדרש, כשאחריו משתרכים הסוחרים בראשים מרפנים. השפעתו עליהם היתה פה גדולה, עד שבלם שנו את דרכם והפכו להיות סוחרים יראי שמים ובעלי תשובה גמורים.

מאורות

די נחמן מטשעהרין ז"ל
ליום ההלולא ז"ג באדר"ב תרנ"ד

מתלמידיו המבוקשים של רבי נתן מנמירוב תלמידו המבוקש של רבי נחמן מברסלב, ומגדולי מנהיגי תורת ברסלב לדורות. אביו רבי צבי אריה מברסלב היה בנו של רבי אהרן שפנה ברובה של ברסלב ימיו של רבי נחמן, והוא העריצו מאד ואמר שהשתמש בזכות אבותיו כדי להביאו לברסלב כשמוס גאונותו בתורה ובהירות פסקיו. לצעירותו נבר בכשרונותיו, ובהיותו כבן עשרים בלבד הקטר לרבה של טשעהרין שבאוקראינה, וכהן שם כארבעים שנה, כשהוא ממושי כבד מסרת אבות של חמשה עשר דורות שהיו מורי הוראה בישראל. התקשר אל מורה"ת כבר משחר ימיו, וממנו קבל דברי תורה, שיחות וספורים, והנחילם לדורות הבאים. חבר פעשירים חבורים מתורת ברסלב, ובהם פרושים לתורתו של רבי נחמן מברסלב, ספורים ועבדות שנמסרו לידו, וכמה חבורים בכתב-ידו של רבי נתן שנקשרו לו כדי להדפיסם. נודע בהתמדתו הגדולה ובגאונותו העצומה, אולם למרות מעמדו הרם התנהג בפשטות וענוה. פאשר היה נוסע לאומן לראש השנה, התנהג כאחד האדם ואמר שאת הרבנות שאיר בטשעהרין, ואף סרב לפסק הלכות מחוץ לעירו. וכאשר יעץ לו אחד מרפני דורו שעליו לחבר ספרי הלכה, הראה לנכדו גליונות רבים ובהם תשובות בהלכה, אך אמר שבמקום לחבר ספרי תשובות הוא מכין תשובות לשאלות שהאדם נשאל בבית-דין של מעלה. נכדו הנודע רבי אברהם שטרנהרץ, קבל רבות ממנו והמשיך בדרך הליפת תורת ברסלב.

יוסיף דעת

אחד הפתגמים השגורים ונחשבים כדברי חז"ל, הוא "כל הכועס כאילו עובד עבודה-זרה". הוא מובא בדברי הרמב"ם בהלכות דעות, ומוסיף עליה "אמרו חכמים הראשונים", ורבים התחבטו לדעת מהיכן שאב הרמב"ם דבר זה, שכן לא נמצא כך בדברי חז"ל, והנוסח במסכת שבת הוא: "המקור בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפור מעותיו בחמתו, יאה בעיני כעובד עבודה-זרה", ומכאן שרק אם עושה דבר שלילי בכעס או יאה בעיני כעובד עבודה-זרה. ומכאן הסיק מהר"ץ חיות, שלרמב"ם היתה מכלילת שאבדה מאתנו ומשם שאב הרבה עניינים הנזכרים ברמב"ם בשם חז"ל, ועליהי כך הוא מיישב תמיהות רבות על מקורותיו. אולם רבים כתבו, כי מקורו של הרמב"ם הוא מדברי הוזהר הקדוש שמוכר בשישה מקומות עניין זה, ואחד מהם בפרשתנו, בה מאריך הוזהר בגנות הכעס, שכל הכועס נעקרת ממנו שמתו ושורה בסטרא אחרא וכו'. אולם יש שדחו דעה זו, מפני שהלשון ב"הוזהר הוא "איתא" "ואוקמוה", נוסח השגור ב"הוזהר לדבר הלכות מדברי הגמרא, ומכאן הסיק אבא שלפנים היה נוסח כזה בדברי הגמרא, ומה מקור הרמב"ם, והנוסח נעלם מאתנו ברבות השנים. אך כבר הוכחו הקדמונים, שהרמב"ם לא ראה כלל את הוזהר שהתגלה רק לפני כשבע מאות שנה בידי רבי משה בן שם-טוב די-ליליאן מספרד, והיה נסתר מעיני כל דורות התנאים והאמוראים, הגאונים והראשונים הראשונים. וכך כתב החיד"א שהוזהר לא התגלה אפילו להרשב"א והרא"ש וכל שכן בימי הרמב"ם, ומוכר בשם רבי חיים ויטאל שמשורש נשמתו של הרמב"ם לא זכה לחכמת הוזהר. אך יש שכתבו שכמה קונטרסים מהוזהר היו גם בימי קדם, והביאו ראיה לכך מבלי הערוך, שכתב כמה בדברים בשם מדרשו של רשב"י והם לפנינו ב"הוזהר. רבי שם-טוב גאון בעל "מגדל עוז" תלמיד הרשב"א כותב, שהרמב"ם ידע בסוף ימיו את הקבלה, ואף מצאו בחתמים ממנו שבתם עסק בכך, אולם הוכח שהחתמים מזויפים מתוכם ולא הרמב"ם כתבם.

וּנְקִדַּשׁ בְּכַבְדִּי

מגדולי ענקי הדורות, היה רבנו יהודה הקסיד בעל "ספר חסידים", שחי בדור הראשונים לפני למעלה משמונה מאות שנה, וממעיני חכמתו אנו שואבים עד ימינו אנו. חסיד בן־הקסיד היה, ואף אביו רבנו שמואל נקרא בכינוי 'חסיד', שפמולו לא התפנו בכל הדורות מימות התנאים והאמוראים. מוצא המשפחה היה מהעיר שפירא שבאשכנז, מצאצאי רבנו אבון הגדול ממגנצא אבי משפחת חסידו אשכנזי. לדתו של רבנו יהודה, היתה מפלאה ורצופת נסים. היה זה בשעה שאביו הלך פעם בלילות שנים מתלמידיו, ולפתע עצר בדרך והתבטא באזני מלואו כי עתה נפתחו שערי שמים והיא שעת כשר לקבל תפלותיהם. מיך נעמדו המלואים ובקשו בנים ועשר, ורבנו שמואל עמד והפציר כי זוכה לכן פמולו, ולימים נולד לו בנו רבנו יהודה הקסיד. טרם לדתו עברה אמו ליד בית־הכנסת בוורמזא, ולפתע הגיחה ענלה רחוקה לסוסיס ולחצה אותה אל הקיר, וכפשע היה בינה לבין המחצות תחת גלגלי עגלת הברזל, אלא שמן השמים חמלו עליה ועל בנה הגדול שעתיד להולד, ובגס נוצר שקע בקיר והעגלה עברה על־פניה בלי פגע. וכעיו זה מספרים גם על אמו של רש"י.

לא מיך גדל רבנו יהודה והיה לאיש, שכן בצעירותו התקשה בלמודו ונפשו הסוערת לא ידעה מנוח. כמעט שני עשורים מחייו עברו ללא תועלת, וכאשר הגיע לגיל שמונה עשרה שנה, התקשה עדין להתפלל בראוי. פעם אחת, ישב אביו בבית־המדרש ונשא את שעורו בפני תלמידיו שומעי לקחו, ובנו היה עסוק באותה שעה במשחקיו והיה רובץ קשת. לפתע חדרו פמה חצים אל תוך היכל בית־המדרש, אותם ירה הבן פנימה, ולאחר מכן החל לשוטט אנה ואנה בתוך הבית. ידעתם של התלמידים הסתה עקב מעשה שובבותו, עד שלא שלטו ברוחם ואמרו לרבם בכאב: "ראה מה עלתה לך, שאתה ואבותיך היו גדולי תורה ובעלי מעשים טובים, ובנה זה גדל פרא אדם ועושה מעשה לסטים". נאנח רבנו יהודה לשמע הדברים, ופנה בקול רך ואוהב לבנו: "יהודה בני, האם תאבד לשבת וללמוד עמי? בי תקנה גדולה יש לי שתצליח בלמוד ותגדל להיות אדם גדול וחשוב". הדברים הנעימים פגעו את־פעולתם, והנער הסבים. "עלה אחרי אל העליה", צוה עליו אביו שבקש לנסות אם אכן תצליח דרכו או לא, ובקש גם מבנו השני, רבנו אברהם משפירא, לעלות עמם. ישבו שני הבנים אצל האב, ומיד פתח רבנו שמואל והזכיר את אחד משמות הקדש, שכן גדול היה בחכמת הקבלה, אך הנער יהודה לא נע ולא זע, בעוד אחיו השפיל עיניו ביראה. וכאשר הוסיף רבנו שמואל והזכיר שם קדוש אחר, התמלא הבית כבוד אוהר עד שהבן אברהם לא היה מסוגל לסבל את האור והסתיר עיניו בכסות אביו, אך אחיו לא נרתע כלל ונעץ עיניו בקרקע. השתומם האב הגדול, ואמר לבנו רבי אברהם: "דע לך, שאתה תגדל ותהיה ראש ישיבה ומרביץ תורה כלימיה, אולם אחיך יהודה יגדל ממך. ידע מה למעלה ומה למטה ולא יהיה דבר נעלם ממנו". בבת־אחת השתנה הנער ללא הרה, ואביו מסר לו פתחי קדש מירשת אבותיו, עד שנעשה אחד מגדולי דורו.

עברו שנים רבות, במהלכן התפרסם רבנו יהודה בגדול דורו, עד שאמרו עליו שאילו היה בימי האמוראים היה אמורא, בימי התנאים היה תנא, ובימי הנביאים היה נביא. והנה הגיעה שבת־קדש פרושת תצוה, שחלה אז ביום י"ג באדר שנת ד' אלפים תתקע"ז, וקראו בה גם את פרושת זכור לפני פורים שחל במוצאי שבת. ורבנו יהודה נפל למשכב שממנו לא קם. באותן שנים התגורר בעיר רגנסבורג שבאשכנז, בה נקבעה גזרה בידי השלטונות הנכריים בעיר, שכל נפטר שמוליכים אותו לקבורה, יש להוציאו מהעיר דרך השער הגדול והגבוה, שמעליה היה תלוי פעמון ברזל חרימדות, ובשעה שהיו מעבירים מת בשער, היה הממנה עומד ומזוה בהלך כדי שהפעמון יכה ויצלצל בקול רעש גדול כמנהג הנוצרים. צעדם של בני העיר היה רב פאשר היו מזבילים מתייהם לקבורה והפעמון היה מהדהד מעל ראשם בקול מצמרר וחורק, אולם ידם קצרה מהושיע, שכן הגוים עמדו על מנהגם בתקופות וראו בבטול הדבר כחלול דתם. רבנו יהודה שכב על מטת חליו, פאשר תלמידיו האוהבים סובבים אותו ועוסקים עמו בהלכות קריאת פרושת זכור שקראו באותה שבת, ועלי־אף חלשתו הרבה התאמץ להשיב להם על ראש־ראשון ועל אחר־אחרון. לפתע התנער רבנו יהודה וקרא בלהט: "סמן אתן לכם לדעת אם אזהב לחיי העולם הבא, פאשר תראו שיפל שער העיר אחרי מותי, ולא יבו בפעמון המשקף בשעה שיובילו את מטתי לקבורה". התלמידים הביטו זה על־זה בתדהמה, ושקרו את הדבר בלבם. במהלך השבת, הסתלקה נשמתו של רבנו יהודה במעמד תלמידיו, שבפו את השרפה הגדולה אשר שרף השם ומאנו להתנחם. והיה, בשעה שהובילו את רבנו יהודה לקבורות, התקרבה שירת המלואים אל שער העיר, והשוער מהר למשך בהלך הארץ כדי לנדון בפעמון, אולם לפתע נשמעה חכטה אדירה ועגן אבק התמר במקום. פלם נרתעו אחורה בבחילה, ולאחר שף הסערה התגלה הפלא הגדול. הפעמון העתיק והקבד, שהיו תלוי בראש השער במשך שנים ארוכות ועשה את מלאכתו נאמנה, נתק לפתע ממקומו ללא שום סבה הנראית לעין, ובמהירות אדירה צנח הישר על ראשו של השוער שמצא את מותו במקום. נבואתו של רבנו יהודה התקיימה, והוא הובל לקבורה בתרדת קדש ובדומיה על־אית. דבריו המקדמים של הרב היהודי הנערץ, הכו גלים בין תושביה הנכריים של העיר, ושם שמים התקדש רבנים, עד שכלם אמרו "ברוך המקום אשר בחר בדברי חכמים, וגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם". ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

ועשית וגו' לקבד ולתפארת (כ.ח. a) - או יאמר, כי בא ה' לתת טעם למה צוה שמונה בגדים, אךענה לכן וארבעה זרב, ואמר לטעם הוא לקבד ולתפארת, פרוש על־פי דבריהם ז"ל כי כל השמונה בגדים, ארבעה של בגדי לכן ירמזו אל ארבע אותיות של שם הוי"ה ברוך הוא, וארבעה בגדי זרב ירמזו אל ארבע אותיות של שם אדני". ודע, כי שם הוי"ה ברוך הוא יתחס אליו בני התפארת כידוע, ושם אדני" יתחס אליו בני הקבד, והוא אמרו ועשית בגדי־קדש וגו' לקבד כנגד בגדי זרב, ולתפארת כנגד בגדי לכן, וסדר הכתוב סדר הדרגות הקדושה זו למעלה מזו, והקדים לקבד, והבן. וצוה ה' עשות שמונה בגדים שבאמצעותם יתכפר פגמים אשר יסבבו בני האדם אשר יגיע למקום עליו, וכזה יכפר העון ההוא. ולדבר זה יש לתת טוב טעם, למה הקפיד ה' על הבגדים באהרן ולא במשה, על־דרך אומנם ז"ל כי שמונת בגדי קהנה מכפרים על שמונה מיני עברות שיהיה בפני ישראל, אשר עליבן לא צוה ה' הדבר אלא להבהר העומד לשרת הוא ובניו כל הימים לכפר על בני ישראל, מה שאין בן משה שקל מה ששמש בשבעת ימי המלואים לא היה אלא לכפרת אהרן ובניו למלא את־ידם לעבד לפני ה', לא היה צורך למה שיכפרו הבגדים בנזק, לזה שמש בהלוק וגו':

ולקחת את־שתי וגו' (כ.ח. b) - צריך לדעת למה אמר את וגו' ואולי שיכוון אל אבני־שהם שכבר הזכיר בתפלת המצוה בפרשת רחוקה. וזה הוא שעור הכתוב ולקחת את־שתי אבני־שהם אשר צויתוך להביא. ובהו נתפון במתק דבריו ויבדל לתת לו טעם למה פרט אבני־שהם מכלל כל האבנים, כי אבני־שהם יש בהם מצוה אחת פרטית מלבד אבני המלואים, ולזה אמר אליו ולקחת - אותם אבני שהם שפרטתי לך:

דברי הימים

י"ג באדר הוא "יום ניקנור" שמוזכר במגילת תענית כיום־טוב לרגל ניצחון יהודה המכבי על ניקנור, אחד משרי הצבא של מלכות יון, בקרב שנערך בסמוך לבית חורון, וראשו נתלה בחומת מצודת החקרא שבהר הבית. לפי המובא במסכת תענית, נקרא "שער ניקנור" שבבית המקדש על־שם ניקנור זה, שהיה מנהיג ידו על בית־המקדש ואומר 'אמיני תיפול העיר הזאת והבית הזה בידי ואהרסנה? וכשנברה יד בית חשמונאי וניצחום, תפשוהו וקיצו ידיו ורגליו ותלוה לפני השער, וקראו שמו שער ניקנור. אך במסכת יומא מובא, ש'שער ניקנור' נקרא על־שם ניקנור שהביא מאלכסנדריה שערי נחושת לבית־המקדש, ומשום שנעשה לו נס גדול בדרכו לירושלים לא החליפו את השערים בשערי זה כאחרים, והותירו את שעריו שהיו עשויים מנחושת מבריקה בשם 'קורנתיון' והיתה יפה מזהב. מלשון הרמב"ם על ניקנור שהיה 'איש חסיד' משמע שהיה יהודי, כמו שמות יוונים רבים שהתפשטו אז. בשלהי שנת תרס"ב, ביקשה משפחה אנגלית להרחיב את מעונם שבה הצופים, ובשעת העבודות התגלתה שם מערת קבורה עם שבע גלוסקמאות שהן ארונות אבן בהם הונחו עצמות הנפטרים, ועל אחת נמצאה כתובת שקיבלה את השם 'כתובת ניקנור', ובה נאמר: "העצמות אלה של נקנר איש אלכסנדריה, שעשה את הדלתות". התגלית עוררה רעש, אולם היו שטענו שהיא מזויפת, ואחרים אמרו שלא ינקנור עצמו נקבר שם, אלא שניים מנכדיו. י"ג באדר הפך מיום־טוב כיום ניקנור, ליום צום תענית אסתר, והדבר אירע לאחר חורבן בית־המקדש השני, כאשר בטלה מגילת תענית, אולם נראה שבתקופה הראשונה נחגג יום ניקנור גם לאחר חורבן בית המקדש השני, ותענית אסתר נדחתה לאחר פורים.

פְּרֻשֵׁת תְּצוּהָה | תשע"ז

אסור לקרא בשעת התפילה | נא לשמר על קדושת הגליון

לעילוי נשמת חמותי, פדילה דליה בת עזו ע"ה

יזכא לאור ע"ה בית הכנסת שכולנת ע"ן חמד" - אגשרת ציון

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֵׁת תְּצוּהָה – והייתם נקיים

"וְעִשִּׂיתָ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכַבֹּד וּלְתִפְאָרֶת. וְאַתָּה תִּדְבַר אֵל כָּל חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵינוּ רוּחַ חֲכָמָה וְעָשׂוּ אֶת בְּגִדֵי אַהֲרֹן לְקַדְּשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי" (שמות כח, ב-ג)

הקב"ה לומר, שבגדי אהרון נועדו לכבוד ולפארו, ועדיין לא היה חשש שמא יתכוון הוא או אהרון אחיו - להפיק הנאה עצמית כלשהי מהבגדים.

אולם, אילו היה נאמר הדבר לחכמי הלב, שהיו אלו אנשים מכלל ישראל - היה מקום לחשוש, פן הם לא יתנו אמון באהרון ובמשה, ויחשדו בהם, שמא לכבוד עצמם, לטובתם ולהנאתם האישית הם עושים את הבגדים!

לפיכך בכל הנוגע לחכמי הלב - הורה הקב"ה למשה להשמיט את טעם "הכבוד" ו-"התפארת", והסתפק בכך, שיאמר משה, כי הבגדים נועדו לקדש את אהרון ולהביא את כהונתו לידי ביטוי חיצוני!

ומכאן עלינו ללמוד, עד היכן מגעת הזהירות, שחייבים להיזהר בכל הנוגע לחשדם של הבריות, לבל יתעורר כלפינו אפילו שלא בצדק! שכן הרי התורה הקדושה שינתה מלשונה, כדי שלא יתעורר חשד ואפילו קל שבקלים ביחס למשה ואהרון.

ואם בתורה אנו רואים שנוי שכזה, על אחת כמה וכמה שעלינו לנהוג במידה זו ולהוסיף ענוה ועשיה לשם שמים, איש כפי יכולתו. בעז"ה שנזכה ותעמוד לנו מידה זו של רבותינו לזכות.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הבנות המקומית מבשרת ציון

בין שני פסוקים הללו נמצא לכאורה סתירה. הפסוק הראשון, שנאמר למשה רבינו- יכולים אנו להסיק, כי בגדי הכהן נועדו לכבוד ולפאר את אהרון.

הפסוק השני, שבו מפורטים הדברים, שצריך משה למסור לחכמי הלב - מדגיש, כי תכליתם של הבגדים הינה לקדש את אהרון - ואם כן, כיצד יתיישבו הדברים בין שני הפסוקים?

בגמרא הוריות (יב.) כתוב: "תנו רבנן: כְּשֶׁמָן הִטּוּב עַל הָרֹאשׁ יָרַד עַל הַזָּקֵן זָקֵן אַהֲרֹן וְכו' (תהלים קלג, ב), כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרון בזקנו וכו'.

ועל דבר זה היה משה רבינו דואג. אמר: "שמא חס ושלום מעלתי בזמן"... ועדיין לא היה אהרון דואג. אמר: "שמא משה לא מעל, אבל אני מעלתי!"

יצאה בת קול ואמרה לו: "הִנֵּה מֶה טוֹב וְיָמָה נָעִים נְשָׁבֶת אֲחִים גַּם יָחַד (תהלים קלג, א)", מה משה לא מעל, אף אתה לא מעלתי!"

מוצאים אנו, שמשה ואהרון כל כך דיקדקו, שלא תהא בידם טובה עצמית והנאה אישית כלשהי ממלאכת המשכן או מתפקידם במסגרת עבודתם השוטפת - עד שאפילו על שתי טיפות מיותרות של שמן המשחה, שנותרו תלויות בזקנו של אהרון - הם חששו, שמא יש בהן מעילה.

מעתה, ברור היה, כי למשה יכול היה

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסירר אפרים וב"ב
י.מ.ש. כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב
רעיה בת אסתר

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן ג'ינה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סיון בת אסתר
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א
מאיר ישראל בן רחל ברכה
ימנה ניזרי בת סטה-
מרדכי ניזרי בן פרחה-
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל -
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראדל בת חיה-
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בת נושפארין
תמר פורטונה בת מיסה
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פחימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון

11/03/2017		י"ג אדר תשע"ז	
פרשת תצווה			
הפטרה: "ויאמר שמואל" - שמואל א טו			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
19:02	18:21	17:09	
18:59	18:19	17:26	ת"א
19:00	18:20	17:27	חיפה
19:01	18:21	17:28	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
--	---	--	--

שואל ומשיב בהלכה – פורים

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

מהן המצוות בהן אנו חייבים בפורים?

שאלה: **?**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: **!**

מקומות אשר אינם מוקפים חומה מימות יהושע בן-נון:

בליל י"ד - אחד הגברים ואחד הנשים חייבים במקרא מגילה. אישה המטופלת בילדים או חולה ל"ע, חייב בעלה לדאוג לה, שתשמע את המגילה ממנו, אם הוא בקי בקריאת המגילה, או שראוי ונכון לרב המקום לדאוג לכך, שתהא לאחר קריאת המגילה לגברים קריאה נפרדת לנשים.

ביום י"ד - אחד הגברים ואחד הנשים חייבים שוב במקרא מגילה. לאחר מכן ייתן הבעל לחברו או לשכנו משלוח מנות - וכן האישה חייבת במשלוח מנות לחברתה. מעיקר הדין די במשלוח אחד, שיש בו ב' מיני מאכל. אולם, כל המרבה, הרי זה משובח. ואף אם הוא או אשתו אכלים תוך שנה או שלושים או שבעה, חייבים במשלוח מנות.

לאחר מכן יש ליתן "**מתנות לאביונים**" לשני אביונים. שיעור מתנה, שנותן לאביון הוא כדי סעודה, שיכול לקנות לעצמו (כגון: פיתה פלאפל ושתייה - 20 ₪ לכל אביון - זהו השיעור לשנת תשע"ז) אחד עבורו ואחד עבור אשתו ועבור כל אחד מבניו שהם מעל גיל י"ג. יש ליתן ביום הפורים את הכסף לעני, או ליתן לגבאי צדקה, שאוסף עבורם ויזכה להם באותו היום.

וכן יש לערוך "**סעודת פורים**". לכתחילה, יעשנה עם לחם ובברכת המזון יזכיר "על הנסים", ואם שכח אינו חוזר. ובסעודה זו אף האישה צריכה להשתתף. הגם שיש מצווה לשתות יין ולהתבשם, מכל מקום, אם מחמת שכרותו עלול לבוא לידי קלות ראש, או זלזול ולו במצווה אחת, מוטב שלא ישתכר.

מקומות אשר מוקפים חומה מימות יהושע בן-נון: אותן הלכות רק שמקיימן ב-ט"ו אדר!!

תקון המדות

ביום הפורים, היו רבים מבני הישיבה מתכנסים בביתו של המשגיח הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, והמשגיח היה נותן להם לשתות יין כדת היום. באחת השנים, בעת שהיו הכל שותים ושמחים, ניגש אחד הבחורים אל המשגיח, ולהפתעת הכל החל לצעוק עליו...

הבחורים, שנכחו באותו אירוע ביקשו לסלק את הבחור ולהוציאו מחוץ לחדר, שהרי מבזה את המשגיח. אלא, שהוא לא הניח להם לסלק את הבחור, באומרו: "**חפץ אני לשמוע את מה שיש לו לומר... בפורים יכול אני לשמוע מפי הבחורים, מה אוכל לתקן במידותי ובהתנהגותי... ואת זה אתם רוצים למנוע ממני?**".

כֹּחַהּ שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה

עד כמה גדול כוחה של התורה הקדושה, ועד כמה יש בכח לימוד התורה להושיע - זאת ניתן ללמוד מהסיפור המופלא הבא: ר' אהרון, אביו של הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל (ששימש כראב"ד של העדה החרדית וכן שימש כרב שכונת זיכרון משה בירושלים) חלה פעם והגיע ל"ע עד שערי מוות. הרופאים לא היו בעלי בשורה וכמעט הרימו ידיים בייאוש ממצב בריאותו של החולה. בבתי הכנסת בירושלים הירבו להתפלל לרפואתו המהירה. אולם נראה היה, כי שערי שמים ננעלו, ומצבו של ר' אהרון המשיך להחמיר.

כשבאו וסיפרו על מצבו הקשה לבנו הגאון, עמד ואמר: "**ריבונו של עולם, הריני מקדיש את 17 דפי הגמרא שלמדתי היום, לרפואתו של אבי!**". בני המשפחה מעידים, שהתקיים בו, ברבי ישראל-יעקב, הפסוק "עוד הם מדברים ואני אֶשְׁמַע (ישעיהו סה, טז)". באותו הרגע שאמר ר' ישראל יעקב מה שאמר, חלה הטבה משמעותית במצבו של האבא, והיה זה נס-ופלא, שגרם לתדהמה רבה בקרב הרופאים.

אולם, בכך לא תם הסיפור הפלאי. אביו של הגאון, ר' אהרון קם והתהלך כאחד האדם, והתרפא לחלוטין מהמחלה. אולם הפלא הגדול היה, שכאשר חלפו בדיוק שבע-עשרה שנים, מאותו יום, שבו הקדיש הבן את שבעה-עשר הדפים לרפואת אביו, התבקש האבא לעולם שכולו טוב!

מנינים

לקבלת העלון חנם ב-email:
מידי שבוע, שלח את כתובתך אל:
PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון,
חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673
כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805

לשאלות בהלכה

לשאלות נא לפנות לרב
אליהו חיים פנחסי
בטל" 052-6329144

הצדיק הנסתר הרב יוחנן ג'אניאן זצ"ל הידוע כמחלק ההדסים- נולד בפרס. העניות בבית הוריו הייתה כה גדולה, עד שאפילו נייר לכתוב עליו לא היה. בעודו ילד התייתם מאביו ואימו. אחיו קיימו את צוואת הוריהם ודאגו להעלות את רבינו לארץ ישראל. האדמו"ר מזוועיהל, ר' שלמה גולדמן, לקח את רבינו תחת חסותו, והוא התעלה. רבינו הצטרף לחבורת 'תיקון חצות'. היו מתכנסים בכל לילה זקני תלמידי חכמים וצדיקים, שהיו בוכים את צער השכינה הקדושה. גם לאחר שנישא, העניות שררה בביתו, וכדי להחיות את נפשם היו קונים במשקל לחם יבש.

באחד הימים פנה אליו הרה"ק ר' אהרון ראטה (מ'שומרי אמונים) ואמר לו, כי עליו להביא הדסים לכבוד שבת המלכה - וכן עשה. רבינו היה מהצדיקים הנסתרים והרה"ג ר' אברהם אהרונביץ התבטא לא אחת על רבינו, בעת שיצא ר' יוחנן מביתו, ואמר: "כעת היה בביתי ראש ה-ל"ו הצדיקים, מוכר הבשמים". למרות עניותו היה בשמחה עצומה.

מקובל. בעל רוח-הקודש. רבים פנו אליו ונושעו. ענוותן מופלא. הסתיר את ידיעותיו והיה מתבטא, כאשר ביקשו לערבו בענייני הלכה, כי הוא עם הארץ פשוט ואינו מבין, מה מבקשים ממנו! במוצאי שבתות העידו מספר מקורביו, כי דלתותיו היו נעולות, ולאחר שלחץ אחד מהמקורבים אמר רבינו, כי אליהו הנביא היה בביתו. על אף עניותו הרבה חילק סכומים עצומים לצדקה.

רבינו ידע את יום פטירתו ורמז לא מעט למקורביו על כך. הצדיק התקשר אליהם וביקשם, שיגיעו בזריזות לביתו. שם ברכם כאילו נפרד מהם. לאחר מספר ימים הבינו היטב מדוע נהג כך... כמו כן הדגיש, כי הוא מזרעו של מרדכי היהודי וכאשר התבקש ב-י"ג באדר ה'תשנ"ט (1999) לבית-עולמו, הבינו, את אשר דיבר. ציונו בהר-המנוחות בירושלים.

אביו: ר' חיים. **אמו:** מרת שרח. **אשתו:** מרת שרה (בת הצדיק ר' מיכאל כהן). **מרבתי:** האדמו"ר ר' שלמה גולדמן מזוועיהל, המקובל ר' יעקב מונסה. **בניו:** ר' אלעזר, ר' יוסף. **ספריו עליו:** ירבי יוחנן מחלק ההדסים- תולדות חייו של רבינו וסיפורי הנהגות צדיקים נסתרים בדור האחרון- ח"א.

אחד מבני משפחתו של הגאון מרן ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל סיפר בימי השבעה: "הייתה תקופה, שבה מרן ר' בן ציון אבא שאול לא חש בטוב וקיבל על עצמו, כי לאחר שיתרפא יערוך סעודת הודיה לבורא העולם. לאחר זמן מה חזר ר' בן ציון לאיתנו, אולם שכח לעשות את סעודת ההודיה. לילה אחד חלם ר' בן ציון, כי ר' יוחנן ניגש אליו (באותה תקופה היה רבינו בן החיים) ואומר לו: "מה עם הנדר, אשר נדרת לערוך סעודת הודיה לבורא העולם?" וזירזו לקיים את הבטחתו.

למחרת, ר' בן ציון הלך במעלה רח' עזרא בירושלים והנה רואה הוא מולו את ר' יוחנן הפונה אליו ואומר: "מה עם הנדר, אשר נדרת לה' כאשר תבריא?". הגאון הרב בן ציון נדהם, וכמובן, קיים את הבטחתו. מני אז פעמים מספר ניגש לרבינו וביקש ממנו, שיברכו - והוסיף, כי מוכר הבשמים אינו איש פשוט כלל.

יפר ר' ישראל גליס: "היה לי ידיד מבוגר בשם ר' אריה.ג. זצ"ל, אשר שנים רבות התקשה למצוא את בת זוגו. באחד הימים לקחתיו לבית רבינו ושחנו בפניו את צערו של בחור זה. ר' יוחנן יעץ לבחור הנ"ל, כי יפתח גמ"ח לחלוקת תבניות ריקות של ביצים עבור סוחרים ביצי משק, למרות שלא היה מובן מהו הסוד בדבר, קיבל הבחור את דבריו והחל לעסוק בכך.

בכל יום נהג לאסוף תבניות ריקות רבות, ולאחר מכן היה מניחם בישיבת "עץ החיים" ובזמנו הפנוי היה מחלקם בפרוטות זעומות לסוחרים ביצים. והנה סובבו מן השמיים, כי במהלך עיסוקו בחלוקת התבניות הכירוהו בעלי משק שונים, ולאחר זמן קצר בא בברית נישואים עם בתו של אחד מבעלי משק ביצים מהגדולים בארץ, או אז הבין, מדוע יעץ לו ר' יוחנן לעסוק בחלוקת תבניות ריקות.

מקורבו, ר' ירון לוי אשר זכה לקחת את רבינו ברכבו בשנותיו האחרונות למירון סיפר, כי בהיותו נער, החליטו הוא וחבריו לעשות מעשה נערות ורשמו על פתק שם של אדם אשר נפטר מן העולם. הם פנו לרבינו וביקשו ממנו להתפלל עבורו לישועה. הצדיק הביט בשם המופיע בפתק ושאל בתמיהה: "הוא עימנו?". מאחר שלא הבנו את כוונתו אמר לנו בצורה, שלא משתמעת לשתי פנים: "זה מן הנפטרים! הוא לא בין החיים!".

פעם הגיע לרבינו אדם, שנזקק לעצה וברכה. בטרם יצא מבית הצדיק פנה אליו ר' יוחנן ושאל: "האם הנחת תפילין היום?". הלה התפלל והשיב כי כמובן הניח. אולם רבינו אמר: "התפילין פסולות! וגם שבע מזוזות בביתך פסולות!". למותר לציין, כי מדברי רבינו לא נפל דבר, ולאחר הבדיקה גילה, שהתפילין פסולות - וכן כל שבע המזוזות שבביתו נתגלו כפסולות!

מאידך, אומר המהרי"ל דיסקין שהמן הוא בגימטריא 'חלבנה' שריחה היה רע מכל סממני הקטורת, בדיוק כפי שהיה המן.

"וכעת הסכת ושמע", ביקש ר' וייסמנדל, "אם תמנה מהאות מ' של המילה "מר דרור", 12,196 אותיות, כמניין האותיות שבמגילה- תגיע בתורה לאות ר'. תמנה מאותה אות ר', שוב את מניין אותיות המגילה ותקבל ד'. – תמנה שוב משם ותגיע לאות כ'. תספור -12,196 אותיות פעם אחרונה מהאות כ' ותקבל את האות י'. **הרי שקיבלנו כעת - בקפיצות של אותיות המגילה מרדכי! – פלאי פלאים**", הוא סיים.

ממשיך הרב גרינוולד שליט"א ומספר: "לפני כמה שנים, היתה אשה חכמה מאוד ומכובדת, שהלכה לסמינרים רבים להוכחות הבורא. היא התווכחה כמעט עם כל רב בסמינר, הקשתה קושיות, ולרבנים לא היה קל איתה... עד שרבני הסמינר המליצו לה להתארח בביתנו, בית משפחת גרינוולד.

היא התארכה בביתנו, סעדה עימנו ובסוף הסעודה שאלה את כל השאלות שיש לה על מציאות הבורא, ואמרה, שהיא איננה מאמינה בתורה מן השמיים, ושזה דבר שאי אפשר להשיג ולהבין שיש בידינו תורה אלוקית. לפתע, עלו במוחי הדברים הנפלאים, ששמעתי מהרב וייסמנדל זצ"ל. סיפרתי לה את עניין פורים עם מרדכי ואסתר, ואז סיפרתי לה על האופן, שבו הם רמוזים בתורה.

היא הקשיבה לדברים בתדהמה, ובסיומם היא קמה מהשולחן והלכה לחדרה. בבוקר, ראינו אותה טרוטת עיניים ועייפה במיוחד. היא אמרה, שהיא ירדה על המחשב בלילה ובדקה בדיוק את הרמזים של מרדכי. היא סיפרה, שזה התחום שלה **אף ביום יום, לבדוק הסתברויות וסטטיסטיקות.**

היא אמרה בתדהמה, שכך מצאה בדיוק במחשב. היא בדקה מהם אחוזי ההסתברות והסטטיסטיקה, **שדבר שכזה יקרה ויהיה רמוז בתורה באותם דילוגים. ולאילו מסקנה היא הגיעה? "זה בלתי אפשרי בחיים, מבחינה הסתברותית סטטיסטית שדבר כזה - יקרה!!!", היא אמרה בהלם, וסיימה את השהות בביתנו בבלבול מוחלט."**

"שנים רבות, הייתי בחתונה", ממשיך הרב גרינוולד שליט"א ומספר, "וכשירדתי מהחופה, שמעתי אשה קוראת בשמי. שאלתי אותה: "מי את?". והיא ענתה ואמרה: "אני אותה אשה, שהיתה אצלך בבית עם הרמז של 12,196 אותיות של מרדכי ואסתר.

הרמז על 'מרדכי ואסתר' שהראית לי, הוכיח לי, שאין סיכוי בעולם, שיקרה דבר כזה, אלא אם כן זו תורה אלוקית, שיש בה הכל. שבתי בתשובה שלימה, ואני חובשת כיסוי ראש. יש לי בעל שלומד בכולל, ואף ילדים צדיקים שלומדים בישיבה קדושה!"

להלן סיפור מופלא, המעובד מתוך 'הערב נא' של הגאון הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, רבה של רמת אלחנן בבני-ברק. ומביא את הדברים בשמו, הרב מיכאל צורן הי"ו.

סיפר הגאון, ר' יעקב מרדכי גרינוולד שליט"א: "בימינו, ידוע ומפורסם עניין הצופן התנ"כי, **המגלה שכל מה שמתרחש ויתרחש בעולם, נרמז כבר בתורתנו הקדושה.** והנה אני זכיתי לשמש את ר' דוד וייסמנדל זצ"ל, שהיה ידוע ומפורסם כ'אבי הקודים התנ"כיים'. הוא היה מוצא קודים וצפונות תנכיים, והכל במוחו הגאוני בלבד, ללא אף מחשב! הוא היה ממש גאון עולם.

פעם אחת הלכתי אליו לפני פורים, והוא שאל אותי: "תאמר לי, האם כבר ספרת כמה אותיות יש בכל מגילת אסתר?", ואני השבתי לו: "אינני יודע, מעולם לא ספרתי את האותיות שבמגילה". והוא המשיך ואמר לי: "אני ספרתי ומצאתי שיש 12,196 אותיות בדיוק!"

"יפה מאוד", השבתי, "אך מה אומר המספר הזה?"... הרב וייסמנדל זצ"ל ציווה עליי מיד להביא חומש, ואמר לי: "כעת, התבונן היטב, כמה מיוחדת היא תורתנו הקדושה.

תמצא את האות א' הראשונה בתורה במילה 'בראשית' וממנה תספור 12,196 אותיות, כמניין האותיות שבמגילה ותגיע לאות ס'. מהאות ס' שאליה הגעת, תתקדם שוב 12,196 אותיות כמניין האותיות במגילה, ותגיע לאות ת'. משם תמשיך ותמנה שוב 12,196 כמניין אותיות המגילה ותגיע לאות ר' – **והרי לך שקיבלת את השם 'אסתר' רמוז בתורה בקפיצות של אותיות המגילה!**

היש דבר, שלא יהיה רמוז בתורתנו הקדושה! הכל נמצא בתוכה", סיים הרב וייסמנדל זצ"ל בהתלהבות.

הרב גרינוולד שמע את הדברים והתפעל מאוד, אך אז הוא הוסיף לשאול בבת צחוק: "הרב דוד היקר, אך מה יעשה מרדכי?! היכן רמוז אף הוא בתורה כאסתר?"

הרב וייסמנדל זצ"ל השיב ואמר: "האמת, שאינני יודע כעת היכן רמוז מרדכי, אך תבוא בשנה הבאה, בתקווה שבס"ד אמצא היכן אף הוא נרמז בקוד התנ"כי". "חלפה לה שנה שלימה, והגעתי כמידי שנה לפני פורים אל הרב וייסמנדל זצ"ל ושאלתי: **"נו כבוד הרב, מה עם מרדכי?"**

והרב השיב לי: "בס"ד מצאתי רמז גם למרדכי. שאלו רבותינו ז"ל בתלמוד (מסכת חולין קלט:): "היכן רמוז ומוזכר מרדכי בתורה?, והגמרא עונה שהוא נרמז בפרשת 'כי תשא': "קח לך בְּשָׁמַיִם ראש מֶרְדָּךְ... (שמות ל', כג'), שעל כך אומר התרגום: "מירא דכיא" שזהו כשמו 'מרדכי', שנמשל – לבשמים המפיצים ריח טוב בכל מקום. וזהו המקום, שמסתתר מרדכי". עד כאן הגמרא.

<p>הרב שבתי בן אסתר אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן יצחק ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרחיה ז"ל לטיף בן פרחיה ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל זילפה בת רנדא ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה כל נשמות עם ישראל</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה מישא אסתר בת זהרה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ תנצב"ה</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעמה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה גורג'יה בת נעמה ע"ה</p>	<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>
---	--	--	---	---

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת תצוה תשע"ז

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ואתה תצוה (כו, כ)

כ' רמב"ן אתה בעצמך תצוה ולא ע"י אחר וכן ואתה תדבר אל כל חכמי לב, והנה אחז"ל [עירובין נ"ד ע"ב] סדר המשנה משה שנה לאהרן פרקו ושוב אהרן לזקני' ולישראל, והנה לא יתכן שאהרן עצמו יאמר לחכמי לב שיעשו לו לעצמו בגדים לכבוד ולתפארת, ע"כ הוצרך מרע"ה לדבר בעצמו אל חכמי לב, אך מ"ט שיצוה בעצמו מצות נרות, עכנלע"ד, שמרע"ה אמר להם בע"פ כל פלפול חז"ל בפסוק מוחץ לפרוכת העדות וכי לאורה הוא צריך והלא כל מ' שנה הלכו לאורו ופי' תוס' ב' במה מדליקין דקאי על אהרן שהלכו לאורו שבזכותו הי' עמוד אש ע"ש ולא יתכן שאהרן יאמר כן בעצמו ע"כ ואתה תצוה ולא ע"י אחר.

(חתם סופר)

ואתה תצוה (כו, כ)

כתב בבעל הטורים "ואתה תצוה - לא הזכיר משה בזה הסדר, מה שאין כן בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הזכיר בה. והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת (להלן לב, לב) וקללת חכם אפילו על תנאי באה, ונתקיים בזה". (וכבר מובא בזוהר הק' פר' פנחס).

בשם הגר"א מובא, שלכן מרומז ענין זה דוקא בפרשת תצוה כיון שתמיד חל ז' אדר בפרשה זו. וכרמז לזה נעדר שמו של משה רבינו מהפרישה.

לכאורה יש להבין למה נענש משה שבעת שחל ההילולא שלו לא יוזכר שמו בתורה? והן אמנם שקללת חכם אפי' על תנאי באה, אבל ישנם עוד הרבה פרשיות בתורה, ומדוע דייקא בשבוע שחל בו ז' אדר לא מזכר שמו? הרי ידוע שדייקא ביום ההילולא יש עניין להזכיר שמו. ויתכן לומר בדרך אפשר שכאן הרי אין זה עונש גמור, אלא כתוצאה ממה שמסר נפשו עבור כלל ישראל, ואמר "מחני נא מספרך", ובכך, הרי זכות היא בשביל משה שלא יוזכר שמו על עניין מסירות נפש לכלל ישראל, ודייקא ביום ההילולא שלו, מתעורר עי"ז מסירות נפשו של משה רעיא מהימנא עבור צאן מרעיתו.

ואתה תצוה (כו, כ)

הנה בפרשת תרומה למדנו על כלי המשכן, ארון מנורה ומזבח, קרשי המשכן והיריעות, חצר המשכן וקלעיו. אחר זאת אנו לומדים פרשת תצוה. תחילה אנו מצויים להביא אתן זית זך, ובאמת כבר נאמר בתחילת פרשת תרומה כשנמנו י"ג דברים להביא לתרומה, שמון למאור ופרש"י "שמן זית זך להעלות נר תמיד". וא"כ יש להבין מה כפל כאן שמון מיוחד להביא שמן זית למאור?

והרשב"ם ומפרשי הפשט מיישבים דלעיל מדבר במצוה לפי שעה לצורך המשכן, וכאן הוא ציווי לכל הדורות לתת שמן למאור לכל שנה ושנה, לכן כפל ואמר 'ואתה תצוה'. כי לשון צוואה הוא לדורות.

כנודע המעשה דרבי מאיר שפירא שאמר שיותר בנקל למצוא נדיב לבנין הישיבה מהחוקת הישיבה, כי השמן היינו הלחם והחלב שלומדים תורה אוכלים ושותים, על זה קשה מאד למצוא נדיבים, כי הנדיב מעדיף לתרום בנין שיתנוסס שמו עליו, ולא על לחם שיהא נאכל ולא נשאר ממנו זכר. ואכן נסתלק רבי מאיר מעולמו על ענין זה. ואמר רבי מאיר 'ואתה תצוה את בני ישראל'. אכן בית משכן שלם, אבל אתה עתיד לצוות את בני ישראל תמיד על השמן זית, כך אמר ה' למשה רבינו, בית ככר בנין, אך על השמן הקבוע, תצטרך עוד הרבה לבקש מבני ישראל...

ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלת נר תמיד (כו, כ)

כתב בש"ך על התורה: "עוד רמז כתיב. לומר שהתורה אינה נקנית אלא בדיוק ובעצמך ובעיני רב, ואז הוא מוצא בה אור גדול, וזהו למאור להעלות, שעולה ומבין דבר מתוך דבר, אבל בלא עיון וטורח לא. כמו שאמרנו ז"ל (מגילה ו' ע"ב) לא יגעתי ומצאת אל תאמין, כי זה שמצאת ובה לך בלא טורח כשתעיין בו תמצא שאין בו טעם, אבל יגעתי ומצאת תאמין, וכן אמר שלמה (משלי ב', ד') אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין, אבל בלא טורח לא יבין. או על דרך מליצה רבים יאומרים מי יראנו טוב (תהלים ד', ז') שהיא התורה שנאמר (שם קי"ט, ע"ב) טוב לי תורת פיך, ומתאוין לה אבל בלא טורח, זהו נסה עלינו אור פניך שיהיה על דרך נס, זהו נסה, לזה אמר זית, כמו הזית שאחר שכושטין אותו מוציאין ממנו דבר המאיר לעולם כן תלמיד חכם צריך לכתת את עצמו, זהו כתיב למאור באור החיים לעלות ולראות באור העליון".

כ"ק הגה"ק בעל ה"שפע חיים" מצאנו ז"ע דרש פעם מעניין זה שהתלמיד חכם יכול לגדול אך ורק אם מכתת עצמו ומונע מעצמו תענוגי עוה"ז, וסיפר שתי עובדות על גדלותם של הצדיקים שכבר לא הרגישו כלל טעם באוכל: בהיותו ילד קטן נתנה לי פעם אמי ע"ה לאכול מאכל מסוים, ואמרתי לה שאיני אוהב מאכל זה. כ"ק אבי מורי ז"ע שמע את דברי וחרה לו מאד, והוכיחני על שאיני מדבר כך, ואמר לי: אני איני יודע כלל על מאכל אם הוא טוב או רע, פעם אחת הבאיו לפני

מרק לאכול וכשאלתי עלה באפי קצת ריח של נפט, ובכל זאת המשכתי לאכול. לאחר שסיימתי החילוני להקיא ולא ידעו מה קרה, עד שבדקו ומצאו שקערת המרק לא היתה מלאה, ובני הבית שביקשו להוסיף עוד מרק שפכו בטעות לתוך הקערה מצלוחית הנפט שעמדה בסמוך. הרי לנו שאבי מורי ז"ע לא הרגיש שום חילוק בין מרק לנפט כי אם בריח בלבד. סיפור זה שמעתי גם מאמי ע"ה.

וידוע המעשה שנדפס על זקה"ק בעל ישמח משה ז"ע (ראה תהלה למשה הנדפס בראש ספר ישמח משה חלק ג) שהיה דרכו בקודש ללמוד כ"ד שיעורים בכל יום, ולא היה סועד את לבו עד שסיים את חוק לימודו בשעה מאוחרת אחר צאת הלילה, שאז בדרך כלל היתה זקנתי הרבנית ע"ה מביאה לו את ארוחתו. פעם אחת ביקשה הרבנית לעלות על יצועה, והכינה את המרק והבשר במטבח, כשהיא מבקשת מנער אחד מבאי זקה"ק את ארוחתו. לבסוף נפלה

על הנער תרדמה, וכשסיים זקה"ק את חוק לימודו לא רצה להעיר את הנער משינתו, על כן הלך בעצמו אל המטבח וראה שם קערה שבה היו מונחים מי הלוי"ג - שהוא אפר השרוי במים ורוחחים הנזכר בפוסקים (יו"ד סי' צה סעיף ד) שהיו מכינים מלפנים כדי להדיח בהם את הכלים - ובתוכו היה מין בגד שבו היו מדיחים את הכלים, ונתחלפה לו קערה זו בקערת האוכל ולקחה ואכלה. למחר כשקמה הרבנית וראתה את שיירי הקערה שעל שולחנה, הבינה שזקה"ק אכל, אך כשנכנסה למטבח ראתה את האוכל מונח כמו שהוא ותממה מאד, עד שנתברר לה שזקה"ק אכל את מי הלוי"ג. תיכף מיהרה אל זקה"ק ואמרה לו: הרי אכלת אמש את מי הלוי"ג. נענה זקה"ק ואמר: אכן הבחנתי שהבשר היה קשה מאד ללעיסה... כיו"ב שמעתי גם מהרה"ק מנאסויד זצ"ל, בשם אחד שהיה נוכח בשעת מעשה, שפעם הביאו לפני זקה"ק הישמח משה מאכל מסוים ואכלו, ולאחר מכן התברר שהמאכל היה מקולקל לגמרי וריחו רע, והוא כלל לא הרגיש בדבר. וכעובדות הללו מוקדה"ק הישמח משה, באמת גם כל הצדיקים זכו למדריגה זו.

(שי"ך על התורה - שפע חיים)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב

וגו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי (כח, א, ב)

המקראות שלפנינו מראים על הצורך והתועלת שבבגדי השרד בגדי הקודש הנעשים לאהרן הכהן הגדול מאחיו. אבל במבט ראשון נמצא בנקל את הסתירה שבין הכתוב הראשון לשני - בשעה שכתוב הראשון מוכיח לנו כי בגדי הקודש נעשים לכבוד ולתפארת, בא הכתוב השני ומגלה לי בגדי הקודש נעשו לקדשו לכהנו לי, ולכאורה הם שני כתובים המכחישים זה את זה.

ובדרך צחות יש לפרש באופן זה, כי למשה באופן זה, כי למשה רבינו ע"ה העניו מכל האדם, לו מותר לגלות את הסוד כי בין הטעמים השונים של בגדי הכהונה יש גם טעם של "כבוד ותפארת" - כבוד ותפארת דקדושה, גם אם הוא ידע כי כבוד ותפארת הם ערכים חשובים לצרכי גבוה אין חשש שיבוא הוא ויתבע כבוד ותפארת לצרכי חולין, כי רחוק הוא מהם כרחוק מזרח ממערב. אבל לאחרים - "חכמי לב" סתם, להם אסור לגלות רז זה, אסור להם לצרף מחשבת "כבוד ותפארת" במלאכת שמים, פן יבאו לידי טעות לרדוף אחר הכבוד גם במילי דעלמא וצרכי חולין, לכן נצטוה למשה מפי הגבורה להגיד לחכמי לב שיעשו את הבגדים רק כעליונה זו "לקדשו לכהנו לי". (אמרו דעת למהר"ם שפירא)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב

וגו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי (כח, א, ב)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי ויש לברר את שינוי הלשון שאצל הציווי למשה ועשית נאמר 'לכבוד ולתפארת' ואצל העושים במלאכת הבגדים לא אמר 'לכבוד ולתפארת'.

וני"ל בזה לבאר בהקדם הכתוב במגילת אסתר ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויצא בתוך העיר ויעקב זעקה גדולה ומרה ואאמרו' ז' צד"ק טשענגער אמר ע"ז דבר נחמד דהנה מרדכי לפי מדינתו בצדקתו ובטחונו בה' לא נתפעל כלום מגזירת המן הרשע כי הי' בטוח בה' שירחם על כלל ישראל, ובכל דוד ודוד עומדים עלינו שונאי ישראל לכלותינו ח"ו והקב"ה מצילנו מידם יען שבעת צרה ר"ל שבים לה' בכל לבבם אך חשש אולי אם ידבר על לב ישראל שלא יפחדו כלום, כי יבוטל הגזירה, יבטחו על דבריו ולא יעשו תשובה, לכן כלפי חוץ עשה עצמו כאלו הוא דואג ומיצר על הגזירה, והוא כוונת הכתוב ומרדכי ידע את כל אשר נעשה פי' שידע מהגזירה ובטוח הי' שיבוטל, אך ויצא בתוך העיר בין ישראל אז ויעקב זעקה גדולה ומרה למען יעלה בלבם מורא וישובו אל ה'.

והנה בבגדי כהונה הי' סגולה טובה לישראל שהיו מכפרים על כמה עונות כדאיתא גמ' זבחים פ' ח' למה נסמכה פ' קרבנות לפ' פרה אדומה וכו' לומר לך מה קרבנות גמ' זבחים אף בגדי כהונה מכפרין, ופרט שם כמה וכו' חטאים שבגדי

אלה ויטהרו האויר (ע"י תפילתם ובקשתם) ויהנו מזיו ה' ותפארתו, והיינו דאמרו חז"ל (תעניתו') "מלקוש - שמל קשיותיהן של ישראל" והיינו דתיב "ועצר את השמים ולא יהי מטר והאדמה לא תתן את יבולה" כדי שישבו ויטהרו האויר, ויש שהגיעו למצב פחות ביותר שכבר לא נותנים משמים הזדמנות זו לתקן את האויר אלא יושרו בטומאתם עד שח"ו "ואבדתם מהרה".

ובימי אחאב כבר הגיעו לזה השיעור של "ואבדתם מהרה", וע"כ לא נעצר השמים. אמנם בהתלוצץ אחאב עם אליהו, נשבע שלא יהי מטר "כי אם לפי דברי" דייקא כפי ההבל שיצא בקדושה מפי דברי אליהו הצדיק או כדומה לו, לא עפ"י הבל הרשעים, ע"כ כששלחו ה' ליתן מטר והיה יודע שהאויר מטומאה, קבץ כל ישראל להר הכרמל וקידש ש"ש ברבים, וצעקו "ה' הוא האלקים" ומהבל של אותה הצעקה נעשה עב קטנה ככף איש שהרי לא הי' כ"א הבל של שני דבורים והם היו לברכה ע"כ.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

(צינוני תורה)

לעשות חור בקיר

רבי שלום שבדרון

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וך כתיב למאור להעלות נר תמיד"

אם לא אגלה את אוונכם, מי אמר את הדברים שאמר להלן, תחשבו, ששמעתי את הדברים מפי חסידישע"ר רבי, ואני הרי מגזע עתיק של חסידים, וגם אומר "ויצמח פורקניה" ... אבל מה שנאמר היום אלו דברים מפורשים בגמרא, פותח ר' שלום שבדרון את שיחתו וחיוך רחב נסוך על פניו:

"כתיב למאור" - "כתתו עצמכם על דברי תורה".

אם אתה רוצה להאיר באורה של תורה כמו שכתוב "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון יקר", - אורה זו תורה" (מגילה דף ט"ז) כתיב - תכתת את עצמך על דברי תורה.

אספר לכם משל.

יהודי שאל פעם את הרבי מקוצק:

למה הרבי לא יוצא בעולם להציל נפשות, הרי יש הרבה מה לעשות? מדוע הרבי נשאר בתוך ביתו פנימה, נכון, החסידים באים לבית מדרשו והרבי מדבר לפניהם דברי תורה עמוקים, אבל מדוע אינו יוצא על פני העולם?!

אמר לו הרבי מקוצק זי"ע, אמשול לכם משל, למה הדבר דומה:

בבית האסורים נחבשו שלושה אנשים עשירים. הושיבו אותם בבור חשוך וקטן, ומי שיועד, בימים ההם, אין לתאר את העינויים שהיו מנת חלקם של אסירי מלכות.

שניים מהם היו פקחים, בעלי דעת. השלישי היה גולם - ללא שכל.

הסוהרים הורידו להם אוכל לבור. האחד הזה, שהיה 'בטלן' גדול ללא קמצוץ דעת, לא הסתדר עם עצמו - לא מצא את האוכל ואת הכף, ובדרך כלל בעקבות החושך הנורא ששרר בבור לא מצא אפילו את פיו להכניס בו את האוכל, אבדו לו חפצים, נפלו לו המאכלים וכו'. השני, החכם, ריחם עליו וסייע בידו רבות: לקח את ידו הכניס בה אוכל, אח"כ סייע לו להעביר את האוכל מהיד לפה וכו', כך פעמים רבות מידי יום - התייגע להדריכו להסתובב לימין ולשמאל, לעמוד ולשכב.

אבל השלישי, כאילו עמד מן הצד. לא סייע בידו מאומה.

יום אחד פנה השני לשלישי, ושאל אותו בתמיהה: "אנו סובלים יחד כאן בבור, ואתה ודאי מבחין איך אני מתאמץ על הגולם הזה פעמים רבות ביום - עד שהוא מצליח להתקדם, מדוע אינך מסייע לפעילות שלי כלום, למה תעמוד מהצד?"

השיב לו השלישי, בא אגלה לך:

אנו נמצאים בחשכה. חשוך בבור. וכאשר החושך שורר ולא רואים מאומה, אתה והוא מתיגעים כמעט לריק, הנך משקיע בו מאמצים ללמד אותו איך לאכול ואיך לזוז וכפי הנראה לא תגמר איתו לעולם, כי כבר כמה שבועות שאתה מתאמץ והוא עדיין לא למד כלום... אך אני, כמו שאתה שומע, בשעות שאתה עוסק איתו, חופר בקיר חור, קודח באצבעותי חור. כאשר החור יהיה עמום - יכנס אור לבור, יחדרו פנימה קרני שמש מועטות, מעט מן האור ידחה הרבה מהחושך, ואז ממליא הוא יראה, וכבר לא יצטרך לא לך ולא לי. הוא יידע בעצמו איך לשתות ולאכול, וגמרנו.

הבנתם? פלאי פלאים.

"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון יקר" - הדבר הראשון? "אורה זו תורה" לקדוח ולהכניס אור, אם יש תורה, נכנס אור, ומשם ואילך יש כבר את הכל: שמחה, ששון ויקר. כי חודר באדם פנימה - אור!

ואיך תאיר לך את האור, כיצד קודחים להכניס אור מהתורה? "כתיב למאור" - כתתו עצמכם על דברי תורה" הפשוטות היא - להתיעגע בעמל התורה "לעסוק בדברי תורה".

מאתיים "אני"

מרומו כאן עוד "כתתו עצמכם" - כתתת את עצמיותך, את האני, תכניע את הקאוא. התורה אינה סובלת מי שלא נכנע - תשליך את האני שלך לאשפה! כאשר אתה לומד תורה תבטל את האנוכיות שלך.

תלמיד חכם, בעל חוש הבחנה מיוחד, פיקח היודע לבחון אנשים, לחש באוזניו כי פעם חיידך את מוחו, והציב לעצמו מטרה לבחון את כל האנשים שמשוחח איתם - ולא היה איש מאלו ששוחח איתם, שלא שמע ממנו שלושים פעמים "אני": אני אכלתי, אני אמרתי לך, אני, אני, מאות פעמים ביום! "אני"! ואנו הרי

כהונה מכפרין. והנה הגם שהוא טובה גדולה אבל הפרסום בזה להמון עם יכול לגרום הזיק גדול כי לא ישמרו עצמם מן החטא, ואם יחטאו לא ישובו, בחשבם הלא על זה יש בגדי כהונה שמכפרים, אבל להצדיקים שלבם שלם עם ה' בודאי לא יזיק אם ידעו סגולות הבגדים כי ישישו כעל גיל בחמלת ה' גם על החוטאים להיות להם כפרה מבגדי כהונה, ומעתה יבואר היטב הכתוב ב"ה ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת פי' שהמון העם ידמו שבגדי כהונה לא נעשו רק לכבוד ולתפארת אבל ואתה תדבר אל כל חכמי לב מי שלבם שלם עם ה' ועשו את בגדי אהרן לקדשו ולכהנו לי פי' שהם יעשו בעבור ה' כדי שיכפר עי"ז על בני ישראל.

והפחת עליו פתוחי חתם קדש לה' (כח, לו)

הגמ' במסכת תענית אורת שינם ג' מפתחות שלא נמסרים לשליח (יחד) והם אך ורק בידי הקב"ה: חיה (-יולדת), תחיית המתים, מטר. אומר הגאון מוילנא דבר זה רמוז כאן בפסוק: "פתוחי חתם" - המפתחות של חיה ת'חיית המתים ומ'טר "קדש לה" הם אך ורק בידי הקב"ה.

(אהל מועד)

והיה פי ראשו בתוכו (כח, לב)

ובתרגום אונקלוס פירש "כפול לגויה" בא לרמז על מה שאמרו בש"ע או"ח סי"ב שיש לדקדק שלא לילך בחלוק הפוך כי על ידי זה אין התפילה נשמעת, ובזה יבואר סמיכות הכתובים כאשר יהיה "פי ראשו לתוכו" שתהיה הכפל של הבגד לבפנים אז "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" אז תהיה תפילתו נשמעת. (ילקוט האורים)

מאוצרות המגידים

ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת: (כח, לא)

בפרשה זו אנו מוצאים שני דברים המכפרים על חטא לשון הרע, מעיל וקטורת. והוא מדברי הגמרא (ערכין טז, א) "אמר ר' ענני בר ששון למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות? (וכתב רש"י: "בפרשת ואתה תצוה") לומר לך: מה קרבנות מכפרין, איב דבדי כהונה מכפרין וכו', מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבקול, ויכפר על מעשה הקול, ציץ מכפר וכו' ותנא דבי רבי ישמעאל על מה קטורת מכפרת? על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, וכו' קשיא לשון הרע אלשון הרע?! וכו' לא קשיא: הא בצינעא הא בפרהסיא" שהמעיל מכפר על לשה"ר שנאמרה בקול והקטורת מכפרת על לשה"ר שנאמר בחשאי. יש להבין, למה מכפרים המעיל והקטורת דייקא על לשון הרע וכי משום שמשמיע קול או שנעשה בחשאי כבר יכפר עליהם?

בכלי יקר בפרשת תצוה כתב לבאר הטעם: "לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע ע"כ היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים, וע"י התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה. כי בים נאמר (איוב לח יא) ואשבור עליו חקי ואשים בריח ודלתים, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף וגו'. דהיינו שהקב"ה שם גבול לים שלא ישתוף את העולם בגליו, וכך נתן הקב"ה אל הלשון חומה ובריח כמ"ש רז"ל (ערכין טו ע"ב) ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחת של עצם (השיניים) ואחת של בשר (הלחיים) ומה יתן ומה יוסיף לך שמירה לשון רמיה, כי יצא לחוץ ידבר ישלח חץ שחוט לשונו לכל ד' רוחות העולם ויעבור בריח ודלתים, שהאדם המדבר לשה"ר פורץ את הגדר ששם הקב"ה ללשונו, והיה מן הראוי שילמד האדם מן הים אשר אינו עובר דלתים ובריח ואינו פורץ גדרו, וזהו טעם התכלת שדומה לים כי בהסתכלו בתכלת יהיה נזכר אל הים שדומה לו בצבע וממילא יתבונן אז במעשה הים וממנו יראה וכן יעשה.

ובענין הקטורת אפשר לבאר בהקדם דברי החתם סופר (דרשות חת"ס ח"ב עמ' ש"ע):

הגמרא (סנהדרין קיג) אומרת שאחאב בהתווכחו עם אליהו הנביא ז"ל אמר: משה רבך אמר וחרה אף ה' ולא יהיה מטר, והוא ההוא גברא (אחאב) העמיד עי"ז על כל תלם ותלם בא"י ואפ"ה אתא מטר בזמני! ועי"ז נשבע אליהו "אם יהי טל ומטר כי אם לפי דברי". ואכן נעצרו הגשמים למשך ג' שנים, עד שלבסוף א"ל הקב"ה לאליהו "הראה אל אחאב ואתנה מטר ע"פ האדמה", ואז הלך אליהו הנביא וקבץ את כל ישראל אל הר הכרמל, וקידש שם שמים ברבים, והתפלל ועלה "עב קטנה ככף איש", ואתא מטר.

ויש לדקדק טובא, א. הא שפיר קאמר אחאב שלא עלתה עליו קללתו של מרע"ה, ומה תירץ לו אליהו עי"ז? ב. ועוד, מה לשון "כ"א לפי דברי"? ג. ותו, מכיון שא"ל הקב"ה שרצונו לתת מטר, מ"ט התחכם וקבץ תחלה כל ישראל להר הכרמל ועשה ככה עיכובא? ד. ומ"ט עלה עב קטנה דוקא?

אבל הענין, כי ידוע שהגשמים מתהווים בטבע מאידים העולים מהארץ ומהבל פה אנשי העולם, ואם כי זה הוא הכנה בטבעי העולם, ועיקר הוא כמאחז"ל ספ"ק דתענית שהעבים שואבים ממי אוקינוס ומתמתקים בעבים ע"י מים העליונים מאת ה' מן השמים, מ"מ גם זה אמנת כי הוויית העבים הוא מהאידים העולים מן הארץ, והיות שכן, החוש והשכל יעיד כי אם בני אדם וההבל והאידים העולים מהם הוא מהבל פה דובר נבלה ולה"ר ורכילות הגשמים המהווים מזה המה מלוכלכים מזהמת קליפת עוונות ופשעים והמאכלים המתהווים מזה מטמאים אוכליהם ביתר שאת, באופן שיהי' הבל פיהם של שנה הבאה רע יותר משל אשתקד. ועי"ז גשמי שנה הבאה ותבואתה רע וגורם טומאה ומרי יותר ומגדל אנשים רעים וחטאים יותר, ושוב יגדלו האנשים את הגשמים רע יותר בשנה השלישית מבשנית וכן לעולם חזור חלילה, עד שח"ו כ"כ מושרשים בחטא וטומאה עד כי אין תרופה למכתם חלילה ה"י.

ואיך נעצר הגלגל הרע הזה? אלא שמטובו של אלקי ישראל ית"ש לעצור השמים, ולא יהי' מטר רע ולא יולידו פירות רעים עד שיכנע לבכם הערל וישובו

יודעים מה נותר מכל האני הזה בסוף ימיו, רימה ותולעה, כן, "ולאן אתה הולך, למקום רימה ותולעה": יהודי פלוני סיפר לי כי הוא נולד לפני חמש שנים, לא לידת הגוף אלא לידת האדם - שב בתשובה. אך התאונן באוזני, וכה אמר: "בשנה הראשונה, שנה וחצי או שנתיים להתחזקות, הייתה לי סיעתא דשמיא באופן נורא ממש, בכל פניה, בכל תנועותי - בדרך החדשה קיבלתי סיוע מהשמים - שפכו עלי עזרא, אבל אחר כך, התחלתי לאבד, כבר לא ניתן סיוע כמו שהיה. מה קרה? למה זה קרה לי? שאל. השבתי לו.

כתוב בקהלת "ולא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן" (קהלת פ"ט) הפשט הפשוט שהחכם לא משיג לחם יותר מהטיפש, עשירים רבים אינם חכמים, כי לא החכמה מביאה את הלחם היומיומי.

שאל הרבי מקוצק: בסדר, הלחם לא מגיע דרך החכמה אבל למה הוזכרו רק החכמים, וכי דוקא לחכמים אין לחם. מבאר הרבי מקוצק: כן, כן, דוקא הם המפסידים, להם לא מכינים. למה מדוע? כי אומרים לו "לחכם", אתה חכם גדול, לך תחפש בעצמך, אתה הרי כביכול, יודע להסתדר לבד, בבקשה!

וכן גם ברוחניות. בתחילה חשבת לעצמך "אני עדיין - לא, הנני דל במעשים" וכאשר חשבת כך, נתנו לך מן השמים. אבל אט אט התחלת לחשוב "אני כבר צדיק" "אני, אני", אומרים לך משמים: "נו, נו, אתה צדיק, לא זקוק ליותר עזרה, הגעת, בסדר גמור", לא נותנים סיעתא דשמיא...
להעלות נר
"כתית למאור להעלות נר תמיד"

"כי נר מצוה ותורה אור, ודרך חיים תוכחות מוסר". המצוה קרויה "נר", מה הוא "נר"? בית קיבול לשמן, והתורה נקראת "אור", היינו מה שדולק בתוככי הנר. ולכן, כמו שהנר - בית הקיבול לשמן - ללא אור אינו כלום כי אם הנר לא דולק אין בו שום תועלת, כך אם אדם עושה מצוות ולא קובע עיתים לתורה, לא מתייעג בתורה - לא שווה מאום. לכן הדבר הראשון הוא: "ליהודים היתה אורה" שהאור יעלה את הנר "להעלות נר תמיד!"
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שזוכה באמת להעלות נר תמיד וזוכה לתשובה שלמה ולגאולה שלמה במהרה בימינו אמן ואמן!
(להגיד)

כל זה, בדרך אגב. אבל מה שאל ראש הישיבה. שתקתי, הבנתי שיש בפיו תשובה. וצדקתי.

אמר: "הגמרא מצביעה על קול הפעמונים, והמפרשים על אריגת שפת המעיל. ואני סבור, שהיסוד מובע גם במעיל עצמו. בין שפתו העליונה לפעמונים בשוליו, מהוה הוא יריעה ארוכה שכולה תכלת, כרקיע השמים הפרוש מעל לראשו מאופק על אופק (במדבר רבה ד, יג) - מדוע? אסביר -

"ב'כלי יקר' (ויקרא יד, ד) כתב, שמספר לשון הרע משול לזבוב, שאינו שואף אלא למקום זוהמה ונמשך לכל פצע ומוגלה ומטיל שם רמותיו, מזהם ומרעיל. וזהו שנאמר (קהלת י, א): 'זבובי מות יבאיש [כל כונתם להבאיש ריחו של אדם], יביע [אומר ויברר אף על אדם שמעשיו כמו] שמן רוקח. [כי בעיניו] יקר מחכמה ומכבוד, סכלות מעט'. אם אך יראה מה שנחשב בעיניו כסילות ופגם, מעטים ככל שיהיו, זה יכריע את הכף ויתעלם מכל המעלות העצומות, מחכמה ומכבוד. ואם כן, מה ההוראה עבורו, מה העצה היעוצה -

שלא יהיה כזוב המתמקד בנקודה אחת, זניחה, אלא יראה את יריעת התכלת, כיריעת השמים (שבת יא ע"ב), מאופק עד אופק, ויראה שהכל מאיר וזוהר, ויבין שהביקורת - אם ישנה - זניחה וזעירה ואין בכוחה להאפיל על כל הטוב והחיובי. וכמו שפרשו "הוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות פ"א מ"ו) שיש באדם תכונה, שבאבחנו נקודה שלילית פוסל הוא את האדם מכל וכל. ואין זה צודק ואינו הוגן, אלא "את כל האדם" תדון לזכות, והביקורת הממוקדת קלה לתיקון. כמו שהמשילו רבותינו "בראשית רבה מו, א) לתאנה שאין בה פסולת אלא עקצה, 'העבר אותו ובטל המום'. כמה נפלא!

וכידוע אחד מקניני התורה הוא: "שומע, ומוסיף" (אבות פ"ו מ"ו) שמעתי אפוא, והוספתי: דברי ה"כלי יקר" אמת לאמתיה, אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו (שבת סג ע"א), "שיביע שמן רוקח" פרושו יתסו שיעלה אבובות כדרו של השמן המתקלקל ומבאיש. ואף כאן, לא זו בלבד שהמספר לשון הרע מתבנית על הפצע ומתעלם מכל השאר. אלא ששופט הוא כל מעשי האדם לאור החיסרון שמצא בו, ודן הכל לכף חובה, ועיוות גורר עיוות - כמו שסיפרו, שעם הארץ התקשה בהבנת פסוק בהלל: "הים ראה, וינס הירדן" - לא מובן, אם הים ראה מה לו לירדן לנוס? המשיך לעין, ונחה דעתו: דוד המלך בעצמו התקשה בכך: "מה לך הים, כי תנוס הירדן". נו, 'ברוך שכיון'... טעה טעות אחת, שמשכה אחריה שרשרת טעויות...

ואספר מה ששמעתי. מעשה שהיה, והלואי ולא היה - משפחה תל אביבית אמצה זוג אקדמאים, רופאים, עולים חדשים מרוסיה. דאגו להם בכל הלב, ושיוחחו עמהם שעות ארוכות רצוצה ובתנועות ידיים, ובעיקר שפת הלב. לב חם, אוהב ומבין. ואמנם, הם התקדמו צעד אחר צעד, גם העברית שפיהם השתפרה ועזרה לקשר שהלך והתהדק. הם באו לשבתות ולחגים, הצטרפו לזמירות והשתתפו בתפילות. עוד זוג יהודים הצטרף לעם ישראל. עד ששבת אחת, כאשר נפרדו בלבביות מהמארחים, עמדו הללו בחלון לנפנף להם לשלום - וראו במי עיניהם כיצד מונית עוברת באקראי, האשה מאותת לה, המונית נעצרת, והשניים נבלעים בתוכה ונעלמים מן העין.

יודעים מה נותר מכל האני הזה בסוף ימיו, רימה ותולעה, כן, "ולאן אתה הולך, למקום רימה ותולעה": יהודי פלוני סיפר לי כי הוא נולד לפני חמש שנים, לא לידת הגוף אלא לידת האדם - שב בתשובה. אך התאונן באוזני, וכה אמר: "בשנה הראשונה, שנה וחצי או שנתיים להתחזקות, הייתה לי סיעתא דשמיא באופן נורא ממש, בכל פניה, בכל תנועותי - בדרך החדשה קיבלתי סיוע מהשמים - שפכו עלי עזרא, אבל אחר כך, התחלתי לאבד, כבר לא ניתן סיוע כמו שהיה. מה קרה? למה זה קרה לי? שאל. השבתי לו.

כתוב בקהלת "ולא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן" (קהלת פ"ט) הפשט הפשוט שהחכם לא משיג לחם יותר מהטיפש, עשירים רבים אינם חכמים, כי לא החכמה מביאה את הלחם היומיומי.

שאל הרבי מקוצק: בסדר, הלחם לא מגיע דרך החכמה אבל למה הוזכרו רק החכמים, וכי דוקא לחכמים אין לחם. מבאר הרבי מקוצק: כן, כן, דוקא הם המפסידים, להם לא מכינים. למה מדוע? כי אומרים לו "לחכם", אתה חכם גדול, לך תחפש בעצמך, אתה הרי כביכול, יודע להסתדר לבד, בבקשה!

וכן גם ברוחניות. בתחילה חשבת לעצמך "אני עדיין - לא, הנני דל במעשים" וכאשר חשבת כך, נתנו לך מן השמים. אבל אט אט התחלת לחשוב "אני כבר צדיק" "אני, אני", אומרים לך משמים: "נו, נו, אתה צדיק, לא זקוק ליותר עזרה, הגעת, בסדר גמור", לא נותנים סיעתא דשמיא...
להעלות נר
"כתית למאור להעלות נר תמיד"

"כי נר מצוה ותורה אור, ודרך חיים תוכחות מוסר". המצוה קרויה "נר", מה הוא "נר"? בית קיבול לשמן, והתורה נקראת "אור", היינו מה שדולק בתוככי הנר. ולכן, כמו שהנר - בית הקיבול לשמן - ללא אור אינו כלום כי אם הנר לא דולק אין בו שום תועלת, כך אם אדם עושה מצוות ולא קובע עיתים לתורה, לא מתייעג בתורה - לא שווה מאום. לכן הדבר הראשון הוא: "ליהודים היתה אורה" שהאור יעלה את הנר "להעלות נר תמיד!"
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שזוכה באמת להעלות נר תמיד וזוכה לתשובה שלמה ולגאולה שלמה במהרה בימינו אמן ואמן!
(להגיד)

כל זה, בדרך אגב. אבל מה שאל ראש הישיבה. שתקתי, הבנתי שיש בפיו תשובה. וצדקתי.

אמר: "הגמרא מצביעה על קול הפעמונים, והמפרשים על אריגת שפת המעיל. ואני סבור, שהיסוד מובע גם במעיל עצמו. בין שפתו העליונה לפעמונים בשוליו, מהוה הוא יריעה ארוכה שכולה תכלת, כרקיע השמים הפרוש מעל לראשו מאופק על אופק (במדבר רבה ד, יג) - מדוע? אסביר -

"ב'כלי יקר' (ויקרא יד, ד) כתב, שמספר לשון הרע משול לזבוב, שאינו שואף אלא למקום זוהמה ונמשך לכל פצע ומוגלה ומטיל שם רמותיו, מזהם ומרעיל. וזהו שנאמר (קהלת י, א): 'זבובי מות יבאיש [כל כונתם להבאיש ריחו של אדם], יביע [אומר ויברר אף על אדם שמעשיו כמו] שמן רוקח. [כי בעיניו] יקר מחכמה ומכבוד, סכלות מעט'. אם אך יראה מה שנחשב בעיניו כסילות ופגם, מעטים ככל שיהיו, זה יכריע את הכף ויתעלם מכל המעלות העצומות, מחכמה ומכבוד. ואם כן, מה ההוראה עבורו, מה העצה היעוצה -

שלא יהיה כזוב המתמקד בנקודה אחת, זניחה, אלא יראה את יריעת התכלת, כיריעת השמים (שבת יא ע"ב), מאופק עד אופק, ויראה שהכל מאיר וזוהר, ויבין שהביקורת - אם ישנה - זניחה וזעירה ואין בכוחה להאפיל על כל הטוב והחיובי. וכמו שפרשו "הוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות פ"א מ"ו) שיש באדם תכונה, שבאבחנו נקודה שלילית פוסל הוא את האדם מכל וכל. ואין זה צודק ואינו הוגן, אלא "את כל האדם" תדון לזכות, והביקורת הממוקדת קלה לתיקון. כמו שהמשילו רבותינו "בראשית רבה מו, א) לתאנה שאין בה פסולת אלא עקצה, 'העבר אותו ובטל המום'. כמה נפלא!

וכידוע אחד מקניני התורה הוא: "שומע, ומוסיף" (אבות פ"ו מ"ו) שמעתי אפוא, והוספתי: דברי ה"כלי יקר" אמת לאמתיה, אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו (שבת סג ע"א), "שיביע שמן רוקח" פרושו יתסו שיעלה אבובות כדרו של השמן המתקלקל ומבאיש. ואף כאן, לא זו בלבד שהמספר לשון הרע מתבנית על הפצע ומתעלם מכל השאר. אלא ששופט הוא כל מעשי האדם לאור החיסרון שמצא בו, ודן הכל לכף חובה, ועיוות גורר עיוות - כמו שסיפרו, שעם הארץ התקשה בהבנת פסוק בהלל: "הים ראה, וינס הירדן" - לא מובן, אם הים ראה מה לו לירדן לנוס? המשיך לעין, ונחה דעתו: דוד המלך בעצמו התקשה בכך: "מה לך הים, כי תנוס הירדן". נו, 'ברוך שכיון'... טעה טעות אחת, שמשכה אחריה שרשרת טעויות...

ואספר מה ששמעתי. מעשה שהיה, והלואי ולא היה - משפחה תל אביבית אמצה זוג אקדמאים, רופאים, עולים חדשים מרוסיה. דאגו להם בכל הלב, ושיוחחו עמהם שעות ארוכות רצוצה ובתנועות ידיים, ובעיקר שפת הלב. לב חם, אוהב ומבין. ואמנם, הם התקדמו צעד אחר צעד, גם העברית שפיהם השתפרה ועזרה לקשר שהלך והתהדק. הם באו לשבתות ולחגים, הצטרפו לזמירות והשתתפו בתפילות. עוד זוג יהודים הצטרף לעם ישראל. עד ששבת אחת, כאשר נפרדו בלבביות מהמארחים, עמדו הללו בחלון לנפנף להם לשלום - וראו במי עיניהם כיצד מונית עוברת באקראי, האשה מאותת לה, המונית נעצרת, והשניים נבלעים בתוכה ונעלמים מן העין.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

הג פורים תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

התגלות גדולה, אך אם הייתי יודע מעלת המקום, הייתי מכין עצמי ואז היה בשלימות יתרה. ממילא עלינו להכין נפשינו לקראת הזמן הנורא והגדול הבא לקראתינו.

(הגרמ"י רייזמן)

למנצח על אילת השחר מזמור לדוד: קלי קלי למה עזבתי רחוק מישועתי דברי שאגתי (תהילים כב, א ב)

במדרש תהילים: "אילת השחר זו אסתר". עוד איתא במדרש (רבה אסתר י, יד) "ר' חייא רבה רובי שמעון בן חלפתא הוון מהלכין בהדא בקעתא דארבל, וחזון את אילת השחר שבקעה את האורה, אמר ליה רבי חייא רבה לרבי שמעון בן חלפתא כך הוא גדולתן של ישראל, בתחלה קימעא כל מה שהולך הוא גדול ורבה והולך מה טעם (מיכה ז') כי אשב בחשך ה' אור לי כך בתחלה ומרדכי יושב בשער המלך ואחר כך וישב מרדכי אל שער המלך וגו' ואחר כך ומרדכי יצא מלפני המלך וגו' ואחר כך ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר",

יש להבין מה מדמה בפרק זה את אסתר?

אפשר לפרש, שהנה דבר שעומד על עומדו ניתן להפילו שישכב (90 מעלות), וניתן עוד יותר לסובבו ולהפכו עד שיעמוד על ראשו (180 מעלות), דרך הניסויים לעם ישראל הוא בדרך של סיבוב מלא (180 מעלות), והנה כאן אצל כלל ישראל היו במצב שנתונים תחת גזירת אחשוורוש והמן "להשמיד להרוג ולאבד וכו'", ובמצבם לא התפללו אלא שתבטל הגזירה, ואילו היה הנס שאחשוורוש היה מבטל את הנס בלבד – כבר היו שמחים בישועתם. אמנם השי"ת הביא למצב של "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשוואיהם", לא זו בלבד שהגזירה נתבטלה אלא שבית המן נתון למרדכי והיהודים הם הרגו בשנאיהם והרי זה היפוך גמרי מן הקצה אל הקצה.

זה מה שאמר לו רבי חייא רבה לרבי שמעון בר חלפתא, שדוקא בעלות השחר "אילת השחר", שהרי רגע קודם עלות השחר אז הוא החושך הסמיך ביותר, ומהנקודה זאת מתחילה האור עד לחצות היום שהוא האור הגדול ביותר, וכזה ממש הוא הנס שנעשה לישראל מן הקצה אל הקצה.

ואפשר להעמיס עוד בכוונת הפסוק "רחוק מישועתי דברי שאגתי", ונדמה זאת ליוסף הצדיק בשעתו, כשישב בבית האסורים, שהוא שיווע רק לצאת מן בית האסורים, והרי באם היה פרעה מודיעו ששחררו מן בית הסוהר, כבר היה מרגיש שנושע מן הצרה, אבל הקב"ה סיבב שלא רק שיצא מבית האסורים, אלא אף עלה לגדולה, והרי זה ישועה מן הקצה אל הקצה (180 מעלות), וזהו כוונת אומרו של דוד המלך, (ואסתר אמרתו) שבשעת הצרה נדמה לו שהישועה רחוקה ממני עד למאוד, אבל כשהישועה באה, הרי היא כל כך גדולה, עד ש"רחוק מישועתי דברי שאגתי" שהשאגה היתה רק להינצל מן המיצר והישועה כ"כ גדולה עד שהיא רחוקה ממה שבקשנו בשאגתנו. והבן.

היוצא מכאן, שהשמחה בימי הפורים, שאנו מתחזקים בנקודה זו שכמה שגדולה החשכות זהו סימן שמתקרבים אל הגאולה, כמו שהשחר מפציע דייקא מהחושך הגדול ביותר.

(צינוני תורה)

ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתן המלך (א, ה)

באסתר פ"ז א"ר ישמעאל י"ח אלף וחמש מאות הלכו לבית המשתה של אחשוורוש ואכלו ושתו כו' לכאו' נראה כדברי נביאות דמנ"ל דדוקא י"ח אלף ות"ק הלכו?

וי"ל שהחשובן מדויק, דהנה המשתה שעשה במלואות הימים לכל העם הנמצאים בשושן, הי' במיוחד עבור ישראל, שלא רצו להסב ביחד עם הגוים כדאי' בתרגום ובתרגום שני, וכתוב בחצר גינת ביתן המלך ואמר בעירובין (כו, א) דחצרו של מלך מחזיק בית כור דהיינו ל' סאה, והנה בית סאה הוא נ' על נ', דהיינו ב' אלפים ות"ק אמה על אמה, א"כ בית כור הוא ע"ה אלפים אמה על אמה, והנה קי"ל גברא באמתא יתיב, אבל בודאי אחשוורוש לא דחקם שלא יוכלו לזון, ובודאי עשה עכ"פ קצת ריח דהיינו לכל א' וא' ב' אמה על ב' אמה שיוכלו לפשוט ידיהם, ונמצא שבחצר המלך אם ניתן לכל א' ד' אמות, דהיינו ב' על ב', יהי מקום להושיב שם י"ח אלפים ותש"נ אנשים.

הקורא את המגילה למפרע – שאינו לומד אותה על נפשו – לא יצא ידי חובתו

א"י בני יששכר מאמר חנוכה מאמר ד' אות ט', קבלתי מרבתי על המשנה הקורא את המגילה למפרע לא יצא, פ"י כשיהודי קורא ומספר המגלה כמעשה שהיה לפני כמה שנים, לפני אלפים חמש מאות שנה, ואינו מבין ומתבונן אשר זה הנס שאנו קוראים במגילה, התגלות האור הוא מתגלה בכל שנה, הרי לא יצא ידי חובתו. אולי בגשמיות יצא, אך בפנמיות לא יצא ידי כונת היום טוב. ולכן נזכר לדורות מצות קריאת המגילה, שכל השמות והאורות הנרמזים בה, יתגלו שוב בכל שנה. והנה מי שאינו מבין ואינו מאמין, והוא קורא למפרע מעשה שהיה, לא יצא ידי חובת היום טוב.

וכן כתב הקב הישר שהיום היולא דיליה פורים, בפרק צט כתב, שצריך לקרוא את המגילה מלה במלה ולא במהירות, כי כל תיבה ואות יש בה קדושה וסודות נפלאים, וצריך אתה לדעת כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש ונורא מאד, שכתב האריז"ל שזה נמצא רק בפורים בלבד, וזה האור אין מתגלה לחוץ רק מחמת רוב קדושתו, כי אם פעם אחת בשנה, ומתחיל להתגלות בהתחלת קריאת המגילה.

האריז"ל כתב שפורים שונה משאר ימים טובים, שבהם נמצא הארת היום טוב בשעת קיום המצוה, אך בפורים מאיר האור כל שאר היום, אור החכמה, יותר גבוה מאור התורה כמ"ש בספ"ק טור ברכת.

וממשיך הקב הישר שלכן צריך להתפלל קודם היום טוב שיתגלה זה האור ויומשך על ראש ישראל, ויזכו להתדבק באור היום טוב.

מעשה נורא של האמרי יוסף בעוצם מעלת זמן קריאת המגילה

בהגדה של פסח דספינקא מסופר שהאמרי יוסף היה מספר בליל השני של פסח שפעם אחת היה אברך [הבינו שזהו הוא בעצמו] שבליל הסדר השני של פסח אחר שיר השירים, לא היה יכול לישון, כי עוד לא חטפתו שינה, וישב וחשב במה יעסוק כעת, ועלה על דעתו כיון שבליל שני של פסח נתלה המן ואז היתה סעודת אסתר. לפי חשבון של רש"י, בלילה ההוא נדדה וכו' היה בליל שני של פסח. ולכן ישב לקרוא את המגילת אסתר.

כשסיים הגיע אצלו נפש מעולם הבא, ושאל את הנשמה מה אתה רוצה. ואמרה הנשמה שיש נשמות שגם לאחר שעברו כל הדינים וקבלו כל עונשי הגהינם, אך עדיין הם צריכים זכות מיוחד שיפתחו להם שערי גן עדן. כמו שמתפללים אחר שלומדים לעילוי נשמת שיצילו ה' מגהינם, וגם יפתח לו שערי גן עדן. ובכל שנה ושנה כשבני ישראל קוראים מגילת אסתר, אזי נפתחים שערי גן עדן, ואלפי נשמות יושבים וממתנים לזה. וכשהמנין האחרון מסיימים לקרוא המגילה נועלים אלו השערים.

ואמרה הנשמה שלפני שנתיים כבר התחילה להמתין, אך לא הספיקה, ובפורים אחרון לפני חודש, החליט שלא לעזוב את השער הזה, ויעמוד וימתין עד פורים שנה הבאה, כדי שהוא יהיה הראשון בשנה הבאה. והנה לאחר חודש בליל ב' דפסח שמע מבפנים ההיכל קול יהודי קורא המגילה, והתחיל לדפוק על השער שיפתחו, ויצא מלאך שומר הפתח, מה אתה רוצה, אכן קוראים מגלה, אך לא פורים היום. וטענה הנשמה שכן קוראים המגילה היום

וילך המלאך ושאל את הבית דין של מעלה, ופסקו, שכיון שהאברך הזה שקורא המגילה הוא רב, שהוא בעצמו יפסוק אם צריך לפתוח השער של ההיכל הזה או לא. ולכן באתי אליך שתפסוק. ופסק האברך שאכן יפתחו השער של גן עדן, כיון שבו ביום נתלה המן.

הבינו כולם שזהו האמרי יוסף בעצמו, שבזכותו נפתחו שערי גן עדן שלא בזמנו.

ידוע כל מה שכתבו רבוה"ק בקדושת יום הפורים, כמ"ש בקדושת לוי בקדושה א' פורים, ובתפארת שלמה פ"י 'עניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה', היינו כל עני מן הדעת עיניו נשואות להתדבק בהשי"ת באור הקדושה של מגלת אסתר. כמו הסיפור הנ"ל נשמות עניים יש להם ישועה בזכות המגילה ה.

לכן צריך להכין נפשינו לקראת קריאת המגילה.

הספורנו בפסוק 'ויקץ יעקב וכו' ואנכי לא ידעתי ורש"י פ"י שאילו ידעתי לא ישנת, אך הספורנו פ"י שאילו ידעתי הייתי מכין עצמי לבואה. אכן היה

והנה כתיב "בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש" והם העמלקים כדא" בתרגום, ומסתמא אותן שלא הלכו להמשתה הם זכו להרוג את העמלקים האלו, כי אותן שהלכו עבורם היתה כל הגזרה, ואמרי" בירו" (סוטה פ"ג ה"ג) כמה ימחוק ממגילת סוטה בה"א שתי אותיות, ומבואר דשתי אותיות מקרי שכבר נמחקה קצת המגילה, אבל בפחות מב' אותיות עדיין לא מקרי מחיקה, וכתוב ומחה אל מי המרים, וא"כ גם כאן דכתיב "תמחה את זכר עמלק" מקיימין המצוה כשהורג עכ"פ ב' עמלקים, לא פחות.

וא"כ סייעתו של מרדכי, שלא הלכו לבית המשתה, כמ"ש בתרגום (א' ה') היו לכה"פ ר"נ אנשים, וכל א' הרג ב' עמלקים, לכך נהרגו חמש מאות איש, ואחשוורוש בודאי הכין מקום לכל היהודים הנמצאים בשושן כי לא ידע כמה יבואו, וא"כ החצר שהי' מחזיק י"ח אלפים ותשי"נ מקומות כשתוריד מהם ר"נ אנשים, סייעתו של מרדכי שלא הלכו למשתה, נשאר י"ח אלף ות"ק אנשים שהלכו למשתה, וזהו החשבון של המדרש.

והנה כתיב "בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש" והם העמלקים כדא" בתרגום, ומסתמא אותן שלא הלכו להמשתה הם זכו להרוג את העמלקים האלו, כי אותן שהלכו עבורם היתה כל הגזרה, ואמרי" בירו" (סוטה פ"ג ה"ג) כמה ימחוק ממגילת סוטה בה"א שתי אותיות, ומבואר דשתי אותיות מקרי שכבר נמחקה קצת המגילה, אבל בפחות מב' אותיות עדיין לא מקרי מחיקה, וכתוב ומחה אל מי המרים, וא"כ גם כאן דכתיב "תמחה את זכר עמלק" מקיימין המצוה כשהורג עכ"פ ב' עמלקים, לא פחות.

וא"כ סייעתו של מרדכי, שלא הלכו לבית המשתה, כמ"ש בתרגום (א' ה') היו לכה"פ ר"נ אנשים, וכל א' הרג ב' עמלקים, לכך נהרגו חמש מאות איש, ואחשוורוש בודאי הכין מקום לכל היהודים הנמצאים בשושן כי לא ידע כמה יבואו, וא"כ החצר שהי' מחזיק י"ח אלפים ותשי"נ מקומות כשתוריד מהם ר"נ אנשים, סייעתו של מרדכי שלא הלכו למשתה, נשאר י"ח אלף ות"ק אנשים שהלכו למשתה, וזהו החשבון של המדרש.

(טעמא דקרא)

והשתיה כדת אין אנס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש (א, ח)

בגמ' מגילה (יב, ב) "אמר רב ענן משום רבי מאיר כדת של תורה מה דת של תורה אכילה מרובה משתיה (שהקרבתן הוא הרבה יותר מהנסכים) אף סעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתיה", ויש להקשות ממה דאיתא בגמ' גיטין (ע, א) "אמר אליהו לרבי נתן אכול שליש ושתה שליש והניח שליש" (ורש"י פירש מלא מעיך שלשי באכילה ושלשי בשתיה והנח שליש בטנן ריקם שאם תכעוס והאוכל יעלה מחמת הכעס יתמלא עד למעלה ולא תבקע).

ולפי מה שכתב כאן שהיה אכילה מרובה משתיה, איך ניח מקום לכעס? שהרי אי אפשר לומר שנתנו לשותות פחות משלשי בשביל שיתמלא רק שני שליש כי אז נפגם הסעודה.

ואפשר לבאר דרך הלצה, שכדי לתרץ זה אמר הכתוב "כי כן יסד המלך לעשות כרצון איש ואיש" דהיינו שלא להכעיס אף אחד מהסועדים, ואם לא יבואו לידי כעס שוב אפשר לאכול אף יותר משלשי...

(ברית שלום).

ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים כי כן דבר המלך לפני כל ידעי דת ודין (א, יג)

בגמרא מגילה (יב, ב) "ויאמר המלך לחכמים מאן חכמים רבנן יודעי העתים שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים", יש להבין, למה בחר להתייעץ בדבר זה דוקא עם החכמים יודעי העתים? ומה הקשר בין יודעי עיתים לדינה של ושתיה?

וי"ל שהיה ע"י חשבון עבור שנים וקביעת חדשים נראים ישראל חכמים בעיני האומות כדאיתא (שבת עה, א) "ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים? הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות" עיי"ש ועיבור שנים וקביעות החדשים הוא מענין חשבון תקופות ומזלות. דהיינו, לא שחשב שההכרעה מה לעשות עם ושתי תלוי בידועי עיתים, אלא שהכיר בחכמת חכמי ישראל ע"י שהיו יודעי עיתים.

עוד יש לומר, "יודעי העתים" הכוונה על אלו שמעריכים ומכירים את חשיבות העת והזמן, שיש קונה עולמו בשעה אחת (ע"ז י, ב) וכן המדקדק מחלק רגע לכמה רגעים, וכן החכמים והצדיקים מעריכין העת, ורשעים מקצרים כמשל (י, כז) יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה כמעשה בר בי רב דחד יומא חגיגה (ה, ב) והיינו ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים שיודעין לעבר שנים וכו' ר"ל לחכמים שיודעין ערך העתים ויודעין לעבר השנים שעושין שעת שעה אחת שוה כמה שעות וכן שנה א' שוה ככמה שנים וכן יודעין לקבוע חדשים מה לעשות בהם ומה ישתמשו, והם יודעים להעריך את מעשיה שהרי איבדה כל עולמה בשעה אחת.

(שפתי חכמים – על מסכת מגילה)

ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה (ב, יא)

כתוב "מתהלך" לשון נפעל, והוא על דרך שאיתא בחז"ל שאמר דוד המלך "בכל יום ויום הייתי מחשב דרכי, למקום פלוני אני הולך, למקום פלוני אני הולך, והיו רגלי מוליכות אותי לבית המדרש", והטעם, מפני שדרך הקדושה להימשך אחר הקדושה, לפי"ז יתבאר אף כאן, שמרדכי היה בודק בעצמו אם רגליו מוליכות אותו מעצמו אל מקום אסתר, ולפי"ז ידע מה שלום אסתר ומה יעשה בה, שכמה שהרגיש יותר משיכה ידע שהיא בקדושתה כבראשונה. לכן כתיב "מתהלך" שהיו רגליו מוליכות אותו מעצמו מחמת קדושתה.

(עטרת משה)

לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונעוטי אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי (ד, טז)

ביאור נפלא מובא בשם הגר"א ז"ל על שאמרה אסתר למרדכי "לך כנוס גו' וצומו גו' שלשת ימים לילה ויום גם אני ונעוטי אצום כן", עפ"י הידוע שאם לא יאכל אדם גו' ימים רצופים יגיע לו ריח רע מהפה מחמת הצום (כמסופר

בפרקי דרבי אליעזר על רבי אליעזר בן הורקנוס באריכות) לכן אמרה גם אני ונעוטי אצום "כ"ן דייקא מספר ע' שעות וב' שעות חסידים, משלוש 'מעת לעת' שהם ע"ב שעות, בכדי שלא יהא ריח הפה נודף, כי ו"ובכן" - מספר ע"ב, אבוא אל המלך אשר לא כדת" שאין זה כדת לבוא עם ריח רע מהפה.

(בית שמואל)

בספר "אברהם אנכי" לרבי אברהם פלאגי, ביאר באופן אחר את הפסוקים הנ"ל, דהנה יש לתמוה בפסוק זה מה האריכות של "ואל תאכלו ואל תשתו" וכי לא ידעין שאם צמים ממילא לא אוכלים ולא שותים? די היה לכתוב "וצומו עלי!" עוד יש להבין מהו שכתוב "גם" אני ונעוטי וכו',

עפ"י המובא מהרב החיד"א בספרו "צפורן שמיר" (ה' סה) "אם מאכל אחד ערב לו ומסלק ידו מלאכול לסגף עצמו על חטאותיו הרי הוא חשוב לפניו ית' ומהני להיות לו כפרה, ואם יתמיד בזה הרי הוא פקח שאוכל ומתענה בבת אחת כי מעט סיגוף כזה שמסלק ידו מהאוכל הערב עליו נרצה לו כתענית, וכתבו הראב"ד והאבודרהם שבזה שמושך ידו מלאכול, נחשב לו כתענית. וכן הוא בספר "כף החיים" ועוד. ובוזר מבואר הפסוק הנ"ל "אל תאכלו ואל תשתו וכו' גם אני ונעוטי אצום כן שחששה אסתר שמא ירצו לצום כ"תענית הראב"ד" ויצאו ידי חובת הצום, לכן הדגישה "ואל תאכלו ואל תשתו" כיוון שצריכים כפרה על כל המאכלים שאכלו בסעודתו של אותו רשע, והדגישה שגם היא תצום כמוהם שלא תאכל ולא תשתה ולכן הדגישה ש"גם" היא תעשה כמוהם, ועל אף שבזה היא מסכנת את נפשה שאם יקרא לה המלך ותיראה חלושה מחמת הצום "כאשר אבדתי אבדתי" שהלכה עם מסירות נפש גמורה.

עוד יש לבאר למה אמרה להם שגם היא תצום, עפ"י מש"כ באבן עזרא על פסוק זה: "שלשת ימים - עד יום השלישי והנה לא אכלו בערב והתענו שני ימים ושני לילות כי הכתוב הוא לילה ויום והנה אסתר בטחה באלוקיה על כן התענתה ולא בטחה ביופיה כי פני המתענה תשתננה אף כי יום השלישי", דהיינו, אמרה אסתר ליהודים שאל יסמכו עליה ש"אחות לנו בבית המלך", כיון שהיא תתענה ויחשיש הצום את יפיה ויסור חינה אצל אחשוורוש לכן יתחזקו המה בתפילתם ובקשתם להקב"ה ויבטחו רק בו ית'." (ציוני תורה)

והמלך שב מגנת הביתן אל בית משתה היין והמנן נפל על המטה וכו': ויאמר חרבונוה אחד מן הסריסים לפני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך עמד בבית המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך תלהו עליו: (ז, ט)

בגמרא (מגילה טז, א) "אמר רבי אלעזר אף חרבונוה רשע באותה עצה היה! כיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד "ברח" דהיינו שגם חרבונוה היה שותף בעצה להשמיד ולהרוג את כל היהודים, אלא שבשניה האחרונה כיוון שראה להיכן הרוח נושבת, עבר מיד לצד השני להיות כנגד המן, והציע למלך את העץ כדי לתלות את המן.

והנה בזמר "שושנת יעקב" אנו מסיימים "וגם חרבונוה זכור לטוב", וכי למה זכור הוא לטוב?

ויש לומר, שרצו לפעול חז"ל, שאף מי ששב בתשובה מפני כוונת רוח כזו או אחרת, או ששב אך מפני היראה, גם כן ייחשב לו לטוב, ולכן מזכירים את חרבונוה שגם הוא זכור לטוב, על אף ששב מדרכו רק לאחר שראה שכלתה איליו הרעה, ויש להאריך בזה עוד.

מרדכי ואסתר לא היו כלולים בגזירת המן הרשע, עכ"ז מסרו נפשם עבור כלל ישראל

כתב בערות דבש שמרדכי היהודי היה בטוח בנפשו שהוא לא ימות בגזירת המן, כי לאחר שהרכיבוהו על הסוס ברחוב העיר, הרי הוא כבר לא יהרג באותה גזירה, א"כ מדוע חזר לשקו ולתעניתו, הרי זהו לא בשביל עצמו אלא בשביל כלל ישראל בלבד. וכן אסתר המלכה לא היתה נכללת בצרת הגזירה, היה היתה יכולה להמלט בית המלך, ועכ"ז היתה מתענית ומתפללת לא, בשביל עצמה אלא בשביל כלל ישראל. ודווקא מרדכי ואסתר שלא היו באותה צרה, מסרו נפשם בצער ולהכנס בית המלך במסירות נפש שכבר הוכיח שהוא יכול להרוג אשתו בכעסו, ומתוך זה אנו לומדים עוצם מסירות נפש בשביל אחיה היהודים.

וזהו פי' הפסוק לקיים עליהם את ימי הפורים האלה כאשר קיימו עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה: שיהיה לנו שייכות עם כלל ישראל, מעין דמעין שהתנהגו מרדכי ואסתר במסירות נפש כזה. (הגרמ"י רייזמן)

ותען אסתר גו' נתנת לי נפשי גו' כי נמכרנו גו' להשמיד גו' ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו חרשתי גו' ויאמר המלך אחשוורוש גו' מי הוא זה גו' אשר מלאו לבו לעשות כן. (ז, טז)

והנה קשה לשון נמכרנו שאמרה אסתר, כי היאך שייך לשון מכירה אצל הריגה. והיה צ"ל כי נגזר עלינו. ועוד למה הוסיפה אסתר לאמר ואלו לעבדים גו' נמכרנו חרשתי אשר לא נאמר עד הנה שום זכר מן מכירות לעבדים. ועוד מה אמר אחשוורוש מי הוא זה וגו' הלא הוא בעצמו חתם א"ע על הגזירה כמו שאמר הכתוב ויכתוב בשם המלך וגו', כן הקשה אדמו"ר הרב הקדוש. ותיריך ע"ז ע"פ מה ששמע בשם הר"ר שרירא גאון זצ"ל ע"פ מעשה שהיה אז בימיו עשיר מופלג והיה לו ס"ת שהיה כתב ידו של עזרא הסופר. ולהעשיר הזה היו לו שני בנים. ולאחר פטירתו היה מחלוקת גדול בין הבנים הירושיים מחמת

"אגרת" הוא מלשון אסיפה, כמו "אגר בקיץ בן משכיל", שבו נקבץ ונשרש כל הישועות והניסים, כמ"ש בגמ' יומא "אסתר סוף כל הניסים", אכן, בקריאתה נתגלה בכל פעם המעיין המצטרף לעת ההיא מידי שנה בשנה ובכל דור ודור, כמו שכתוב "והימים האלו נזכרים ונעשים בכל דור ודור", שבקריאתה יוצא מן הכח אל הפועל ומתגלה האור לפי הצורך באותה שעה ובאותו דור. לכן שפיר קוראים אנו למגילה בשם "מגילת אסתר" ע"ש שמתגלה בכל שנה ושנה.

דברי הפורים האלה (ט, לב)

ה' פעמים מוזכר השם "פורים" בכל המגילה: א. פורים ע"ש הפור (ט, כו) ב. יומי הפורים האלה לא יעברו (ט כח) ג. אגרת הפורים הזאת (ט כט) ד. לקים את ימי הפורים (ט לא) ה. קים את דברי הפורים האלה (ט לב) כרמז לדברי המשנה "מגילה נקראת ב"א וכו' עד ט"ו, שישנם חמשה ימים שבהם אפשר לקרות את המגילה. (עטרת משה).

מאוצרות המגידים: רבי יעקב גלינסקי זצ"ל - "והגדת"

אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את המן (א, ג)

הגאון הקדוש ה"חדושי הרי"ם" זצ"ל ספר, שיהודים ישבו ולמדו בבית המדרש, ולתפלת מנחה נכנס יהודי מהשוק, סוחר. נו, הלא אמרו (כתבות יז, ע"א) שלעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות, צריכים להיות בני אדם מן הישוב, שאלוהו מה נשמע בעולם. שמח סספר את החדשות האחרונות: המלך השתגע. צוה להביא את ושתי כפי שצוה, ואמר עליו מה שאמרה, והיין הבעיר כעסו והורה להרגה. מיד גערו במספר: וכי בקשנו לשמוע רכילות מן החצר, את מי זה מענין. מובן שכבר לא ספר על בחירת המלכה החדשה ועל חשיפת מזימת בגתן ותרש.

אבל לבסוף, כשנעשה הנס על ידי מרדכי ואסתר, אזי התברר למפרע שהכל היה משולב ומתואם לישועת ישראל, וכמו שדרשו בגמרא (מגילה יג ע"ב): "אחר הדברים האלה [הריגת ושתי והמלכת אסתר ומזימת בגתן ותרש וסיכולה וכתובת הדברים בשם מרדכי] גדל המלך אחשוורוש את המן", מאי "אחר", אחר שהקדים הקדוש ברוך הוא רפואה למכה.

וסיים ה"חדושי הרי"ם": "וכן יהיה לעתיד, במהרה בימינו, שנבין איך כל המאורעות הובילו לגאולה.

זהו שאמרו במדרש (בראשית רבה צא, י), שכאשר שבו האחרים הקדושים ממצרים וספרו שהמשנה למלך התגולל עליהם בהאשמות שוא, וחשדם כמרגלים ומסר את שמעון ודורש שיורידו אליו את בנימין, "ויאמר ישראל, למה הרעתם לי להגיד לאיש העוד לכם אחי!" (בראשית מג, ו). מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה, חוץ מכאן. אמר הקדוש ברוך הוא: אני עוסק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי?! זהו שנאמר: "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל, נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפט יעבור" (ישעיה מ, כז).

ואמרו (בראשית רבה פה, א): "כי אנכי ידעתי את המחשבת אשר אנכי חשב עליכם נאם ה', מחשבות שלום ולא לרעה, לתת לכם אחרית ותקוה" (ירמיה כט, יא). שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקן ותעניתו, ראובן היה עסוק בשקן ותעניתו, ויעקב היה עסוק בשקן ותעניתו, ויהודה היה עסוק לקח לו אשה, והקדוש ברוך הוא היה עסוק בבריאת אורו של משיח.

אבל כל זה הובן רק מאוחר יותר, ולמפרע!

ואספר -

כששחררנו מסיביר הלכתי דרומה לאורך מסילת הרכבת. שבועים הלכתי, עד שהגעתי לקזחסטאן. מצאתי מקלט בבית רבי אייזיק רוט, יהודי יקר שהמשיך לשחוט ולמול במחתרת, היו שם עוד פליטים מפולין, שברחו מפני הגרמנים והגיעו לקזחסטאן. יסדתי במקום תלמוד תורה, ובית ספר לבנות. נאסרתי, ובליתי חצי שנה במאסר בתנאים קשים מנשוא.

השתחררתי, וחזרתי לבית השוחט. כבר הגיעו הידיעות מהשמדת היהודים בפולין, והבנתי שנשאיתי לבדי בעולם. החלטתי להקים משפחה. אמרתי לשוחט: "אתה יודע אלו משפחות מקפידות כאן על כשרות וטהרה", גם מקוה כשרה ארגנו במחתרת, גם מנין לתפלה. "תברר לי על בת ישראל כשרה שמוכנה לשאת בתורה".

בשבת אכלו כמה אורחים על שולחנו של השוחט. למבוכתי, העלה את הנושא בשולחן השבת: "יעקב רוצה להקים בית בישראל, ויש כאן כמה הצעות" -

התערב אחד האורחים, רבי ישראל אהרן, שהגיע מאזבקיסטאן, דרומית לקזחסטאן: "אל תפגש כאן עם אף אחת! ביום ראשון תבוא אתי לטשקנט", בירת אוזבקיסטאן, "רצוני שתפגש שם עם נערה אחת!" "מה לו להדריים עד טשקנט", שאל המארח.

"אספר לכם", ענה רבי ישראל אהרן. "אני שוהה בטשקנט לרגל עסקי, ומתפלל במנין במחתרת, במרתפו של בית. יודעים אתם שהשלטונות מחלקים לחם, מאתים גרם לנפש. הגענו למנין, ומצאתי שם נערה זרה. מה לנערה בבית הכנסת? הסכיתו ושמועו.

שכל אחד מהם חפץ לקחת את הס"ת הזה מלקחת כל כסף וזהב שבעולם. והציעו טענותיהם לפני יודעי דת ויצא הפסק דין שהחלוקה תהיה ביניהם ע"פ הגורל ומי שיזכה ע"פ הגורל בהס"ת שייך לו הס"ת הזה. והטילו גורל ביניהם וזכה האחד בהס"ת הנ"ל ושמח מאוד שמחה גדולה. והיה בעיניו כמוצא שלל רב:

ולהשני היה לו יסורים גדולים כי אף שלקח כנגדו הרבה כסף וזהב כ"ז אינו שווה לו מגודל תשוקתו להס"ת הזה. והיה שם בהעיר הנ"ל מומר אחד ובראותו כל זאת מאוד חרה אפו על היושר הזה שאיבד הון רב בעד ס"ת אחד. ועשה ברשע להחליף את מלבושיו כדי שלא יכירוהו. והלך להבית הכנסת אשר היה שם הס"ת הזה. והתחבא שמה באיזה זווית עד הערב וכאשר הלכו כל האנשים לביתם לקח המומר הזה את הס"ת מנרתיקו ומצא כתוב (שמות נג, כ) ועבדתם את ה' אלהיכם ובירך את לחמך וגו' ועשה הרשע הזה ברשעו ומחק את הע' מן ועבדתם וכתב א' במקומו ופיסל את הס"ת בחירוף וגידוף גדול ר"ל. ודבר זה לא נתוודע לשום אדם. ולאחר כמה ימים נודע הדבר שיש טעות כזה בהס"ת הזה. והנה היושר הזה שהס"ת נפל בגורלו היה לו צער גדול בשמעו מזה. ומגודל היסורים ודאגה נחלה מאוד כי אמר אף שיכולין לתקן הטעות הזה אבל לא יהיה נקרא ס"ת של עזרא הסופר. ובא אליו אביו בחלום הלילה וסיפר לו את כל המאורע וצוה לחפש תחת השולחן ושם נמצא עין של המומר אשר יקוים בו עין תחת עין ועוד אמר לו אביו אשר הס"ת לא יתקן שום אדם, כי כן יצא הפסק מהב"ד של מעלה אשר עזרא הסופר בעצמו יתקן את הס"ת שלו וכן היה כאשר אמר אביו. וכאשר שמע הגאון הנ"ל המעשה הזאת אמר שעפ"ז נוכל לתרץ הפסוקים הנ"ל. כי המן הרשע עשה ג"כ כדבר הזה. היינו מתחילה כאשר בא לפי המלך לא גילה לו תוכן כוונתו הרע רק אמר שרצונו לקנות את היהודים לעבוד בהם. ונותן בעד זה עשרת אלפים ככר כסף. וכתב השטר מכירה על לה"ק לעבדם. והמלך אחשוורוש חתם א"ע על זה. ואח"כ עשה המן הרשע ברשתו ומחק את הע' וכתב א' במקומו בלשון לאבדם. ואח"כ כאשר ראו סופרי המלך את השטר מכירה שהיה נכתב לאבדם, אז כתבו הם פי' הדבר להשמיד להרוג ולאבד, וזהו

ולהשני היה לו יסורים גדולים כי אף שלקח כנגדו הרבה כסף וזהב כ"ז אינו שווה לו מגודל תשוקתו להס"ת הזה. והיה שם בהעיר הנ"ל מומר אחד ובראותו כל זאת מאוד חרה אפו על היושר הזה שאיבד הון רב בעד ס"ת אחד. ועשה ברשע להחליף את מלבושיו כדי שלא יכירוהו. והלך להבית הכנסת אשר היה שם הס"ת הזה. והתחבא שמה באיזה זווית עד הערב וכאשר הלכו כל האנשים לביתם לקח המומר הזה את הס"ת מנרתיקו ומצא כתוב (שמות נג, כ) ועבדתם את ה' אלהיכם ובירך את לחמך וגו' ועשה הרשע הזה ברשעו ומחק את הע' מן ועבדתם וכתב א' במקומו ופיסל את הס"ת בחירוף וגידוף גדול ר"ל. ודבר זה לא נתוודע לשום אדם. ולאחר כמה ימים נודע הדבר שיש טעות כזה בהס"ת הזה. והנה היושר הזה שהס"ת נפל בגורלו היה לו צער גדול בשמעו מזה. ומגודל היסורים ודאגה נחלה מאוד כי אמר אף שיכולין לתקן הטעות הזה אבל לא יהיה נקרא ס"ת של עזרא הסופר. ובא אליו אביו בחלום הלילה וסיפר לו את כל המאורע וצוה לחפש תחת השולחן ושם נמצא עין של המומר אשר יקוים בו עין תחת עין ועוד אמר לו אביו אשר הס"ת לא יתקן שום אדם, כי כן יצא הפסק מהב"ד של מעלה אשר עזרא הסופר בעצמו יתקן את הס"ת שלו וכן היה כאשר אמר אביו.

וכאשר שמע הגאון הנ"ל המעשה הזאת אמר שעפ"ז נוכל לתרץ הפסוקים הנ"ל. כי המן הרשע עשה ג"כ כדבר הזה. היינו מתחילה כאשר בא לפי המלך לא גילה לו תוכן כוונתו הרע רק אמר שרצונו לקנות את היהודים לעבוד בהם. ונותן בעד זה עשרת אלפים ככר כסף. וכתב השטר מכירה על לה"ק לעבדם. והמלך אחשוורוש חתם א"ע על זה. ואח"כ עשה המן הרשע ברשתו ומחק את הע' וכתב א' במקומו בלשון לאבדם. ואח"כ כאשר ראו סופרי המלך את השטר מכירה שהיה נכתב לאבדם, אז כתבו הם פי' הדבר להשמיד להרוג ולאבד.

זהו שאמרה אסתר. ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו. היינו כאשר אמר לפניך בתחילה. החרשתני. ולכן כעס המלך אחשוורוש ואמר מי הוא זה ואי זו הוא אשר מלאו לבו לעשות כן, פי' כי אני לא מכרתי אותם אלא לעבדים. ועל ידי זה עשה לנו השי"ת נסים ונפלאות על ידי מרדכי ואסתר. וכיה"ר שירומם קרן ישראל ב"ב אמן. ודפח"ח:

(אוהב ישראל)

ימי משתה (ט, כב)

פעם אמר הרה"ק רבי שלום מקאמיניקא זי"ע במסיבת פורים "היכן מרומז בתורה"ק כי מצוה בפורים לשנות כדת? וענה "כתיב ב' בשלח 'וילוו העם על משה לאמר מה נשתה ויורהו ה' עץ", פירוש, העם התלונן 'מה נשתה' מתי נשתה? ויורהו ה' עץ - 'ויתלו אותו ואת בניו על העץ' זה פורים, אז נשתה" (אדמור"י בעלזא)

על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור על כן על כל דברי האגרת הזאת ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם: (ט, כו) במגילת אסתר נקראת המגילה "אגרת" אבל למעשה היא נקראת "מגילה", מה הטעם?

זו לשון המדרש (אסתר רבה ט, ד): לאחר שעשה העץ הלך אצל מרדכי ומצאו שהיה יושב בבית המדרש והתינוקות יושבים לפניו ושקים במתניהם ועוסקים בתורה, והיו צועקים ובוכים. ומנה אותם, ומצא שם עשרים ושנים אלף תינוקות. השליך עליהם שלשלאות של ברזל והפקיד עליהם שומרים, ואמר: למחר אהרוג אלו התינוקות תחילה, ואחר כך אתלה את מרדכי. והיו אמותיהם מביאות להם לחם ומים ואומרות להם: "בנינו אכלו ושתו קודם שתמותו למחר, ולא תמותו ברעב". מיד היו מניחים ידיהם על ספריהם ונשבעים: "בחי מרדכי רבנו לא נאכל ולא נשתה, אלא מחמת תעניתנו נמות". געו כולם בבכי עד שעלתה שועתם למרום ושמע הקדוש ברוך הוא קול בכיתם כבשתי שעות בלילה.

באותה שעה נתגלגלו רחמי של הקדוש ברוך הוא ועמד מכסא דין וישב בכסא רחמים ואמר: "מה הקול הקדול הזה שאני שומע, כגדיים וטלאים". עמד משה רבינו לפני הקדוש ברוך הוא ואמר: "רבונו של עולם, לא גדיים ולא טלאים הם, אלא קטני עמך שהם שרויים בתענית היום שלושה ימים ושלושה לילות ולמחר רוצה האויב לשחטם כגדיים וטלאים".

באותה שעה נטל הקדוש ברוך הוא אותן אגרות שגזר עליהם שהיו חתומות בחותם של טיט וקרעם, והפיל על אחשוורוש בהלה באותו לילה. זהו שנאמר: "בלילה ההוא נדדה שנת המלך".

לא מובן, הלא המן גזר כבר להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים, אלא שמרדכי הבעיר חמתו כשלא קם ולא זע מפניו, והחליט להפרע ממנו על אתר, להרגו מיד. שאר היהודים, דים שעתם. עשה את העץ, והלך לראות את מרדכי. לשמוח בנקמתו. מצא לפניו עשרים ושנים אלף נערים, תינוקות של בית רבן יושבים ולומדים תורה -

מה זה עסקו? מה להם ולו?

מדוע השליך עליהם שלשלאות של ברזל, מדוע הפקיד עליהם שומרים. מדוע הצהיר שיהרגם תחילה, עוד לפני מרדכי?!

את התשובה לכך השמיענו ה"חפץ חיים" זצ"ל. הוא שאל שאלה, הביע תמיהה: יעקב אבינו שב מחור, ונתקל בשרו של עשו, סמא"ל ראש כל השטנים (דברים רבה יא, י), שנאבק עמו כל הלילה, "יורא כי לא יכל לו" (בראשית לב, כו). ויש להבין, מדוע לא נטפל לאברהם אבינו שישד את עם ישראל והקריא שם הקדוש ברוך הוא בפי בריותיו, התנסה בעשרה נסיונות ועמד בכלם. מדוע לא נאבק ביצחק אבינו, למה נאבק רק ביעקב?

ותרץ: אברהם אבינו היה עמוד החסד, "חסד לאברהם" (מייכה ז, כ), ויצחק אבינו עמוד היראה, "פחד יצחק" (בראשית לא, מב). מהם, אינו פוחד כל כך, אבל יעקב אבינו עמוד התורה, "איש תם יושב אוהלים" (בראשית כז, כז), אהלי תורה. "תתן אמת ליעקב" (מייכה ז, כ) ואין "אמת" אלא תורה (ברכות ה"ב). וכתב ה"מסילת ישרים" (פרק ה): "כי הבורא יתברך שמו שברא היצר הרע באדם, הוא שברא התורה תבלין לו. וכמו שאמרנו (קדושין ל"ב) "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". והנה פשוט הוא, שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה. ומי שיחשוב להנצל זולתה אינו אלא טועה, ויראה טעותו לבסוף כשימות בחטאו. כי הנה היצר הרע באמת חזק הוא באדם מאד, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו. ואם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראה לו, שהיא התורה, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חוליו אלא כשימות בחטאו ותאבד נשמתו -

הא למה זה דומה, לחולה שדרש ברופאים והכירו חליו ואמרו לו שיקח סם זה, והוא, מבלי שתקדם לו ידיעה במלאכת הרפואה, לייח הסם ההוא ויקח מה שיעלה במחשבתו מן הסמים, הלא ימות החולה ההוא ודאי. כן הדבר הזה, כי אין מי שמכיר בחלי היצר הרע ובכוחו המטבע בו אלא בוראו שבראו, והוא הזהירנו שהרפואה לו היא התורה. מי אפוא יניחה ויקח מה שיקח זולתה, ויחיה?!

לכן, אמר ה"חפץ חיים", לא נאבק שרו של עשו, ראש כל השטנים - והלא הוא השטן הוא היצר הרע (בבא בתרא טז ע"א) - אלא עם יעקב, עמדו התורה, ולכן לא יכל לו, כי "לית לן מילה לתברא יצר הרע, אלא אוריתא" (זוהר ח"א רב, א)!

אף אנו נאמר, שכראות המן הרשע, שהיה המרכבה לסטרא אחרא עלי אדמות, את התינוקות לומדי התורה לפני מרדכי, גאתה בו חמתו להשחית. כי היתה כאן התנגשות האור והחושך, הטוב והרע, האש והמים, שאינם יכולים להמצא בכפיפה אחת!

משום כך ידע יעקב אבינו, יושב האהלים, עמוד התורה, שאם הוא עולה לחרן לבית לבן - שאף הוא יה המרכבה לסטרא אחרא (זוהר ח"א קלז, א) וביקש לעקור את הכל - עליו להתחזק שבעתיים בתורה. לפיכך נטמן י"ד שנה בבית עבר ולמד בהתמדה עצומה (רש"י בראשית כח, יא), כדי להגביר כוחו כנגדו.

וכשירד יעקב עמוד התורה, למצרים. שגם הם היו מרכבה לסטרא אחרא (ציוני בשלח ד"ה ויקח. רקאנטי מקץ ד"ה וירכב). אזי "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף, להורות לפניו גושנה" (בראשית מו, כח). לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה (רש"י), ובכח התורה יתמודדו עם טומאת מצרים.

היא עמדה בתור הארוך ללחם, וקבלה את מנתה לפנות ערב. כיון שהיו רק דקות ספורות עד לשקיעת החמה הספיקה להגיע למקום המסתור של המין, ואינה רשאית לטלטל את הלחם כי אין ערוב. בקשה רשות להתפלל עמו קבלת שבת וערבית ולקדש על הפת ולאכלה. ואז תשוב לביתה! אם הצליחו לחנך ברוסיה הקומוניסטית כזו נערה, ראויה היא להנשא לבן תורה!"

הסכימו הכל לדבריו.

אבל אנחנו ברוסיה, ונסיעה ממחוז למחוז טעונה אישור השלטונות. ובמיוחד אזרח זר, ששוחרר מסיביר ונכלא שוב באשמת פעילות נגד המשטר, מי יודע איזו מחתרת הוא מארגן עתה.

לרבי ישראל אהרן היה רשיון מסחר ואישור תנועה חפשית. הכניס אותי בשק ונשא אותי לרכבת. הכניס אותי למדף המטען, מעל המושבים. לחרדתו, עלו פקידי המס לרכבת, חפשו סחורה אסורה. הסחורה המוכרתת שמצאו, הייתי אני. זה היה מבין, להשתלף מהשק. למרבה השמחה, זה הסתים בכך שגורשתי לרציף. הוחלט לחפש דרכים שגורות יותר. רבי ישראל אהרן גילה שהסכרין, הנפוץ בקזחסטאן, אינו מצוי באוזבקיסטאן. הלה לי כסף לרכוש שק סכרין, והסדיר לי רשיון נסיעה למכירתו. ברוחים, ואתכלכל.

הגעתי לאוזבקיסטאן, נפגשתי בנערה בבית אביה, רבי חיים בנימין ברוד זצ"ל, איש מסירות הנפש. סבל חרפת רעב בגין סרובו לעבוד בשבת, כשנאלץ לעבור ממזיבוז לאומאן, הצהיר שבתו הבכורה גדולה מכפי גילה וכבר אינה בגיל חינוך חובה, ובנו צעיר מכפי גילו ועדין אינו בגיל חינוך חובה. עברו שנתים והילד הגיע לגיל החינוך, עמד והבריחו לעיר חרקוב, מרחק חמש מאות קילומטרים, והפקידו ביד יהודים מקומיים, ובלבד שלא יתחנך לכפירה! את ביתו הבאה, הנערה המדוברת, לא רשם כלל כשנולדה, כדי שלא תלמד בבוא היום בבתי הספר המטיפים לכפירה! בסערת מלחמת העולם הגיע לטשקנט, שם פגשתי בבתי והחלטנו להנשא. עתה יש צורך באישור שהיה בעיר, ואני הגעתי למכור שק סכרין. אבל ברוסיה כמו ברוסיה, מישוה גילה לי שי שפקידה אחת במשרד הפנים, שמנפיקה אישור שהיה תמורת כמה קופיקות.

התפללנו שם במחתרת, ויום אחד הופיעו במנין שלושה יהודים שספרו שהם מבוכארה, הרב מטשיבין שוהה שם בגלות, והשיגו עבורו אשרת כניסה לאיראן. השאה הפרסי התקשה אישית אל הרוזן סטאלין שיאפשר את הגירתו, ומשם ימשיך לארץ ישראל. הבעיה היא, שאת אישור היציאה עבורו ניתן להסדיר אך ורק במוסקבה, ולשם כך יש צורך באשרת מסע, ומי שיבקש אשרה כזו יאסר מיד: מה לו ולענין, מנין יודע הוא על פנית השאה הפרסי ואישור היציאה? אם קשרים לו בארצות חוץ, יאסר באשמת ריגול וחתרנות!

לאחר שהשתכנעתי שהם עצמם אינם סוכני הג.פ.או. המבקשים להפיל את המתפללים, קבלתי על עצמי את המשימה. פנית לאותה פקידה, וספרתי שנשאתי לאשה נערה בלי מסמכים. אני מבקש אישור נסיעה למוסקבה, לבדוק במשרדי מרשם התושבתים האם היא רשומה שם. כמה קופיקות, והענין סודר. בענין אשתי לא מצאו במוסקבה דבר, אבל הבאתי את אישור היציאה עבור הרב מטשיבין. בערב חג הפסח תש"ה, כבר היה הרב מטשיבין בארץ ישראל.

וכשאני מסתכל לאחור, רואה אני בעליל איך הובילה ההשגחה העליונה שלב אחרי שלב את חלוצו של הרב מטשיבין מעמק הבכא. עשרים שנה לפני כן דאגו שחותני לא ירשום אל לדת בתו, והביאוהו לטשקנט, ואותו לקזחסטאן, ופגש בנערה בקבלת שבת, כי "במקרה" קבלה מנתה לפנות ערב ואסור לטלטלה, ו"במקרה" התארח בליל השבת שלאחר מכן בבית השוחט, שהזכיר "במקרה" שאני חפץ להקים בית יהודי. והובאתי לטשקנט ונצרכתי לאשרת שהיה, ונדע לי מאותה פקידה. ושהייתי בבית הכנסת המחתרתי כשאותה משלחת הגיעה, ועלה בדעתי לנצל את העובדה שאין לרעייתי תעודת לדה להשיג אשרת מסע למוסקבה להסדיר את רשום אשתי, והשגתי את אשרת ההגירה לרב מטשיבין.

וכבר אמרו בשם הבעל שם טוב, כי כל מה שהאדם עושה, לעצמו הוא עושה. למרות שלעצמי לא פעלתי מאומה במוסקבה, הנה לא ארכו הימים וכל פליטי פולניה הורשו לשוב לארצם, ומשם לעלות לארץ ישראל, אני הייתי פליט פולני. יליד העיר קריניק ותלמיד ביאליסטוק. אבל מה עם אשתי. עוד כמה קופיקות, והפקידה אשרה שהבאתי את המסמכים הנדרשים ממוסקבה, ונחלצנו יחדיו מרוסיה רודפת הדת.

ובכל שנה, כשמגיעים בקריאת המגילה ל"אחר הדברים האלה", נזכר אני בדרשת הגמרא שהקדוש ברוך הוא מקדים הרפואה למכה, ומכין בתחלה כל האמצעים להצלה, ונזכר בשרשרת המאורעות הזו!

(והגדת)

ויעש העץ (ה, יד)

מדוע הופרה עצת המן, מדוע בטלה גזרת "להשמיד להרג ולאבד"? כל מי שקורא את המגילה, יודע כיצד בטלה. אבל מי שמעיין במדרש על פסוקנו, יודע מדוע בטלה.

בגמרא (מגילה טז ע"א) אמרו שמצאו למרדכי מלמד הלכות קמיצה ואמרו: "בא קומץ השעורים שלכם ודחה עשרת אלפי ככר הכסף שלי". מה נאמר כאן? אקדים ואספר ספור.

בשלהי החורף תשכ"ז הגיע הטנדר שהביא את הירקות ששייבתנו בחדרה. הבחנתי שמפני הנהג חורים, ועגולים כהים מכתרים עת עיניו הטרוטות. נבהלתי. שאלתי לשלומו, ומעין הדמעות נפרץ: אוי לו ואבוי לו, חייו אינם חיים, טוב מותו מחייו.

מה קרה, מה ארע?

בתו ברחת עם צעיר ערבי לכפרו, בקא אל גרביה. מה יעשה, אנה ישא חרפתו!

רבי אלחנן פרלמוטר זצ"ל, המשגיח, מסתכל עלי ואני משיב לו מבט, ואומר לנהג: "אסע לשם ואדבר עתה".

"איך תסע, זה כפר עוין, יסקלו אותך באבנים", נבהל הנהג.

"איני פוחד מהם, אני פוחד רק מהשם", החשבתי לו. נוברדוקער, או לא?!

בררתי מתי יוצא משם האוטובוס חוזר, לכוון חדרה. והלוך? שנת תשכ"ז היתה השנה הראשונה שלאחר השמיטה. ירקות קנינו מאותו נהג, אבל בפרות נהגה עדין קדושת שביעית וקנינו מערבי שהביא מהמטע שלו, מאזור המשולש. כשהגיע, אמרתי לו: "אני מצטרף אליך בדרך חוזר".

"אין בעיה", ענה ברוחב לב. "לאן?"

"לבקא אל גרביא", עניתי.

"לא, לשם לא! יהרגו אותך ויתנכלו גם לי!"

התחלתי להבין לאיזו סכנה אני מכניס את עצמי. "טוב, תוריד אותי לפני שתכנס אל הכפר". לך, הסכים.

נסענו, ועצר. אמר: "מאחורי העיקול, נמצא הכפר".

ירדתי, והתחלתי ללכת. וכמו שאמר, מאחורי העיקול התעופפה האבן הראשונה. פניתי אל הנהר הזורק: "איפה גר כאן הקאדי", כהן הכפר המוסלמי. אה, אל הקאדי מועדות פני? מדי התלוה אלי להורונו, והסביר לכולם שאני אורח של הקאדי, אין לפגוע בי. הגעתי לבית אחד, ואמר: "כאן".

הודיתי לו, ועליתי. התקבלתי בכבוד. כן, הוא דובר עברית. במה יוכל לעזור?

אמרתי: "אני רב, אצל היהודים הרבנים הם מסדרי הקדושין. האם גם אצל הערבים כך?"

אישור, הוא מסדר הנשואין בכפר.

אמרתי: "אם יבוא לפני יהודי וירצה להנשא לנכריה, לא אסדר לו קדושין. עליה להתגיר גרות אמת כדי להנשא ליהודי. האם גם אצל הערבים כך?"

ענה: "גם האיסלם אינו מכיר בנשואין מעורבים".

הזכרתי: "על הגרות להיות גרות אמת. אם חשקה נפשה ביהודי לא נגיירה. היתהליך אורך לפחות שנה!"

אמר: "אצלנו אין מדקדקים כל כך, אבל ברור שלא נשיא בלי המרת דת!" "אני שמח לשמוע", אמרתי. אני מאחר לעצמי שמחות יותר. "יש כאן נערה יהודיה שחשקה בבחור ערבי. אני רוצה להודיעה שתבין, ששתי הדתות שוללות נשואין מעורבים. עליה להתאסלם לשם כך".

"בהחלט", שיתף פעולה. סר איתי לחלון והראה לי את בית הבחור. השבאב שנקלהו למטה ראוונו ביחד, והצבעתי לעיניהם על הבית. "כן, זהו", אישר. נפרדנו בכבוד, ויצאתי. עיניהם ירקו משטמה, אבל לא פגעו בי לרעה. הקאדי עמד בחלון ולויה אותי במבטו.

התדפקתי על דלת הבית, ופתחה לי ערביה קשישה. לא איתה רציתי לדבר. אמרתי: "עברית" -

עברית? הביאו את הנערה שתהיה מתורגמנית. התפלאה לראות דמות רבנית בלוע הארי.

"דרישת שלום מאביך. אמללת אותו. הוא עומד למות בגללך", בשרתי לה. התפרצה: "הוא עומד למות? על מה?! במשך שנה היה לי חבר מעין שמר

- קיבוץ השומר הצעיר - הסתובב בבית ואבי היה כה מרוצה. הצהיר שאינו מאמין באלוקים, עפר לפיו, לא צם בכפור, ולאבני לא היה אכפת. ובחור הזה מאמין, למה לא אנשא לו?! אתה רב, אתה תבין אותי. תסביר לו: מה עדיף: להנשא לכופר או למאמין?"

הערביה עמדה בצד, חשדנית ועוקבת, מנסה לבהין את הנאמר.

אמרתי: "בואי ואסביר לך מה ההבדל. אם היד נקטעת, רחמנא לצלן. כל זמן שהגידים מחוברים יש תקוה, אפשר לאחות. אמנם אינה מתפקדת, והיסורים איומים, אבל יש תקוה, היא חלק מהגוף. כשנקטעה כליל, אין לה תקנה!"

בחור יהודי, גם אם חילוני, אינו שומר מצוות, אף אינו מאמין חלילה, ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד ע"א). שייך הוא לעם ישראל, והוא או צאצאיו עוד ישובו בתשובה. אבל ערבי, גם אם מאמין בבורא עולם, בן נכר הוא. והמצטרף אליו כורת עצמו מעם ישראל!"

"לדעתי, אתה טועה", פסקה.

זו, למעשה, החובה העיקרית של כל אדם מישראל, וביחוד של כל אב בישראל. שהרי כל אב דואג לילדיו, מבקש לדאוג לעתידם. להצילם מסכנות החיים האורבות להם ולתת בידם את הכלים להצלחה.

מקבלים זימון מ"טיפת חלב" לתת לילד חיסון, ומזולזלים, מתעלמים. מה נאמר? הזנחה פושעת. ואם הילד ידבק בנגיף, חלילה, ויחלה בפוליו, שיתוק ילדים, ויתנהל כל חייו על קביים כשורגליו משותקות ומעוותות? הרי אין קץ לאשמת ההורים!

וכאן, המגפה משתוללת, והנגיפים תוקפים ללא הרף, ואם ההורים לא יחסנו, והלואי שהילדים לא יפלו חללים במערכה, אבל לבטח ינזקו, כמה יתבעו ההורים!

וכאן, המגפה משתוללת, והנגיפים תוקפים ללא הרף, ואם ההורים לא יחסנו, והלואי שהילדים לא יפלו חללים במערכה, אבל לבטח ינזקו, כמה יתבעו ההורים!

וידועים דברי ה"חדושי הרי"ם" זצ"ל: עולם הפוך ראיתי. בגמרא (נדה טז ע"ב) אמרו, שלפני הולדתו של אדם נגזר עליו האם יהיה עשיר או עני, ואם יהיה צדיק או רשע לא נגזר, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. וההורים דואגים כל כך להקנות לבנם מקצוע שיבטיח את פרנסתו, בעוד שזו נקצבה ממרומם ואין מעצור ביד ה' להושיע ברב או במעט. ואילו הצלחתו בתורה ולחוסן יראת השמים, שזה אך ורק ביד האדם, אינם דואגים כל כך!

ונספר -

הרדב"ז - הגאון רבי רפאל יעקב דוד בן זאב זצ"ל, מחבר הפורש הנודע על התלמוד הירושלמי, שכיחן כרבה של סלוצק, עלה לעת זקנותו לארץ ישראל והתישב בעיר הקודש צפת. יום הזכרון של אביו חל בעצומו של החורף. התפלל לפני העמוד ערבית ושחרית, וכשהגיעו ראשוני המתפללים לתפלת מנחה כבר מצאוהו ליד העמוד.

לפתע שמעוהו מתפח. הבינו שהציפיהו הזכרונות.

נגש אליו אחד המתפללים, בקש להרגיע סערת רוחו: "רבנו, אבלות ישנה היא. אביו זכה לאריכות ימים, מעבר לגבורות שמונים, ונפטר לפני יובל שנים!" הפנה אליו הרדב"ז את עיניו הדומעות, ואמר: אספר לך מדוע אני בוכה - איני צעיר, וסובל אני מהקור. הן באת מבחוץ, הקור עז והגשמים צולפים. חשבתי, הן "הכל בידי שמים חוץ מצינים - פחים [קור וחום (רש"י)]. שנאמר (משלי כב, ה): צנים פחים בדרך עיקר, שומר נפשו ירחק מהם" (כתובות ל ע"א). עלי לשמור על בריאותי. אכנס מנין בביתי, ואתפלל בו לפני העמוד. אצא בכך ידי חובתי.

לבסוף החלטתי, שמחובת הכרת הטוב לאבי, עלי ללכת לבית הכנסת בקור ובגשם, כדי להתפלל בו לפני העמוד. ומדוע, מפני מעשה שהיה.

הורי עניים היו, אבל לא חסכו כל מאמץ לחנוכי. מסרני אבי למלמד הטוב ביותר בסלוצק, רבי חיים סנדר, שהיה גובה רובל לחודש כשכר לימוד. סכום גדול, במושגי אותם ימים.

אבי התפרנס מבניית תנורים, באותו חורף היה מחסור בלבנים, ופרנסתו שבתה. לא יכול היה לשלם למלמד. עברו חדשים ושלושה, והמלמד נתן בידי מכתב: אם מחר לא אביא את הכסף, לא יוכל עוד ללמדני. אבי קרא את המכתב, ועולמו חשך עליו.

בערב עלה אבי לבית הכנסת, ושמע עשיר מתלונן. הוא ארס את בנו ושכר קבלנים שיבנו עבורו בית. הבתים בסלוצק היו עשויים עץ, אבל עבור התנור צריכים לבנים, ויש בהם מחסור. והקור עז, אי אפשר להכניס זוג צעיר לבית בלי תנור. התנור שמש הן להסקה, והן לבשול ואפיה "אני מוכן לשלם ששה רובלים עבור לבנים לתנור!" הצהיר העשיר.

נגש אליו אבי: "עשינו עסק. תן ששה רובלים, ומחר בבוקר הלבנים אצלך!"

באיזה אושר שב הביתה ובישר לאמו! נטל יתד ופטיש, קילף את הטיח והרס את התנור הגדול בטרקלין דירתנו, חלץ לבנה אחר לבנה בלב מתרונן. כל הלילה עבד בקדחתנות, ובבוקר מסר לידי את ששת הרובלים במלואם: "אמור למלמד, שלושה עבור שלושת החדשים האחרונים, ושלושה עבור שלושת החדשים הבאים!"

אותו חורף היה קר ביותר. סופות שלג עזות וכפור נורא. התכסינו בבגדים והתעטפנו בשמיכות ורעדנו בתזזית, והכל כדי שהבן יקבל את החינוך הטוב ביותר -

ואם הקור העז של החורף הסלוצקאי לא הרתיע את אבי כדי להיטיב עמי -

אייך ירתיעני הקור הצפתי מלכת לבית הכנסת לעלוי שמת אבי!

הלא תבין אפוא, שכאשר הגיתי במסירות נפשם של הורי, גאו רגשותי ונבעו דמעות!

(והגדת)

ויקה המן את הלבוש ואת הסוס (ו, יא)

אמרתי: "לא אוכל להתעכב. אני מעורר חשד, ועוד מעט יגיע האוטובוס שאני חוזר איתו. אבל אם את רוצה הוכחה, דעי: כשתפריץ מלחמה, אותו בחור מעין שמר יתגייס כדי להציל את אביך, והבחור הערבי יצחצח חרבו כדי לשחוט אותו! חשבי על כך", והלכתי.

לא שערתי שבתוך חדשים יסגור נאצר את מצרי טיראן ויגרש את חילי האו"ם מרצועת עזה, הארץ תכנס ליתקופת ההמתנה הנודעת מדינות ערב יערכו מלחמה כוללת. ואז, יום אחד, הגיע טנדר היקרות והנהג בשר בשמחה: "היא חזרה!"

בהתרגשות סיפר שהקאדי סרב להשיא אותה לפני שתשהה שם תקופה ותכיר את אורחות האיסלאם. וכשהחלה המתיחות שמעה את הבחור בו בחרה מצהיר שכבר הכין את השבריה לשחוט את כל היהודים -

זכרה במה שאמר לה אותו רב אלמוני, ודמינה לעצמה את בחיר לבה משסף את גרונו של אביה בעיניים בורקות. הבינה לאן נקלעה, וברחה!

מדוע נזכרתי במאורע זה? משום שבגמרא (מגילה יג ע"ב) אמרו, שהמן טען שעם ישראל ישן מן המצוות ואינו מקימן, ומה צורך לקדוש ברוך הוא בו. לכן הציע "ועשרת אלפים ככר כסף אשקול אל גנזי המלך", ופרשו בספרים ("מחשבות חרוץ" אות ז) שהכונה למלכו של עולם. המן טען שיכולים למלאות מקומם של ישראל באמונתם בבורא ובמצוות שביין אדם לחברו, והתימר בלבו "למי יחפץ המלך", מלכו של עולם, "לעשות יקר יותר ממני!"

ולעומתו, נצבת מנחת העומר שהקריבו למחרת יום היציאה ממצרים, והינו בטרם נתנה תורה. והיא מנחת שעורים, מאכל בהמה (סוטה ח ע"ב). לומר לך שישאל אף על פי שחטא, ומעשיו מעשי בהמה, ישראל הוא, והקדוש ברוך הוא אוהבו, ועליו נאמר (שיר השירים ח, ז): "אם יתן איש את כל הון ביתו", זה המן הרשע נתן עשרת אלפים ככר כסף להכחיד את ישראל, "באהבה" שאוהב הקדוש ברוך הוא את ישראל, בין חייבין בין זכאין, "בוז יבזו לו" (אסתר רבה ז, יב)!

וכשראה המן הרשע, שעם זה שאך זה עתה ישן מן המצוות שב בבת אחת לבורא ולומד תורה תחת חרב הגזרה, הבין שאכן "בא קומץ השעורים שלכם, ודחה עשרת אלפי ככר הכסף שלי!"

והגדת) (והגדת)

עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו (ו, יד) מדוע מדגיש הכתוב ששלוחי המלך הגיעו בעצמו של הדין והפסיקוהו? נפלאים דברי ה"קול יעקב", שכידוע "ברית כרותה לשפתים" (מועד קטן יח ע"א), ו"הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב ע"א). ולפיכך אמרו (בראשית רבה סו, ד) שיצחק אמר: "אורריך ארוך ומברכך ברוך" (בראשית כז, כט), סים בברכה. ובלעם שהיה שונאם אמר: "מברכך ברוך וארריך ארוך" (במדבר כד, ט), סיים בקללה.

חכמי המן, שהיו אוהביו, חשבו אף הם לומר כן. שאמרו: "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו, כי נפול תפול לפניו", ובקשו לסיים: "ואם אינו מזרע היהודים [היינו משבט יהודה ובנימין (מגילה טז ע"א)] תוכל לו ותעלה מעלה מעלה". היינו לחתום בטובה, וברית כרותה לשפתים שכך יהיה. אבל סריסי המלך הגיעו בעודם מדברים עמו, והבהילוהו אל המשתה לפני שסימו דבריהם. ואכן לא יכל לו ונפול נפל לפני מרדכי, כן יאבדו כל אויבי ה'!

ולפיכך נהגו שלא לעלות לתורה לקריאת התוכחה ("מגן אברהם" קכח, ח בשם מהר"ל) אלא בעל הקורא הוא המברך תחלה וסוף ("משנה ברורה" שם, יז וב"באור הלכה" ד"ה בפסקים).

ויצינו בעינין זה דברי הגמרא (שבועות לו ע"א), שרב כהנא הקריא לפני רב יהודה דברי המשנה, שהאומר: "יככה ה'" (דברים כח, כב) זו היא אלה האמורה בתורה. אמר לו רב יהודה: "כנה". כלומר, אמור: יכה ה', שלא יתפרש שאתה אומר עלי, חלילה.

ובעינין זה, נספר - אברך פנה אל הגבאי בבית הכנסת "לדרמן" בבני ברק, וביקש עליה בשבת פרשת כי תבוא. יש לו יאהרצייט, יום זכרון לאביו, השיבו הגבאי שנזכר מאוחר, ויש כמה בר מצוות וכמה חיובים, ואין עליה פנויה. אמר שמצדו מוכן הוא לעלות לקריאת התוכחה, אינו חושש. מקים הוא בעליתו מצות כבוד אב, שבפרוש שנינו: מכבדו בחייו ומכבדו ממותו (קדושין לא ע"ב), ו"שומר מצוה לא ידע דבר רע" (קהלת ח, ה). [וידועים דבר ה"נודע ביהודה" (קמא, אבן העזר י) שמוטר לייבם אשה שמותו כל בעליו, "קטלנית", כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע".]

אמר הגבאי: נשאל את הרב". שאל את הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ואמר: "בשום פנים ואופן", ולא העלוהו.

לאחר התפילה, נשאל: מדוע היה כה נחרץ? הרי זו באמת מצות כבוד אב. ואם הלה אינו חושש, מדוע נחשוש עבורו! וענה: משום מעשה שהיה.

אברך בן תורה נזכר בשעתו שיש לו יאהרצייט אחר אביו, וכבר נקבעו כל העליות, והסכים לעלות לתוכחה. אמר שאינו מקפיד, ולא יקפידו עמו. שאלו את אביו, [הסטייפלר] זצ"ל, והסכים.

כעבור זמן, הודיעוהו שדודו נפטר בארצות הברית, ובהיותו עירי הורישו לו כל הוננו. טס לארצות הברית, והתברר שמדובר בנכסים רבים והשקעות מסועפות. זכה ליועצים מהימנים שהדריכוהו ועזרו לו להתמצא בסבך ולהשתלט על המבוכים העסקיים. נשאב לעולם העסקים ועשה בו חיל. העביר את משפחתו לבורו פארק והיה לנגיד תומך תורה ביד רחבה, השיא צאצאיו בהרחבה והמשיכו לשקוד על שערי תורה בלא טרדה.

לימים ביקר בארץ הקודש, ונכנס אל אביו. מסר לו סכום גדול לתמיכה בלומדי תורה, והעיר שברוך השם, לא ארע דבר מעליתו לתוכחה. אדרבה, מצות כבוד אב עמדה לו, והתעשר עושר רב.

שמע אביו, וכל גופו הזדעזע: "וואס רעדט איהר, מה אתם מדברים! התוכחה לא השפיעה?! הרי לפניך הייתם בן תורה, ועכשיו אתם בעל הבית, סוחר פשוט!"

לכן, סיכם רבי חיים, לא הסכמתי... (והגדת)

לעשות אותם ימי משתה ושמחה (ט, כב) השכרות, מגונה. הנותן עיניו בכוס כל העברות דומות בעיניו כמישור (יומא עה ע"א). היין עלול להביא את האדם לפריקת כל עול (סוטה ז ע"א), ואליהו הנביא הורה: "לא תשתכר, ולא תחטא" (ברכות כט ע"ב). מה ראו אפוא חכמים להורות שחייב אדם להתבסס בפורים עד דלא ידע בין ארוך המן לברוך מרדכי (מגילה ז ע"ב). וידוע שרבי ישראל סלאנטר זצ"ל אמר שאין זה שעור השכרות ומשעה שיגיע לכך נפטר וקיים חיובו, אלא שחייב לשתות בלא הגבלה. וכשיגיע ל"עד דלא ידע" דינו כשוטה וממילא אנוס הוא, אבל כשישוב ויתפכח חוזר חיובו. והשאלה הנשאלת, מדוע חיבנו בשכרות זו. ושמעתי שהחדושי הרי"ם הסביר זאת בספור מופלא, ויש בו עומק כה רב! ספר, שבני קהילה אחת באו אל הבעל שם טוב זצ"ל וספרו, שהפריץ בא עליהם בעלילה ודורש הון עתק, ואם לא יתנו ליום המוגבל יקח את ילדיהם לשמד ויגרשם מבתיהם. בכו והתחננו להעביר רוע הגזרה.

התפלל הבעל שם טוב, וענוהו שנגזרה הגזרה ואין לשנותה. נחמץ לבו בקרבו. אמר להם: "טעו לעיר פלונית, לכו אל יוסף זרח, ובקשו ממנו. אל תניחו לו עד שיבטיחכם שהגזרה תתבטל!"

תמהו: מי הוא זה ואי זה הוא, שכוחו רב לטבל גזרה שקצרה יד הבעל שם טוב להמתיקה! אם יש כזה צדיק, איך לא שמעו עליו!

הגיעו לאותה עיר, ושאלו למגורי הצדיק רבי יוסף זרח. תמהו בני העיר: אין כאן צדיק בשם זה.

חשבו: אולי צדיק נסתר הוא, אחד מלמ"ד וא"ו צדיקים נסתרים שבדור. שאלו: ורבי יוסף זרח סתם, יש?

משכו בכתפיהם: אין אחד כזה. אבל חייב להיות, הבעל שם טוב שלחם אליו!

אמר אחד: אולי כוונתם ליוסף זרח השכור? צחקו כולם צחוק גדול, לא יתכן, הלא מתגולל הוא בשכרותו! הואיל ואין אחר בשם זה, עלו לבית השכור.

המחזה היה מדכא ומרתיע. אשה אומללה ובנים מוזנחים, צחנה מקביסה של יין שרף ושכור שרוע המתגולל בקיאו. סחו מדוע באו, והאשה גחכה במרירות: "הן רואים אתם, אין לו שעה של פכחון. בעוד כמה רגעים יקיץ מיינו, ישלח ידו אל הבקבוק ויגמע שוב עד אבדן החושים". היא עוברת בפרך, וכל הכנסותיה נמוגות ביי"ש...

אמר אחד מבני החבורה: "הרשי לנו לדובבו, ונעניק לך שלוש מאות זהובים שסיפיקו לקניית יי"ש לשנה שלמה!"

לא הבינה לרצונם, אבל שמחה להצעה.

עודם מדברים והשכור נע, גהק ושהק והקיא, ושלח ידו אל הבקבוק שלצדו - וידו גששה בחלל ריק. פקח עיניים חלליות מיין, וראה את הבקבוק ביד אחד האורחים.

"תן!" נהם.

"אתן, ודאי אתן, אבל בתנאי אחד. אנו בני קהלה פלונית והפריץ גזר עלינו גזרה נוראה, שאם לא נתן לו סך פלוני יגזול את בנינו ויגרשנו מבתינו. אנו מבקשים שתבטל את הגזרה!"

"תן את הבקבוק", נאק השכור.

"תבטל את הגזרה", ענה הדובר.

שרשרת גדופים מבעיתים נשמעה מפי השכור. מה נטפלו אליו, מה רוצים ממנו, מדוע מעניים אותו, למה חמסו את משקוה: הבו את הבקבוק והניחוני לנפשי!

"אם תבטל את הגזרה, נביא לכאן ארגז מלא!"

השכור פלבל בעיניו: באמת?! מה עליו לעשות לשם כך?

אמרתי: "לא אוכל להתעכב. אני מעורר חשד, ועוד מעט יגיע האוטובוס שאני חוזר איתו. אבל אם את רוצה הוכחה, דעי: כשתפריץ מלחמה, אותו בחור מעין שמר יתגייס כדי להציל את אביך, והבחור הערבי יצחצח חרבו כדי לשחוט אותו! חשבי על כך", והלכתי.

לא שערתי שבתוך חדשים יסגור נאצר את מצרי טיראן ויגרש את חילי האו"ם מרצועת עזה, הארץ תכנס ליתקופת ההמתנה הנודעת מדינות ערב יערכו מלחמה כוללת. ואז, יום אחד, הגיע טנדר היקרות והנהג בשר בשמחה: "היא חזרה!"

בהתרגשות סיפר שהקאדי סרב להשיא אותה לפני שתשהה שם תקופה ותכיר את אורחות האיסלאם. וכשהחלה המתיחות שמעה את הבחור בו בחרה מצהיר שכבר הכין את השבריה לשחוט את כל היהודים -

זכרה במה שאמר לה אותו רב אלמוני, ודמינה לעצמה את בחיר לבה משסף את גרונו של אביה בעיניים בורקות. הבינה לאן נקלעה, וברחה!

מדוע נזכרתי במאורע זה? משום שבגמרא (מגילה יג ע"ב) אמרו, שהמן טען שעם ישראל ישן מן המצוות ואינו מקימן, ומה צורך לקדוש ברוך הוא בו. לכן הציע "ועשרת אלפים ככר כסף אשקול אל גנזי המלך", ופרשו בספרים ("מחשבות חרוץ" אות ז) שהכונה למלכו של עולם. המן טען שיכולים למלאות מקומם של ישראל באמונתם בבורא ובמצוות שביין אדם לחברו, והתימר בלבו "למי יחפץ המלך", מלכו של עולם, "לעשות יקר יותר ממני!"

ולעומתו, נצבת מנחת העומר שהקריבו למחרת יום היציאה ממצרים, והינו בטרם נתנה תורה. והיא מנחת שעורים, מאכל בהמה (סוטה ח ע"ב). לומר לך שישאל אף על פי שחטא, ומעשיו מעשי בהמה, ישראל הוא, והקדוש ברוך הוא אוהבו, ועליו נאמר (שיר השירים ח, ז): "אם יתן איש את כל הון ביתו", זה המן הרשע נתן עשרת אלפים ככר כסף להכחיד את ישראל, "באהבה" שאוהב הקדוש ברוך הוא את ישראל, בין חייבין בין זכאין, "בוז יבזו לו" (אסתר רבה ז, יב)!

וכשראה המן הרשע, שעם זה שאך זה עתה ישן מן המצוות שב בבת אחת לבורא ולומד תורה תחת חרב הגזרה, הבין שאכן "בא קומץ השעורים שלכם, ודחה עשרת אלפי ככר הכסף שלי!"

והגדת) (והגדת)

עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו (ו, יד) מדוע מדגיש הכתוב ששלוחי המלך הגיעו בעצמו של הדין והפסיקוהו? נפלאים דברי ה"קול יעקב", שכידוע "ברית כרותה לשפתים" (מועד קטן יח ע"א), ו"הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב ע"א). ולפיכך אמרו (בראשית רבה סו, ד) שיצחק אמר: "אורריך ארוך ומברכך ברוך" (בראשית כז, כט), סים בברכה. ובלעם שהיה שונאם אמר: "מברכך ברוך וארריך ארוך" (במדבר כד, ט), סיים בקללה.

חכמי המן, שהיו אוהביו, חשבו אף הם לומר כן. שאמרו: "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו, כי נפול תפול לפניו", ובקשו לסיים: "ואם אינו מזרע היהודים [היינו משבט יהודה ובנימין (מגילה טז ע"א)] תוכל לו ותעלה מעלה מעלה". היינו לחתום בטובה, וברית כרותה לשפתים שכך יהיה. אבל סריסי המלך הגיעו בעודם מדברים עמו, והבהילוהו אל המשתה לפני שסימו דבריהם. ואכן לא יכל לו ונפול נפל לפני מרדכי, כן יאבדו כל אויבי ה'!

ולפיכך נהגו שלא לעלות לתורה לקריאת התוכחה ("מגן אברהם" קכח, ח בשם מהר"ל) אלא בעל הקורא הוא המברך תחלה וסוף ("משנה ברורה" שם, יז וב"באור הלכה" ד"ה בפסקים).

ויצינו בעינין זה דברי הגמרא (שבועות לו ע"א), שרב כהנא הקריא לפני רב יהודה דברי המשנה, שהאומר: "יככה ה'" (דברים כח, כב) זו היא אלה האמורה בתורה. אמר לו רב יהודה: "כנה". כלומר, אמור: יכה ה', שלא יתפרש שאתה אומר עלי, חלילה.

ובעינין זה, נספר - אברך פנה אל הגבאי בבית הכנסת "לדרמן" בבני ברק, וביקש עליה בשבת פרשת כי תבוא. יש לו יאהרצייט, יום זכרון לאביו, השיבו הגבאי שנזכר מאוחר, ויש כמה בר מצוות וכמה חיובים, ואין עליה פנויה. אמר שמצדו מוכן הוא לעלות לקריאת התוכחה, אינו חושש. מקים הוא בעליתו מצות כבוד אב, שבפרוש שנינו: מכבדו בחייו ומכבדו ממותו (קדושין לא ע"ב), ו"שומר מצוה לא ידע דבר רע" (קהלת ח, ה). [וידועים דבר ה"נודע ביהודה" (קמא, אבן העזר י) שמוטר לייבם אשה שמותו כל בעליו, "קטלנית", כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע".]

אמר הגבאי: נשאל את הרב". שאל את הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ואמר: "בשום פנים ואופן", ולא העלוהו.

לאחר התפילה, נשאל: מדוע היה כה נחרץ? הרי זו באמת מצות כבוד אב. ואם הלה אינו חושש, מדוע נחשוש עבורו! וענה: משום מעשה שהיה.

אברך בן תורה נזכר בשעתו שיש לו יאהרצייט אחר אביו, וכבר נקבעו כל העליות, והסכים לעלות לתוכחה. אמר שאינו מקפיד, ולא יקפידו עמו. שאלו את אביו, [הסטייפלר] זצ"ל, והסכים.

כעבור זמן, הודיעוהו שדודו נפטר בארצות הברית, ובהיותו עירי הורישו לו כל הוננו. טס לארצות הברית, והתברר שמדובר בנכסים רבים והשקעות מסועפות. זכה ליועצים מהימנים שהדריכוהו ועזרו לו להתמצא בסבך ולהשתלט על המבוכים העסקיים. נשאב לעולם העסקים ועשה בו חיל. העביר את משפחתו לבורו פארק והיה לנגיד תומך תורה ביד רחבה, השיא צאצאיו בהרחבה והמשיכו לשקוד על שערי תורה בלא טרדה.

לימים ביקר בארץ הקודש, ונכנס אל אביו. מסר לו סכום גדול לתמיכה בלומדי תורה, והעיר שברוך השם, לא ארע דבר מעליתו לתוכחה. אדרבה, מצות כבוד אב עמדה לו, והתעשר עושר רב.

שמע אביו, וכל גופו הזדעזע: "וואס רעדט איהר, מה אתם מדברים! התוכחה לא השפיעה?! הרי לפניך הייתם בן תורה, ועכשיו אתם בעל הבית, סוחר פשוט!"

לכן, סיכם רבי חיים, לא הסכמתי... (והגדת)

לעשות אותם ימי משתה ושמחה (ט, כב) השכרות, מגונה. הנותן עיניו בכוס כל העברות דומות בעיניו כמישור (יומא עה ע"א). היין עלול להביא את האדם לפריקת כל עול (סוטה ז ע"א), ואליהו הנביא הורה: "לא תשתכר, ולא תחטא" (ברכות כט ע"ב). מה ראו אפוא חכמים להורות שחייב אדם להתבסס בפורים עד דלא ידע בין ארוך המן לברוך מרדכי (מגילה ז ע"ב). וידוע שרבי ישראל סלאנטר זצ"ל אמר שאין זה שעור השכרות ומשעה שיגיע לכך נפטר וקיים חיובו, אלא שחייב לשתות בלא הגבלה. וכשיגיע ל"עד דלא ידע" דינו כשוטה וממילא אנוס הוא, אבל כשישוב ויתפכח חוזר חיובו. והשאלה הנשאלת, מדוע חיבנו בשכרות זו. ושמעתי שהחדושי הרי"ם הסביר זאת בספור מופלא, ויש בו עומק כה רב! ספר, שבני קהילה אחת באו אל הבעל שם טוב זצ"ל וספרו, שהפריץ בא עליהם בעלילה ודורש הון עתק, ואם לא יתנו ליום המוגבל יקח את ילדיהם לשמד ויגרשם מבתיהם. בכו והתחננו להעביר רוע הגזרה.

התפלל הבעל שם טוב, וענוהו שנגזרה הגזרה ואין לשנותה. נחמץ לבו בקרבו. אמר להם: "טעו לעיר פלונית, לכו אל יוסף זרח, ובקשו ממנו. אל תניחו לו עד שיבטיחכם שהגזרה תתבטל!"

תמהו: מי הוא זה ואי זה הוא, שכוחו רב לטבל גזרה שקצרה יד הבעל שם טוב להמתיקה! אם יש כזה צדיק, איך לא שמעו עליו!

הגיעו לאותה עיר, ושאלו למגורי הצדיק רבי יוסף זרח. תמהו בני העיר: אין כאן צדיק בשם זה.

חשבו: אולי צדיק נסתר הוא, אחד מלמ"ד וא"ו צדיקים נסתרים שבדור. שאלו: ורבי יוסף זרח סתם, יש?

משכו בכתפיהם: אין אחד כזה. אבל חייב להיות, הבעל שם טוב שלחם אליו!

אמר אחד: אולי כוונתם ליוסף זרח השכור? צחקו כולם צחוק גדול, לא יתכן, הלא מתגולל הוא בשכרותו! הואיל ואין אחר בשם זה, עלו לבית השכור.

המחזה היה מדכא ומרתיע. אשה אומללה ובנים מוזנחים, צחנה מקביסה של יין שרף ושכור שרוע המתגולל בקיאו. סחו מדוע באו, והאשה גחכה במרירות: "הן רואים אתם, אין לו שעה של פכחון. בעוד כמה רגעים יקיץ מיינו, ישלח ידו אל הבקבוק ויגמע שוב עד אבדן החושים". היא עוברת בפרך, וכל הכנסותיה נמוגות ביי"ש...

אמר אחד מבני החבורה: "הרשי לנו לדובבו, ונעניק לך שלוש מאות זהובים שסיפיקו לקניית יי"ש לשנה שלמה!"

לא הבינה לרצונם, אבל שמחה להצעה.

עודם מדברים והשכור נע, גהק ושהק והקיא, ושלח ידו אל הבקבוק שלצדו - וידו גששה בחלל ריק. פקח עיניים חלליות מייין, וראה את הבקבוק ביד אחד האורחים.

"תן!" נהם.

"אתן, ודאי אתן, אבל בתנאי אחד. אנו בני קהלה פלונית והפריץ גזר עלינו גזרה נוראה, שאם לא נתן לו סך פלוני יגזול את בנינו ויגרשנו מבתינו. אנו מבקשים שתבטל את הגזרה!"

"תן את הבקבוק", נאק השכור.

"תבטל את הגזרה", ענה הדובר.

שרשרת גדופים מבעיתים נשמעה מפי השכור. מה נטפלו אליו, מה רוצים ממנו, מדוע מעניים אותו, למה חמסו את משקוה: הבו את הבקבוק והניחוני לנפשי!

"אם תבטל את הגזרה, נביא לכאן ארגז מלא!"

השכור פלבל בעיניו: באמת?! מה עליו לעשות לשם כך?

"מאומה. רק לומר: הריני מבטיחכם שהגזרה תבטל!"

נהם את המשפט המבוקש ומלאו הבטחתם. סבא עד עלפון, והעניקו לאומללה את הכסף המובטח. יצאו מהבית בהרגשת הקלה ובמועקה כבדה. הקלה, על יציאתם לאויר הצח ולשפיות. ומועקה, כי מה עשו ומה פעלו. אם קצרה יד הבעל שם טוב, יפעל שכור זה?
שבו לקהלתם, וששון ושמחה: הפריץ מת מיתה חטופה. כווננו את השעה, והיה זה כשהשכור ברכם. מוזר ותמוה, אבל עובדה.
החליטו שעליהם לנסוע אל הבעל שם טוב ולהודות לו על העצה. באותה הזדמנות, בקשו הסבר.

פתח הבעל שם טוב וספר: דעו לכם, שאותו שכור היה בעבר סוחר עשיר ונכבד, אבל קל דעת, עברין ופוחח. מכור היה לתאוותיו. פעם שמע שבמקום פלוני, תמורת ארבע מאות זהובים, אפשר להשתולל בשלוח כל רסן. נטל את צרור הכסף בידו, ועלה למרכבתו. עבר דרך ישוב אחד ודרכו נחסמה. הביט בחלון וראה איך שוטרי הפריץ מכים וחובטים ביהודי אומלל, זב דם, ומריצים אותו באכזריות בעוד אשתו ובניו בוכים בין החבילות הפזורות לרגליהם למרגלות הבית. התענין, והאשה ספרה בדמעות שחיבים הם לפריץ הון רב תמורת דמי החכיה לשלוש השנים האחרונות, קצרה רוחו והשליכם מהפונדק, והוא מריץ את בעלה לבור הכלא עד שהחוב יושלם. וכיצד יושלם, אם מקור פרנסתם נסתם והושלכו אל הרחוב?
שאל לטוב החוב, וענתה: "ארבע מאות זהובים".

גאו רחמיו, הושיט לה את צרור הכסף ואמר: "מהרי ושלמי לפריץ את חובו, חלצי את בעלך מכלאו ושובו אל הפונדק!" הורה לרכב לשוב על עקבותיו וחזר לביתו.

איזה רעש עורר המעשה במרום! מלבד חשיבותו כשלעצמו, "אין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים", כותב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פח ה"י), "שהשבויה הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים, ועומד בסכנת נפשות. והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך (דברים טו, ז), ולא תקפץ את ירך (שם), ועל לא תעמד על דם רעך (ויקרא יט, טז), ועל לא ירדנו בדרך לעיניך (ויקרא כה, ג), ובטל מצות פתח תפתח את ירך לו (דברים טו, ח), ומצות וחי אחיך עמך (ויקרא כה, לו) ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח) והצל לקחם למות (משלי כד, יא) והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים". מלבד זאת, השבת יהודי לפרנסתו היא הצדקה המעולה שאין למעלה ממנה (רמב"ם, הלכות מתנות עניים פ"י ה"ז) -

אבל מי הנותן! שהרי ככל שהאדם ירוד, מתפעלים יותר ממצותו! עם ישראל במצרים, דוקא משום שעבדו עבודה זרה והיו שקועים במ"ט שערי טומאה, הספיקו שתי מצוות כדי לגאלם קודם זמנם, דם פסח ודם מילה!
החליטו בשמים, בהנהגת מדה כנגד מדה: הוא מלא משאלתם של הנדכאים וביטל רצונו מפני רצונם, ימלאו במרום כל משאלותיו והקדוש ברוך הוא יבטל רצונו מפניו.

עמדה מדת הדין וקטרגה: רבונו של עולם, איך אפשר למסור כח זה ביד אדם! מי יודע מה יבקש ומה יתבע!

מצד אחד, צודקת בקטרוגה. ומצד שני, כלל נקוט בדינו: ממרום נותנים, ולא לוקחים חזרה (חולים ס ע"א תענית כה ע"א). מה יעשו, אפוא? מצאו פתרון: יפילוהו לשכרות, ויהיו כל מעיניו במשקה. לא יבקש אלא אותו, ויקבלוהו בלא הגבלה.

כחו המופלא והסגולי היה לסוד, ואף אני נצרתיו, אמר הבעל שם טוב. אבל כשקהילה בישראל עמדה בפני כזו סכנה, גליתיו לכם. המשיכו לנצרו בלבכם, שאם לא כן יקוהו מן העולם.

וסיים החדושי הרי"ם: הם אמרו (ירושלמי מגילה פ"א ה"ד) שאין מדקדקין במצוות פורים, אלא כל הפושט ידו לטל נותנין לו (ונפסק בארץ חיים תרצד, ג) -

ובתקופת ההסתגרות של הרבי מקוצק זצ"ל הרהיב תלמידו הרבי מגוסטינין עוז בנפשו, והתדפק על דלתו בפורים.

"מי שם", הרעים קולו של הרבי.

"אני, יחיאל מאיר", ענה הרבי מגוסטינין.

"מה מבוקשך", נשאל מבעד לדלת הנועלה.

וענה: "היום, כל הפושט יד לטול נותנין לו, ואני חסר כל!"

והדלת נפתחה בפניו, והוזמן אל הקודש פנימה, ונגדש בכל טוב. אם כן, יוכל כל אדם להתדפק על שערי שמים ביום זה, וכל הפושט ידו לטול נותנים לו במדה גדושה, למלוי כל משאלות לבו לטובה -

מצאו פתרון, להטיל עלינו שכרות ולהסיח דעתנו...
עד כאן דברי החדושי הרי"ם, והם כה נוקבים ומרעישים, ולא רק לענין פורים! הלא אותו שכור הוא כל אחד מאתנו, בכל ימות השנה!

מי לנו גדול מרבי עקיבא, שרבו קרא עליו: "כל הפורש ממך כפורש מן החיים!" (קדושי סו ע"ב, זבחים יג ע"א), כל התורה שבעל פה המצויה בדינו, כולה אליבא דרבי עקיבא (סנהדרין פו ע"א). ואלמלא דרבנא אותו אשתו ללמוד בהיותו בן ארבעים, והוא ובניו ישובו כאחד ולמדו אותיות האל"ף ב"ית, היה מכלה שנותיו כרועה צאן, "צנוע ומעולה" (כתובות סח ע"ב), ותו לא!

ורבו רבי אליעזר הגדול, שאם כל חכמי ישראל בכף אחת מכריע את כולם (אבות פ"ב מ"ח), ובהיותו בן עשרים ושמונה לא למד לא קריאת שמע ולא תפלה ולא ברכת המזון וחשקה נפשו בתורה, וברח מבית אביו ובא אצל רבן יוחנן בן זכאי וזרח אורו עד שהיה יושב ודורש ופניו מאירות כפני משה רבינו עד שלא היה אדם יודע אם יום ואם לילה (פרקי דרבי אליעזר, א-ב). ואילו שמע לעצת אביו שאמר לו: "הרי בן שמונה ועשרים שנה אתה, ואתה תבקש ללמד תורה? אלא קח לך אשה, והוליד בנים, ואתה מוליכין לבית הספר!" עם ישראל הי המפסיד את רבי אליעזר הגדול. ויותר: רבי אליעזר הגדול היה מפסיד את עצמו!

ורבו של רבי אליעזר הגדול, רבן יוחנן בן זכאי, שאמרו עליו (סכה כח ע"א) שלא הניח מקרא ומשנה, גמרא הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין ומשלות שועלים, דבר גדול ודבר קטן, מעשה מרכבה והויות דאביי ורבא, עסק בתחלה ארבעים שנה בפרקמטיא, ולאחר מכן שמש לפני חכמים ארבעים שנה, והאיר עיני ישראל ארבעים שנה (ראש השנה לא ע"ב, סנהדרין מא ע"א). כמה היה עם ישראל מפסיד, והוא עצמו מפסיד, אילו נשאר סוחר! אלמלא גלה כוחו, והיה ל"נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק" (ברכות כח ע"ב)!

הסבא [מנובהרדוק] זצ"ל היה בעל חנות סידקית, חריף וממולח. יום אחד נחפו בעיר ממל לרגל עסקיו, ורבי ישראל מסלאנט זצ"ל עצר: "לאן אתה רץ?" שאלו.

ענה: "ריחים על צוארי. אני מפרנס אשה ובת, ואת חותנתי האלמנה עם שבעה יתומיה!"

"ומה עם למוד התורה", נשאל.

הצטדק: "אדם, צריך שיהיה לו ממה לחיות!"

ונענה: "אדם, צריך שיהיה לו עם מה למות!"

פעפעו בו הדברים כארס של עכנאי. החזיר את החנות לבעלותה של חותנתו ופרש לחיי התעלות שנתנו לעולם את הסבא מנובהרדוק, על עשרות הישיבות שהקים, וגדודי מקדשי שם שמים ומוטרי נפש, אלפי חניכים שחשלו באשו היודקת!

ואלמלא פגישה זו?
הדוגמאות רבות מספור, אבל למה לנו ללכת רחוק, הלא אנו עצמנו, הדוגמה החיה. כמה כשרונות בנו, כמה יכולות לנו, מה היינו מסוגלים לפעול ולאן היינו יכולים להגיע -

אילו לא היינו מבוססים בשכרותנו!

"שמי נא זאת, עניה - וכמה עניה! - ושכרת ולא מיין" (ישעיה נא, כא. ערובין סה ע"א)! "עד מתי תשתכרין, הסידי את יינך מעליך" (שמואל א א, יד)! (הגדת)

✽ מאוצרות המגידיים: רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל - "להגיד" ✽

"כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב"

אין כסף, היום הורגים

דיברנו על כסף, הזכרנו את עשירותו של משה, ביזת הים וביזת מצרים, נדבר על כסף פורים.

בגזירה הנוראה של המן נכתב "ושללם לבוז", וגם באיגרות של מרדכי היה כתוב מפורשות "ושללם לבוז" - שהיהודים יבזו את כספי הגויים, אלא שיש שינוי ביניהם.

באיגרות המן נכתב "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן ביום אחד, בשלשה עשר לחודש שנים עשר" ואח"כ "ושללם לבוז" ובאגרות של מרדכי "ושללם לבוז" נכתב לפני התאריך: "להשמיד להרוג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אותם - ושללם לבוז - ביום אחד בכל מדינות המלך אחשוורוש בשלושה עשר לחודש שנים עשר הוא חדש אדר".

המלבי"ם נוגע בשאלה זו וגם הגאון מוילנא כבר סלסל כאן סוד ורמז: המן ידע שאם באותו יום של צו ה"להשמיד ולהרוג" יהיה ה"שללם לבוז", הם, הגויים לא יעבדו "מה איכפת לי עכשיו מהזיד הזה שיחיה או ייהרג - העיקר, אני זקוק לכסף" יחשוב כל גוי לעצמו ולא יהרוג יהודים. לכן, המן חילק את ההוראות לשני ימים: ביום שלושה עשר לחודש אדר - אין כסף, היום הורגים בלבד! ואח"כ, למחרת ובימים הבאים "ושללם לבוז" יבזו את הרכוש - אבל למרדכי הצדיק וליהודים לא היה ענין בכסף, (וכך ממש היה בסוף - ויבביה לא שלחו את ידם" הם לא נגעו בכסף), אלא שהיתה למרדכי בעיה גדולה, וכמו שהאלישיך כבר אומר.

אחשוורוש אמר למרדכי: "אותם כתבו - על היהודים - כטוב בעיניכם" - וקשה, היה צריך לאמר "ואתם כתבו על הגויים כטוב בעיניכם?"

מסביר האלישיך. מבחינת חוקי האומה, לא היתה אפשרות חוקית להשיך לאשפה את איגרותיו הראשונות של המלך וכפי שנאמר מפורש במגילה "כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב". אלא מה? היתה קיימת אפשרות לפרש - להעניק פרשנויות שישנו את החוק, זו

היהודים כולם, ואם חלילה לא אאגור כוחות לעמוד בצער עתה, הרי לא אזכה לכך. כי בתחילה המן עדיין לא העלה בדעתו שכבר החל תהליך של "נפול תיפול" נפילה אחר נפילה.

בתחילה העניינים התנהלו די טוב, ו"ויספר המן לזרש אשתו את כל אשר קרהו" מגלה האלשיך מה סיפר להם, ואיך הסביר להם? הוא חיך בצער: אתם חושבים שכבר דיברתי עם מהלך לתלות את מרדכי, ולכן כעס ומשום כך המלך החליט שארקוד לפניו ברחובות, טעות בידכם! הסיפור לא מתחיל. אינכם מבינים בפוליטיקה. על תליית מרדכי עדיין לא דברתי עם המלך, ותשמעו מה שהיה, בסך הכל התרחשו צירופי מקרים: המלך לא נרדם בלילה א' ברוך, קורה לפעמים שאדם ובוודאי המלך לא נרדם, הוא גם היה עצבני וביקש להביא את ספר הזכרונות, ומשום מה, התגלגל הדבר שבמקרה הספר נפתח על הדף הזה. נו, ובמקרה באותה שעה ממש לפני בוקר, אתם יודעים, נכנסתי לחצר המלך לעניינים שלי - לשוחח עמו בארבע עינים, וכיון שאני זה שהייתי ראשון להכנס בשעה מוקדמת זו לפני עלות השחר, ביקש המלך לשאול אותי "מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו?" עניתי לו את התשובה הראויה, והוטב בעיניו לשלם למרדכי בצורה מכובדת כזו שהשר הגדול הוא יכבד את מרדכי, והטיל עלי את ה"כיבוד" הזה, אבל לגופו של דבר, אנחנו רק בתחילת הדרך, ואכן עוד היום או מחר אני עתיד לשוחח עם המלך על הנושא העיקרי לפי התוכנית המקורית והכל יהיה בסדר. אך אז חכמיו זרש אשתו אמרו לו: תיזהר! המצב לא כל כך מזהיר, כי "אם מזרע היהודים מרדכי נפול תיפול לפניו", הוא הזדעזע מדבריהם. נחרד. מי יודע מה עתיד לקרות. ואכן רצה להתאבד, אלא ש"ויבהילו להביא את המן" מוראדיק! ה' לא נתן לו את האפשרות לנסות להמלט, לקחו אותו בהילות - והעניינים התגלגלו עד מפתחו.

"ולהודיע לבאי עולם שאמת מה שכתוב בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקיני בכל קראנו אליו" זו תמצית קריאת המגילה, אומר הרמב"ם, תראו ברמב"ם. עם ישראל היה בשפל המדרגה עמדה גזירת כליה על העם כולו וברגע אחד כאשר חוזרים בתשובה, צמים מתפללים ומתקנים את הזקוק לשיפור ולתיקון - מתהפך הכל. להודיע לבאי עולם שאמת מה שכתוב בתורה...! הרב מבריסק סיים על כך ואמר, כי הן הן הדברים מה שאנו אומרים ב"שושנת יעקב": "תשועתם היתה לנצח ותקוותם בכל דור ודור" למה? "להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך" וכלשונו הנ"ל של הרמב"ם "להודיע לבאי עולם שאמת מה שכתוב בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו".

❦ מאוצרות המגידים: רבי שלום שברדון זצ"ל - "להגיד" ❦

"ותבאנה נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה, ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל ותקרא אסתר להתך לדעת מה זה ועל מה זה"

רבאי משלג

רבי שלום שברדון

"ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר", ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, חושבים ש"מרדכי ידע את כל אשר נעשה" ברדיו שמע, שמא לתקשורת האזין?! "ומרדכי ידע" היינו למעלה בשמים!! אבל אם נאריך בביאור "ומרדכי ידע" נוכל לשבת פה שעתים שלוש.

"ותבאנה הנערות אסתר וסריסיה ויגידו לה, ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל ותקרא אסתר להתך לדעת מה זה ועל מה זה".

איך אנו לומדים פשוט, כי אסתר לא ידעה מהגזירה על עם ישראל, ולא הבינה מה קרה שלפתע מרדכי לובש שק וזועק זעקה גדולה ומרה ברחוב העיר, וכיון שלא ידעה, שלחה את התך לדעת מה זה ועל מה זה.

אך חז"ל אומרים בפירוש - כי אסתר ידעה גם כן את כל הגזירה, וזה פשוט, כי למה שלא תדע מאחר שהיתה נביאה (משבע נביאות שעמדו לישראל, מונים את אסתר במגילת דף י"ד), ובוודאי שידעה, אלא "מה זה ועל מה זה". היא רצתה לדעת את סיבת הגזירה הקשה כל כך:

"מה זה: שמא כפרו ישראל בהקב"ה שנאמר זה קלי ואנוהו". ועל מה זה: שמא כפרו ישראל בלוחות שנאמר, מזה ומזה הם כתובים".

שלח לה מרדכי, שמעו היטב. "ויגד לה מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף":

"לא כפרו ישראל בהקב"ה, ולא כפרו ישראל בלוחות. אלא בן בנו של קרהו בא עלינו, שנאמר אשר קרך בדרך". שומעים? נורא ונפלא, מה הולך כאן, היא שאלה מה סיבת הגזירה האיומה, ואח"כ היכן טמונה התשובה במה שענה לה "בן בנו של קרהו בא עלינו"? התשובה היא כך.

"אשר קרך" היינו, הוא לקח והכניס אותך בפריז'ידר... אמרו חז"ל "משל לאמבטיה רותחת שאין אדם יכול להכנס בתוכה, קפץ בן בליעל אחד לתוכה אף על פי שנוכה ברותחין", הזעיקו לו אמבולנס, כמובן, הביאו אותו ל"הדסה". וטיפלו בו (נו, כמו שמטפלים שם בכולם, רחמנא ליצלן, (בכעס): פרופסור אחד שהתלוננו בפניו על התנהגות בית החולים הוא השיב: וכי

האפשרות היחידה שעמדה לטובתו של מרדכי, נו, מרדכי כביכול, היה "עורך דין" טוב. הוא מצא פטנט. מה עשה מרדכי? שינה את הנקודה שהיתה שם: באיגרת של המן הרשע נאמר "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים". נקודה. נטל מרדכי אתה נקודה והעביר אותה לתיבה אחת קודם "להשמיד להרוג ולאבד את כל". נקודה. מי יעשה כן "היהודים".

ובזה נרמזת התשובה על השאלה - מה הכוונה "ואתם כתבו על היהודים" כטוב בעיניכם" היינו שניתן לכם אישור לכתוב ולעשות עם המילה "היהודים" כטוב בעיניהם. נפלא.

נמצינו למדים כי כל הנס של פורים היה - נקודה אחת...

נשוב לעניינינו. כיון ש"כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב", גם את גזירת "ושלם לבוז" לא היתה אפשרות למחוק. הפיסקה הזו הייתה חייבת להופיע גם באיגרות השניות וגם אם היהודים לא זקוקים לכסף של העמלקים.

מה עשה מרדכי?

ערך גם שם שינוי ופרשנות. במקום שה"שלם לבוז" יהיה בסיום ה"להשמיד ולהרוג" כמו שהמן כתב הוא הכניס אותו יחד עם הלהשמיד ולהרוג - באותו יום. ואז, אדרבה, כיון שהיהודים יהיו טרודים במצוות מחית עמלק - למי יהיה זמן להתעסק עם כסף.

ואכן כך היה שעם ישראל בז לממון לזהב ולכסף, הם עסקו רק במצוה: "ובביזה לא שלחו את ידם".

לזרוק ולתפוס כספי צדקה

שלשה דברים היו בגזירתו של המן: על הרוח, על הגוף ועל הממון. להשמיד - הנשמה, להרוג - הגוף. ושלם לבוז - הממון. כנגדם תקנו לנו שלוש מצוות במקביל להשמדת הרוח, תיקנו חז"ל - מצות שמחה. כנגד גזירת הגוף תקנו - משתה.

על גאולת הממון תקנו - מתנות לאביונים.

ואיך תקנו ממון? - אמר הגאון מוילנא כמו "ושלם לבוז", דהיינו?

אתם יודעים מה זה לבוז? - לחטוף כסף. כך גם "מתנות לאביונים" - לא נותנים סתם בעצלתיים אלא זורקים, תבואו לבית הכנסת לדרמן, ועוד, תראו איך שעם ישראל זרק צדקה, מוראדיק! ס"ווארפ זאך! וכך בכל תפוצות ישראל זורקים צדקה בעוז והדר - ושלם לבוז!

מקודש הקדשים לשושן הבירה

נוסיף עוד ווארט.

כולם שואלים, מהיכן המן השיג כזה קלאץ (בול עץ) - גבוה חמישים אמה? חשבתם פעם מה הגובה של בול עץ חמישים אמה? זכורני, כי לפני סוכות חיפשנו נסר עץ באורך ששה מטרים, ולא היה ניתן להשיגו, עד שהצביעו לנו על נגריה מיוחדת - בה השגנו קורה באורך ששה מטרים, וכאן חמישים אמה... היכן גדל עץ גבוה כל כך?

התשובה היא, מהמשכן.

יש האומרים כי בחז"ל מוזכר, שעץ זה נותר מתיבת נח, והם מסבירים שאין זו סתירה לאומרים שהעץ מהמשכן, כי גם במשכן היו העצים של תיבת נח... מה שברור כי בפרקי דרבי אלעזר פרק נ' כתוב דברים מפורשים - כי העץ הענקי נלקח מבית המקדש - ומקדשי הקדשים: "באותה שעה מה עשה אליהו זכור לטוב נדמה כחרבונה אחד מסריסי המלך ואמר, יש עץ בביתו של המן מבית קדשי הקדשים גבוה חמישים אמה שנאמר ואת אולם העמודים עשה חמישים אמה ארכו (מ"א ז') מיד צוה המלך לתלותו עליו שנאמר "ויאמר המלך תלוהו עליו".

והנה מי שרואה את הדברים בפרקי דרבי אלעזר משתומם - קדשי הקדשים - שפיץ קדושה, כבוד השם. ועל עץ כזה תלוי אבי אבות הטומאה, המן!?

התירוץ הוא, כי אכן הפיסגה של כבוד שמים באה מ'קודש הקדשים' (כאשר יהודי מתפלל שמונה עשרה: "יכוון את ליבו כנגד בית קדשי הקדשים") אך גם כבוד השם שהתגלגל בעקבות תליית המן, ה"ונהפוך הוא" היה כבוד ה' גדול כל כך, עד שהוא חפץ לכבוד ה' שיצא ובא מקודשי הקדשים...

למה לא הרג את עצמו?

הרבי מגור - האמרי אמת זצ"ל, שאל פעם למה המן לא הרג את עצמו, כאשר התברר לו שהנה הוא מוכן ומזומן לקראת בזיון נורא - ללוות את מרדכי הצדיק ברחובות שושן, איך המן יכול היה לסבול צער נורא כזה שהוא לו כמו אלף מיתות?! כי תראו בחז"ל איזו תזמורת היתה שם - הכבוד שהיה למרדכי ומאיך ההשפלה להמן לא יתואר. איך לא נטל נפשו בכפז!?

הסביר הרבי מגור זצוק"ל. המן היה מוכן לסבול הכל, כיון שציפה בסבלנות לנקמה הגדולה שעוד עתידה לבוא - "להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים", אמר המן בליבו עוד אזכה לראות בהשמדתם המוחלטת של

הדסה זה בית חולים! לא, זה בית ספר לרפואה, ובבית ספר לרפואה - לומדים, פעם לומדים על בעלי חיים ופעם על בני אדם, כך ענה פרופסור, שה' יצילנו). בקיצור, טיפלו בו, והכל ראו כיצד נכוח קשות אבל אעפ"כ "אף על פי שנכוח ברותחין, אבל קירר לאחרים" - מעתה יהיה כבר מי שיעז להכניס את כף הרגל בתוך האמבטיה, כי גם אם הוא לא צינן את האמבטיה אבל צינן את הפחד ממנה. כך עשה עמלק; בני ישראל יצאו ממצרים ביד רמה, האמונה גברה, הכפירה הלכה והתמעטה, הכל ראו ניסים ונפלאות - אצבע אלוקים, קריעת ים סוף, כל מימות שבעולם נבקעו וכו' אין לתאר! כאשר חום האמונה היה בשיא רתיחתו "ויבא עמלק", אף על פי שנהרג תחת ידיהם של ישראל ו"יחלוש יהושע את עמלק לפי חרב", אבל קירר - הראה שיכולים להעלות ברעיון מלחמה ביהודים, ובכך, מחק מהמת, מהראש, מהלב של כל אדם ואדם בעולם - הרבה מן הניסים והנפלאות. לפיכך, "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים". "אשר קרך בדרך".

מרדכי שלח לאמר לאסתר, לא כפרו ישראל בהקב"ה לא כפרו בתורה אלא מה? אנשים בשושן הבירה נהיו קרים, קר, אוי קר, אוי קר. "בן בנו של קרהו בא עליהם" איזו קרירות, לדוגמא?

הדוגמא, היא בתחילתה של מגילת אסתר! המלך עשה משתה והזמין את כולם, מה אתם מדברים? שני ממונים היו על הסעודה - המן הרשע על אומות העולם - שהסעודה תהיה מפוארת רצון המלך, והממונה השני להבדיל אלף אלפי הבדלות, על היהודים - היה מרדכי היהודי, לא אחר. המלך הרי בכוחו למנות לתפקיד גם בכפיה הוא מינה את מרדכי.

ואם מרדכי היה ממונה על היהודים, נקל לשער שהבשר היה כשר, מה זאת אומרת כשר, בכמה חותמות, של ה"עדה החרדית" ושל "בעלזא" ושל כל מה שאתם רוצים - "אגודה" - כל החותמת יחד, מהדרין מן המהדרין, איזה שאלה! ויין, כשר בכשרות. ואעפ"כ מרדכי הצדיק הודיע לכולם: "אל תלכו". אבל, שמונה עשרה אלף וחמש מאות יהודים! הלכו לסעודתו של אחשוורוש. כי המלך שלנו - פטריטיס, כן כן, (אל תצחקו) "למה שנהיה, כמו שאומרים - נחיתיים שיהודי היה נחית?!" אם מזמינים אותנו נבוא לסעודה כמו כולם... אמרו לעצמם ובאו להשתתף בסעודה.

נו! ושמה בסעודה, אוי ואבוי, אוי ואבוי, אתם יודעים לבד למה ושתי נהרגה? אני לא צריך כבר לדבר הרבה, הגוים השתכרו כמנהגם, שתו והשתכרו ומה עשו שמה, רחמנא ליצלן. ולא רק זה, הוציאו את כלי המקדש, ומילאו יין בכוסות שהקריבו את הדם, מאותם כוסות היזו את הדם של הקרבנות במקדש - בהם מילאו יין. והישראלים ישובים! ולפיכך נגזרה הגזירה. התחייבו מיתה (תושבי שושן) כפי שמבואר בגמרא מסכת מגילה דף י"ב.

מה אני יכול לעשות?
אספר לכם סיפור, והוא סיפור אמיתי ששמעתי מאדם גדול. שסיפר על תלמיד אחד של החפץ חיים.

אותו תלמיד היה רב בעיירה. והיה היום, הוא נכנס לחדרו של החפץ חיים. שאל אותו החפץ חיים: "נו, מה נשמע בעיר שלך?" הוא הבין שהחפץ חיים לא שואל על רכישת לחם וחלב בעיר או קניית דבש וסוכר, אלא שאלתו - מה נשמע - ברוחניות.

"מה נשמע בענין שבת?" פרט החפץ חיים את שאלתו.
"אוי וי, אוי וי הספרים לא סוגרים את החנויות בערב שבת רק בליה. ועוד בעיות בשמירת שבת...
"נו מה עשית בשביל זה?"
"מה אני יכול לעשות, תושבי העיר לא שומעים, לא רוצים לשמוע, מה אני יכול לעשות?"

"מה נשמע עם טהרת המשפחה?"
"אוי וי, אוי וי גרוע, רע עד מאד."
"נו מה עשית בשביל זה?"

"מה אני יכול לעשות, ממאנים לשמוע, לא רוצים להאזין".
אמר לו החפץ חיים: "ומה אתה עושה בשביל חינוך הילדים?"
"גרוע לי מאד, רע, הילדים נשלחים לבתי ספר של גויים ואפילו בבתי ספר של יהודים מה כבר לומדים, מצב ביש. ומה אני יכול לעשות, לא שומעים לא מעוניינים לשמוע!"

אמר לו החפץ חיים: למען שבת לא יכולת לעשות. בשביל טהרת המשפחה לא היתה לך אפשרות לפעול, להעמדת החינוך לא היית מסוגל לעשות, אבל להתעלף יכולת! למה לא התעלפת? שמעתם. פלאי פלאים.

יהודים יושבים ורואים שממלאים יין במזרקי הקרבנות! והיכן? בבית המשווק של אחשוורוש, בסעודה של שיכורים שפלים, שם אצל אחשוורוש מוזגים יין בכלי המקדש, ולא מתעלפים. על כך נגזרה הגזירה! "אשר קרך". הוא מה שאמר מרדכי לאסתר המלכה: "לא כפרו ישראל בהקב"ה לא כפרו בתורה אלא מה? בן בנו של קרהו בא עליהם! העבירה של הקרירות היא סיבת הגזירה האיומה - להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים.

באחיו הת"ח, ומדי חודש בחודש העניק לו תמיכה הגונה בלב רחב. כשנשאל פעם אודות הסיבה למענק הקבוע על אף שהוא מנהל אורח חיים מרוחק כל כך, הסביר שבבחרתו למד בישיבת חברון, וראש הישיבה, הרב יחזקאל סרנא זצ"ל, היה נוהג מדי פעם לשלוח קבוצות בחורים לבני ברק לשהיה בת שבוע ימים, שבה יוכלו לפגוש את החזון איש ואף לדבר עמו בלימוד.

"אני", סיפר האיש, "לא הייתי ברמה למודית ראויה על מנת שאוכל לדבר עם החזון איש בלימוד, אך אף על פי כן צרף אותי ראש הישיבה לאחת הקבוצות הללו. ואני מצאתי את עצמי בבני ברק, נכנס ויוצא בביתו של החזון איש".

"מה שדברו שם בלימוד אינני זוכר", המשיך להעלות את זכרונותיו, "למען האמת, סבור אני כי גם אז לא הבנתי דבר מן הסוגיות המדוברות... אך נכס אחד בכל זאת נותר חקוק בעצמותי - ראיתי אנשים נכנסים ויוצאים ללא הרף כשבידיהם סכומי כסף עצומים, החזון איש היה מכניס את הכסף למגרת שולחנו, ועוד לפני שיצא התורם מן הבית, כבר נכנס אדם שהיה זקוק לכסף הזה. החזון איש היה ממחרת לפתוח את המגרה ולהעביר את הכסף למטרה הרצויה. סכומי כסף אדירים עברו תחת ידו של החזון איש, אבל הם לא השפיעו עליו כלל!! למדתי באותו שבוע כי כסף בא וכסף הולך, ולא זו תכליתו של האדם בעולמו.

הכסף נתון

תושביה היהודיים של העירה סבלו מרה ממלוה בריבית שניצל את חולשותיהם וגבה מהם סכומים עצומים תמורת כל הלואה שהיא, המצב הגיע עד לכך שכמעט כל המשכורות העתידות להכנס בשנה הבאה לחשבונם של אנשי העירה היו משועבדים לו... בשלב זה קמה צעקה גדולה בעירה, ומשלחת נכבדת הגיעה אל הרב ובקשה בתחנונים, שיפעיל את סמכותו וישיע אותם מאימתו של זה.

כעבור ימים אחדים נקרתה בפניו הזדמנות נאותה. היה זה בהליותו של אחד מבני העירה, בין עשרות האנשים שהגיעו ללוות את הנפטר לבית עולמו, הבחין הרב גם באותו מלוה בריבית שהתעשר מעסקיו המפוקפקים. מלבד מעשיו המנוגדים, היה אותו איש גם קמץ חסר תקנה, קמצנותו עמדה ביחס ישיר לעשירותו הגדולה - ככל שגדל עשרו, כך הלך מצב קמצנותו והחמיר. ועל אף שלא היו לו ילדים כלל, ולא היתה כל תכלית באגירת כספו, עדין היה אוכל אך ורק לחם יבש, ואפילו חמאה לא היתה עולה על שולחנו.

הרב שחפץ לנצל את ההזדמנות להחדיר באותו קמץ שעשק את כל אנשי העירה מעט תוכחות ולהעמידו על מקומו, החליט להקדיש את ההספד לסופם של נכסי העולם הזה לאחר מותו של אדם. הוא בקש מהמלוים להניח את המטה והחל בהספדו מרטיט הלבבות:

"רבותי, אנא הביטו וראו מה סופו של אדם! כל חייו הוא עובד ומנסה לחסוך ולאגור לו מעט כסף ליום פקודה, מפעם לפעם אף מאיר לו מזלו והוא מצליח במקומו וממכר. אך הנה הוא מת, ומה הוא לוקח עמו?!"

"התבוננו בתכריכים שהוא עטוף בהם - אין בהם ולו כיש אחד כדי לשאת בו רכוש לעולם הבא! חז"ל מסביינים שאדם נולד בידיים קפוצות, משום שהוא מנסה להוכיח לעולם כולו: 'באתי הנה כדי לתפוס את העולם כולו! אמנם גם רבים לפניו אמרו זאת, אולם איש עוד לא הצליח בכך. אך עוד תראו - אני אהיה הראשון שיצליח בכך!...' אולם בפטירתו ידיו של אדם פשוטות ובכך הוא מודה: 'לא הצלחתי לקחת מאומה...' הנכס היחיד שנותר לאדם מן העולם הזה הם המצוות והמעשים הטובים שהצליח לאסוף במהלך שנות חייו".

הרב השתתק מעט ובחן את רושם דבריו על פני אותו מלוה בריבית, ניכר היה כי הדברים נוגעים ללבו והוא מאזין אליהם בכובד ראש. ובשביעות רצון המשיך הרב בדבריו.

"הנכם מביינים", קרא הרב בעודו מתבונן שוב על הקמץ שעושק את הצבור, וכאשר הבחין בלחלוחית חשודה בעיניו הגביר את קולו, 'מה שתתנו לצדקה הוא הדבר הנצחי היחיד שיוותר לכם! כסף אינו חזות הכל! הרכוש העקרי שיש לכם הוא קיום המצוות והמעשים הטובים'."

"הקמץ נגב את עיניו הלחות במטפחתו, והחל מפלס לו דרך אל הרב. בהגיעו פתח את פיו ואמר: 'כבוד הרב, עליכם לדעת, כבר אינני צעיר, ושנים רבות חלפו מיום הולדתי השמונים. במשך שנים אלו השתתפתי בעשרות לוויות, ושמעתי עשרות הספדים, אולם הספד כמו של היום מעודי לא שמעתי!!...', ולאחר שתיקה קצרה המשיך: 'אמנם גם כעת אי אפשר להמלט מבקרתי, אולם אומר אותה לכבוד הרב בפעם אחרת'..."

"למשמע הדברים התחדדו אזניו של הרב והוא הפציר בעשיר להשמיע לפניו את דברי הביקורת שלו, עד שלבסוף נתרצה האיש ואמר: 'אני סבור שחבל שהרב לא דבר באופן ברור יותר, כדי שכולם יבינו בדיוק על מה מדובר. אני משוכנע כי עוד היום בערב בשעות קבלת הקהל שלי, יבואו אנשים רבים ויבקשו הלוואות רבות. וכאשר אני אפרוש לפניכם את התנאים שלי, ואומר כמה אחוזים בדיוק אני דורש, הם יתווכחו אתי ויסרבו לשלם. כמה חבל שאותם אנשים לא שמעו ממך בברור עד כמה מקולקל מנהגם, כיון שכסף אינו שווה מאומה!...'".

כשאמרו להמן הרשע שמרדכי אומר שיעור, הוא חשב לעצמו, הלא יש גזירה להשמיד ולהרוג את כל היהודים, וא"כ על מה הוא אומר שיעור? מסתמא שיעור בהלכות קידוש השם, גם משוחח עם התלמידים על העולם הבא שמוכן ומזומן להם, או שלכל היותר הוא מדבר על איסור עבודה זרה - י הרג ואל יעבור, יש הרבה סוגיות ללמוד. כי הרי כבר יצאה גזירה על פני כל מאה ועשרים ושבע המדינות - להשמיד ולהרוג את כל היהודים - לא להותיר זכר של יהודי אחד.

והנה הוא נכנס לבית המדרש ושואל "בחורציק מה לומדים?" "יבנה בית המקדש".

רבונו של עולם! איזה מקדש ואיזה יבנה המקדש, הרי הורגים את כולם, הרצים כבר יצאו דחופים - להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים ואתם לומדים על יבנה המקדש?!

ואני הרב גלינסקי, שואל אתכם, מה באמת הרהרו תלמידי מרדכי הצדיק כאשר למדו את סוגיות קמיצה, מה חשבו לעצמם?

הם חשבו בליבם ובמוחם, המכתבים "להשמיד ולהרוג" שהגיעו לתא הדואר של הגויים, כל זה לא מעניין אותנו, אגרות המלכות מעניינות את עיתון "מעריב" או "ידיעות אחרונות", לנו, יש תורה ובה כתוב - שיבנה בית המקדש ויקריבו את העומר, ולכן עלינו ללמוד, וללמד טוב, הלכות קמיצה.

השתומם המן, התפעל הזדעזע ונחרד ואמר, אם יש לכם תורה כזו שצוחקת מכל העולם וכולם לא מעניין אתכם, כאשר ברחוב יש מודעות ענק - להרוג ולאבד אתם - בחורים צעירים - מתעמקים ב'שיעור כללי' בהלכות קמיצה של בית המקדש, נגד עם כזה, שיש לו תורה כזאת, אתו אני אבוד... המן לא נשבר כאשר תלו אותו, הוא ראה את הסוף הרבה קודם לכן - שם בבית המדרש - תראו כח של עם מקבלי תורה למודי סבל, היודעים וצוחקים מהכל "יבנה בית המקדש".

ולמה באמת הם צוחקים? מפני שכך כתוב בנביא שיבוא גואל ויבנה המקדש! "אשר נתן לנו תורת אמת!" היא האמת. תכתבו מה שאתם רוצים, אנו מצפצים עליכם.

הכח של עם ישראל, החושב על העתיד לא על ההווה. והמן הרשע התפעל מאד, כיצד עם, עומד גבוה כל כך עם תורתו. הרב ובני ישיבתו מסתכלים על כל העולם כחגבים: הם העם הנצחי.

מאוצרות המגידים: רבי שלמה לוינשטיין - "ומתוק האור" -

הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך

"משל דאחשוורוש והמן למה הדבר דומה? לשני בני אדם, לאחד היה תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו, בעל חריץ אמר: מי יתן לי תל זה בדמים! בעל התל אמר: מי יתן לי חריץ זה בדמים! לימים נזדווג זה אצל זה, אמר לו בעל החריץ לבעל התל: מכור לי תלך! אמר לו: טול אותה בחנם, והלואי" (מגילה יד, א).

כמו בעל התל שרצה להפטר מתלו, כך רצה אחשוורוש להשמיד את היהודים, וכשהמן הציע לו כסף תמורת הריגת היהודים, סרב אחשוורוש לקבלו, ואמר: "הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך".

מבאר ה"חתם סופר": מאז ומעולם הגויים רוצים ללכותנו, והם נוקטים בשתי שיטות בנסיונם לבצע את זממם:

השיטה האחת - השמדה רוחנית, להכריז כי "ככל העמים בית ישראל", לתת ליהודים שוויון זכויות ולפתוח בפניהם את כל הדלתות, והכל מתוך מחשבה שהם יתבוללו, וכך תכחד היהדות מן העולם.

השיטה האחרת - השמדה פיזית, על ידי גזרות שמד, פוגרומים ועלילות דם.

אחשוורוש רצה להשמיד את העם על ידי התל, כלומר להגביה את העם, לגרום לכך שהם יהיו כמו כולם, שהם יוזמנו לשמחה שהיה כמוהו כשר למהדרין, "כדת של תורה, מה דת של תורה - אכילה מרובה משתיה, אף סעודתו של אותו רשע - אכילה מרובה משתיה".

כך הוא קיוה להשכיח מהם את עובדת היותם בגולה, ולעשותם "אזרחי העולם הגדול" - שושן תהיה בירתם וארמון המלך בית מקדשם. מסיבה זו הוא גם השתמש באותה סעודה בכלי המקדש - כדי שלאחר שהיהודים יראו את כלי המקדש בבזיונם, לבם יהיה גס בהם, ושוב לא יחשבו בערגה על ימי העבר בירושלים...

המן, לעומת זאת, דגל בשיטה השנייה - שיטת החריץ, להשמיד ולכלות את כל היהודים ביום אחד.

לפיכך, כשנפגשו שני הרשעים בעלי המטרה המשותפת, נרקמה ביניהם ה"עסקה", מתוך תקוה ששיתוף הפעולה יביא לתוצאה המיוחלת...

הכסף נתון

רבי ראובן קרלנשטיין ספר אודות שני אחים שונים זה מזה, האחד היה תלמיד חכם גדול ואילו אחיו היה דתי 'פושר', שלא הקפיד במיוחד על דקדוקי הלכה. אך למרות ההבדל התהומי שהיה ביניהם, היה אותו אח תומך כלכלית

זקן, טף ונשים ביום אחד. כנראה עברו עבירה נוראה, שבגינה איבדו את הזכות לחיים. שבטעיה החליטו בשמים שאין להם עוד תקווה. שאין להם לעם זה זכות כיום! מהי עבירה איומה זו?
 "אמר להם: 'אימרו אתם'."

אדרבה, עיינו ומצאו! והם הבינו שסיבת הגזירה רמוזה, כנראה, במגילת אסתר עצמה. שכן זה 'סיפור סגור', הפותח בסיבת המאורעות וממשיך עד לתשובה ולישועה. במה פותחת המגילה, במה היא מתחילה? בסיפור על הילולה וחינוכה: "ויהי בימי אחשוורוש... עשה משתה לכל שריו ועבדיו, חיל פרס ומדי, הפרתמים ושרי המדינות לפניו, בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו ימים רבים, שמונים ומאת יום. ובמלאת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטון משתה שבעת ימים... מיטות זהב וכסף על ריצפת בהט ושש... והשקות ככלי זהב וכלים מכלים שונים, ויין מלכות רב כידי המלך".

עיינו - ומצאו. "אמרו לו: 'מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע'". מדהים לעקוב אחר קו המחשבה של גדולי האומה! במבטם החודר איבחנו נקודת אבדון, שאול תחתית, במקום שאנו לא היינו מבחינים אף בסדק קל!

הבה נבחן את הדברים, וכאמור: מנקודת מבטם של חכמינו. עם ישראל נמצא בגלות, גלות די נוחה. היה זה כשישים שנה לאחר מאורעות החורבן ומרחץ הדמים של נבוכדנצר מלך בבל, שהשליט שילטון טרור ואימה. "כל ימיו לא נראתה בת צחוק בפני הבריות", ואז קם שילטון החסד של פרס. כורש אף הרשה לשוב ולבנות את בית המקדש, אלא שהבנייה הוקפאה עקב מלשינות והתנכלויות מצד הכותנים, הנוכרים שישבו בשומרון.

אבל המצב הבסיסי נותר בעינו: עם ישראל היה בגלות, גם אם בגלות נוחה, והמלך היה דיקטטור חסר מעצורים. הן סופו הוכיח על תחילתו. בהתקף זעם הוציא להורג את ושתי אשתו, בקור רוח הורה להשמיד את כל היהודים, וברגע אחד הורה לתלות את המן, המשנה למלך, ולהרשות ליהודים להרוג שמונים אלף מבני עמו.

ושליט יחיד זה חוגג שלוש שנים לעלותו לכס המלוכה, ומזמין את כל תושבי שושן להשתתף בכסיבה.

נתאר לעצמנו מה הייתה תגובתו, לו מיגור שלם, עם ישראל כולו, היה עומד מנגד, אינו חוגג עימו! אינו שמח בשמחתו!

עם אשר מרד פעם אחר פעם בנבוכדנצר קודמו. עם שהוגלה מארצו, ועכשיו מבקש הוא לשוב ולכוון את עצמאותו - וממשיך בקשיות עורפו, במרידותיו...

למה היה אחשוורוש מסוגלת בהתקפי טירופו, בהפכפכותו... לא זו בלבד, אלא שמהכתוב ומדברי חז"ל משמע, שהאוכל היה כשר, "כי כן צויה המלך על כל רב ביתו, לעשות כרצון איש ואיש". והלוא אף בספק ספיקו של פיקוח נפש של יחיד מותר לאכול אוכל שאינו כשר. וכאן, כאשר עלולים לעורר את חמתו של עריץ החוגג את יום הכרתו ולסכן את כל העם - לא כל שכן?

כלום לא היו צריכים, ואולי אף חייבים, ללכת למשתה?
 והתשובה היא: לא.

מרדכי היהודי לא השתתף במשתה, ואף ציווה לבני עמו שלא להשתתף בו. הדרך בה חוגגים הגויים אינה דרכנו. המראות שייראו שם, הקולות שיישמעו שם, לא. מה עוד, אנו שרויים באבל לאומי. בית המקדש חרב - יש ללכת אל המלך, להביע לו נאמנות, לשגר לו דורון. להתנצל, לומר שאנו נחוג את חגו בדרכנו, בתפילה לשלומו והצלחתו.

אבל דעתו הייתה דעת מיעוט. ולמעשה, דעת יחיד. "איש יהודי היה ושמו מרדכי. אל תקרא 'יהודי' אלא 'יחיד' - אומר המדרש...

ובכן, לא שעו לדבריו של מרדכי. לא שעו לאזהרותיו, ונהרו למשתה. ונניח - נניח שאמנם נכשלו במאכלות אסורים, במראות אסורים, בקלות ראש, ואולי אף בחטא בפועל. נניח -

האם על דבר כזה צריכה לבוא גזירה כזו של "להשמיד להרוג ולאבד מנער ועד זקן, טף ונשים", מבלי להשאיר שריד ופליט?
 והתשובה היא: לא, המעשה אינו נורא כל כך. אבל סיבתו אם כל חטאת!

פיק הברכיים, הבהלה והתבוסתנות, הם שורש כל רע. הם המרשם לאובדן הכל, עד לאובדן הזהות והייחודיות!

אם גילו חיסרון זה, מגרעת זו באופיים, תדרדרם עד תהום. תכונתם של הרשעים היא, שהם "כמוץ אשר תדפנו רוח", בלא יכולת עמידה על עקרונות. נסחפים בלא עוגן. בידי רוחות זרות, ורוחות סערה פנימיות: "הרשעים, הם ברשות ליבם". אדם כזה, אבוד מראש!

נתבונן סביב נראה מה גדול כוחה של האופנה. כולם רצים בגללה להחליף כל המלתחה. פוסלים בגדים שרק אתמול נראו כה יפים ומתאימים, משנים טעם כזיקית, ומפרנסים תעשייה שלמה - מדוע?
 כי הרודן ציווה - דעת הקהל - "כולם".

ובנוגע אלינו, פעמים רבות לומדים שומעים ומתבוננים בעיני מוסר, אך לא מפנימים זאת הלכה למעשה, וכפי שמספר מו"ר רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: מעשה במלמד ששוחח עם תלמידיו על התגברות עיני תאוות האכילה, כל התלמידים השתכנעו והתחייבו, למחרת, ישבו התלמידים בסעודת מצוה, וכשהגישו את הגלידה בסוף הסעודה רמז המלמד לתלמידו שהנה הנה הגיע הזמן לקיים את החלטתם, אך הם ענו - כי חשבו שהכוונה היתה למרק....

והעם לעשות בו כטוב בעיניך

מדוע נקט המלך לשון זה - "והעם לעשות בו כטוב בעיניך", הלא היה לו לומר להמן בפשטות שיכול לאבדם?

מובא בספר "כרם חמד": אכן מן השמים נתנו מלים אלו בפיו, וכל כך למה? לפי ש"כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב" (ח,ח), ובכל זאת יש דרך להנצל מגזרת המלך: כאשר נוסח הדברים אינו חד משמעי ונתן לפרשם לכאן ולכאן.

וכעין המעשה שמובא בעשיר גדול אחד שנאלץ לנסוע מארצו לארץ רחוקה וצרף אליו את עבדו לשרתו. כעבור זמן, בעודו שוהה הרחק מביתו ומארצו, חלה העשיר ונטה למות. בארץ מגוריו נשאר בנו יחידו ומחמד נפשו, והבשורה הרעה של חוליו של אביו לא הגיעה אליו. חשש העשיר מפני העבד שיריש את כל רכושו וינשל את בנו מן הירושה. מה עשה? הותיר בידי העבד צוואה שבה כתב בזה הלשון: "כל מה שירצה העבד - יתן לבני, והשאר יהיה של העבד".

שמח העבד בלבו, טמן את הצוואה בכליו וחכה בקוצר רוח ליום שבו יוכל לממש את הצוואה ולהתעשר עושר רב.

כעבור זמן קצר מת אדונו העשיר. מהר העבד לשוב לארצו של העשיר. מיד בהגיעו פנה לבית הדין ובקש לקיים את צוואת המת. הוא הושיט לדיינים את הצוואה שבידו. הדיינים בדקו וחקרו את אמיתותה של הצוואה, בחנו את כתב ידו וחתמתו של המת, ולבסוף אשרו את מקוריותה. אך כשקראו את לשון הצוואה התעוררו אצלם ספקות: היתכן שאב יוריש את כל הונו ונכסיו הרבים לעבדו, וישאיר את בנו בחוסר כל, מלבד מה שיואל העבד לתת לבנו? ואז הבריקה במוחם הכוונה הנסתרת שטמן העשיר בנוסף הצוואה.

פנו לעבד ושאלוהו: "אמור נא, כמה תחפוץ לתת לבן אדונך מכל הונו של אביו המת?"

השיב העבד: מאה זהובים.

ואז הכריזו הדיינים: מצוים אנו לקיים רצון המת ולמלא צוואתו, ועל כן פוסקים אנו כי כל הונו ונכסיו של העשיר ינתנו לבנו, מלבד מאה זהובים שיזכה בהם העבד...

למשמע הדברים כמעט פרחה נשמתו של העבד. כששבה אליו רוחו, זעק לעבר הדיינים בזעם: "כיצד זה תאמרו כי באתם לקיים רצון המת, הלא ההפך הוא הנכון, אתם מעוותים את הדין! הרי אדוני צווה בצוואתו להוריש לי את כל נכסיו, והותיר בידי הזכות לתת לבנו ככל אשר אחפוץ, וכיצד אתם מעזים להפוך את הצוואה על פיה?!"

אמרו הדיינים: "חלילה לנו לעוות את הדין, אדרבה, באנו בזה לקיים רצון המת! מקובל בדרך העולם שאדם מוריש את ממונו ונכסיו לבניו, ואכן גם במקרה שלפנינו אם נדקדק בנוסח צוואתו של המת נמצא שכך כיוון בדבריו: 'כל מה שירצה העבד' - לטול לעצמו - 'יתן לבני', והלא העבד אמר לנו שמלבד מאה זהובים הוא רוצה לטול את כל הירושה לעצמו, על כן זאת פסקנו, שכל הירושה תנתן לבן, 'השאר יהיה של העבד' - אותם מאה זהובים יטול לעצמו..."

וכמו כן כאן. אמר אחשוורוש להמן: "והעם לעשות בו כטוב בעיניך", ואחר כך כאשר נהפכה הגזרה, נותרה הבעיה איך לקיים את דברי המלך, שהרי "כתב אשר נכתב בשם המלך אין להשיב".

אלא שלא בכדי, מן השמים, שמו בפי המלך את הלשון שנקט. וכך נתפרשו דבריו: "והעם לעשות בו כטוב בעיניך" - מה שנחשב בעיני המן לטוב, והיה רוצה זאת לעצמו - אותו יש לעשות לישראל!

וכן שב הדבר ונתקים בהמן בפעם נוספת, כשאמר לו אחשוורוש (ו,ו): "מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו". סבר המן שבדאי כונת המלך להמן עצמו - "ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני?". או אז כל מה שחפץ המן לעצמו, 'כטוב בעיניו' - נאלץ לעשות למרדכי, אשר המלך חפץ ביקרו.

מאוצרות המגידים: רבי שלום מאיר ולך - "מעייני המועד"

איש יהודי היה

שאלו תלמידיו את רבי שמעון בר יוחאי: 'מפני מה נתחייבו ישראל כלייה; בדורו של אחשוורוש?

הם ידעו את הסוד: דברים אינם קורים "סתם כך". לא במקרה מתמנה צורך כהמן הרשע למשנה למלך, לא במקרה מקבל הוא את תמיכת המלך ואת הסכמתו למזימה "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים - מנער ועד

רבי יונה ורבי יוסה ביקשו לבקר את רבי אחא, שהיה זקן וחולה (וחשו, שעדי שיבואו, ימות). שמעו קול אישה ששאלה לחברתה: כבה הנר? ענתה לה: לא כבה ולא יכבה נר ישראל.

והגאון הקדוש רבינו צדוק הכהן מלובלין זצ"ל ביאר בזה מה שאמרו שהקדוש ברוך הוא המליך את אברהם אבינו אף על עינוי ואוזניו. ופירש הר"ן, שלא ישמע ולא יראה אלא דבר מצוה. והיינו שמכל דבר שיראה וישמע יבין הוראה לעבודת ה' יתברך, כי יבין שלא לחינם המציאו לו שישמע דבר זה או יראהו. וזהו שנאמר: "והיו עיניך רואות את מורייך", שכל מה שתראה יהיה לך למורה. ואמרו: "איזהו חכם, הלומד מכל אדם".

ידיעה המעשה במגיד מפולנאה, בעל "תולדות יעקב יוסף" זצ"ל, שבא לפני הבעל שם טוב הקדוש זצ"ל לשמוע עיקרי משנתו. בתוך הדברים, נקש רוכל נכיר בחלון, ושאל האם יש גרוטאה לזרוק או כלי שבור לתקן - מוכן הוא לקנות הגרוטאה ולתקן הכלי. ענהו הבעל שם טוב: "כל מה שיש להשליך השלכנו, ומה שיש לתקן כבר תקון". והנכרי בשלו: "חפש טוב, ודאי תמצא!" קם הבעל שם טוב והלך למחסן. כעבר שהות קצרה חזר ובידו כלי שבור. קבעו מחיר, והנכרי פנה לתקנו. הבחין הבעל שם טוב שאורחו הרם מקפיד שהפסיק שיחתו עימו לחיפוש אחר גרוטאה שבורה. התנצל, ואמר: "מבין מר, אין זה מקרה שנכרי זה הגיע עתה ואמר מה שאמר. אנו מפליגים בשיחתנו לרומו של עולם ובונים בשמים עליותינו. ברם, האם היסודות מוצקים, המיידות מושלמות, היראה קודמת לחכמה. שאם לא כן, אלו בנייני תוהו וסופם קריסה! שלחו נכרי זה להפסיקני. לשאול, האין גרוטאה להשליך, או כלי שבור לתקן. לעקור מידה רעה, ולתקן ולשפר מידה טובה. ואני, זחוח דעת, השבתי: מה שהיה לזרוק כבר זרקתי, ומה שהיה לתקן כבר תיקנתי. אמר לי: חפש טוב, ואם תחפש תמצא. קמתי, וחיפשתי, ומצאתי. יש עוד מה לתקן... סיימו שיחתם בה הפך בעל ה"תולדות יעקב יוסף" לאחד מגדולי תלמידי הבעל שם טוב, ובהפרדו ממנו אמר: "רבי, כל דבריכם קיבלתי. אבל לחשוב ששולחים מסרים מן השמים בפי רוכל נכרי - זאת איני יכול לקבל!"

השיבו הבעל שם טוב: "אל תאמר איני יכול, אמור: איני רוצה". כי מחייב הדבר. לראות בכל התרחשות, בכל דיבור, איתות ורמז. לחתור לליקוהו, ולפעול לפיו.

יצא בעל ה"תולדות יעקב יוסף" מבית הבעל שם טוב, והימים ימי הפרשת השלגים. הדרכים בוציות וטובעניות, ועגלה התהפכה על משאה בסוף הרחוב. עמד לידה העגלות, וציפה לעזרה. ראה את בעל ה"תולדות יעקב יוסף", וקרא: "קרב הנה, רבי. עזור לי להעמיד את העגלה על אופניה!"

התנצל הרב: "מה כוחי, אדם קשיש? איני יכול לעזור כאן..." השיבו העגלון בזעף: "אל תאמר איני יכול, אמור: איני רוצה..." ניגש הרב, ויחד עם העגלון הקים את העגלה.

שב לבית הבעל שם טוב, ואמר: "רבי, גם בכך צדקת!"... מעתה, לא יקשה עוד מה ראה מרדכי להציל את אחשוורוש ממזימת בגתן ותרש. מדוע לא הניח לאחשוורוש למות, ולסיים בכך סאת ייסוריה של אסתר. משום ששאל עצמו: מדוע הזדמנתי לכא, ומדוע הזדמנו הם לכאן, ומדוע השמיעו מזימתם באוזני, וסובבו מן השמים שאבין לשונם. אם השמיעו כן - השמיעו כדי שאפעל!

ושוב חשוב: אולי איני עורך חישוב זה אלא מתוך נגיעה אישית, לקבל תגמול כמציל המלך ממוות, שכר וכבוד כיד המלך! לפיכך ניתק עצמו מכל נגיעה, וסיפר לאסתר שתספר היא למלך, בשמה. אך אסתר סיפרה זאת בשם מרדכי, והביאה גאולה לעולם!

בדרך הדורש

וגדולים ולא נענשו המה בגופם, שאלו על מה אבדה הארץ ולא נענשו המה בעצמם ובנפשותיהם. ואמנם כל זה היה לפי שהיה להם מודעה רבה לאורייתא שלא קבלו התורה רק בעל כרחם ולא מרצונם, אך מן מבלעדי היות יראה ללבב, לכן עד שבא הקב"ה ואמר על שלא ברכו בתורה תחלה וכפי הר"ן הג"ל, שלמדו תורת ה' בעל כרחם ולא מרצונם ומודעתם רבה. ובתוס' ובמרדכי שבת שם הקשו עוד הרי הדר קבלו בערבות מואב, ותיירץ שם במרדכי שגם בערבות מואב היה מחמת אונס ירושת א"י, שאמללא התורה לא נכנסו לארץ. והקשה בתשו' מהרי"ק [שורש קסו] כי במניעת טובה לא היו תלוי וזבין, כגון אם תמכור לי אתן לך מתנה ואם לא לא אתן. ותיירץ לפי שהלכה מרווחת שא"י ירושה מאבותינו והיו תלוייה וזבין ולא מניעת טובה בלבד. עיי' בן זה בפרשת דרכים [דרך הערבה דרוש כ"ב]. ודבר זה במחלוקת שנוי ב"פ ישנן חלקין [קוט]:

מעשה שמואל לטעמיה דס"ל שא"י ראויה היתה ולא מוחזק מאבותינו, וא"כ לא היה תלוייה וזבין בערבות מואב, והדר קבלוה שם מרצון, וע"כ א"א לומר קיימו עתה מה שקבלו כבר, ומוכח קיימו למעלה, ואסתר ברה"ק ודו"ק: (כתב סופר)

נראה מה גדול כוחה של הפירסומת. היא מכתביה לנו מה לרכוש, מה לצרוך, מה לרצות. הרי זה "אחשוורוש" מודרני, טיראן אכזר, מכבש לחץ. לא תהיה "איין" אם לא תרקוד לצלילי חלילו, אם לא תשתתף בהילולה שלו... אתה יודע מה טוב בשבילך. מה נחוץ לך, מה כדאי לך. מה אתה צריך. החלטת על דרכך. אבל לפתע נשמעת פקודתו של הדיקטטור, של "דעת הקהלה" - ואתה נמס, מתמוסס, נמוג ואינך...

איפה האישיות, איפה הרצון, איפה חוט השדרה? עומד אדם בתור לרופא. השעה מתאחרת, צריך להתפלל מנחה. עוד מעט יהיה מאוחר. אבל - כאן, לעיני "כולם" לא, לא נעים... למה לא? ממי אתה מתבייש, מפני מה אתה נרתע? האם זו בושה, האם זו עבירה? הרי אתה רוצה לעשות דבר שהוא חשוב, אמיתי, קדוש, נחוץ. מדוע אתה נרתע מפני מבטו של אדם שאינך מכירו, ואינך מעריכו, ודעתך אינה כדעתך? ואם הם שניים, מאה או אלף - האם זה משנה? למה להמציא תרגילים לפיתוח האישיות - הרי הם זמינים כל כך: עשה מה שאתה חושב לנכון, היה אתה - עצמך!

"מפני מה נתחייבו ישראל כליה?" - על שנחפזו "עם כולם". מי הצילים? מרדכי היהודי, האישיות החזקה, שאינה נסחפת עם הזרם, בראותו את המן, "לא קם ולא זע ממנו", אפילו לא זיע, שינוי תנוחה! "איש יהודי" - אל תקרא "יהודי", אלא "יהודי"! "איש", זה מרדכי. ושאל הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל: והשאר, מה היו? וענה: השאר, היו כבשים... ואנחנו, מה?...

איתותים

מסופר, שכאשר היה הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ילד קטן, שאלו אביו: "אמור לי, כששמע מרדכי שבגתן ותרש זוממים להרוג את אחשוורוש, מדוע הסגרים. מה היה איכפת לו שהעולם יחסר גוי אחד?" שמע הילד, והשיב על אתר: "כשהסגרים, התפטר העולם משני גוים..." צחוק צחוק, אבל השאלה במקומה, קושיא חמורה: ארבע שנים נחבאה אסתר, עד שנתפסה למלכות. ולבסוף, "תלקח אסתר", בעל כרחה. אין לנו מושג כמה הצטערה אותה צדקת, וכמה הצטער מרדכי. עיניו מתמשך היה זה. והנה נודע למרדכי על המזימה להרעיל את אחשוורוש. אם יצליחו, תשוחרר אסתר. תפדה ממאסרה הכפוי. מדוע התערב, מדוע לא הניחם לבצע זממם? זו שאלת המדרש.

נענה אף אנו חלקנו. בגמרא סיפרו, שאילפא ורבי יוחנן עסקו בתורה מתוך הדחק, עד שהחליטו להנהיג בתורתם מנהג דרך ארץ ולצאת לסחורה. בדרכס ישבו לסעוד לבם בצילו של כותל. שמע רבי יוחנן קול מלאך שאומר לחבירו: בוא ונפיל עליהם הכותל, שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה. ענהו חבירו: הניחם, שאחד מהם עומדת לו שעתו. שאל את חבירו אם שמע דבר מה, והשיב בשלילה. אמר: שמע מינה, שאני הוא שעומדת לו השעה. חזר על עיקבותיו, והיה לראש הישיבה.

ולאו דוקא שיחת מלאכים. בתלמוד הירושלמי אמרו: הולכים אחר שמיעת בת קול, מה טעם: [ואוזניך תשמענה דבר מאחרין לאמר, זה הדרך לכו בו] וסיפרו: בר קפרא עלה לעיר אחת, כשעלה נכשל באצבעו, ושמע תינוקות קורין: "אם בגפו [שלו] נגיפה ומכה, יבוא, בגפו יצא". אמר: כמדומה שלא תעלה כאן בידי אלא מכה זו בלבד, וכך היה לו.

רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש ביקשו לראות פני שמואל. אמרו: נלך אחר שמיעת בת קול. עברו לפני המלמד, ושמעו קול התינוקות: "ושמואל מת", כיוונו השעה, וכך היה.

קיימו וקבלו היהודים עליהם וכו' (ט, כז)

אמרו הו"ל בפ"ק דמגילה [ז]. אסתר ברה"ק נאמרה, ודרשו שם הרב. ואמר רבא ללנהו אית להו פירא לבר מודשמואל דאמר מכהא קיימו וקבלו למעלה מה שקבלו למטה ע"ש. והקשו בתוס' ל"שמואל מ' לית לי פירא, והא רבא גופא אמר במס' שבת [פח]. שכפה עליהם הר כגניית מואב מודעה רבה לאורייתא, ואעפ"כ הדר קבלוהו בימי אחשוורוש שנאמר קיימו וקבלו, קיימו עתה מה שקבלו כבר:

ונקדים לבאר מדוע נגלות הראשון היתה הארץ הרבה ושממה מועון השמים עד בהמה נדרו הלב, וכלל ישראל ישבו שקט ושנן בגוים, כמו דינאל וחבריו שהיו גדולים בבית המלך, ומרדכי ואסתר משנה למלך אחשוורוש, ובבית שני הארץ מהוללה ואהובה לכל הממלכות ואנחנו גולים וסורים אין מקום לכך רגילי הנצ בו, ומשוטטים לבקש דבר ה' ואין. והנה כבר כתב הרשב"א בתשובה שאע"פ שהיה לישראל מודעה רבה לאורייתא וטענו נדה כלל הגוים מ"מ בעת מושבם בא"י מוכרחים לקיים תורת ה', לא מקבלתם אותה במונת תורה רק ממשפט ממלכת הארץ, וכאשר קאה הגוים היושבים בה לרוב תועבתיהם, ובפה מלא אמר הכותב [תהילים קה, מד] ויתן להם

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל האמהות

פרשת תצוה

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

הפנים להתכפר באמצעות הציץ.
שערי למלה, כלי המקדש ח א

מאה ברכות לריח ניחוח

ריח ניחוח אשה לה הוא" (כח ט)
אמר הרב הצדיק רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, ראש ישיבת 'שער השמים':

בזהר הקדוש (רע"א מהימנא, עקב דף רע"ב) מבאר כי המברך ברכה בכונה הרי הוא מגיש קרבן מנחה לקדוש ברוך הוא, ובפרט אם הקפיד שברכתו תענה ב'אמן'. רמז נפלא לדברים נוכח ללמד מהכתוב שלפנינו; המלים: 'ריח ניחוח אשה לה' הוא" הן בגימטריה 'מאה ברכות'.
המברך יתברך עמ' כד

כונה בברכה ראשונה

היה המזבח קדש קדשים כל הנגע במזבח יקדש" (כט לז)
מהפסוק שלפנינו: "כל הנגע במזבח יקדש" דרוש חכמים (ובחס פד א) שקרבן שהובא אל העזרה בעודו כשר ונספג בתוך העזרה, אם עלה על המזבח - מתקדש באמצעות המזבח ומכפר כקרבן כשר. ואלו קרבן שנספג עוד טרם פנייתו לעזרה אינו יכול לשוב ולהתקדש באמצעות המזבח.

באר ה'נודע ביהודה' את פסוק קרן השלחן ערוך" (או"ח קא א) בענין הכונה בתפלת שמונה עשרה: לכתחלה יש לכוון בכל הברכות, ואם אינו יכול לכוון בכלן כיון לכל הפחות בברכה הראשונה. אך אם לא כוון בברכה ראשונה, על אף שכוון ביתר הברכות, עליו לחזור ולהתפלל (אך ראה ברמ"א שם פסוק שכינסו אין לחזר מחמת חסרון כונה, שהרי מסתבר שאף בחזרה לא יכוון).

לפי היסוד האמור נוכח להבין: כמו בקרבנו, כך בתפילה; אם התחיל את עבודת התפילה בקדוש כשכוון בברכה ראשונה, אך אם לאחר מכן התבלבל דעתו, מתקבלת תפלתו לרצון ואינו צריך לחזור ולהתפלל. אך אם התחיל את תפלתו שלא בכונה, אך אם לאחר מכן כוון לבו, תפלתו אינה מתקדשת, ועל כן מעשר הדיו עליו לחזור ולהתפלל.

משוך חסדך ליודעך

ושכנת בתוך בני ישראל והייתי להם לאלקים" (כט מה)

מדוע נכתב בפסוק זה שם 'אלקים' המסמל את מדת הדיון? בדרך דרש באר המגיד ממעריץ שיש:

כאשר אוהב האב את בנו, הרי הוא משתדל בכל מאודו להגן עליו, ואף עושה שפטים באלו שפוגעים בו. זהו שאמר הקדוש ברוך הוא: "ושכנת בתוך בני ישראל" - מתוך אהבתי הרבה לישראל, והייתי להם (לשונאים) לאלקים" - עלי לנהג בנדיבות הדיון כלפי רודפיהם.

לפי פרוש זה נוכח להבין את שאנו אומרים בשבת קדש בפיוט 'כל מקדש': "משוך חסדך ליודעך א-ל קנא ונוקם", שהנהגה לכאורה המשוגים 'חסד' ו'נוקמה' הנם בבחינת 'תרת' דסתרי, אך לאור האמור יבאר כי דוקא מתוך חסד שמושך אמתה ל'יודעך', נמשכת מדת הדיון ונוקמת פתגמלים להם.
'מענינה של תורה'

הוסיף ואמר כ"ק האדמו"ר מפעלא שליט"א: יש ב'מסורה' זו כדי לסלל לנו דרך ראיה בעבודת ה', והיא: "ונשמע קולו" - על האדם להקפיד שקולו ישמע, הן "בבאו אל הקדש" - בשעת התפלה, והן ב: "נעשה ונשמע" - בלמוד התורה, וכך יגרם שיתקיים הכתוב: "ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו" - כל ראויו יתעוררו לעסל פתגמיה ובתפלה ומתוך כך יקבלו על עצמם על מלכותו יתברך וקיים מצווה תי.

על דרך זו באר הרב הקדוש רבי מנחם מענדל מפרמישלאן את דברי חז"ל (ראה כוונות ו, ע"פ סדר היום תפלת המנחה): "כל תפלה שאין בה מפורשי: ישראל אינה תפלה" - תפלה אמיתית היא כזו הנאמרת בהתלהבות ובדבקות, עד שיש בה כדי להשפיע אף על הפושע הגדול ביותר ולגרם לו להצטרף אליה, ומתוך כך יתקרב הלה לבונו.

קצף יתיבות ב' עמ' ט סח

היהלום שבכתר

"הטור השני נפך ספיר והלם" (כה יח)

'הלום' בגימטריה 'אמן'. רמז לנאמר בזהר הקדוש (עקב רט א) על מעלתה של ברכה שנענתה באמן, שבאשר היא עולה למעלה, נפתחים בפניה כל שערי שמים ומקריאים: "זהו הדורון ששלח פלוני למלך" כשם שהיה 'הלום' שבו בחשון, כך האמן הנה היהלום המשפץ בכתר התפלה שאותו מגישים עם ישראל בכל יום ויום לפני מלוך של עולם.

'שערי נסים' ח"א עמ' רפא

אמן' מסניעת לקבלת התפלה

"והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'" (כה לח)

ראשי תיבות: "לרצון להם לפני א-דני" הנם בגימטריה 'אמן', מכאן רמז לדברי הזהר הקדוש (עילך רפה ב) שבאשר ישראל מקפידים על ענינת אמן אזי מתקבלת תפלתם לרצון.
'פאר אנבהם'

עז פנים לגיהנם מחמת חסרון הציץ

"ועשית ציץ זהב טהור" (כה לו)

"אמר רב ענני בר ששון: למה נקמה פרשת בגדי קנהה לפרשת קרבנות? לומר לה: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי קנהה מכפרין... ציץ מכפר על מעשה עזי פנים" (ערכין טו א).

במסכת אבות (גז טז) שנינו: "הזהר בן תימא אומר... עז פנים לגיהנם ובשעת פנים לגן עדן, יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו... שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך, ויבנים תמהו על הקשר בין הדברים.

באר נפלא לכך אמר רבי ישעיה זילברשטיין מניצנען: כיון שהציץ מכפר על עזי פנים, לפיכך מיד אחר שנתרץ דינו של עז פנים לגיהנם, הוסיף התנא תפלה כי במהרה יבנה בית המקדש וישובו הכהנים לעבודתם, ואז יוכל שוננם של עזי

שבע עשרה תבות ב'אתה חונן'

"אתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי" (כח ט)

כתב הטור (או"ח קטו): בפסוק זה עוסק בחכמת הלב יש שבע עשרה תבות, וינגידו תקנו חז"ל שבע עשרה תבות בברכת 'אתה חונן'.

'מחשבה טובה' אינה נחשבת כ'הפסק'

"חשב אפדתו אשר עליו כמעשהו" (כה ח)

בדרך רמז פרש רבנו אפרים (הובא בנחל קדושים):

"חשב אפדתו אשר עליו" - יהודי החושב לעשות מצוה, מעלה עליו היתוב כאלו עשה - "כמעשהו" - כפי שאמרו חכמים (מדושין מ א) מחשבה טובה - הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, מחשבה רעה - אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה.

בספרו 'עין אליהו' (שבת קנא א) הביא רבי אליהו שור את שפסק רש"י בפרושו למסכת סנה (לח ב ד"ה הוא אומר ברוך) כי העומד באמצע תפלת שמונה עשרה ושומע קדוש או קדשה מפי שליח הצבור, עליו להתמתין בשתיקה ולכוון למה שאומר שליח הצבור, ומידו ש'שומע כעונתו' יוצא ידי חובת קדשה ואמן והא שומע רבא.

והנה, בעלי התוספות (ברכות כא ב ד"ה עד) הקשו על דברי רש"י הללו: אם אכן דינו כעונה, מדוע לא נחשבת ענייה זו כ'הפסק' בתפלת שמונה עשרה?

על פי היסוד האמור ישב העין אליהו: אכן, לענין אמירת דברים שבקדשה נחשבת שתיקתו כ'מחשבה טובה' שהקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, אך לענין ה'הפסק' האסור, שתיקתו היא כ'מחשבה רעה' שאינה מצטרפת למעשה, ולפיכך אינה נחשבת כהפסק.

'ששה משמותם' כנגד 'שמע' ו'ברוך' שם

"ששה משמותם על האבן האחת ואת שמות הששה הותרים על האבן השנית כתולדתם" (כה יח)

כתב בעל הטורים: "ששה משמותם על" ראשי תבות 'שמע'. הוסיף ופרש רבנו אפרים מבעלי התוספות: במקרא (פסחים נו א) הובא כי לפני פטירתו חשב יעקב שמא נמצא פסול בזרעו חלילה, וכאשר עמדו בניו והכריזו: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", נהג דעתו וענה אחריהם: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

והנה, בפסוק 'שמע ישראל' ובענינת 'ברוך שם' יש שש תבות בכל אחד מהם, וכנגד כל אחת מהן הצטוו משה רבנו עליו השלום לכתוב את שמות השבטים, ששה בכל אבן, כדי להזכיר את דבקותם של שבטי ג-ה באמונה התמימה.

קרוי רחוקים באמצעות תפלה

"ונשמע קולו בבאו אל הקדש" (כה לה)

רבנו יעקב בעל הטורים צין שני פסוקים נוספים שמפיעה בהם המלה 'ונשמע' בנאדו לפני זה: "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (לעיל כד ז), "ונשמע פתגם המלך" (אסתר א ט).

על הפסוק: "ויהי אמן את הדסה" (אסתר ב ז)

מרדכי הצדיק, מיד בקטנותה היה מלמדה לאסתר בענינת אמן...

משום שהחיוב הזה מוטל על אביו ואמו, ולאסתר אין לה אב ואם ומרדכי לקחה לבת, ונשארה החיוב עליו בענינת אמן.

מנחת אליהו (פל"א).

"קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם... ולא יעבור"

משוננס אדר מרביץ באמן.

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יג אדר תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 5:08 תל-אביב: 5:23 חיפה: 5:14 מוצאי שבת: ירושלים: 6:21 תל-אביב: 6:23 חיפה: 6:22 ר"ת: 7:01

פרשת תצוה

שמירת הלשון

מופץ השבוע
"בריאות ורפואה" – 99

אחריות לשמירת הלשון

סח הגראי"ל שטיינמן שליט"א: החזון איש התבטא פעם שמתפלא על כך, שישנם אנשים שבססח מוקדקים מאד בזחירות נוראה על כל חשש רחוק של חמץ, ואם נופל משהו על הריצפה זורקים אותו מידי! אבל במשך השנה, מה שנוגע לאיסורי טריפה החמורים, אינם מקפידים כל כך, אף שבססח בודאי אין חשש שיעברו על איסור דאורייתא, וטריפה רוב החששות הם על דאורייתא...

והוסיף הגראי"ל: "יש דבר חמור יותר מטריפה, שזה כמעט תמיד דאורייתא, והוא עון חמור הרבה יותר, ובכל זאת אנשים אינם נזהרים ממנו כל כך, הוא איסור לשון הרע..."
פרי חיים

באחת מנסיעותיו של הגראי"ל שטיינמן התלוו אליו אחד מנכדיו והרב **יצחק רוזנגרטן שליט"א**. הנכד שהבחין כי הרב רוזנגרטן מקליט כל הדברים שיוצאים מפיו של הגראי"ל שאלו האם קיבל רשות מהגראי"ל להקליט כל דבריו, שהרי כשאדם יודע שדבריו מוקלטים נזהר יותר בדיבורו ושוקל כל מילה שאומר.

הרב רוזנגרטן השיב בחיוב והוסיף כי כבר בעבר שאל את רבי אהרן לייב אם יוכל להקליט דבריו, ותשובתו היתה: "הלא בשמים יתבעו אותי על כל מילה שהוצאתי מפיו, כך שבין כה וכה עלי להיות אחראי על כל דיבורי..."

רבי אהרן לייב

לשמור פיו ולשוננו מכל דיבורים אסורים כמו לשון הרע ורכילות! נלמד, בדרך רמז, מהפסוקים: "ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת..." והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו..." (פרק כח-לא, לב)

וכתב החפץ חיים (בספרו שמירת הלשון ח"ב פ"ז וכן בפ"י עה"ת) שפסוקים אלו מרמזים על שמירת הלשון, לפי מה שאמרו חז"ל, שהיה המעיל מכפר על עוון לשון הרע, אמר הקב"ה יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול (ערכין טז.). הוא שנאמר "כליל תכלת" שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, וזוהו יזכור שעתידי הוא להתייצב לדן לפני כסא הכבוד.

המדבר דיבורים אסורים, מטמא את פיו ופוגם בדברי התפלה והקדושה שמוציא אח"כ מפיו. כמו שכתוב **בזוהר הק'** (פרשת פקודי ח"ב ח"ג יב) וכן מחליש בזה את כח התורה שלומו כפי שרואים מדברי חז"ל (ושבת קיט): אין העולם מתקיים אלא מהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, והטעם משום שהוא הבל פה שאין בו חטא.

וכן דרשו חז"ל (במד"ר דברים פ"ו) בפסוק (קהלת ה-ה) "אל תתן את פיד לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא..." כיון שהפה אומר לשון הרע חוטא על הגוף שגורם לו ללקות, ואל תאמר הריני מדבר לשון הרע ואין בריה יודעת כי אמר לו הקב"ה: הנני שולח מלאך והוא עומד אצלך וכותב את דיבורך על חברך.

ובזה, כידוע, היתרון שיש לאדם על בעלי החיים, שהוסיף בו הקב"ה את הנפש המדברת ככתוב (בראשית ב-ז) ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" ותירגם אונקלוס "לרוח ממלאך". ומעתה אם מדבר דברי תורה ומצוות מעלה עצמו מעל הבריאה, ואם מקלקל בדיבוריו נעשה גרוע יותר מן הבהמה.

וזו היתה תכלית יצירת האדם בעולם. כפי שכתב **הסמ"ג** בהקדמתו בענין יצירת האדם (מובא בח"ח עה"ת) כי בתחילה ברא השי"ת כיתות מלאכים שהם שכלים נבדלים, שהולכים בהנהגתם רק אחר הדעת האמיתית, שאין מוטבע בהם כח החמדה והתאוה כלל, וביום החמישי ברא את בעלי החיים שאין להם דעת כלל. ואילו ביום השישי הרכיב הקב"ה את שני הכוחות הללו יחדיו, היינו נשמת האדם שהיא חלק א-לוה ממעל מלאה חכמה ודעת אמיתית כעין מלאך, עם הנפש הבהמית הנמשכת רק אחר תאות הגוף וכיו"ב". ותפקיד האדם הוא להגביר את הנפש השכלית שבו על הנפש הבהמית שבו. ואם יצליח בזה יקרא "צדיק" ויעלה למדרגת מלאך, ואם היפך, משפיל עצמו בזה לדרגת בהמה ו"רשע" יקרא.

לאור כל האמור, יתכן לבאר, בדרך צחות, את אמרת חז"ל (מו"ק יז.) אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו ואם לאו, אל יבקשו תורה מפיהו". וצ"ע: היאך נדע מיהו דומה למלאך שאין לנו מושג בו? זאת עוד: מדוע דוקא "מפיהו" ולא "ממנו"?

אלא התשובה: מלאך, בשונה מהאדם, כולו דעת וקדושה. לא שייך אצלו דיבורים אסורים המטמאים. זהו שאמרו, "אם דומה הרב למלאך", היינו שהעלה עצמו בשמירת פיו למדרגת הקרובה למלאך (כהגדרת הסמ"ג) וממילא פיו קדוש אזי "יבקשו תורה מפיהו" כי הדברי תורה שיוצאים מפיו בדרגה כזו הם טהורים וזכים מכל רבב ונקיים מכל טעות. וגם השפעתם מרובה וחזקה, כאמור. [וזה נרמז גם בפסוק "אל תתן את פיד לחטיא..." ואל תאמר לפני המלאך"... למה דוקא לפני המלאך?" משום שבזה התביעה עליו: למה פגמת בדיבורך ולא השכלת להעפיל למדרגתו...]

עלון "איש לרעהו" פרשת תצוה-זכור הוקדש לעילוי נשמת

מרת זלדא ע"ה בת ר' חיים עבי ז"ל, אשת ר' יעקב קאפל עבי מנדל ז"ל

שיום היאהרצייט חל ביום שושן פורים ומנוחתה כבוד בהר הזתים ירושלים עיה"ק תובב"א

ה . נ . צ . ב . ה .

משפחת ר' נתן אפטרגוט - אנטוורפן, בלגיה משפחת ר' יוסף בנימין הכהן - בני ברק, ישראל משפחת ר' מרדכי מנדל - וינה, אוסטריה

מעלה לאדם המעורב עם הבריות באחוה ורעות והמקרבו לדרך הישר!

נלמד מהפסוק: "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך... מתוך בני ישראל לכהנו לי" (פרק כח-א)

ושואלים המפרשים: מדוע לא נבחר משה להיות הכהן הגדול? ומבארים (המגיד מדובנא בספר אהל יעקב, ועוד): משום שתפקידו של הכהן לשאת עליו עוון בני ישראל, לכפר עליהם, לעשות עבודת העם, מצריכו להיות "מתוך העם" להיות מעורב בו, להכיר את חולשותיו ומגרעותיו, צרכיו וטרדותיו. לא כן משה רבינו הרחוק יותר מתשוקותיו של בשר ודם, המסוגל לעלות השמימה ולהיות מעורב עם המלאכים ללא אכילה ושתייה, אינו יכול להשתמש באצטלא זו. משום כך, אהרן שהיה קרוב יותר אל העם, היה אפשר בידו לנהוג במדה זו של "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבו לתורה" כמו שאמרו חז"ל (באבות פ"א-ב).

מעשיו של אהרן לקרב את העם לתורה ולמצוות, היתה מתוך אהבה ואחוה כלשון המשנה "אוהב את הבריות ומקרבו לתורה", כי תנאי הכרחי ישנו לקירוב הבריות לתורה, והוא "אהבת הבריות". שכן רק כאשר פונה הוא לזולת מתוך אהבה, אחוה ורעות, דבריו נשמעים!

ואמר על כך כ"ק האדמו"ר מגור בעל הבית ישראל רמז נאה, שהרי אחד ממלבושי אהרן הכהן היה האפוד ככתוב "ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם" (כח-ב) - לשון הכתוב רומז למדתו של אהרן כי "אפד" ראשי תיבות "אלמדה פושעים דרכיך", שמלמד את ישראל את דרכי ה' ומקרבו לתורה...

והגאון מטשיבין - רבי דב בעריש ווידנפלד זצ"ל מצא רמז לענין זה מהפסוק (יחזקאל מד-יט) "ובצאתם אל החצר החיצונה אל העם פשטו את בגדיהם אשר המה משרתים בם, והניחו אותם בלשכות הקודש ולבשו בגדים אחרים, ולא יקדשו את העם בבגדיהם".

נרמז בפסוק שעל אף שהכהנים בפנים הקודש לובשים בגדי כהונה, מכל מקום בצאתם אל המון העם הפשוט יפשטו את בגדיהם אשר הם משרתים בם, עליהם לרדת מהפסגה הרוחנית שהם מצויים בה כדי להתאים את עצמם לצאן מרעיתם, כי לא כל אחד מסוגל לקבל את הדרכת המנהיג כשהוא ברום השגותיו הגדולות. אלא "ולבשו בגדים אחרים" - שיכניעו את עצמם למדרגת המבקל, ולא יקדשו את העם בבגדיהם כי המנהיג צריך להשפיע על העם ולנהוג עמו בקירוב.

במצב של הדור האחרון יש לקרב את המתרחקים בעבותות של אהבה ולחזק את החלשים באחוה ורעות. ולא במלחמות של חורמה והרחקה. הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל - הסבא מסלבדוקה אמר שיש נקוט בשיטה שהמליץ עליה הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל שיש לחפש דרכי חולשה של כל אחד ואחד, בהתאם לטבעו ושיאיתו, ובאמצעות אלו למשוך לבו אל החכמה והיראה. הוא טען כי לפי מצבם הרוחני של בני האדם בדורינו, אי אפשר למושכם לבתי מדרשות ולהניעם למעשים טובים רק ע"י הטפות מוסר בכוונת "לשם שמים", אלא הכרח להשתמש בתחבולות ששכרו והנאתן בצידן. והם שיסייעו לאדם להתגבר ולהבליג על יצר תאוותיו הרעות.

כתב החזון איש באגרתו (קוב"א ח"א-פא): "אחשוב ליותר נכון להתגלגל ולסבול ולקרוב בכל מה שאפשר, וזה כל פרי של הישיבה לתת לפתאים עורמה ולתועים בינה, ואין מקום להאשים את השוברים, כי הלא עיר פרא אדם יולד, ועלינו להשתדל בזה בכל מחיר, ולפעמים ימין דוחה ושמאל מקרבת, ופעמים לקרב בשתי ידים".

ופעם נשאל החזון איש (הובא במעשה איש ח"א): באחת הישיבות נתפס תלמיד בגניבה, האם להוציאו מן הישיבה? והשיב: האם אתה השואל דיברת לשון הרע מימד ומשום כך הוציאו אותך? מה לנו לאו זה או לאו זה, ובוודאי אינו חייב מיתה עבור זה! וכשנשאל על הוצאת תלמידיה מבית הספר, השיב: לדיני נפשות צריך בית דין של כ"ג! ואם מוכרחים להוציאה, יש לדאוג לסידור אחר עבודה ולא להוציאה לרחוב. ופעם התבטא: "כיום, בגלל השפעת הרחוב הכל יתומות בחיי האב, ואין משליכין יתומות החוצה!"

לקרב באהבה וחיבה

אנשים רבים שהיו רחוקים מדרך היהדות, חזרו בתשובה שלימה בגלל היחס האוהב והמלבב שגילה כלפיהם הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל. סיפר אחד מהם שבכל פעם שבא למחיצתו של רבי יהודה הקביל פניו בכזו לבביות ואף כיבדו בקימה...

כנסע פעם רבי יהודה לעיר צפת, תוך כדי הילוכו ברחוב עם מלוויו, נתקל בשני צעירים בעלי חזות חילונית. מיד קרא להם בחיבה גדולה והפליג בשיחה עמהם, בכונה ללמדם על "רגל אחת" מה זו תורה, יהדות, ושבת מה היא. ולא נתקדרה דעתו עד שפשט טליתו מעליו באמצע הרחוב, ומסרו לידם שיברכו עליו ויתעטפו בו, וילכו ד' אמות כשהם עטופים בציצית, הכל כדי לזכותם.

לפליאת מלוויו, צייתו הצעירים לכל מה שציוה אותם, וניכר היה שדבריו הכנים הרשימו אותם בלי די. כשעמד להפריד, הזמין רבי יהודה את הצעירים שיבואו אליו לירושלים וימשיכו לשוחח, כשהוא מקריא להם את שמו וכתובתו, הכל כדי שלא להחמיץ שום הזדמנות שנקרית לו להוציא יקר מזולל.

וזאת ליהודה

טוב ומטיב...

כ"ק האדמו"ר רבי נחום מטשרנוביל זצ"ל היה דרכו להטיב עם כל נפש מישראל, אפילו עם הרחוקים שבהם, כדי שמתוך כך יוכל לקרובם לתורה ולמצוות. הוא נהג לקרוא לכל יהודי בשם "צדיק" ולפייסו במתנות למעלה מיכולתו.

פעם הסביר רבי נחום את מנהגו זה, ואמר כהאי לשנא: "אני מתכוון לתפוס בקצה מדותיו של הקב"ה, מה הוא "טוב ומטיב לרעים ולטובים", אף אני כן.

ממעשה"נ

בחה של מלה טובה...

הגר"י זילברשטיין שליט"א סיפר (בשיעורו בחודש האחרון) על מעשה שנתפרסם לאחרונה בלונדון. והדיו הגיעו למקומינו. ומעשה שהיה כך היה:

אחד היהודים החרדים והנכבדים בלונדון חזר לביתו בשעת לילה מאוחרת, והנה לתדהמתו מתקרב אליו נער פורק עול, ובידו סכין גדולה, קירב הנער אליו במהירות את הסכין לצווארו כשהוא צועק בקול מאיים ואכזרי: "או שאתה נותן את כספך או שאני נוטל את חייך..."

היהודי לא איבד את עשתונותו. הוא פנה בחביבות וברוך אל הנער ואמר לו: "בא נשב יחד על הספסל הסמוך ואתן לך מה שאתה רוצה..." למזלו הוא הסכים, ואז אמר היהודי לנער: "אתה נראה לי בחור הגון, יקר שביקרים, כה מקסים... אבל למה אתה צריך כל כך הרבה כסף?"

כעת היה הנער רגוע ומרוכז יותר והשיב כי הוא צריך לשתות... ולא רק הוא אלא יחד עם חבריו, ולכן צריך את הכסף. פתח היהודי את ארנקו והושיט לו 100 ליש"ט. הוא לקח את הכסף והלך לו.

למחרת בתפילת שחרית, אותו יהודי שם לב, שבין הספסלים מסתובב נער ופניו מוכרות לו... אכן זה הנער של אתמול. לפתע ניגש אליו הנער ואמר לו: "אותך אני מחפש, באתי להחזיר לך 50 ליש"ט..."

לפליאתו הרבה הסביר הנער: "מיום שנולדתי עוד לא היה אדם בעולם שאמר לי מילה טובה של הערכה. לא ההורים לא המורים, ולא שום אדם. אתה ראשון בעולם ששמעתי ממך שאני בחור הגון יקר ומקסים... לכן החלטתי שאני מתחזר לך חלק מהכסף שלקחתי ממך..." נדמה כי הרבה חומר ללימוד ולמחשבה נוכל להפיק ממעשה זה...

אחרי התפלה – מיצב חדש...

סיפר המחנך הנודע הר"ג רבי נחמיה בקר זצ"ל: זמן קצר לאחר לידת בנו בכורו, חלתה אשתו במחלה מסוכנת וקבעו הרופאים שכדי להציל חייה, חייבים לנתח בדחיפות, אבל הניתוח יגרום שלא תוכל ללדת יותר. מחמת פיקוח נפש הזמינו רופא מומחה גדול, שדרש סכום עצום. ורבי נחמיה שילם לו מיד את מלוא הסכום, שלא יתעכב.

ואולם לבו לא היה שלם עם הניתוח, והחליט לבקש מהרופא שימתין מעט כי ברצונו לנסוע לבני ברק ולהתייעץ עם החזון איש. לקח שעות עד שהגיע לביתו של החזון"א. הוא שטח בפניו את שאלתו. שמע החזון"א והשיב בפשטות: "מה השאלה, הרי פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה! ויש לעשות הכל להצילה מהסכנה".

הוא פנה לצאת מהחדר, ואז פנה אליו החזון"א ושאלו, האם כבר התפלל מנחה? משהשיב בשלילה, אמר לו החזון"א שיבוא להתפלל עמו, ונכנסו להתפלל במנץ שבבית החזון"א.

אחר התפלה ניגש אליו החזון"א וביקש שיחזור שוב על שאלתו. משחזר על הדברים כהויתן, שאלו החזון"א מה השיב לו על כך. וענה שהורה לעשות הניתוח. להפתעתו חזר בו החזון"א ופסק: "לא! אין צריך לנתח!" משתמה על תשובתו, אמר לו החזון"א: "התשובה הראשונה היתה קודם תפלת מנחה, והתשובה עכשיו היא לאחר תפלת מנחה..."

מיד קיבל עליו רבי נחמיה באמונה תמימה לקיים הוראת החזון"א, אך שאל: מה יעשה עם ההשלום שכבר שילם לרופא? ענה לו החזון"א: "לא לבקש, ורק אם הרופא יחזיר לו מדעתו, יקבל ממנו".

רבי נחמיה חזר לבית החולים, וכשנפגש ברופאים, נזפו בו על שמפקיר חיי אשתו ומעכב את הניתוח שיציל את חייה. לתדהמתם אמר להם בשלוה שאינו רוצה לעשות את הניתוח. הם כמובן כעסו וצעקו עליו היאך מסכן את אשתו וכו' אך הוא עמד בתוקף על שלו. הם החתימו אותו שהאחריות עליו, והרופא החזיר לו מדעתו את כל הכסף שנתן לו.

והי ממחרת, בטרם יצאה האשה מבית החולים, עשו לה הרופאים בדיקה נוספת, והשתוממו לראות שטעו באבחנתם ואילו היו מנתחים אותה היו מסכנים את חייה. מרוב התפעלות טייל הרופא המומחה עם רבי נחמיה במסדרונות בית החולים כשהוא צועק לכל הנוכחים: "הרב קרליץ (החזון"א) אינו מרשה לנתח וצודק!"

באותו היום שיחררו את האשה לביתה, והיא שבה לאיתנה בבריאות שלימה, וכידוע, העמידה במשך השנים לגיון שלם של עשרה ילדים וצאצאיהם ההולכים בדרך התורה והיראה, כשהיא מאריכה ימים בשיבה טובה עד מעל גיל תשעים.

עפי" באר החיים

טוב וראוי לכל אדם לשית על לבו מצוקות בני ישראל כדי שיתפלל עליהם תמיד!

נלמד ממה שניצטוו אהרן ונשיא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד" (פרק כח-ל)

ופירש הספורנו: כדי שיתפלל עליהם שיזכו במשפט. עכ"ל. נמצאנו למדים, שכדי להתפלל כראוי על בני ישראל, יש הכרח לשאת על הלב את צרכיהם של ישראל. יש הכרח לחוש בצערם.

סח הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: אם נשאל כל ילד, או אפילו אדם מבוגר, כיצד ניצחו מרדכי ואסתר במערכתם נגד המן. התשובות תהיינה מגוונות, החל בכך שאסתר ומרדכי היו צדיקים והמן היה רשע. ההמשך בכך שעוררו את בני ישראל לחזור בתשובה, או מסירות נפשה של אסתר בעד עמה. וכיו"ב.

אבל אנשי כנסת הגדולה שכתבו את הפיוט "אשר הניא עצת גוים" כותבים את הסוד בפירוש: "ראית את תפלת מרדכי ואסתר, המן ובניו על העץ תלית".

אמנם כל הפעולות שעשו מרדכי ואסתר סייעו בנצחון הגדול על המן. אבל אנשי כנסת הגדולה מלמדים אותנו כי עיקר העיקרים, מה שפעל בשמים היתה התפלה - "ראית את תפלת מרדכי ואסתר".

וכך גם מצינו אצל דוד המלך ע"ה, כאשר נמלט משאול שביקש להורגו, הוא התחבא במערה במדבר. שאול רדף אחריו עם צבאו והגיע עד למערה בה הסתתר דוד.

מה עשה דוד באותה שעה גורלית? הלא זה מפורש בתהלים (קמב): "משכיל לדוד, בהיותו במערה תפלה". במה השכיל דוד באותה שעה? מה היה הדבר אותו הבין בחכמתו שצריך לעשות? "תפלה!"

ומה עשה הקב"ה? שלח עכבישים שיטוו מסך קורים על פתח המערה, ושאל סבר שזה זמן רב שלא נכנס איש למערה. והראיה, מהמצאות הקורים. שכן אם היה מישהו נכנס היה קורע אותם. ובכך ניצל דוד. זהו כוחה של התפלה שרק המשכיל בחכמתו יודע היכן ואימתי להתשמש בה.

תוכחה בנועם

להוכיח את בניו ותלמידי בנחת, בנועם ובכבוד!

נלמד מהפסוק: "כתית למאור" (פרק כז-ב)

וכתב רש"י: כתית למאור - ולא כתית למנחות. ומובא (במש"ת) בשם האדמו"ר רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל, לרמוז מהלכה זו גם לכלל היסודי האמור לענין חינוך בכלל ולענין תוכחה בפרט, שכאשר באים להוכיח ולהדריך את הזולת, יש להזהר לעשות זאת בנועם, ברכות ובאופן מכובד, כי רק בכך תושג המטרה. זהו שאמרו: "כתית" - כאשר מוכיח האדם את הזולת ומבקש לכתת את לבו, יכוון את אופן התוכחה "למאור" - כדי להורות ולהאיר לפניו את הדרך הישרה. "ולא למנחות" - אבל לא כדי להנחיתו ולהשפילו...

אחד מתנאי התוכחה, שתתקבל ברצון, הוא שתהיה אהבה שורה בין החוטא למוכיחו. וכפי שמדויק מלשון הרמב"ם (הל' תשובה פ"ד ה"ב) שכתב: "לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישראל, חכם גדול וזקן וירא שמים ואהוב להם שיהיה מוכיח לרבים ומחזירם בתשובה".

היה מי שהוכיח זאת מסמיכות הפסוקים (ויקרא יט-יז): "לא תשנא את אחיך בלבבך - הוכח תוכיח את עמיתך" כלומר: התנאי המוקדם שתוכל להוכיח את עמיתך לקיים מצות "הוכח תוכיח" הוא ש"לא תשנא את אחיך בלבבך". כי תוכחה שבאה מתוך שנאה אינה מתקבלת ואינה מועילה, ולכן אם רוצה שתתקבל תוכחתו כראוי, על המוכיח לרכוש אהבה לזולת ולבקש באמת להטיב עמו בתוכחתו.

עפי"ז יובנו היטב דברי חז"ל, שבמקום אחד אמרו שהבית השני חרב בגלל שלא הוכיחו זה את זה (שבת קי"ט), ובמקום אחר אמרו שנחרב בגלל שנאת חנם (יומא ט"ו). ואולם לאור האמור מובן, שהא בהא תליא, שבגלל השנאה לא יכלו להוכיח.

"לכו בנים"!

הצדיק רבי שמעלקא מניקלשבורג זצ"ל היה מוכיח ומעורר בדרשתו את הציבור לבכי... ואולם כשנסתיימה הדרשה והלכו איש לדרכו, היו נרגעים ושבים לשיגרת החיים, לשמחה ולעליצות, והשפעת דברי המוסר ששמעו היתה פגה מהם.

אמר על כך רבי שמעלקא: הוא שאמר דוד המלך ע"ה במזמורו (תהלים לד-יב): "לכו בנים שמעו לי". ולכאורה מדוע לא אמר "בואו בנים שמעו לי". ולמה אמר "לכו"!? אלא התכוון בזה דוד המלך לומר, שאפילו אחר שתלכו מן הדרשה תמשיכו "לשמוע" מה שאמרת לי. לכן, ולא תפוג ממכם השפעת דברי המוסר.

אמירה יפה

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

האם טעה היסבא? / הרב נפתלי וינברג

* * *

רבי איסר זלמן מלצר הבין מיד כלפי מה - וליתר דיוק כלפי מי... - הדברים אמורים. כי "דעת" משמעה "דרך-ארץ", וכוונת הסבא הייתה לרמוז לבחור שנהג שלא בדרך-ארץ.

לאחר שעזבו התלמידים את החדר, ניגש וטען רבי איסר זלמן: יורשה לי להעיר, שלעניות דעתי הסבא "הגזים"... הרי מדובר כאן בעילוי שבעילויים, אחד כזה שהעולם עוד ירעש ממנו!

אך הסבא בשלו: די במעשה הקטן הזה של ליקוק הסוכר, כדי ללמד על כך שאם הבחור לא ישנה את הליכותיו, לא זו בלבד שהעולם לא ירעש ממנו אלא שהוא יהיה אפס אפסים! לא תהיה לו שייכות לעולם התורה.

שמע רבי איסר זלמן את הדברים החריפים, אך לא השתכנע. המשיך לסבור שבמקרה הזה הסבא "טעה".

* * *

את הסיפור הזה נהג לספר המשגיח **רבי מאיר חדש** זצ"ל לתלמידיו, והיה מסיים: "אני יודע במי המדובר; הכרתי את העילוי הן בצעירותו והן לעת זקנותו. יכולני להעיד שהוא גדל והזקין - ולצערנו הסבא היה צודק! - - (הובא בגליון של רשת החינוך 'בני יוסף')

ידידים יקרים:

לאור הדברים האמורים, הבה נמקד עיניים מול ילדינו ונשאל את עצמינו: איך היינו רוצים לראות אותם כשהם יזקינו? נכון. היום הם כולם חייכנים ומשמחי לב, אך מה יבטיח לנו שהם יצמחו עם מידות ישרות - אם לא לימוד קבוע בנושאים אלה?

כתב הבן איש חי "המלמד יזדרז ללמד את הילדים שעה אחת ביום הלכות דרך ארץ ודברי מוסר" (בן איש חי, שנה שנייה כי תצא כד)

רבות! כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן! בעוד שלושה שבועות יצאו הילדים לחופשת פסח, ומיד לאחר מכן יחל 'זמן קיץ'. הנה הזדמנות פז להתחלה חדשה, להכניס בתנאים ובמוסדות נוספים את התוכנית ללימוד בחברות של עניינים שבין אדם לחבירו. בעיקרון מדובר בתוכנית שנתית, אך הפקנו חוברת מקוצרת שמתאימה לתקופת הקיץ.

מי לא רוצה שבנו יצליח? שיצמח לתלמיד חכם אמיתי בעל מידות טובות? **התקשרו עכשיו: 02-5671812**

תזכורת: עדיין ניתן להזמין את החוברת 'אדני הבית', המכילה כלים וכללים בסיסיים לבית, ובייחוד אודות חינוך ילדים בבית, להשיג במספר טלפון הנ"ל

מרון **רבי איסר זלמן מלצר** זצ"ל, כיהן כראש ישיבת 'עץ חיים' בירושלים. מידי פעם היה יוצא להשתטח על קברי אבות שבחברון, ולנסיעה היה מצרף אליו מקצת מטובי תלמידיו. בהזדמנות זו היה נכנס עימם לבקר אצל מרון **הסבא מסלבודקה** זצ"ל אשר באחרית ימיו התגורר בעיר האבות.

באחד מביקוריו התבטא רבי איסר זלמן: 'היום הבאתי אתי את הגדול מכולם! עילוי אשר העולם עוד ירעש ממנו!' לצד העילוי הצטרפו שני תלמידים חשובים נוספים.

ה"סבא" קיבלם בשמחה, והזמינם להסב אל השולחן. במקביל ביקש מהרבנית להגיש כוסות תה, וזה נעשה - בוודאי ב"ימים ההם" - כשהסוכר מוגש בכלי נפרד.

ישבו האריות למלחמתה של תורה, ולפתע הבחין הסבא כיצד העילוי הצעיר מלקק בראשי אצבעותיו גרגירי סוכר שנשפכו על השולחן...

הדבר לא נשא חן בעיניו. לא מן הראוי לנהוג כך. וודאי לא כשאתה מסב לצד רבנים. האין זה מעיד על פגם מהותי בדרך-ארץ?

אמנם, כדי לא לפגוע בו, שתק הסבא.

* * *

"מי יותר חשוב אדם חי או מת?" פנה הסבא ושאל את מיועדו לקראת תום הביקור, ולא לפני שהקדים שברצונו להפנות אליו מספר שאלות.

העילוי שציפה לשמוע איזו חידה מפולפלת התפלא על השאלה הקלילה ומיד השיב "אדם חי - כמובן!"

הוסיף הסבא ושאל: "אריה חי ואריה מת, מי מהם חשוב יותר?" העילוי הוסיף והתפלא אך השיב מיד: "אריה חי - כמובן".

אבל הסבא אינו מרפה וממשיך לשאול: "כלב חי וכלב מת, מי יותר חשוב?"

- "כלב חי!"

"כלב חי ואריה מת - מי מהשניים חשוב יותר?"

- "הרי זה פסוק מפורש בקהלת (ט, ד) 'כי לְכָל־בְּיַתֵּי הַחַיִּים מִן הָאָרְיָה הַמֵּת'!"

וכעת חידה: "האם תוכל להצביע על מקרה של אדם חי ונבלה מתה, ובכל זאת הנבלה עדיפה על פני האדם החי?"

- "אה... אין מציאות כזו" השיב הבחור בהחלטיות.

"חז"ל הרי אמרו כל תלמיד חכם שאין בו דעת - נבלה טובה הימנו" פשט הסבא את ה"חידה".

עלון "איש לרעהו" פרשת תצוה הוקדש לעילוי נשמת

מרת חנה נחמה (נעמי) ע"ה בת הרב יעקב ישראל ז"ל

נפטר י"א אדר תשס"ה, ת.נ.צ.ב.ה.

נתרם על ידי משפחתה היקרה שיחיו לאוי"ט

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 195 | שנה ד' | פרשת תצוה - זכור | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

הקב"ה זוכר את הדברים הטובים

על שתי כתפיו לזיכרון (תצוה כה, יב) פרש"י שיהא הקב"ה רואה את השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם. לכאורה מה מוסיף לזכירתם מה שהם כתובים לפניו הרי הקב"ה זוכר את צדקתם גם בלי זה?

וי"ל דמאחר שקיימו מצוה בכתיבת שמותם על האבנים, זה גורם שיזכור את זכותם, ומעצם הדבר שהם כתובים על האבנים לא רואים קיום מצוה, כי את המצוה עשו בכתיבה ואין זה זומה לאדם שלבוש תפילין שמקיים עכשיו מצוה.

ומש"כ רש"י ויזכור צדקתם היינו שמפעיל את הנהגת מידת הזכרון, דא"א לפרש כפשוטו שיזכור. ועי' חידושי מרן רי"ז הלוי פרשת נח בשם הגר"ח. וצ"ב במש"כ ויזכור צדקתם שהרי היה להם גם חטא מכירת יוסף וא"כ ע"י זכירתם הוא יכול לזכור להם את זה?

וי"ל דמ"מ כיון שבכלליות הם היו צדיקים הוא יזכור את צדקתם, ועוד יתכן שמידת החסד גורמת שיזכור רק את צדקתם, ואע"פ שידוע לפניו גם מה שאינו צדקתם, מ"מ הקב"ה מתנהג כאילו שאינו זוכר מזה, וכעין מה דאיתא בברכות ל"ב ב' שהקב"ה לא שוכח את מעשיהם הטובים של ישראל, ואמרה כנסת ישראל שמא לא תשכח לי מעשה העגל א"ל גם אלה תשכחנה וכו', שמא תשכח לי את מעשה סיני? א"ל ואנכי לא אשכחך ע"ש הרי שמדת החסד היא שהקב"ה זוכר לנו רק את הדברים הטובים.

לא יקרע

לא יקרע. (תצוה כה, לב) פרש"י כדי שלא יקרע והקורעו עובר בלאו. מקשה הגמ' יומא עב. ודלמא הכי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא יקרע? ומשני, מי כתיב שלא יקרע. ולכאורה, ממה שבנוסף לדין לעשות שפה לפיו כתוב עוד לא יקרע, משמע שבא ליתן לאו. יל"ע אם התפרים נקרעו בדרך לבישת המעיל, עוברים בלאו דלא יקרע?

והרמב"ם כתב, שלוקה רק בדרך השחתה. ואפשר שבא רק לאפוקי קורע לצורך תיקון, ולא באופן הנ"ל, (ועי' מנח"ח מצוה ק"א לענין קורע על מנת לתקן). יל"ע הקורע באופנים שאין בזה כדרך קריעה, עובר או פטור כי אין זה כדרך קריעה?

בל תוסיף בקרבנות המילואים

כתב הרמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"ו) וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות והקריבו בשבת, כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד כאשר מפורש שם, וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי, מלואים היו ואינן נוהגין לדורות, אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשנו כמו שהעתיקום מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין לגרוע.

וכוונת הרמב"ם להקשות האך אפשר להוסיף ולשנות את סדר קרבנות המילואים ממש"כ בתורה והא יש איסור בל תוסיף ובל תגרע? וע"ז תירץ שדברים הנוהגים לדורות מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין לגרוע.

והביאור בזה אמרתי למו"ר מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א שמכאן סימוכין למה שיסד רבנו באילת השחר (שלהי החובל) שאיסור ב"ת וב"ת איכא רק במצוות שנוהגות לדורות, אבל ציווין שנאמרו לשעה ולזמן מסויים ליכא איסור בל תוסיף ובל תגרע. וע"ע באילה"ש ב"ק דף צ"ב.

וזהו ממש"כ הרמב"ם שרק בדברים הנוהגין לדורות הם ל"ת כמו שהעתיקו מפי משה רבינו בזה יש איסור ב"ת וב"ת.

והסכים לזה מו"ר מרן שליט"א, אך תמה דהן אמנם אין איסור ב"ת וב"ת בקרבנות המילואים שלע"ל, אך צ"ע מה התועלת בהם דכיון שמפורש בתורה צורת קרבנות המילואים שהיה כמשכן ואמנם אין איסור לשנות מזה, אך מ"מ נמצאו למדים מזה את צורת המילואים ומה התועלת מלהוסיף עוד קרבנות בזמן המילואים שלא לצורך חנוכת המזבח (מנחת בנימין עמ' תקלג וע"ש מה שתי' בה).

קרבנות המילואים

בקרן יום השמיני למילואים יש נידון [יומא ג] של מי הם. ובקרבנות ז' ימי המילואים לא כתוב.

כתב האור החיים, ואולי כי רשות נתונה להביא, או משל אהרן ובניו או משל משה, ואין עכבה בדבר. - זה חידוש שיש קרבן שאין בעלים להבאתו. אז מי חייב באחריותו, בהבאתו, בטיפולו? והאם צריך להקפיד שלא יהיו בהם שותפות?

וכן היה אפשר שהיה דין שאחד יביא פר ואחר יביא את האיל ואי"צ בעלים על הכל. והנה דין סמיכה, בבעלים. וכאן, אהרן ובניו סמכו. אך אולי זהו הוראת שעה שיסמכו הם.

רש"י להלן כותב שהם בעלים לגבי כפרה באכילה. ומכל מקום זה קרבן ציבור. ורק לענין הכפרה, הם הבעלים.

גזירה בדאורייתא

ואת איל המלאים תקח ובשלת את בשרו במקום קדוש. רמב"ן: לא ידענו אם הוראת שעה היא שיהא בשר המילואים טעון כהן בבישולו או יהיה ובשלת בציווין.

וצ"ב, מה כוונתו הרי עדיין לא היו כהנים בימי המילואים? (ועיין מש"כ לעיל יא). ובפר' צו ה, לא כתוב שאמר משה לאהרן ובניו שיבשלו את הבשר. וכתב המלבי"ם, משה עצמו לא יבשל, גזירה שמא יאכל. וזה חידוש שיש גזירה מדאורייתא.

אכילת קדשים

נשאל רבנו האם יש ענין לאכול קדשים קלים בעזרה, דהרי הם נאכלים בכל העיר? ורבינו הביא דברי את הגמ' זבחים [ג, א] אכילה אין אדם אוכל במקום רבו, א"כ אדרבה יש סברא לומר שדוקא יאכל במקום פחות מקודש. (כ' צדיק כתמר יפרח)

רופא בביהמ"ק לרפא חלאים

נהג הכהנים הלכו יחפים במקדש במקום פתוח. ובחורף יש בירושלים ימים קרים, ובב"ב ק"ז ב' איתא הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים ומי שלא חטא מימיו יתכן שלא יחלה מזה. אמנם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואז הרי הוא נמסר להנהגה טבעית ויכול להצטנן?

ובשקלים פ"ח מ"ב כתוב שהיה רופא בביהמ"ק ושם נזכר הטעם משום חולי מעיים, דע"י שהיו מהלכים יחפים ואוכלים בשר ושותים מים היו באים לידי חולי מעיים.

ואפשר דטעם זה אמרו דלפיכך הוצרכו רופא לכל ימות השנה, ולא רק בחורף.

וז"ל רבינו בחיי להלן פסוק מ"ג: ופלא גדול היה בכהנים וכו' שלא היה גופם לבוש אלא את הכתנת לבדה שהיא חלוק, והם סובלים הקור בימות הגשמים ולא היו מתים, וע"כ אמרו רז"ל שמעמידים על הכהנים ממונה אחד לבקר ולרפא תחלואיהם לפי שהיו רובם חולים מחולי בני מעיים וכו', ועוד שהיו עומדים תמיד על הרצפה והם יחפי רגל עכ"ל ואינו מבואר כ"כ מה יועיל בזה רופא.

בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, הגליון ממשיך לצאת במהדורה מודפסת. עם זאת, בכדי שנוכל להמשיך בזה אנו תלויים בנדיבות לב הציבור היודע ומבין ערך ענין זיכוי הרבים והפצת תורתו של מרן רבן של ישראל שליט"א. מי שמעוניין ליטול חלק בענין גדול זה וכן להנציח תאריכים מסויימים במהלך השנה רצוי שיפנה כעת, כדי שנדע שאנו יכולים לעמוד במשימה.

מבלי תרומות מהציבור לא נוכל להמשיך להדפיס את הגליון.

אפשרויות התרומה: (1) בפניה לדוא"ל המערכת (3) במערכת הטלפונית הממוחשבת 24 שעות ביממה ע"י חיוב לשירות נדרים פון 03-7630585, קוד שלוחה 198. ניתן להשאיר הודעה מוקלטת לאחר התרומה. (4) באחת מעמדות נדרים פלוס' ברחבי הארץ, ע"י הקשה על קופות נוספות. בחיפוש יש להקיש כאיל תערוג. התרומה מאובטחת לחלוטין ופרטי האשראי אינם נשמרים במערכת כאיל תערוג או במערכת נדרים פלוס.

הנה בעניני פורים הוצאנו בס"ד בשנה שעברה "קונטרס כאיל תערוג עניני פורים ומגילת אסתר", וכאן הבאנו דברים נוספים בס"ד.

"שבת זו היא שבת של כללים, דרך בדרכו של האדם בה ילך כל ימי חייו"

דרשת בר מצוה שהכין רבנו שליט"א לתלמידו בישיבת כפר סבא, הרב מאיר וונדר שליט"א, לפני שבועים שנה, שבת זכור תש"ז

נגד העמלק הפנימי השורר בתוך גופו של האדם, והאמצעים הם אמצעים פשוטים, להתחזק באמונת ה' ותורתו, אשר הם אמצעים אשר כן תלויים בנו, ובידינו לקיימן בכל זמן, והמלחמה, מלחמת ה' התדירה, לא ימוש ממנו אף פעם, ומכל נצחון שאנחנו כושבים, אנחנו עומדים במדרגה יותר קרובה למחיית עמלק החיצוני גם כן, ולימוד התורה ושמירת מצוותיה של מרדכי הצדיק עם תלמידיו זהו צעד למחית עמלק, והיא היא שגרמה להכרית את המן העמלקי, וכמו שגם אצל משה רבינו כתוב, והי' כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, ואמרו במשנה סוף פרק שלישי של מסכת ראש השנה וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? 'אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה, ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים', כי העמלק החיצוני הוא יכול ללחום בנו להרע אותנו, רק אם העמלק השורר בתוכנו הוא חזק, וכשנשבר העמלק הפנימי, גם החיצוני נופל.

אשר לפי זה אנו מבינים מה שצונו ה' גם עכשו לקרוא בכל שנה ושנה מחית עמלק, וגם מה שבמגלה אנחנו אומרים נזכרים ונעשים בכל דור ודור, שה"נעשים" הזה, המחית עמלק, המלחמת ה', מלחמת מצוה הזאת נוהגת ונעשית בכל דור ודור.

אבל עוד משהו אנחנו לומדים ממה שחז"ל סמכו זה לקריאת המגילה, אנחנו לומדים גם כן, שאין לעשות הפסקה ואין לחלק את הנזכרים, את האמונה והמחשבה, מחלק המעשי הדיינו מקיום המצוות בפועל, תיכף אחרי הנוזכרים - והנעשים, ולא די להסתפק בעצם הידיעה והמחשבה שצריכים להיות יהודי ותיק, שומר התורה והמסורה, אלא צריך תיכף לקשר את זה בחוק המעשי, וכמו שאנחנו רואים גם כן ממה שאמרו חז"ל כל הקורא קריאת שמע בלי תפילין, כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, היינו קריאת שמע, שהוא קבלת עול מלכות שמים בלב ובמחשבה, שזהו מעקרי תורתנו הקדושה, אבל אם זה לא יהיה משולב בתפילין, שתפילין המורה על החלק המעשי, וההגשמה שאנו מגשימים ואנחנו קושרים אותם על ידינו ועל ראשנו, ומראים בזה שאנו מחברים גם המחשבות והאמונה באחדות השם יתברך, ואנחנו מקיימים את החלק המעשי, בלי זה, זאת אומרת קריאת שמע בלי תפילין, או תפילין בלי קריאת שמע, זה לא דבר שלם, צריך להיות מחשבה, אמונה, ומעשה, צמודים ודבוקים יחד, נזכרים-ויתכף נעשים, לא להפסיק, זהו מה שאנחנו לומדים מדבריהם ז"ל.

כאמור, זה יש ללמוד משבת הזו פרשת זכור, שבת זו היא שבת של כללים, דרך בדרכו של האדם בה ילך כל ימי חייו, ממנו שואבים דעת ה' והשפעה רוחנית, איך להנהיג את עצמינו והקו העיקרי בו נלך.

לי ביחוד זו שמחה גדולה שהזמין לי ה' לחוג את הבר מצוה שלי בשבת זכור, השבת הראשונה להכנס בעול התורה והמצוות, אשר מלמדת אותי, ומבליטה מאד, את דרכו של ישראל, אשר זה צריך להיות גם דרכי בכל ימי חיי, ואני מודה לה' שזיכני לזה, וגם תודתי נתונה להורים, שהדריכו וחנכו אותי עד עכשיו באותו הדרך, דרך תורתנו, ואני תפלה שיעזור לי ה', להיות יהודי נאמן לה' ולתורתו ולעמו, וכולנו נזכה שתתקיים הבטחת ה' כי מחה אמחה וכו' ונגאל במהרה אמן.

כזה וכו'. אמר ליה אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית.

ובמסורת הש"ס שם נדפס מש"כ התוס' ישנים על המדרש בבראשית רבה (ב, ה) מרדכי זן ופרנס" - אמר ר' יודן פעם אחת חזר על כל המיניקות ולא מצא לאסתר לאלתר מיניקה והיה מיניקה הוא, ומתפלא על אביי שאמר כמה גרוע אדם זה וכי נאמר על מרדכי שהיה אדם גרוע, ומתרחץ שאצל מרדכי שכר מינקת היה לו רק שלא היה מוצא מינקת, ובוזה לא אמר אביי שהוא אדם גרוע ורק אדם זה שלא היה לו שכר לשלם למינקת זה גרוע.

ותמוה הרי סוף כל סוף נעשה לו נס גדול, ומה שאין לו במה לשלם למינקת מה הגרוע בזה וכי כל עני שאין לו פרנסה הוא אדם גרוע הרי על רבי חגיגה בן דוסא הגמ' אומרת שהיה לו קב חרובין מערב שבת לערב שבת? ואפשר לומר דהנה בודאי על הילד נגזר שיהיה לו מזונות,

השבת הוא שבת זכור, מפני שבו קורין בתורה זכירת מחית עמלק, שצונו ה' לזכור בכל זמן בכל שנה ושנה.

וצריכים להבין, דהא כל מצוות זכירה שייכים רק במצוות שנוהגות בכל זמן, ואפשר לקיימן בכל זמן, כמו שמצינו מצות זכירת יום השבת, וזכירת מעשה מרים, כדי שזכור לזוהר מלשון הרע, וכדומה, שכולן מצוות הנוהגות, ומקיימים אותם תדיר, אבל איך שייך מצות זכירה לעולם, על דבר שלמעשה אי אפשר לקיים אותו תמיד, כמו מחיית עמלק שרק בזמן שישראל שולטים, ויש להם מלך, יכולים לקיים את המצוה בשלמותה, ולמה אנחנו גם עכשיו מחויבים לקרא בכל שנה ושנה, פרשת זכור?

וממה שכן מצוה עלינו גם היום, רואים שבודאי יש אפשרות גם היום לקיים את זה, ואנחנו עומדים לפני שאלה: מה עלינו לעשות וביאזה אמצעים עלינו לקיים ולהלחם נגד עמלק?

וכדי להבין זאת נקדים גם מה שסמכו חז"ל לקרא פרשת זכור לפני פורים, ואמרו חז"ל: היות שגם בפורים היתה מפלתו של עמלק, המן האגגי הבא מזרע עמלק, ובכן יש לזה סמוכין, ולמה דוקא לפני פורים ולא לאחריו? גם על זה מצינו תשובת רבותינו ז"ל, מפני שכתוב במגילה: נזכרים ונעשים בכל דור ודור וכו' ולכך תקנו חז"ל קודם הזכירה לקרוא בתורה, ובפורים מקיימים ה"נעשים", שזהו אחרי שקיימנו בשבת הקודמת את ה"נזכרים".

אבל גם דברי רבותינו בענין הזה צריכים להבין, כי איזה קשר יש בין מה שבפורים היתה מפלת המן, לקריאת פרשת זכור, ומה מעשיר ומלמדנו הסמיכות?

וגם בכלל, מהו שחז"ל קורים פורים "ונעשים" בכל דור ודור, שמשמע מדברי חז"ל, שמתכוונים לדרוש על המעשה של מחית עמלק שקרה בנס פורים, הלא זה לא נעשה בכל דור ודור, ובמגילה כתוב: נזכרים ונעשים בכל דור ודור, ובכלל מה זה שייך "ונעשים"? וכי מה עשה מרדכי, באיזה אמצעים השתמש בשביל מחית עמלק?

אמנם תשובת חז"ל מתבררת לנו במסכת מגילה דף ט"ז, שכשבא המן אל מרדכי בציודי של המלך אחשוורוש, להלביש את מרדכי את בגדי המלכות, ולהרכיב אותו על הסוס, ולקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, מצא את מרדכי ותלמידיו עסוקים בהלכות קמיצה, ושאל אותם במה הם עסוקים, וענו לו: כשביית המקדש היה קיים כשאדם מביא קרבן מנחה מקמח, הכהנים מרימים קומץ כדי להקריב על המזבח, אמר להם: ראו שהקומץ של קמח שלכם ניצח את עשרת אלפי ככרי כסף שנתתי כדי לכלות אתכם.

בזה גילו לנו חז"ל אופן העשייה וההשתדלויות שמרדכי השתמש בהם, כן, בזה ניצח מרדכי את המן, ואלו הם האמצעים אשר שם לו למטרה במלחמתו התדירה נגדו, ובוזה ניצח! כי מחית עמלק, ה"נעשים" בכל דור ודור, הוא נוהג תדיר, כי בהמצוה של מחית עמלק נכלל גם ענין המלחמה הרוחנית, מלבד ענין ההריגה ממש בכח, בחרב, וכלי זיין, שזו מצוה לקיים על ידי מלך ישראל, וכמו שאנו קורין בהפטרה של היום, שצוה הקב"ה את שאול מלך ישראל על ידי שמואל הנביא למחות את עמלק, מלבד זה נכללת המלחמה התדירה, אשר כל אחד צריך ללחום

ימים רבים שמונים ומאת יום

לכאורה צריך להבין איך אפשר לעשות סעודה כזאת גדולה של מאה ושמונים יום וששה חודשים, ואיך אפשר לאכול כל כך הרבה וגם הרי היו שם ראשי מדינות ושרים ומנהיגים ומי ניהל והפעיל את כל אותם הערים ומדינות שיתפקדו באותם ימים של הסעודה?

ותירץ על זה רבנו שליט"א: ש"ל שהמאה ושמונים יום באמת לא היו רצופים בבת אחת, אלא התחלק בזמן מסוים עשה שבוע משתה ועוד בזמן אחד עשה עוד שבוע וכך הלאה עד שכל הסעודות הצטרפו לזמן של מאה ושמונים יום (אור ימי הפורים עמ' כ"ח, אמנם ביערות דבש נראה שהיו רצופים)

ויהי אומן את הדסה

בגמ' שבת דף כ"ג ע"ב מובא: ת"ר מעשה באדם אחד שמתה אשתו ולא היה לו שכר מיניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו שני דדין כאשה והניק את בנו, אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס

בפסוק ביהושע, והנה עכשיו נותר כחודש עד סוף הזמן ויש לדאבוננו מקומות שזה זמן שיש רפיון רח"ל, ואתם ב"ה לא חשודים בזה חלילה, אבל אין מזרזין אלא למזרזין. ולכן באתי לבקש מכם שאדברה בתחרו בחיים ותתחזקו בשמירת סדרים וניצול הזמן, וכן בימי שישי ושבת שהם ימים קדושים מאד שלא יהא ח"ו רפיון בלימוד התורה, והבא ליטרה מסייעין אותו. עוד באתי לעורר על ימי הפורים, שיש החושבים שבזמן כזה אפשר לעשות מה שרוצים ונוהגים בהם הוללות וליצנות רח"ל ואין זה כך, אלא הם ימים של קבלת התורה מאהבה, ואתם כבר רגילים להרבות אז בעסק התורה כל שנה, ולא להגרר אחרי דברים לא נכונים ויה"ר שתזכו לזה תמיד. הקב"ה יעזור שכל המתחזקים יעלו מעלה מעלה בתורה ביראת שמים ובמידות טובות ונזכה שהקב"ה יערה עלינו רוח טהרה ממרום במהרה בימנו, אכ"ר.

א"ל שטינמן כ"ז אדר א' תשע"ו.

וכל הנידון איך יהיה לו אוכל שיחיה, ולזה יש שתי אפשרויות או שיהיה לאבא לשלם למינקת, או שהקב"ה יעשה שינוי הטבע כמו הנס שהיה. והיות שכל אחד צריך להתרומם ולעלות בהכרה ובידיעה שהקב"ה מנהיג את הכל הקב"ה רצה שאותו אדם יעלה ויתרומם בהכרה הזאת. וכשנעשה לו הנס אומר אביי אמנם הוא אדם גדול, אבל היות שכדי להתעלות הוא מוכרח שישתנו עליו סדרי בראשית, ובלי זה לא יגיע למדרגה הגבוהה שהוא צריך להגיע, בזה הוא אדם גרוע. משא"כ אצל מרדכי שלא היה מינקת, מוכרח להיות נס שלא כדרך הטבע, כי גם אשה שאינה יכולה להניק ותתחיל להניק זה גם נס ובכדי להגיע להשגחה מוכרחים להגיע לנס, ואין גרעונות במה שנעשה הנס למרדכי. (קונטרס בזכות האמונה).

מכתב רבנו

בס"ד לבני חביבי בני ישיבתנו הק' ד' עליהם יחי' אמרו חז"ל בברכות (ג. ב.) שתורה זה מהדברים שצריכים חיזוק כמו"ש

הלכות והליכות

כמה עובי החומה

סיפרתי לרבינו מה שסיפר הגר"ח"ק שליט"א שקיבל מכתב מחכ"א שהסתפק בגדר "ערים מוקפות חומה", כמה צריך להיות גובה ועובי החומה? וא"ל רבינו דאמנם אין ראי' מוכחת, אבל מצינו אצל רחב ותטמנם בחבלי הפשתן, ואם רק עשרה טפחים ודאי שהיו יודעים, ועוד ערים בצורות, ובי' טפחים זה לא בצורות, ואולי כמו שמצינו לענין סוכה גובה עשרים אמה שזה נקרא דבר חזק אולי אה"נ הכא צריך גובה עשרים אמה. (כ' צדיק כתמר יפוח)

מנחה לאחר קריאת המגילה

ש. בערב פורים לא הרגיש טוב, וקרא את המגילה מבעוד יום לאחר פלג המנחה, ונזכר שלא התפלל מנחה, מה עליו לעשות?

ת. פשוט שאע"פ שקרא את המגילה ויצא בזה עדיין יכול להתפלל מנחה, דסו"ס עדיין הוא יום. (רבנו שליט"א ומרן הגר"ח"ק שליט"א) וכעין זה מבואר במג"א (ס' ק"ח סק"י) שבעצם היה יכול להתפלל מעריב לפני מנחה, ובדיעבד אין זה תרתי דסתרי עיי"ש.

השמטת אות בקריאת מגילה

ש. מעשה באחד הישיבות הגדולות שבעל קורא קרא 'בימים ההם מרדכי יושב' במקום ומרדכי יושב ללא ו' החיבור, האם זה מעכב.

ת. הורה רבנו שליט"א שמכיון שאין בזה שינוי משמעות לגמרי אין זה מעכב. ועי' ביאור הלכה סי' תר"צ סעי' י"ד סוד"ה אין מדקדקין. (מים חיים 283)

חרשת בקריאת המגילה

ש. אשה המדברת ואינה שומעת, האם חייבת לקרוא את המגילה, ואיך תברך, ויסוד השאלה הוא, כיון שאשה קוראה בעצמה מברכת לשמוע מגילה שאינה חייבת בקריאה, א"כ אשה זו שאינה שומעת לא שייך אצלה מצות מגילה ופטורה לגמרי, או שמא תקרא בלא לשמוע. ת. אמר רבנו כיון שחיוב אצל האשה היא רק שמיעה (עי' שו"ע סי' תרפ"ט סעי' ב') שמא בזה היא פטורה, כיון שלא יכולה לשמוע, ולכן תקרא לעצמה את המגילה בלי ברכה. ועי' אבני נזר סי' תקי"א סק"ה.

ריבוי עניים או ריבוי מתנה

ש. מי שיש לו חמישים שקלים, האם עדיף שיתן לחמישה עניים עשרה שקלים, או לתת לעשרה עניים חמישה שקלים.

ת. כיון שגם בחמישה שקלים יש קצת חשיבות [שאפשר לקנות בזה קצת אוכל] עדיף לתת חמישה שקלים לעשרה עניים, וכמבואר ברמב"ם פיהמ"ש לאבות פ"ג מי"ט) שעדיף לתת הרבה ניתנות.

שתיית יין

אמר רבנו, "בליל פורים אני שותה מיץ ענבים". רבינו סיפר [בשנים האחרונות] ששתה בפורים בערך רביעית, אבל לא בב"א, תוך הסעודה (רבינו הוסיף שיש מחלוקת אם שתיית יין משפיע יותר בפ"א או לא). (כ' צדיק כתמר יפוח)

פורים בערב שבת

כשחל פורים ביום ו' מה עדיף סעודה אחה"צ או פורס מפה ומקדש [ספק המוציא]? ואמר רבינו שיאכל אחה"צ, וחכם עיניו בראשו הרי מספיק כזית. (ועי' מים חיים 283)

ט"ו אדר בבני ברק

קראו אצל רבינו את המגילה. אמר לנו רבינו שרוצה היום ליטול ידים, ואכל חלה וקומפוט ומים. (כ' צדיק כתמר יפוח)

בני פרזים ששברו

שאלתי לרבינו בדבר בחורים שהיו בפורים דפרזים, בב"ב ועלו לירושלים בט"ו לאחר עה"ש, ושמוח בשמחת פורים בירושלים והזיקו, הם טענו ע"פ הרמ"א שהמזיק מחמת שמחת פורים, פטור, והוא טען אצלכם זה לא פורים, רבינו: בדרך צחות בדמזיק שיימינין או בדניזק שיימינן, והוסיף דהנה מצאנו בב"ק (ג. ב.) הרץ בע"ש פטור מפני שרץ ברשות, ואף דכל האי דינא הוי חידוש, הביאור כיון דהוי מצוה לכך פטור, א"כ ה"ה דוקא במי שאצלו זה מצוה, אבל אצלם זה לא מצוה, וכן במעשה עם ספרדי שהזיק וטען הניזק זה רק רמ"א, ואמר רבינו בצחות: שכשמגיע לכסף כל אחד חושב על מה שנוגע לו (כ' צדיק כתמר יפוח)

פורים בבאר שבע

שח הרה"ג הרב זאב דב ש. שמרן הגרא"ל והגר"צ אבא שאול והגר"ש שמואל וואזנר אמרו לו שבאר שבע היא עיר מסופקת ויש לקרוא בה בי"ד ובט"ו באדר.

לתת מתחילה משלוח מנות

שאלה: האם מועיל לתת כבר בליל פורים משלוח מנות שיזכה בזה רק למחרת בפורים ביום. תשובה: מסתמא מהני כיון דעד מחר הוי רק פקדון, ומחר יזכה בזה.

יותר מחומש

רבינו הביא שנסתפק באדם שכבר נתן חומש לפני פורים, ועכשיו בפורים בודאי שצריך לתת מתנות לאביונים, אבל האם נאמר שהשיעור שתי פרוטות או שיכול להוסיף ע"י, או מאחר שכבר נתן שתי פרוטות חוזר הדין שהמבזבז לא יבזבז יותר מחומש. (כ' צדיק כתמר יפוח)

עולם הישיבות

ישיבת גבעת שאול

הישיבה הוקמה בשכונת גבעת שאול באלול תשנ"ד ע"י המשגיח הגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל וכמ"ש מרן המשגיח ז"ל במכתבו: הזימה ליסוד הישיבה באה, מזה שראינו שעולם התורה באה"ק הולך וגדל בעזשהי"ת, הישיבות הגדולות מלאות עד אפס מקום וזוהי ברכה גדולה לעם היושב באה"ק ולכל הכלל ישראל, כמובן ברם בריבוי הגדול של תלמידים כמעט אין אפשרות לחנך ולגדל אותם לתלמידי חכמים מושלמים בתורה, במוסר במידות ובדעת זה נתן לנו את ההחלפה לייסד ישיבה שתהיה מושתתת דוקא על קשר אינדיבידואלי עם כל תלמיד כדי לחנכו בע"ה לת"ח מושלם. באלול תשנ"ו עברה הישיבה לשכונת גבעת משה. הישיבה התנהלה בעיקר על הראותיו של מרן המשגיח, ולפעמים בשאלות קשות הורה לשלוח לרבנו שליט"א כגון שנצרכו במקרה נדיר להוציא בחור מן הישיבה, פנו רבני הישיבה למשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל וביקשו את הסכמתו למהלך שהוא צורך הרבים.

המשגיח בענותנותו אמר: וכי מי אני שאכריע בדבר שכזה? פנו לגאון הגדול רא"ל שטינמן שליט"א ובקשו את פיו האידע עליכם לנהוג. ולאחר פטירתו המשיכו בכך.

ב"ג תמוז תש"ס הגיע רבנו לישיבה ונשא דברים | כשהגיע רבנו לישיבה, התאמץ מאוד המשגיח זצ"ל למרות קושי שמיעתו הגדולה לשבת מול מרן שליט"א לנסות לשמוע את דברי מרן, ואח"כ הודה לו נרגשות על זה שהגיע לדבר בישיבה. ואמר המשגיח 'שראה את פני רבנו שליט"א שמראים זיו פנים של הדורות הקודמים'. [השיחה נדפסה בקובץ לקט דברי חיזוק ח"א תחת הכותרת 'חשיבות כח הדיבור'].

בא' דר"ח אלול תש"ס הגיע רבנו לחנוכת אגף חדש בישיבה ואמר בתו"ד: 'ובאמת חז"ל אומרים בפרקי אבות כידוע, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, אם אתה עושה כן וכו', יוצא שבכדי לזכות לתורה צריך לבוא למצבים כאלו.

ובמינוי אע"פ שגם בן ישיבה טורח קצת, אבל אי אפשר שנגיע לדרגה כזאת של מים במשורה תשתה, אפי' מים! ג"כ במשורה, שזה מדה קטנה מאד, בחיים כאלו קשים ללמוד תורה, וכך היא דרכה של תורה, וכדי לזכות לתורה צריך שיהי' תחתו עצמכם, שיהי' כמו כתישה שבו אדם כותש את עצמו, עד כדי כך בשביל לזכות לתורה.

ואם הי' הדור שלנו במדרגה כזאת, מי יודע אם הי' אפשר להתקיים, כי הדור שלנו חלש, הם לא בדרגות כאלה שאנשים יהיו חזקים כ"כ שיהי' אפשר לקיים פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, והקב"ה ברוב חסדו מתחשב עם חולשת הדור שלנו, וב"ה אפי' שזה לא כ"כ אבל מצד אחד אי אפשר לומר שבו ישיבה אוכל פחות ממה שאדם מהשוק, כל אחד בדרך כלל ב"ה אוכלים שותים, וישנים על על הרצפה, ב"ה, וא"כ האידע זכמים לתורה.

משמע ששכל זאת כל מה ששייך לפי הדור לפי חולשת הדור מה ששייך למסור את נפשו לתורה, רק אז הוא זוכה לתורה, ובלי זה אי אפשר לזכות, אפי' בדורינו, בודאי שהדור שלנו זה לא כמו הדור של האמוראים של התנאים, שאז הי' ממש כך היא דרכה של תורה, מים במשורה תשתה, להם צר ומים לחץ, וזה אי אפשר בדורינו, אבל בכל זאת כדי לזכות לתורה צריך משהו שבו אדם יותר מהחיים, מהנחותיו שלו.

זה כלל גדול שאם רוצים לזכות לתורה, אפי' שהדור שלנו לא מסוגל לדרגה של האמוראים של התנאים, אבל בודאי צריך לעשות, וזה דבר חשוב מאד, שאם אחד רוצה לבנות את עצמו להיות בן תורה, צריך לדעת שצריך להיות לכל הפחות "מעין" של דרכה של תורה שהי' בימי חז"ל, בימי התנאים, ושיהי' ממש מים במשורה תשתה, אינני יודע אם הי' יכולים להתקיים, להחזיק מעמד, אבל זאת זאת צריך מאד להתחזק וללמוד, ומה שיותר ילמד ביגיעה עצומה, לכל הפחות יגיעת המוח! לאכול כן אבל יגיעת המוח צריך להיות, ושלא יעשה סתם ברפיון, ברפיון אי אפשר להיות תלמיד חכם.

לכן כל אחד צריך לדעת לראות עד כמה שאפשר לכל הפחות לייגע את עצמנו [לי קשה לדבר על זה כי אפשר לומר קשט עצמך וכו'], אבל חז"ל הרי אומרים הסכת ושמע וכו', לא רק על הדור של חז"ל, אלא זה כתוב בתורה שהיא נצחית! אם כתוב בתורה הסכת ושמע וחז"ל דורשים כתתו עצמכם על דברי תורה, הפשט הוא שבכל הדורות זה ככה, רק כל אחד לפי העצמם שלו, ואם בימי חז"ל הי' מים במשורה תשתה, היום זה קצת אחרת, אבל צריך להיות יגיעה, אם לא יגיעה הזאת שיהי' יגיעת המוח, ומי שרוצה להיות תלמיד חכם צריך הרבה לוותר על דברים של נוחיות, בשאיפה גדולה.

וכל אחד ואחד יראה עכשיו שבא חודש אלול, צריך מאד להתחזק לראות שיהיה קבלת מלכות שמים חזק מאד, ואז יעלה ויעלה עד שיזכה לעלות להיות גדול בתורה וביראת שמים, ונזכה כולנו להתחזק בזה, ועי"ז נזכה להיכתב ויחתם בכתיבה וחתומה טובה במהרה בימינו אמן.

[לאחר שחיתו נשאר לתפלת מעריב, יש להוסיף שכאשר מרן שליט"א התיישב במקום שייעד לו במזרח ביהמ"ד, לא ישב עד שבייר שמקום זה אינו מקום של אף אחד, וכך היה באמת שזה היה כסא מיוחד שהניחו למרן שליט"א, אבל עכ"פ מרן ביקש לברר שאינו לוקח מקום של אף אחד.]

לאחר פטירת המשגיח בניסן תשס"ה הגיע שוב רבנו בתחילת זמן קיץ לחזק את בני הישיבה.

ובשיחה בלב שומע אמר רבנו בתו"ד: משגיחים זה עבודה קשה שבמקדש כשר"מ אומר שיעור והבחור רננה הוא מרגיש שהוא עשה משהו. אבל משגיח כשהוא אומר מוסר זה משהו אחר. הרי המשגיחים צריכים לדבר על הכל ר' חצקל היה משגיח, הרב וולבה היה משגיח, הם רוממו את הבחורים וכו'.

חבורות קדשים | שח לנו רה"י הגר"א פשקס שליט"א: שהוא בימי נעוריו למד בישיבת פוניבז', ובאותה עת אירגן הגאון ר' דוד כץ שליט"א חבורות קדשים ממרן רבנו שליט"א ולמדו תקופה ממושכת באחד הבתי מדרשות בבני ברק קדשים עם קבוצה נבחרת מבני הישיבה שרבנו מוסר להם שם חבורות. **בהלכות הגרי"ז |** עוד מספר הנ"ל: שבלוויות של מרן הגרי"ז זצ"ל ראה את רבנו שליט"א הולך לצד הגרי"י לים זצ"ל, וכל הזמן הולך עם ידו על החליפה, ולא הבין מדוע, עד שהבין שמרן שליט"א קרע קריעה בחליפתו, אבל כדי שלא יראו את זה הסתיר זאת בידו.

לקיחת אחריות | פ"א הגיע לרבנו א' מרבני הישיבה עם בחור שנפגש כמה פגישות ואח"כ התגלה איזה ענין רפואי מסוים, וישב רבנו ודן ונו"ב עמו, ואח"כ היה שקוע במחשבות כ-10 דקות והיה כולו שקוע בזה, ואז אמר: אין שום בעיה יהיו לו ילדים בריאים ולא יחשוש כלל. והיה ניכר איך שלקח את האחריות על זה.

ישיבת "גרודנא"

הוקם בשנת תשכ"ז ע"י מרן הרב מפוניבז' זצ"ל בב"ב. בשבט תשכ"ז עברה לאשדוד, ובחנוכה תש"ס עברה לקרית ישמח משה, ובחשון תשס"ד עברה לבאר יעקב.

באשדוד | בקיץ תשנ"ז נסע רבנו שליט"א יחד עם מרן הגרמ"ל זצ"ל לאשדוד לישר את ההדורים, וב"ה עלתה בידם להחזיק את הישיבה לעוד כמה שנים שם.

בישמח משה | ובעת שעברה הישיבה הק' לישמח משה בעידודו ובעזרתו של רבנו שליט"א, הגיע אחרי זמן לומר דברי חיזוק.

ביקשו לומר כמה מילים: באמת אני רואה שברוך ה' למרות שכ"כ הדור ירוד מאד לגבי הדורות הקודמים, מה שאין להשוות בכלל את הדור שלנו לגבי הדורות הקודמים, ולא מדברים על הדורות של התנאים האמוראים והראשונים והאחרונים, אלא אפי' לגבי דור שלפני המלחמה, כל כך ירוד! בדור הקודם הי' כמו החפץ חיים ר' חיים עוזר, החזון איש, הבריסקער רב, כאלה גדולים אין! אין אף שיכול לזימות קצת לדור הקודם.

אבל בכל זאת ברוך ה' רואים שהצעירים, בחורים צעירים שוקדים על הלימוד, יושבים גם מאוחר בלילה, מאד משמח אם רואים שבכל זאת למרות שהדור כל כך ירוד, אבל מקוים שהדור הצעיר יעלה, יעלו מאד! ובאמת משמח אם רואים ב"ה שיש ישיבות, כל פעם עוד ישיבה עוד ישיבה, והישיבה הזאת יש לה שם טוב, שב"ה לומדים טוב, ויש לקוות שיצאו מהם גדולי תורה גדולי יראה.

רק מה צריך באמת שכל בחור ירגיש את עצמו שהוא משהו, יש כאלה שחושבים שהוא בין כך לא יחי' ממנו כלום, אבל זה לא ככה אלא כל אחד מכם יכול להיות גדול בתורה וביראה! רק צריך להתמסר ללימוד התורה ללמוד בשקידה, לשמור את הסדרים ולבוא לתפלה, לעשות הכל כמו שהמנהלים רוצים, אז בודאי שכל אחד יכול לגדול, רק צריך קצת שימת לב, בשאיפה להיות גדול, ואם אחד לא שואף להיות גדול קשה שיהי' גדול, צריך לשאוף להיות גדול! וכל אחד ואחד מכם יכול להיות גדול, אם לא יחי' כמו הדורות הקודמים אבל בכל זאת הוא יכול להיות גדול, לכן אני שמח מאד לראות שבחורים צעירים יושבים ושוקדים בתורה.

הקב"ה יעזור באמת שכל אחד ואחד מכם יגדל להיות תלמיד חכם גדול, מה שבטח כל אחד רוצה את זה, רק הוא צריך להשיג את זה על ידי שבאמת ישתדל בכל כחו לעשות מה שרוצים, שהקב"ה רוצה, אז כל אחד יכול להיות גדול והקב"ה באמת יעזור שכל אחד מכם יגדל להיות גדול בתורה וביראה כמו שרצון הקב"ה.

באר יעקב | כשעברה הישיבה לבאר יעקב הגיע רבנו לחנוכת הבית והכנסת ס"ת ליל ג' דחוו"מ סכות תשס"ד.

ובתו"ד אמר: והקב"ה יעזור באמת שכל אחד ואחד יתרומם להבין מה זה כבוד התורה, כבוד ספר תורה, כבוד חכמים, כי כבוד חכמים וכבוד תורה זה היינו הך, וכמו אצל אברהם אבינו ככה זה כבוד ספר תורה, כמו שמצינו בחז"ל במס' מכות. שיש ספר תורה ויש גברא רבה, א"כ תזכו בזכות זה בכל הדברים מה שכלל ישראל צריך לזכות, בזכות לימוד התורה ובזכות כבוד התורה, שעושים סעודה בשביל לכבד את הספר תורה, יזכו באמת כל אלה שנמצאים כאן לעלות בגדלות בתורה, גדלות מאד! ווהלאו שכל אחד ואחד יזכה לזה, ועי"ז כלל ישראל יזכה לעוד גדלות בתורה, עד שיגיעו למדרגה של כמים לים מכסים, ומלאה הארץ דעה את ה', ובאו לציון גאולים ברנה ושמחת עולם על ראשם בב"א.

לימוד עזרה ראשונה | נשאל רבנו ע"י רבני הישיבה, בעקבות המקרה שקרה בישיבה שבחור ניצל בנס מדום לב, שהי' בביתו מחוץ לישוב. ולכן רוצים שמכל ישיבה ילמדו עזרה ראשונה, אין שום מד"א בבאר יעקב, ואם חלילה הי' קורה כזה דבר והאידע... אמר רבינו: אין להרשות בשום אופן לימוד הבחורים "קורס" כזה, ולא רק בגלל בטול תורה, אלא כי כידוע אופן הלימוד והאזירה וכו' איננה ראוי, ובמקרים רבים זהו מושב לצים גמור [אלא ידאנו שיהי' מישו אחר שידוע עזרה ראשונה]. וטענו לפנינו שרוצים לעשות באופן מיוחד להם, ואף תעודה לא יקבלו כדי שלא יוכלו להשתמש עם זה בחוץ. אמר רבינו: אם יבא מישו מבחוץ וכי יוכלו שלא לטפל בו?

והעיקר יש לדעת שאם מחליטים נוהגים ע"פ התורה לא יגרם מכך ח"ו נזק, ואם נגזר ח"ו שימות הרי בלא"ה לא הי' עוזר כלום ואם נגזר שיחי' לא יפסיד ח"ו ממה שנהג כהלכה וע"פ התורה.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - תצוה

"ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי". אם כן, לשם מה נעשו הבגדים לכבוד ולתפארת או לקדש את אהרן הכהן? והגאון מתרץ: פשוטי העם רגילים לחלוק כבוד רק לאלו המתהדרים בלבושם ולאלו נאמר: "ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת" יהיו הבגדים לכבוד ולתפארת...

כמו שמסופר בספר "כה עשו חכמינו": שבאחד הימים הגיע אליהו הנביא לעיר אחת בבגדים פשוטים. נכנס לאירוע ואף אחד לא שם לב אליו... יצא וחזר עם גלימה מהודרת ומיד הושיבוהו במזרח וכיבדוהו. כשאחד מהאנשים הביא לו מים ליטול ידיו, הכניס אליהו הנביא את כפות ידיו אל תוך שרווליו הגלימה וביקש מהאיש ליטול את שרווליו הבגד. לפליאתו השיב אליהו הנביא: "אתכם כאן לא מעניין מי האדם אלא הבגדים שלו. אם כך ניטול ידיים לבגד..." לכן לחכמים שבעם - אלו המבינים את הכוונות העמוקות שיש בכל בגד ובגד מבגדי הכהונה לאלו נאמר: "ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי"...

"לקדשו לכהנו לי" (כה, ג)

מסופר על אחד שהגיע אל הרב וביקש: "רצוני להיות כהן". הרב ניסה להסביר לו... אך בטרם הספיק להוציא מילה כבר הונחה על שולחנו חבילת שטרות מכובדת... הרב לא הראה שביעות רצון והלה המשיך למלא את השולחן בשטרות... הרב הסביר לו שזה בלתי אפשרי "לקנות כהונה", אך הוא התעקש והעלה את הסכום ואף שילש אותו... אך הרב עמד בסירובו...

בחרון אף עזב את ביתו של הרב ושם פעמיו אל הקהילה הרפורמית. לאחר משא ומתן מייגע גם שם לא הסכימו להפוך את המסכן לכהן. בצר לו פנה אל האחראי מטעם הקהילה הקונסרבטיבית. שם הוא התקבל בחמימות ומשאחד מהם זיהה את ה"פוטנציאל" האמירו במחיר. ומיודענו שנפשו חשקה להיות כהן, הסכים וכתב המחאה לפקודת הקהילה בסכום כסף גדול מאוד.

נקבע הטקס לשבוע שאחרי, וברוב פאר והדר הוכתר מיודענו לכהן באופן רשמי ואף קיבל תעודה המעידה על כך... לאחר הטקס פנה האיש ללכת לדרכו כשהוא שמח וטוב לב. לפתע רץ אחריו ראש הקהילה וביקש לדעת: "סלח לי שאני מתערב אבל מסקרן אותי לדעת מה נחוץ לך כל כך להיות כהן? ועוד ששילמת עבור זה סכום לא מבוטל?"

השיב ה"כהן הטרי" בפשטות: "מה הפירוש למה? אבא שלי היה כהן, גם סבא שלי היה כהן... למה שאני לא אהיה גם כהן"...

"ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד"

(כה, ד)

כתב רש"י על האפוד: "לא שמעתי ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו, ולבי אומר לי וכו' שחוגרות השרות כשוככות על הסוסים". סיפר הצדיק הקדוש ר' יחיאל מאיר מגוסטינין זצ"ל כי בימי חורפו אסף כסף לדבר מצוה. בהגיעו לאחד הבתים, ראה שם תערובת אנשים ונשים משחקים בקובייה. כאב לבו מאד על שנזדמן לו לראות מראות כאלו, והכל חייבים

"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך" (כה, א)

במדרש שמוות רבה (פרשה ל"ז) מובא שבשעה שירד משה רבינו מהר סיני וראה את ישראל כשהם עסוקים במעשה העגל, הביט וראה את אהרן אחיו שהיה עומד ליד עגל הזהב ומקיש עליו בפטיש. למעשה, כוונתו של אהרן הייתה לעכב את בני ישראל מלעבוד את העגל, משום כך התמהמה בעשייתו, אולם משה רבינו חשב שהיה אהרן שותף עמהם, והיה בלבו עליו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, יודע אני את כוונתו של אהרן שהיא לטובה!

משל לבן מלך שזחה עליו דעתו ונטל את חפירה כדי לחתור מערה מתחת לארמון אביו. ראה מחנכו של בן המלך את מעשיו ואמר: אל תייגע את עצמך בחפירה זו, הדבר לא לפי כבודך ולא לפי כוחותיך, תן לי ואני אחפור... ראה המלך את המחנך כשהוא חותר מתחת לארמון, הבין מה אירע ואמר: יודע אני מה הייתה כוונתך, בשכר מעשה זה שעשית אמנה אותך לשר הממונה על כל ענייני הארמון!

כך בשעה שאמרו ישראל לאהרן: "קום עשה לנו אלהים", אמר להם אהרן: "פרקו נזמי הזהב", וכך טען להם: אני כהן, אני אעשה אותו ואקריב לפניו... הוא לא נתעסק אלא כדי לעכב עד שיבוא משה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: אהרן, יודע אני מה הייתה כוונתך, בשכר זה אין אני ממנה על קרבנותיהן של בני אלא אותך, שנאמר: "ואתה הקרב אליך".

"ואתה הקרב אליך את אהרן" (כה, א)

בשמחת תורה בישיבתו של החפץ חיים, בשעת חדוה והתלהבות עילאית, ביקשו התלמידים להרים את החפץ חיים ולרקוד עמו, אולם הוא לא נתן להם ואמר, כי על פי התורה אסור להרים בן אדם למעלה ממה שהוא באמת, שאם לא כן, היה נאמר כאן, ואתה ה'רם' אליך את אהרן. ומזה שנאמר, ואתה הקרב, משמע שרמז רמזה לנו התורה הקדושה, שאין להרים אדם למעלה ממה שהוא באמת.

הוא היה מסביר, שכבוד אינו אלא עלבון. משל למה הדבר דומה, לבן מלך ששקע בתאוות, ובתור עונש שלל המלך ממנו את תארו וגירשו למדינה רחוקה. אנשי המדינה ההיא לא ידעו על כך, וחלקו לו כבוד מלכים גם בזמן גירושו, כשהוליכוהו לרצות את עונשו; אפשר לתאר מה הרגיש בן המלך באותה שעה, בהעלותו על דעתו את נחיתותו ומעמדו הירוד והשפל. כך אני מרגיש, היה מסיים החפץ חיים, בזמן שהבריות טועים בי ומכבדים אותי, ואנכי יודע בלבי את שפלות מצבי ופחיתות ערכי. (המאורות הגדולים)

"ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד

ולתפארת" (כה, ב)

הגאון רבי שמעון סופר שאל: בתחילה הקב"ה מצווה לעשות בגדים לאהרן הכהן מהטעם של כבוד ותפארת: "ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת" ולאחר מכן מביאה התורה את הטעם לעשיית הבגדים היא כדי לקדש את אהרן:

ליקוטים וסיפורים נפלאים - תצוה

לא היה עושה דבר. העינים אמרו: אנו למעלה מן הכל, שאם לא היינו מראים לו את הדרך לא היה נעשה. ענה הלב ואמר: אני למעלה מן הכל, שאלמלא לא נתתי לו העצה לא הועיל כלום. ענתה הלשון ואמרה להם "אם לא הייתי אני, מה הייתם עושים?". ענו לו כל האיברים ואמרו לה: לא יראת להדמות אלינו, ואת סגורה ונתונה במקום חשך ואפלה, ועוד שאין בך עצם כשאר כל האיברים? ענתה הלשון ואמרה, היום תאמרו שאני מלך ושליט עליכם! שמע האיש את הדברים האלה ונתפחד והקיץ משנתו והלך לדרכו, והגיע למקום ונכנס אצל המלך ואמר לו, הא לך חלב כלביא (היינו כלבה), מיד קצף וציוה לתלותו, וכשהיה הולך להיצלב היו כל האיברים בוכין, אמר להם הלשון, הלא אמרתי שאין בכם ממש, אם אני מצילה אתכם, תודו לי שאני מלך עליכם? אמרו לה: הן! מיד אמרה הלשון השיבוני אצל המלך. והשיבוהו. אמר לו: למה צוית לתלותי, זו תורה וזו שכרה? אמר המלך, הבאת חלב כלביא לקרב מיתתי, אמר לו ומה איכפת לך ויהא לך רפואה ממנו, ועוד גם כן כי "לביאה" קורין אותה "כלביא", לקחו ממנו וניסוהו, ונמצא חלב לביאה, אמרו לו, כל האיברים עכשיו אנו מודים לך שאת אמרת האמת. ע"כ. ועל זה אמר המדרש "מוות וחיים ביד הלשון". (משלי יח, כא)

"ונשמע קולו בבואו אל הקודש ובצאתו ולא ימות" (כח, לה)

אמר ה"בית ישראל" מגור ז"ע, רימזה התורה שאף 'ובצאתו' כאשר יוצא מן הקודש 'ולא ימות', שיישאר הרושם מן הקדושה אחר כך. כמו שאמר הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע 'אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו', כאשר מגיע לאדם איזה התעוררות, רגע יקר, זמן טוב, צריך לראות שיישאר מזה רושם הלאה, אם ח"ו 'אדם ביקר ולא יבין' - 'ולא ילין', אינו מבין להלין את הקדושה שקיבל 'נמשל כבהמות נדמו'. (יגדיל תורה)

"ונשמע קולו בבואו אל הקודש" (כח, לה)

טעם הדבר הוא שידוע שמלכותא דרקיע ומלכותא דארעא שווים, כמו הנכנס להיכל המלך פתאום, חייב מיתה, וכמו שנאמר באחשוורוש (אסתר): "אשר לא ייקרא - אחת דתו להמית", לכן השמיע הכהן קולו ע"י הפעמון ורימון. ועוד כדי שייודע שהכהן הגדול רוצה להיכנס, ואע"פ שהכל גלוי וידוע לפניו, וגם אצל המלאכים הכל גלוי וידוע, רק הטעם הוא שלא יפגעו בו מן המלאכים הקדושים אשר לפניו, אילו הי' נכנס פתאום, וקול הפעמון הזה היה אזהרה למלאכים שיפנו מקום לאוהבו של מלך, לכבודו של מלך שיוכל להיכנס ולעובדו ביחוד, ובצאתו הייתה גם כן הקריאה כאילו הכהן קורא אותם שישבו לשרת לפניו כבראשונה כי כבר כילה עבודתו, והוא יוצא מן הקודש, ואם יבוא שמה מבלי להשמיע קולו ימות על ידי משרתי ד' אשר סביב השכינה. (רבינו בחיי)

בראייה. אולם כעבור עשרים שנה נזדמן לעירו גוסטינין חזן ושוחט שהציבור נהנה מתפילתו, ובאו עמו לרב שיקבלנו לחזן בעיר. כאשר הגיעו לביתו לקודש פנימה, הכירו מאז שהוא שיחק בקוביאי, והבין כי מן השמים זימנו לו לראות זאת כדי שלא ייכשלו בו. ואמר כי כעת מובן לו דברי רש"י שכתב 'ולבי אומר לי', כי לרש"י נזדמן לראות אשה רוכבת על הסוס לבושה בסינר, וחלשה דעתו מדוע נזדמן לפניו מראה כזה. אבל כשהגיע לבאר את עשיית האפוד כתב 'ולבי אומר לי', כי מה שראיתי אז את השרה לבושה בסינר היה זה כדי שאבין את עשיית האפוד שהיה עשוי כסינר של הנשים, ולא לחינם ראיתי זאת. (מי הים השלם)

"ששה משמותם" (כח, י)

בירושלמי מובא שבאבני האפוד היה שמו של בנימין מחולק, באבן הימיני היה כתוב 'בנ' ובשמאלי 'מינ', ודורש את זה ממה שכתוב "ששה מ'שמותם" - מקצת שמותם ולא כל שמותם, לכן שמו של בנימין היה מחולק על שתי כתפות האפוד. ולזה אפשר לומר רמז ממה שנאמר בברכות בנימין "ובין כתפיו שכן". (משך חכמה)

"תרשיש ושהם וישפה" (כח, כ)

אומרים חז"ל כי "ישפה" זוהי אבנו של בנימין, ורמז לכך אומר בעל הטורים ישפה בגימ' בנימין בן יעקב עם הכולל, באבן זו מספרים חז"ל התרחש מעשה שיש ללמוד מזה הרבה בענין מצוות כיבוד אב, שכן מסופר בגמ' (ירושלמי פאה) על נכרי בשם דמא בן נתינא, שביקשו ישראל לקנות אצלו אבן ישפה, אך מכיוון שאביו היה ישן אותה שעה על הארגז בו הייתה טמונה האבן, ויתר על הרווח העצום ולא מכר את האבן, ובלבד שלא להעיר את אביו משנתו, וברור שהמעשה הזה מהווה לנו דוגמא ומופת לקיום מצות כיבוד אב, ואפשר לומר כיון שבנימין הרי לא השתתף במעשה מכירת יוסף, ולא נגרם לאביו צער על ידו כשאר אחיו, ממילא הרי קיים מצות כיבוד אב בשלמות, לפיכך נזדמנו ע"י אבנו מאורע של כיבוד אב. (מעינה של תורה)

"שפה יהיה לפיו סביב" (כח, לב)

מעשה נפלא סיפרו חז"ל (מדרש שוחר טוב, לט. ע"ש) מעשה במלך פרס שנטה למוות, אמרו לו הרופאים אין לך רפואה עד שיביאו לך חלב לביאה. ענה אחד מהם ואמר לו: אם רצונך אלך אני, רק תן לי עשרה עיזים. אמר לעבדיו ונתנו לו. הלך לגוב אריות והייתה שם לביאה מינקת גוריה, יום ראשון עמד מרחוק והשליך לה עז אחת ואכלתה, יום שני נתקרב לה מעט והשליך אחרת, וכן בכל יום ויום עד שהיה משחק עמה, ולקח מחלבה והלך לו. כשהיה בחצי הדרך ישן וראה חלום, שהיו כל איבריו מהרסין (מתווכחים) זה עם זה; אמרו הרגליים: "אין בכל האיברים כמותנו שאם לא היינו אנו הולכין לא היה יכול להביא מן החלב". ענו הידיים: אין כמותנו, שאם לא היינו אנו שחלבנו

ליקוטים וסיפורים נפלאים - תצוה

הם בגדר ניבול פה!" בהזדמנות אחרת שמע תלמיד ששר "בלבבי משכן אבנה", עצר אותו רבי שרגא פייבל ושאל: "כלום כבר הגעת למידה זו?" שאלתו הנוקבת ירדה תהומות. התלמיד קיבל את הדברים, ובמשך עשרות שנים לא היה מסוגל להעלות את השיר על דל שפתיו!

"ועשית מזבח מקטר קטורת וכו' וציפית אותו זהב" (ל, א)

הנה היו שני מזבחות; האחד, שמקריבים עליו הקרבנות. והשני, "מזבח הזהב", ואין עליו אלא הקטרת "הקטורת". והנה רואים שבו היה הדגשה מיוחדת בציפוי זהב שזכר שרגא: "וצפית אותו זהב טהור את גגו ואת קירותיו סביב ואת קרנותיו", ומדוע? אכן כידוע "הקטורת" הייתה מעשירה את בעליה (יומא כו). והנה תכלית הכסף והמזמון אינו אלא לעבודת ה', שאילו לשאר דברי העולם הזה נאמר (קהלת ה, יב) "עושר שמור לבעליו לרעתו". אכן כאשר המזמון והכסף מנוצלים לדברים רוחניים על זה נאמר (קהלת ז, יב) "כי בצל החכמה בצל הכסף" שאמרו על זה חז"ל (פסחים נג:): "שהנותן מכספו לתורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה בכבוד", וזה עניין שרבי היה מכבד עשירים. ולכן במזבח של הקטורת הרומז ל"עשירות" נאמר (ל, ו): "ונתת אותו וגו' לפני הכפורת וגו' אשר אוועד לך שמה" - כלומר תקרב את המזבח אל הקודש קרוב קרוב, כי תכלית העושר - לקדושה צריך.

"ובחרושת אבן למלאת ובחרושת עין לעשות בכל מלאכה" (לא, ה)

אומר ה'חידושי הרי"ם' שמכל דבר, יהודי צריך להוציא איזה לימוד לעבודת ד'. רואים את העניין בבירור אצל גדולי ישראל, שכל דבר שרואים, הם מתרגמים לעבודת ד'. 'מה זה אומר לי בעבודת ד', ואין מאורע שעובר 'סתם כך'. אומר בעל 'חידושי הרי"ם' רבי עקיבא הלך בדרך וראה אבן ובה חור. ראה שהמים הם שטפטפו על האבן וקדחו בה חור. אמר רבי עקיבא, ומה מים שחקו אבנים, גם התורה תצליח לקדוח בלב שלי. וזה מה שנאמר "בחרושת אבן למלאת". לקחת את החור שיש באבן ולהבין ולהשליך מזה ליראת שמים. מסופר על מרן הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שתלמידיו שלחו לו מאמריקה פרימוס. כשהגיע החבילה לביתו ניסו להרכיב את המכשיר ולא ידעו איך. אמר להם, "ודאי יש בתוך הקופסא הוראות", ואכן נמצא דף ההוראות. מיד קרא בשמחה, "יש לך ראייה שתורה משמים, אם פרימוס לא שולחים בלי הוראות, כל שכן שהעולם לא נברא בלי ספר הוראות". (הרה"ג ר' שלמה לוינשטיין שליט"א)

"וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי" (כט, א)

לפי שישראל אומרים: ריבון העולם, עניים אנו ואין לנו קרבנות להביא, אמר להם: דברים אני מבקש, שנאמר "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" (הושע י"ד) ואני מוחל על כל עוונותיכם, ואין דברים אלא דברי תורה שנאמר "אלה הדברים אשר דיבר משה". אמרו לו אין אנו יודעים, אמר להם בכו והתפללו לפני ואני מקבל. אבותיכם כשנשתעבדו במצרים, לא בתפילה פדיתי אותם? שנאמר "וייאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו". בימי יהושע, לא בתפילה עשיתי להם נסים? שנאמר "ויקרא יהושע שמלותיו" בימי השופטים בבכיה שמעתי צעקתם שנאמר "ויהיה כי זעקו בני ישראל אל ה'..." בימי שמואל, לא בתפילה שמעתי להם? שנאמר "ויזעק שמואל בעד ישראל אל ה' ויענהו ה'", איני מבקש מכם לא זבחים ולא קרבנות אלא דברים שנאמר "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". מי גרם למרדכי לבוא לידי הגדולה הזאת? אמור שהיה מתפלל בכל שעה, שנאמר "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרא מרדכי את בגדיו... ויזעק זעקה גדולה ומרה", מאחר שראה עצמו בגדולה לא הגיס לבו ולא עמד מן התפילה, אלא "וישב מרדכי אל שער המלך", כשם שהיה מתחילה שחזר אל שקו ואל תעניתו. אף כאן הוא אומר "זה הדבר" לפי שלא התרצה הקב"ה לאהרן (על מעשה העגל) אלא על ידי תפילה שנאמר "ובאהרן התאנף ה' מאוד להשמידו, ואתפלל..." (מדרש רבה)

"את הכבש האחד" (כט, לט)

מעשה היה ביהודי פשוט, אשר לא ידע את פירוש מילות התפלה, אולם עובדה זו לא מנעה ממנו להתפלל בקול גדול, וכשהגיע בפרשת התמיד למילים "את הכבש האחד", שאג בקול ובעיניים עצומות "א-ח-ד!"... משל היה עומד בקריאת שמע במלים "ה' אלוקינו ה' אחד". ספור זה שמע רבי שרגא פייבל מנדלוביץ מפי אחד מתלמידי ישיבתו, אשר הוסיף ודיבר בלגלוג על יהודים פשוטים מעין אלו, 'עמך', אשר אינם יודעים בתפילה אפילו את פירוש המלים, אולם למרות זאת הם מנסים להתפלל בהתלהבות. הנימה שבה דבר התלמיד לא מצאה חן בעיני רבו, והוא העיר לו: "הלגלוג שלך אינו במקומו... הלגלוג מעיד שהחושם הרוחניים שלך אינם מפותחים די צרכם...". תהה התלמיד: "על מה ולמה?" ורבי שרגא פייבל המשיך: "יהודי אמיתי, בעל הרגשה עדינה, צריך היה לשנות אצלו את היחס כלפי המלים 'את הכבש האחד' מכאן ואילך... הוא צריך היה לחשוב בעקבות המעשה הזה - הנה, גם פה, במלים הללו, קיבל איש יהודי על מלכות שמים על עצמו...". מעשה זה, המובא בספר "מרבצי תורה מעולם החסידות" מוכיח עד כמה דייק עם תלמידיו על כל דבר היוצא מפייהם, ועוד מסופר שם כי בחור אחר השמיע חדושי תורה ובענין מסוים התבטא כי "הט"א אינו צודק בדבריו". באותו רגע שיסע רבי שרגא פייבל את דבריו וקרא בקול, כשהתרגשות ננסכת בו: "דיבורים כאלו

פניית תשע"ז

החשש מלב מרדכי, כי מאחר שלא גלתה את מולדתה, ולכל אחד ואחד נראתה לו כאומתו, לא יכול היה אחשוורוש להתפאר במולדתה על פני שאר הנשים. (לאור הנר)

כ"י הגיד להם אשר הוא יהודי" (ג,ד)

אמרו חכמינו זיכרונם לברכה: "כך הם ישראל - כל מקום שאחד מהם הולך, אינו יכול לומר שאינו יהודי, למה שהוא נכר" (שיר השירים רבה, פרשה ו), וככתוב (ישעיה סא, ט): "ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'". הינו, עם ישראל נכרים לעיני כל העמים בכך שהם "זרע ברך ה'", הם מתבלטים בכך ששם השם נקרא עליהם. הרב אליעזר בן דוד סיפר פעם שהוא ואשתו שהו באחד משדות התעופה בעולם, ופתאום נגש אליהם אדם לא מכר ושאל אותם, "תסלחו לי, האם אתם יהודים?".

בני הזוג אשרו לו שאכן הם יהודים, ואותו אדם המשיך ואמר בהתרגשות, "פעם ראשונה בחיי שאני זוכה לראות יהודים. אתם בניו של העם שהוציא מקרבו נביאים, שזכה להיות במעמד הר סיני - אתם הבנים של הקדוש ברוך הוא".

לאחר שנרגע האיש מעט, הוא המשיך ושאל, "תסלחו לי שאני שואל שאלה כזו אישית, אבל אני מוכרח לדעת, האם יהודי שהולך ברחוב לתומו חושב על אותם דברים שאני ושכמותי חושבים, או שיש לו מחשבות אחרות, נעלות יותר?" סיים הרב בן דוד את סיפורו ואמר, "מימי לא קבלתי שיעור מוסר יותר טוב מזה...".

"ישנו עם אחד" (ג,ה)

רבי שלמה קלוגר זצ"ל פרש פסוקים אלו בדרך צחות, וכך אמר: המן אמר "ישנו עם", עם זה הוא עם ישראל, ולפי צווי של ה' יתברך, צריכים הם להיות "אחד", כלומר: באחדות. אולם, הם אינם עושים זאת, אלא אין ביניהם אחדות כלל, כפי שממשיך הפסוק ואומר: "מפוזר ומפורד בין העמים". מלבד זאת, "ודתיהם" צריכות להיות "שונות מכל עם", אבל הם "ואת דתי המלך", שהוא מלך מלכי המלכים - "אינם עושים". ולכן, "ולמלך" - מלך מלכי המלכים, "אין שווה להניחם", מכיוון שגם הקדוש ברוך הוא כועס עליהם ורוצה להענישם בשל מעשיהם. ומשום כך, "אם על המלך" - הקדוש ברוך הוא, "טוב" - להענישם, "ייכתב לאבדם" - ניח לשונאיהם לכתב את הגזרה ולאבד אותם. (ומתוק האור)

"ביום אחד" (ג,ו)

מדוע רצה המן להשמידם דווקא "ביום אחד"? ומה בכך שהדבר יתפרש על כמה ימים? אומר רבי שלמה מקרלין בדרך צחות: המן ידע את ההיסטוריה של העם היהודי, וידע שאלוקי היהודים עושה להם נסים ומהפך את הגזרה הרעה לטובה. הוא חשש, אפוא, שגם במקרה זה היהודים ינצלו מגזרתו, ויקבעו יום טוב כזכר לנס. אמר המן בלבו: "גם אם יתרחש להם נס, איני מפרגן" להם יותר מיום אחד...".

"המולך מהודו ועד כוש וגו'" (א,א)

מסופר על הגאון רבי אייזל חרין זצ"ל שנכנס פעם לבית הכנסת וראה איך איש אחד פותח סידורו לתפילת שחרית ומעביר את הדפים זה אחר זה במהירות ומנשק את הסידור והוא כבר ממחר לצאת... קרא לו רבי אייזל להוכיחו ואמר לו: הן עתה נתברר לי כאיזה מאן דאמר פסקינן, דבגמרא יש פלוגתא אם הודו וכוש היו רחוקות זה מזה או סמוכות, והנה כעת כאשר התבוננתי על מעשיך נוכחתי לדעת שסמוכים אהדדי וכל המרחק ביניהם לא יותר ממינוט אחד, כי כך נתארך לך מזמן שהתחלת "הודו" עד "קוש" - נשיקת הסידור...

"לעשות כרצון איש ואיש" (א,ה)

המשתה שערך אחשוורוש היה ברוב פאר והדר עם כל גנני המלכות, וכפי שמתואר בפסוקים בפרוטרוט: "חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסחרת והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך". ומדוע לא מוזכר שהיו במשתה כלי שיר שניגנו והנעימו למשתתפים בקול שיר ונגינה? אומר המהר"ם שיף: המשתה היה "כרצון איש ואיש", ואי אפשר שהנגינה שתנוגן תערב לאזנם של כל המשתתפים. יש הרבה 'סגנונות מוסיקליים', ומה שערב לאזנו של האחד צורם לאזנו של חברו... ועל כן לא ניגנו. (ומתוק האור)

ובפירוש "לקח טוב" על המגילה מאת רבינו מהרי"ט צהלון זלה"ה, הובא וואלו דבריו: "נראה לי טעם הגון מדוע נפקד ממשתה הזה כלי זמר וניגון, לפי שכל מגמתו הייתה לעשות כרצון איש ואיש, ואם כה יעשה שניגנו לפניהם, הנה המנגנים לא יוכלו לאכול או לשתות כלל - בהיותם מנגנים ומשוררים, ולא נאווה תהלה לשולחנם של מלכים שאלו יאכלו ואלו ירעבו, אלו יריעו ואלו ישתו וישכרו, כי חפץ שכולם יאכלו שמה, כקטן כגדול, ולא ניכר שוע לפני דל, כמו שאמר 'למגדול ועד קטן'".

"אין אסתר מגדת" (ב,ב)

מדוע נמנעה אסתר לגלות את מולדתה לאחשוורוש אף לאחר שהומלכה? ומדוע צווה אותה מרדכי על כך? אומר ה"בן אריאל": מרדכי חשש שמא אחשוורוש ישוב ויעשה משתה, וכדרכו, באמצע משתה היין, יעלה בלבו הרעיון להציג את אשתו לראווה בפני הנוכחים, ויצווה על אשתו הנוכחית - אסתר - לבוא בכתר מלכות, כפי שעשה לאשתו הקודמת - ושתי. והלא כיצד עלה בלבו הרעיון להביא את ושתי? אומרת הגמרא (מגלה יב, ב), כי בשעה שעובדי כוכבים אוכלים ושותים אין מתחילין אלא בדברי תפלות, וכן בסעודתו של אותו רשע: "הללו אומרים: מדיות נאות, והללו אומרים: פרסיות נאות. אמר להם אחשוורוש: כלי שאני משתמש בו - אינו לא מדי ולא פרסי, אלא כשדי! רצונכם לראותה? אמרו לו: אין!". כדי למנוע מאחשוורוש לשוב ולעשות לאסתר את אשר עשה לושתי, ציווה עליה מרדכי שלא תגיד את עמה ואת מולדתה. בכך סר

פניית תשע"ז

את העצם יבוא על שכרו, בא הקורא המצרי שמקורו ארוך והוציא את העצם, אמר אל הארי: תן לי את שכרי, שאג הארי ואמר: וכי יש לך שכר גדול מכך שנכנסת ללוע הארי ויצאת בשלום. אף אבימלך אמר לאברהם כן (בראשית כג, כט) כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום. ויש להבין דבריו מה שפתח שלא הרע לו, ועובר שעשה לו טוב. ועוד מהו הטוב שעשו עמו והרי גרשוהו, אלא עצם הדבר אשר לא נגענוך נחשב ש'עשינו עמך רק טוב'. וכך בכל הדורות 'גוי טוב' נקרא מי שלא מציק ליהודים ומתעצל להרגם. וזה שאמרו משרתי אחשוורוש על מרדכי 'לא נעשה עמו דבר'. אף שעשה טובה והציל את המלך, כי עצם הדבר שיצא בשלום מהתעסקות עם המלך היא הטובה הגדולה ביותר.

למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני" (ו,ו)

איך עלה על דעת המן שהוא המדובר, הלא אם אכן הכוונה אליו, מה זה עלה על דעת המלך פתאום, לפנות בוקר, לעשות עמו יקר וגדולה. ובוודאי היה זה דבר חדש שנולד כעת שצריכים לעשות לאיזה אדם כבוד, וכי מפני ש"אין לעשות יקר יותר ממני" הרי זה מחייב שכונת המלך אליו. לכן נראה לפרש שגם המן הבין שאין הוא המדובר, ואם כן מפני מה הפליג כל כך בשכרו של אותו אדם. אלא אמר בלבו שאף שהמלך יעשה זאת לאדם אחר, על כל פנים אחר כך גם לו יעשה כבוד כזה, שהרי אותו גידלו ונשאו על כל השרים, ולכן יעץ כן כדי שגם לו יעשה כן אחרי זה. (שפת אמת)

אל תפל דבר מכל אשר דברת" (ו,י)

בתרגום כאן איתא: כאשר ציווה אחשוורוש להמן לעשות למרדכי את כל הכבוד, ביקש המן ממנו שמוטב לו להיהרג ולא יצטרך לעשות למרדכי הכבוד הזה, ויש מקשים א"כ מדוע לא הרג את עצמו ולא יהיה לו כל הבושה הזאת לבצע את ציווי המלך, ויש ליישב עפ"י דברי הגמרא שכאשר גוזרים המלכות איזה גזירה על ישראל ומת אחד מן השרים אז מתבטל הגזירה והטעם הוא כי הגויים תולים את מקרה המוות כי ה' רוצה לנקום בהם על שמציעים את ישראל ולכן מבטלים הגזירה, ולכן פחד המן להרוג את עצמו כי אז יתבטל הגזירה שגזר להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים. (שפתי צדיק)

ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" (ו,ט)

"ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" נאמר במגילה פעמיים, ובאותם טעמי המקרא ממש (באותו ניגון). ותמוה, הרי ה"ככה יעשה" השני נאמר מפיו בעת לכתו ברחוב כאוב ומושפל הולך ומכריז לפני מרדכי הצדיק: "ככה יעשה לאיש אשר המלך"?! נכון, זה תמוה, אמר הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, אבל כנראה שזה היה הציווי של אחשוורוש להמן הרשע

ותעמד בחצר המלך הפנימית" (ה,א)

"כיון שהגיע לבית הצלמים - נסתלקה הימנה שכונה, אמרה: 'אלי אלי למה עזבתני', שמא אתה דן על שוגג במזיד ועל אונס כרצון? או שמא על שקראתיו כלב, שנאמר: 'הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי'. חזרה וקראתו אריה, שנאמר: 'הושיעני מפי אריה'" (מגילה טו, ב) תמוה על מה ולמה ראתה אסתר להאשים את עצמה על כך שהיא קראה לאחשוורוש כלב? והלא תואר זה יאה לו! וכי הוא לא מלך רשע ואכזר ככלב? ביאר רבי ראובן קרלנשטיין בשם רבי יוסף רוזובסקי: "אדם צועד לתומו ברחוב, כשלפתע מגיח מולו כלב רחוב. מנסה האדם לגרש את הכלב בתנועת ידו, אך הכלב נשאר עומד על מקומו. מתכופף האדם ומרים אבן מהקרקע ומשליכו על הכלב כדי להרחיקו ולהניסו מעליו. אבל כאשר נתקל האדם באריה, הרי במקרה כזה הוא לא ינסה לגרשו מעליו בתנועת יד או בהשלכת אבן. האדם יודע היטב כי מול אריה מאיים אין לו שום דרך להתמודד, מלבד דרך אחת: תפילה לה' שיצילנו מידיו". (ומתוק האור)

זכב זה איננו שווה לך" (ה,ג)

תמיהה גדולה בדבר, שהרי המן היה בתחתית המדרגה. עבד, בלן, אשר עלה למדרגת ראש השרים שכולם כורעים ומשתחוים לו, וכל זאת במלכות אחשוורוש שמשלה על כל העולם, וכיצד אומר הוא על כבוד עצום שכזה: "איננו שווה לך". אלא, שהאדם המרוכז בענייני גשמיותו, נמצא תמיד במצב של העדר וחסרון, וכמו שאמרו חז"ל (קה"ר) "אין אדם מת וחצי תאוותו בידו", וכמה טובה וכבוד שיקבל, לא ימלאו הם את חסרונו. ועל כן התייחס המן לכל הכבוד העצום לו זכה כ"איננו שווה לך".

על פי זה יבואר דברי הגמ' (חולין קלט:): "המן מן התורה מנין - שנאמר 'המן העץ'. ולכאורה, מה ענין הפסוק 'המן העץ' להמן הרשע.

אלא כך ביאור שאלת הגמרא: "המן מן התורה - מנין" - היכן מצינו שורש תכונת המן הרשע אשר כל הטוב שבעולם "איננו שווה לך" לעומת חסרון פעוט.

ומשיבה הגמרא: "המן העץ" - את שורש תכונת המן הרשע מצינו אצל אדם הראשון אשר חטא וטעם מפרי העץ האסור. שהרי אדם הראשון קודם החטא ישב בכבודו של עולם ומלאכים היו צולין לו בשר ומסנינין לו יין ושרתה עליו ברכה ללא גבול, ואעפ"כ לא יכל לעמוד באיסור היחיד שנאמר לו "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" (בראשית ב, יז), והייתה כל הטובה לגביו בבחינת "איננו שווה לך". (ר' אהרון קוטלר)

זיאמרו נערי המלך... לא נעשה עמו דבר" (ו,ג)

יש להבין כיצד העזו משרתי אחשוורוש לזלזל בפניו בחשיבות הצלתו ולומר שלא מגיע למרדכי כל טובה על הצלת המלך. הגר"מ שפירא ביאר זאת על פי המדרש (ב"ר סד) בו מסופר על אריה שטרף טרף ונתקע עצם בגרונו, אמר: מי שיוציא לי

פניית תשע"ז

"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" (ח, טז)

אורה זו תורה, ששון זו מילה, יקר זו תפילין (מגילה טז): מדוע שינה הכתוב וכתב "אורה ושמחה וששון ויקר", היה לו לכתוב במפורש: "ליהודים הייתה תורה מילה ותפילין". אלא שזו גופא הייתה הגאולה, ושעתה הרגישו בנפשם כי תורה זו "אורה" ומצות מילה זה "ששון" ותפילין הן "ויקר". וזהו "הדר קבלוה" - מאהבה, שתחילה הייתה קבלתם בבחינת "אמונה", אבל עתה הרגישו כך בחוש ממש. (שפת אמת)

"ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר" (ח, טז)

בפסוק זה נאמר "ששון" בכתיב חסר - "ששן", ואילו בפסוק הבא נכתב "שמחה וששון ליהודים" בכתיב מלא. ויש לפרש שה"ששון" הראשון הרי פירושוהו חז"ל על מצוות מילה. ואמרו בגמרא (כתובות ח.), שאין אומרים בברכת המילה "שהשמחה במעונו" משום שיש צער לתינוק, לכן כתוב "ששן" חסר. אבל שמחת פורים היא שמחה שלימה כמו שכתב המאירי (הובא בביאור הלכה סי' תרצה): "חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה באכילה ושתייה עד שלא יחסר שום דבר". לכן נכתב "ששון" מלא. (הגר"ח קנייבסקי שליט"א)

"זמשלוח מנות" (ט, כב)

ביום הפורים, ממש עם שקיעת החמה, נכנס אחד מאנשי בריסק לביתו של מרן הגרי"ז הרב מבריסק זצ"ל, ובידו משלוח מנות עבור הרב. ואולם, טרם קבל ממנו הרב את המשלוח, יצא מביתו והסתכל לעבר השמים, לראות האם עדיין לא שקעה השמש. הסובבים התפלאו, אבל הרב הסביר את מעשהו: למעשה איני רוצה במתנות מאף אחד, כנאמר שונא מתנות יחיה. אולם שונה הדבר בפורים, אז האנשים מביאים משלוח מנות, אם כן כל מה שלא שקעה החמה אזי עדיין פורים הוא, ומה שהביא הוא עדיין בגדר משלוח מנות, ומתר לי לקבל ממנו. אבל אם כבר שקעה השמש, הרי זו מתנה רגילה, ומתנות איני חפץ לקבל.

"ימי משתה" (ט, כב)

פעם אמר הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע במסיבת פורים "היכן מרומו בתוה"ק כי מצוה בפורים לשתות כדת? וענה "כתיב ב' בשלח 'וילונו העם על משה לאמר מה נשתה ויורהו הי עץ', פירוש, העם התלונן 'מה נשתה' מתי נשתה? ויורהו ה' עץ - 'ויתלו אותו ואת בניו על העץ' זה פורים, אז נשתה" (אדמו"רי בעלזא)

"אל תפל דבר מכל אשר דיברת", הכל מכל כל כפי שדיברת - אל תפל דבר!, אותם המילים, אותו הניגון, באותה שמחה ובאותו מרץ, תכריז: "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו". (הרה"ג ר' שמואל בויאר שליט"א)

"יילבש את מרדכי וירכיבהו..." (ו, יא)

מרדכי לבש בגדי מלכות ומעליהם את הפתיל תכלת. הוא לא התבייש להראות יהודי. גמר להתלבש, והמן כבדו לעלות על הסוס. אומר מרדכי: אין לי כח לטפס, אחרי שלשה ימי צום... - אז מה נעשה?

- תתכופף ואני אעלה עליך! וכשהמן התכופף, קדם כל - המן השתחוה למרדכי, במקום שמרדכי ישתחוה לו ["ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה"]. דבר שני, מרדכי נצל את ההזדמנות ונתן לו בעיטה אחת מאחור... תמה המן: הרי אמרת שאין לך כח? זה נקרא בלי כח? מזל שבאמת אינך בשיא הכח... אמר לו מרדכי: נכון, אין לי כח למרחצאות, בגדים וסוסים, אבל לבעוט בך זו מצוה, שנאמר "ואתה על כמותימו תדרך" (דברים לג, כט), ולמצוות יש לי כח. (מתוק האור)

"זאתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם" (ח, ח)

מפרש המלבי"ם פירוש נפלא: הנה בגזירת המן נכתב לאמר "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", והנה את תיבת "היהודים" יש לפרשה בשני אופנים, ניתן לפרש במובן הפשוט שישנה גזירה "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", אך ניתן לפרש גם אחרת, כי נגזרה גזירה נוראה "להשמיד להרוג ולאבד את כל", היינו להרוג את כולם, ומי יהיה ההורג? "היהודים". וזה מה שאמר להם אחשוורוש למרדכי ואסתר: ואתם כתבו על "היהודים" כטוב בעיניכם בשם המלך, כלומר על תיבת "היהודים" שנכתבה באגרות הראשונות תכתבו פירוש המתאים לרצונכם, והיינו שתכתבו כי כוונת המלך הייתה שיש "להשמיד להרוג ולאבד את כל", כלומר: את כל "חיל עם ומדינה הצרים אותם", ומי יהיה ההורג? "היהודים". ואכן כעצה מחוכמת זו עשו מרדכי ואסתר, וכפי שנאמר להלן שכתבו כי "נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר ועיר וגו' להשמיד ולהרוג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אותם". (מלבי"ם)

"האחשתרנים בני הרמכים" (ח, י)

הגמרא (מגילה יח.) אומרת: אטו אנן "האחשתרנים בני הרמכים" מי ידעינן. [פירוש גם אנו לא יודעים מי הם אותם 'האחשתרנים בני הרמכים']. לפי הנ"ל מובן מה שאמרו חז"ל (מגילה ג:) מבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה. והלא יקשה: וכי מקרא מגילה אינו תלמוד תורה. אלא כיון שאת שלוש מילים אלו אין אנו מבינים פירושן, א"כ חשוב הדבר כביטול תורה, לעומת לימוד תורה שהיינו מבינים את פירושו. (רבי יהושע לייב דיסקין)

דברי שי"ה

ממרון שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

פשוט על הפרשה

"וצפית אותו וזה טהור את גגו" (י, ה)

נשאלתי כיון שלא הי' עלי' ציפוי אלא כעובי דינר זהב כמ"ש בחגיגה כ"ז א' והאש תמיד עלי' הזהב רותח מחמת האש ואיך הכהנים הלכו יחפים במקום הילוך רגלי הכהנים ולא נכוו. ונראה דכמו שכתבו התוס' בחגיגה שם (ד"ה שאין) דהאש של מעלה אינו אוכל ה"נ יש בו מעלה שאינו מרתיח את המתכת ושפיר יכלו לעבוד (שוב הראוני בס' מושב זקנים מבעה"ת ריש ויקרא כתב כן בשם ר"י החסיד).
יל"ע למה פרשת מזבח הקטרת נאמר בס"פ תצוה ולא בתרומה וכן פרשת הכיור נאמר בכי תשא. וי"ל משום דאמר' בזבחים נ"ט א' מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו וגבי כיור אמרו שם כ"א ב' בכל הכלים מקדשין א"כ דברים אלו אין מעכבין במעשה ההקרבה רק למצוה בעלמא ולכן אין מקומו בפרשת תרומה [מיהו בירו' שקלים פ"ד ה"ב אמרו הכיור והכן מעכבין אבל הגר"א הגי' שם ע"ש ועי' ירו' יומא פ"ד ה"ה וצ"ע].

"קדש קדשים הוא לה" (י, ה)

במזבח הקטרת כתיב קדש קדשים הוא לה' ובשום כלי לא כתיב כך ואולי משום דהדם שהזה על מזבח הקטרת (דהיינו ביוה"כ) נכנס כולו לקה"ק לכן נקרא גם הוא קדש קדשים וגם גבי אהרן כתיב ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים משום שהי' נכנס ג"כ ביוה"כ לקה"ק וכן גבי קטרת בפ' תשא מה"ט, מיהו במילואים כתיב גם במזבח החיצון והי' המזבח קדש קדשים ושמא רק על ימי המילואים נאמר כדמשמע קראי וכמש"כ בפ' תשא גבי שמן המשחה על כל כלי אהל מועד וצ"ע. והעירוני דבפ' פקודי מ' י' נאמר גם על מזבח החיצון.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ה

"דמי מחלה"

השבוע שא"ל הרב משולם הרט שליט"א את רבינו שא"ל מאוד מרתקת הנוגעת למקצוע שבו הוא עובד. הרב ד"ר הרט הוא רופא ילדים מומחה בבני ברק ורבינו שליט"א סומך עליו ומכיר אותו מקרוב, ובמכתבים אליו הוא מכנה אותו 'אסיא דמתא', רבינו מכיר לו טובה על כמה דברים שעשה עבורו במשך השנים.
וכך שא"ל: "במסגרת עבודתי" אני מטפל בחולים, בין השאר רושם אישור מחלה למי שזכאי לכך. כידוע, כי פי החוק במדינה כיום, כל מי שחולה על פי הגדרה הרפואית, או שאחד הילדים שלו הקטנים חולה וההורה נשאר איתו בבית, זכאי אחד ההורים לקבל אישור מחלה מהרופא, ונחשב לו כיום עבודה ולא יפסיד את המשכורת שמגיעה לו. בימים האחרונים הגיעה למרפאה אשה וביקשה אישור מחלה.
שא"לתי אותה - כמה היית חולה? האשה ענתה כי ברוך ה' היא מרגישה מצוין, אבל בתה הגדולה שכבר נשואה, היתה במשך שבועים במצב רפואי מסוכן וחמור מאוד, והיתה זקוקה לתמיכה של אימה לסעוד אותה לצידה בבית החולים, מוזן אפה, שלא היית מסוגלת לעבוד במצב כזה והיית לצידה עד שחזרה ב"ה לעצמה, לכן אבקש אישור מחלה.

הרופא השיב לה - כי לכאורה החוק מאפשר לקבל דמי מחלה רק למי שהילד הקטן הזקוק לאמו חולה, ולא ילדו הגדול שכבר עצמאי, ולא אוכל לתת על זה את הפתק, מאידך האשה לא ויתרה וטענה כי בתה היתה זקוקה לה מאוד לא פחות ממה שקטן זקוק לאמו וזה גם נחשב בכלל החוק.
"סימכנו שנשא"ל את פי מרון שליט"א וכאשר יאמר לנו כן נעשה".

מרון שליט"א בירך כמה פרטים על עצם המחלה והעזרה אותה העניקה האשה לבתה החולה, ואח"כ אמר כי במקרה הזה, נראה שהאמא לא היתה מסוגלת לעבוד כלל בשעה שביתה חולה, ממילא, האמא היא כמו חולת צער, ונחשב גם כן לסוג של חולי, ומסתבר שמגיע לה דמי מחלה.
כמוכן יש להרגיש כי אין ללמוד ממקרה זה כלל, לשום מקרים והבאנו את הדברים רק להגדיל תורה ולהאדירה.

הביאני אל בית היין

בהתקרב עלינו ימי הפורים ימים שנאמר עליהם פורים כפורים ימים שבהם יש שפע של שמחה ושפע רוחני שאפשר לקבל, וכפי שנמסר לנו מבית מרון שליט"א שהשנה לא תהיה קבלת קהל כלל בביתו של מרון שליט"א ביום הפורים למעט לאחר תפילת מנחה שיוכלו לעבוד ולהתברך בבית הכנסת "לדרמן" קומה ב', (מנחה בשעה 12:30).

כשרות מיוחד עבור הקוראים החשובים כבשנים קודמות, גם השנה א"ה נשמח להיות שליחים למי אשר יבצר ממנו להכנס לחצר המלך הפנימית ולהתברך מרבינו שליט"א בימי הפורים הבעל"ט, (ובפרט לקוראים החשובים הגרים מעבר לים), נשמח להעביר את שמותיכם לברכה והצלחה גדולה בימים מיוחדים ונשגבים אלו.

המעונינים ישלחו את שמם, ובל"נ נכניס את כל השמות בימי הפורים להתברך אצל רבינו.

דבר העורך

"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"

הרגשה זו של שמחה וששון, מתגברת יותר בימים אלו עת התקרב ימי הפורים הנעלים, וידוע מן הספרים הקדושים כי בכל שנה יש אותם השפעות וניסים שאירעו לאבותינו לפני אלפי שנה. ובאחד מספריו (מובא גם בשיח הפורים) כותב רבינו כי הנה הגוים בכל הדורות רוצים להעבירנו מאמונתנו חס ושלום בב' דרכים. א' על ידי גזרות ושמדות וצרות כו', ב' על ידי ויכוחים ופיתויים והבטחות ודברים רכים וכמ"ש (שה"ש ז') שובי שובי השולמית וגו' ועי' רש"י שם, ועל ב' הדברים הבטיחנו הנביא באומרו (ישעיה י"ד) כל כלי יוצר עליך לא יצלח וגו', ונגד האופן הא' אמר כל כלי יוצר עליך לא יצלח, ונגד הב' אמר וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע. והנה נגד הא' יש בדין שיצילנו כיון שרודפים אחרינו משום שאנחנו עבדי ה' וכמ"ש במדבר רבה פ' מטות דלכך נקרא נקמת ה' ע"ש, ועל זה אמר ישעיה זאת נחלת עבדי ה' דהיינו שמגיע להם בדין כמו נחלה, אבל נגד הב' אין מגיע בדין כיון שתלוי בבחירה ובידינו שלא לשמוע להם ומ"מ הבטיח שלא יוכלו לנו וע"ז אמר וצדקתם מאתי שזה בדרך צדקה. עכ"ד.

דברים אלו מקבלים משמעות נוספת בתקופה זו, שנראה שהרשעים בכל מקום בארץ ובעולם עושים הכל בשביל לנסות להעביר את קומץ יראי ה' ולקרר את אמונתם בה', אמנם, עם הכל עלינו לאזור אומץ ולהוסיף שמחה וששון, ולהוסיף בתפילה כמו שחוזר ואומר רבינו שליט"א, ובעז"ה נזכה בקרוב לראות ישועות גדולות ולחזות בגאולה השלימה בב"א.

פברכת שבת טובה
ופורים חמורים
יחמק שבת טובה (ב"ב)

הנהגות בעניני מגילה ופורים

- א. בתענית אסתר קודם מנחה מניח ג' מטבעות של חצי שקל של זמנינו בקופת צדקה זכר למחצית השקל. עי' שו"ה תרצ"ד א'.
- ב. גם כשהוא סנדק בתענית אסתר לא מיקל לאכול אח"כ אפי' שמעיקר הדין מותר. עי' שו"ה תרפ"ו ז', ואמר לי שכן דעת החזו"א, ואביו מרן הקה"י היקל בשנותיו האחרונות מפני חולשתו ואמנם עפ"ד יכל לאכול גם בלי זה.
- ג. ליל פורים קודם ערבית לובש כובע ומעיל של שבת. עי' שו"ה תרצ"ה ב'.
- ד. נזהר מהשקיעה שלא לכתוב רק בעניני פורים, ונמנע מלגזוז שער לילד בן ג'. עי' שו"ה תרצ"ו ב', ושם דין א'.
- ה. לא נוהג לפשוט המגילה [שמשתמש בה] כאגרת בשעת הקריאה. עי' שו"ה תר"צ כ"ב ואמר לי שכן נהג החזו"א.
- ו. כשאומר 'האגרת הזאת' מנענע קצת המגילה. עי' שו"ה תר"צ דין כ"ח.
- ז. כשמזכיר הבעל קורא המן רוקע ברגלו ב' פעמים. ואמר לי משום שכשדופקים פ"א לא ניכר, ויש להוסיף כאן שגם כשקרא המגילה לעצמו בשבת שקודם פורים כדרכו, עשה כן ועי' שו"ה שם כ"ה.
- ח. בשמיעת המגילה יושב ורק בברכות עומד. עי' שו"ה תר"צ דין כ"א.
- ט. כשנתמנע מעט לאונסו בקריאת המגילה משלים מיד בתוך המגילה מה שהחסיר. וכן בשאר המגילה מוציא התיבות מפיו. עי' שו"ה תר"צ י"ג, ט"ו. (ואמרו"ר אמר שכמדומה לו שלא נכון שהוציא תיבות המגילה מפיו).
- י. כשאומרים עשרת בני המן מתחיל מחמש מאות איש, ואומר בנשימה אחת. עי' שו"ה שם דין כ"ז.
- יא. סעודת פורים אוכל בעיקר ביום סמוך לשקיעה ומעט אחריה ולא נוהג לאכול זרעונים ולא מדליק נרות. עי' שו"ה סי' תרצ"א א' ב'.
- יב. שותה יין בבוקר יותר מהרגלו ואח"כ ישן קצת ובזה מקיים עד דלא ידע, ובסעודה שותה קצת יין.
- ג. משלוח מנות מקיים בבוקר ונותן ביד ולא עי' שליח כמו שנהג החזו"א ודלא כמש"כ בבנין ציון. עי' שו"ה תרצ"ה ז'.
- ד. משתדל שלא לאכול קודם שנותן משלוח מנות ומתנות לאביונים. כדי שלא לאכול קודם שקיים המצוה.
- טו. מתנות לאביונים מקיים מיד אחר התפילה. עי' שו"ה תרצ"ד י"ב.
- טז. ונותן כמה שקלים (עשר ש"ח) ולא חמישים שקל כמו שהחמיר חמיו זצ"ל. עי' שו"ה תרצ"ד ד', ושמעתי ממרן שיתכן שאין כוונת חמיו מרן הגר"ש אלישיב שצריך דוקא חמישים אלא שבזה ודאי יוצאים אבל לאו דווקא, אמנם בהזדמנות אמר לי מרן שבד"כ הוא נותן לעני אחד או שתיים מתנה חשובה של כסף, ולשאר העניים המבקשים נותן פרוטה וכן ראיתי בס"ד.
- יז. שושן פורים מחמיר בבני ברק לעשותו כפורים לכל דבר משום שהחזו"א פסק שב"ב מחוברת ליפו (עי' הגשר) ויפו היא מעיירות שספק מוקפות, ולכן מחמיר לשמוע קריאת המגילה לילה ויום בלי ברכה ועושה כל מצוות היום שוב. מרן אמר לי עוד, שבזמן החזו"א יפו הי' סמוך לב"ב וכיום יש כביש מפרד ולכן טוען ר"ש דבליצקי שא"צ להחמיר בט"ו אבל אינו צודק כי יש גשר שמחובר וגם ב"ב מחוברת מהצדדים של הכביש.
- יח. אבל מ"מ משתדל שיביאו בן כרך כגון ירושלמי שחוזר עד עלות השחר לירושלים שיקרא עם ברכה כדי שיהי' מהודר יותר, ואם יש מנין ירושלמים קוראים ג"כ בברכה אחרונה וזה טוב יותר. עי' שו"ה תרפ"ח י"ד ט"ו.
- יט. נשאל, אם הירושלמי כבר הי' בכניסת פורים ביום י"ד בב"ב אם יברך ג' ברכות או ב' ולא הכריע. עי' שו"ה שם.
- פ"א היו בשושן פורים בבוקר, מנין אנשים שהיו בירושלים בעלות השחר והגיעו לכאן לב"ב, והורה שיקראו (א' מהירושלמים) (אחרי גמר התפילה) בברכה (ג' ברכות לפני) וברכה לאחריה, ורבינו

צורות הפנים ותחפושת בפורים

ענין תחפושת בפורים נזכר ברמ"א סימן תרצ"ו ס"ח, ואמר רבנו כי שמע טעם לזה היות ובפורים הכל חייבים ליתן מצות מתנות לאביונים, ולכן היו הרבה גוים מתחפשים אז כמו יהודים כדי שיתנו גם להם, ואמנם כתוב בגיטין דף ס"א א' מפרנסים לעניי נכרים עם עניי ישראל מ"מ הם לא ידעו מזה, ומזה השתרש הענין הזה (שבא מעכו"ם). סח רבנו כי שמע מאביו מרן הקהילות יעקב זצ"ל, שבישיבה שלמד בנובהרדוק בכל שנה לכבוד פורים היו רגילים להציג את המעשה של המן ומדכי וכל הענין, ובכל שנה, אותו בחור שהיה מתחפש ומעמיד עצמו כהמן לא היה סופו טוב ומשך הזמן יצא לתרבות רעה ויש לזהר מתחפושת שאינה של צדיקים. (שיח הפורים)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק